HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO AMAT DE GRAVESON.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI
IN REM THEOLOGIÆ CANDIDATORUM,

Ubi res præcipuæ, quæ vel ad historiam sacram, & ejus chronologiam, Legem, ac Disciplinam Hebræorum spectant, vel quæ ad Prophetarum Gesta, Vaticinia in Jesu Christo ad amussim impleta, & ad Divinam sacrorum Librorum, quibus continetur Historia Veteris Testamenti, Auctoritatem attinent, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

OPUS TRIBUS TOMIS COMPREHENSUM,

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO AMAT
DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. FF. Prædicatorum.

EDITIO NOVISSIMA

Luculentissimis additionibus, ac perpetuis adnotationibus illustrata

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis Matris Dei Lucensi.

TOMUS PRIMUS

COMPLECTENS

PRIMAM, ET SECUNDAM MUNDI ÆTATEM.

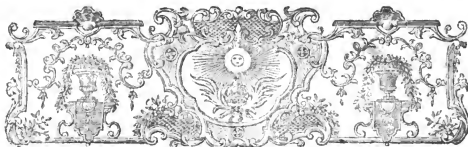

VENETIIS,

MDCCLXII.

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.

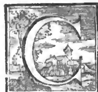
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

IN NOVAM EDITIONEM

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ P. GRAVESON, JOANNIS DOMINICI MANSI

PRÆMONITIO.

CUm historiam Ecclesiasticam P. Ignatii Hyacinthi Amat de Graveson, Ord. Prædic. communibus eruditorum votis deposci distractis jam fere omnibus priorum editionum exemplaribus intelligeret Typographus honestissimus Joannes Baptista Remondini, me etiam atque etiam rogavit ut expoliendo, ornandoque operi intermissis tantisper curis aliis Typographicis quibus detinebar, manus admoverem. Exorari me tandem, ægre licet, passus sum, atque ex eorum quæ in adversariis meis contuleram, portione adnotationes meas confeci in editionis hujusce ornamentum. Constant autem adnotationes istæ plerumque ex anecdotis post obitum P. Gravesonii vulgatis, quorum plures ætas nostra vidit. Ex his additamenta sunt quædam conciliaria ad illustrandam priorum conciliorum historiam, emendandos, augendosque canones, verumque eorum sensum explicandum. Plura etiam ad historiam tum sacram tum prophanam in meliorem lucem collocandam valent.

Usus sum etiam in eam rem excusis Scriptorum voluminibus, tum & Recentiorum dissertationibus, quæ hisce nostris diebus passim prodeunt, quibusque ætas nostra mirifice juvatur. Quis enim unquam tam multa scivit de Historia Literaria Scriptorum me-

mediæ & infimæ latinitatis, quam modo ſcimus ex Fabricii, Mazzuchellii, Degli Auguſtini Libris edocti? nequid dicam de Scriptoribus ultramontanis, de catalogis Bibliothecarum inſignium, Venetæ E. G. Taurinenſis, Ricchardianæ? Juvit etiam Bibliothecas non ſane raras meis hiſce oculis in variis per Italiam excurſionibus meis inviſiſſe.

Tam multis adjumentis fultus longe majus opus conficere potuiſſem, niſi me intra arctiores limites continuiſſet conſilium, quod ſibi Author hujus hiſtoriæ propoſuerat, ſynopſim ſcilicet Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, non hiſtoriam plenam tradendi. Conficiendæ igitur mihi erant adnotationes quæ ſynopſi convenirent, minora pleraque reticendo, majora curſim tangendo.

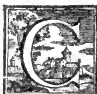
Inſuper minus nota mihi indicanda ſtatuens ea omiſi quæ propius ad noſtrum ſeculum accedebant, quæque paſſim ſtudio Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ addicto tyroni obvia & præ manibus haberi poterant. Hinc factum ut ad Seculum XIII. pertingens a ſcribendo deſtiterim; cum præſertim priſtinæ ſcribendi curæ alio me advocarent, metueremque ne ætatis jam ſenilis curriculus, pene ad finem properans, non ſatis ſpatii relinqueret totum, quod jam ante ceperam, perficiendi.

Quo tamen plenior eſſet hiſtoria, appendicem in fine adjeci ad ea ſupplenda quæ P. Graveſonius, morte occupatus, intacta reliquit. Datur in ea Supplementum hiſtoriæ ab obitu circiter Clementis XI. quouſque Hiſtoria P. Graveſonii pertingit, ad noſtra uſque tempora, ideſt ad exordia Pontificatus Clementis XIII. nunc feliciter regnantis, quem fore plenum illuſtribus ac felicibus factis, ex iis quæ modo tenemus, auguror.

Illud denique Lectorem monere debeo, me, ut adnotationes meæ ab Auctoris textu diſtinctæ forent, meliuſque dignoſcerentur, commatibus in margine appoſitis illas inſigniendas curaviſſe.

BE-

BENEDICTO XIII.
PONTIFICI MAXIMO.

Um primum, Beatissime Pater, ad Sedem Sancti Petri, & ad supremam Christi in Terris Vicarii dignitatem, non tam suffragiis hominum, quam Divini Numinis calculo, fuisti evectus; facere non potui, quin prodire coram, & erumpere quodam modo gestiret mea erga Sanctitatem Tuam summa observantia, totque memor beneficiorum, quibus me, licet immeritum, hactenus cumulavit paterna Tua benevolentia, gratum animum meum publico; perennique monimento conservarem. Qua de re cogitanti mihi, cum exploratum haberem, Sanctitatem Tuam in Sacrarum, & Asceticarum rerum lectione, jugique meditatione maxime oblectari, propemodum visum est, ut hac ratione utcumque, quod conor, assequi liceret, si Sacram Veteris Testamenti Historiam, quam ab Orbe condito per sex Mundi Ætates usque ad Natale Christi Domini digerere, & in optimo lumine collocare studui, offerrem, ac nuncuparem Tibi, Beatissime Pater, qui non tantum Christi in Terris vices geris, sed (sicut docet S. Bernardus *) Sanctorum Patrum Veteris Testamenti, quorum heroica Gesta plurimum commendat Historia Sacra, hæreditatem, fidem, pietatem, & sapientiam in Te uno colligis, possides, totique, qua late patet, Orbi mirum in modum repræsentas. Tu enim, Sanctissime Pater, ut verbis utar mellistui illius Doctoris,* (Lib. 2. de Consideratione cap. 6.) es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, Tu Princeps Episcoporum, Tu hæres Apostolorum. Tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, authoritate Moyses, judicatu Samuel, unctione Christus.

Præterea, BB. Pater, ut istud Opus, quod de Sacra Veteris Testa-

menti Historia concinnavi, tuo augustissimo Nomini inscriptum publica luce donarem, admonuit me singulare illud studium, quod Sanctitati tuæ ab ineunte ætate maximopere placuit, Historiæ Sacræ, quæ vicissim suos omnes fontes, intimosque thesauros sic tibi aperuit, ut nihil sit in tota sacra Antiquitate, & in omni priscæ Religionis memoria, quod non diligenter excusseris, nihil in Sacris Annalibus, & vetustis Ritibus, quod non e tenebris erutum, & vestigiis omnibus indagatum penitus exploraveris. Huic Sacræ Antiquitatis, & Historiæ studio debes, Sanctissime Pater, quod innumeræ pene Conciones, quas ad populum olim tanto cum plausu habuisti, & etiamnum habes, mirifica Spiritus Sancti unctione sint perfusæ, quod tot libri, quos ad publicam Ecclesiæ utilitatem lucubrasti, omnigena literatura, & locupletissimis Historiæ, Sac. Evangelicæ, & Ecclesiasticæ documentis sint referti, quod denique plura, quæ celebrasti, Concilia Beneventana, cum Provincialia, tum Diœcesana, puriorem nobis exhibeant Ecclesiæ Disciplinam. Memini utique ipse, & meminisse juvabit diu, Sanctissime Pater, quantam hic omnibus jure, ac merito tui moveris admirationem, dum in Concilio Romano (quod Jubilæi anno MDCCXXV. *habuisti, cuique ut ipse interessem, hoc me honore dignari voluisti) Sanctitas Tua ex tempore de rebus Divinis, & Ecclesiasticis accurate, ornate, & uberrime disserebat, Patrum animos huc illuc, prout opus esset, oratione flectebat, & Sanctissimas Leges, sive ad instaurandam, sive ad sartam tectam conservandam Ecclesiæ Disciplinam ex ditissimo ingenii, ac doctrinæ suæ penu depromebat.*

His permotus rationibus, Beatissime Pater, meum in animum induxi istius, quod molitus sum, Operis quasi vestibulum Sanctissimo tuo nomine cohonestare, meique obsequii publicum specimen malui impar dare, quam nullum: Sed, ut candide fatear, deterruerat me statim summa illa, qua præfulges, dignitas, ne istud Opus cum clarissimi tui nominis inscriptione vulgarem, quod illud nimirum, & Sanctitatis Tuæ splendori, & meo desiderio parum oppido respondere prorsus existimarem. Verum hærenti, cunctantique mihi metum omnem, ac pudorem abstersit eximia Sanctitatis tuæ affabilitas, ac fuci omnis expers benignitas, miramque addidit mihi illam adeundi, & interpellandi alacritatem, ac fiduciam. Ad tuos igitur, SS. Pater, sacratissimos pedes humillime provolutus, Summum quidem Pontificem, & Christi in Terris Vicarium in Te profunda veneratione colui, sed simul in Te nactus sum amantissimum omnium Patrem, sine fastu, sine supercilio, facilitate & indulgentia cunctis charum, Majestatem Pontificiam cum maximo candore morum, cum incredibili modestia sociantem, & in occupationibus maximis, continuaque orandi assiduitate Literarum studia nunquam intermittentem: Verbo dicam, BB. Pater, Te in Summo Pontificatu talem reperi, qualem antea, cum esses Cardinalis, & Archiepiscopus Beneventanus, & verbis, & factis

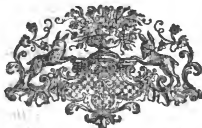
factis coram expertus eram, facilem videlicet aditu, comitem in congressu, cuilibet patienter aures commodantem, nihil justa petentibus denegantem, nullis obnoxium affectibus, pauperum, pupillorum, & viduarum Patronum munificentissimum, Pastorem vigilantissimum, Dei, & Ecclesiæ gloriam sollicite quærentem, natumque ad bene de omnibus merendum, præsertim de Ordine Prædicatorum, cui Te nomen dedisse palam gloriaris, & de Schola Thomistica, cujus doctrinæ, quam apprime calles, Sanctitas Tua in Decreto Pontificio, dato die VI. *Novembris anni* MDCCXXIV. *patrocinium suscepit, illam sua auctoritate adversus æmulos obtrectatores egregie vindicavit, & Decessorum suorum Summorum Pontificum vestigiis insistens, immortale ipsi conciliavit decus.*

Video, Sanctissime Pater, quam ingens laudum tuarum hic sese mihi aperiat campus, sed longe impar est mei ingenii vis rebus tantis explicandis, Virtutes tuas, omnium sæculorum memoria dignas, dicendi viribus exæquare non possum, & ad Tuæ Sanctitatis in universam Ecclesiam merita, nullo unquam tempore intermoritura, mea certe non aspirat eloquentia, vel potius infantia. Utinam Viri eruditi, & facundia clari hanc in se provinciam suscipiant, omnesque ingenii sui nervos in hoc expliceni, ut producant antiquissima Monumenta BENEDICTI XIII. *prosapiæ, e qua prodierunt tot Pontifices, tot Cardinales, tot Principes, tot Heroes Christiani, quorum bene multos jam Fastis Sanctorum adscriptos esse legimus in Annalibus Ecclesiæ: Ut referant itidem Templa, & Altaria, quæ Sanctitas Tua erexit, & consecravit, Xenodochia, & Nosocomia, quæ excitavit, Seminaria, Collegia, ac Monasteria, quæ fundavit, Sanctiones cedro, & aureis Ecclesiæ seculis dignas, quas promulgavit: Ut denique in medium proferant innumera, quæ Sanctitas Tua Vitæ Religiosæ cultoribus contulit beneficia, atque illa secreta pietatis, charitatis, & pœnitentiæ opera, quæ quotidie, remota omnium conscientia, Cæloque dumtaxat teste, exercet, & de industria occultat. Utinam, inquam, detur Viris eruditis, ut velint, tum ea facultas ut possint hæc, & alia id genus, quæ abunde suppetunt, præclara Sanctitatis Tuæ gesta, & quæ ipsius Pontificatum semper illustrabunt, æternæ memoriæ consecrare: Ipse vero, B. Pater, virium mearum probe conscius, tuas laudes intactas, & illibatas Viris eruditis, & disertis Oratoribus relinquo, tum quia si eas prosequi hic vellem, tanta mihi rerum exuberaret copia, ut finem dicendi nunquam reperiret oratio; tum etiam, quia certissime scio, Sanctitatem Tuam a laudibus ita abhorrere, ut his, quibus suum patrocinium indulget, severe interdicat, ne quid laudis, præconiique ei adspergant. Huic itaque legi, ut paream ipse, nullam hic laudum Sanctitatis Tuæ partem attingam, sed*

tantummodo quanti fieri debeat hæc in Summo Pontifice humilitas, seu in repudiandis laudibus plusquam humana modestia, referam ex S. Bernardo, *qui* Eugenium III. *Pontificem Maximum, sic affatur*; (Lib. 2. de Consideratione cap. 6.) Habes sine defraudatione integrum paternum fundum, pretiosissimus fundus virtus est. Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium spirituale constructum crescit in templum Sanctum in Domino. Cæterum, cum omni indifferenter personæ hæc sit quædam Turris fortitudinis a facie inimici, nescio quo pacto tamen vis ejus major in majoribus, & in clarioribus clarior comprobatur. Nulla splendidior gemma in omni præcipue ornatu Summi Pontificis. Quo enim celsior cæteris, eo humilitate apparet illustrior & seipso. *Deum Optimum precor, ut Sanctitatem Tuam in plurimos annos incolumem, ac florentem, Ecclesiæ, Litteris, & Orbi servet, quo rebus humanis ex animi sententia compositis, & suæ tranquillitati restituta Ecclesia, sero in Cælum redeat. Te vero, BB. Pater, obsecro, & obtestor, ut æqui, bonique consulas istud qualecumque grati animi, & obsequii mei monumentum, quod Tibi offero, ceu legitimo Christi Vicario, ceu Vigilantissimo universæ Ecclesiæ Pastori, ceu veræ Religionis, purioris Doctrinæ Moralis, & sanctioris Disciplinæ Ecclesiasticæ Custodi, Assertori, Vindici, ac Propagatori maximo.*

Sanctitatis Tuæ Benedictionem Apostolicam summa animi demissione efflagitans, & implorans

Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson Ord. Præd.

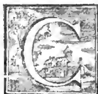

PRÆ-

PRÆFATIO GENERALIS

In Universam Historiam Ecclesiasticam
Veteris Testamenti,

STUDIOSO LECTORI NECESSARIA.

Um nihil in Vita prius & antiquius unquam habuerim, quam ut meum quantuluncumque talentum in Jesu Christi, Domini mei lucrum impenderem, & omnium animos ad ejus amorem pro viribus in meis lucubrationibus inflammarem; totum me multis abhinc annis addixi studio tam Sacræ Historiæ Veteris Testamenti, quam Historiæ Evangelicæ, & Ecclesiasticæ; ut Jesu Christi, a quo, ceu fonte, bonorum omnium Summa proficiscitur, Divina Mysteria cognoscerem, eademque opera investigarem singula Monumenta, quæ pertinent ad Historiam Ecclesiæ, quam Jesus Cristus suo Sanguine acquisivit. Verum, in hoc utilissimo studio postquam me diu exercuissem, jamque, propitio Numine, Mysteria Jesu Christi variis Dissertationibus illustrata, & universam Historiam Ecclesiasticam a Natali Christi ad hæc usque nostra tempora pluribus Colloquiis digestam, luce publica donassem, istud tandem Opus aggressus sum, ut ostenderem, Historiam Sacram Veteris Testamenti, tota quanta est, referri ad Jesum Christum, tantam esse Sacrorum, quos complectitur, Librorum harmoniam cum Historia Jesu Christi, a quatuor Evangelistis descripta, tantam esse concordiam figurarum, cæremoniarum & Sacrificiorum Legis cum veritate Evangelii, tamque mirabilem Vaticiniorum vetustissimæ Antiquitatis cum exploratissima rerum longe post gestarum Historia relucere concentum, ut, conferendo Veteris Testamenti Typos, & Prophetarum Oracula, quorum illi Jesum Christum delineant atque adumbrant, hæc eum adventantem velut oculis Fidei demonstrant; nullo negotio quisque intelligat, nihil gestum esse a Jesu Christo, quod multo antea non depinxerint, non cecinerint Sacri Vates; nihil esse in illius Doctrina, & in Divinis, quæ in terris peregit, Mysteriis, cui non respondeat aliquis Veteris Testamenti locus; nihil fere in Litteris Evangelicis proditum esse, quod non multis ante sæculis proditum fuerit Veteris Testamenti Voluminibus, subindeque omnes Mosaicæ Legis Ty-

pos ac cæremonias, omnia ejus Sacramenta & Sacrificia, necnon a Prophetis fusa Vaticinia in JESU CHRISTO, ad quem hæc singula recta collimabant, fuisse ad amussim completa; *Finis Legis Christus est*, ait Apostolus *Paulus* Epist. ad Romanos c. 10. v. 4.

Constanti hujus Doctrinæ veritati, quam ipse in isto, quod concinnavi, Opere patefacere, atque in præclaro lumine, bene fortunante Deo, collocare satagam, luculentissimum perhibet testimonium JESUS CHRISTUS, qui sæpius in Sacro Evangelio disertis verbis ait, Prophetas Veteris Legis prædixisse ejus adventum, totius vitæ œconomiam; omnesque illius passionis ac mortis prænotasse circumstantias. At enim, Christus Dominus in eo Colloquio, quod post Resurrectionem suam habuit cum duobus Discipulis suis, euntibus in Castellum Emmaus, eos, de ipsius Resurrectione subdubitantes, increpuit his verbis: *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de se ipso erant*, Luc. c. 24 Eamdem Veritatem Christus Dominus, dum adhuc in terris esset, inculcabat Judæis, dicens c. 5. Evang. Jo. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me*. Et, paucis interjectis, subdit Christus, alloquendo Judæos: *Nolite putare, quia ego accusaturus sim vos apud Patrem: Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?* Hæc Christi Domini Oracula locupletissimis testimoniis confirmant ejus Apostoli, quos inter, duos dumtaxat, ne longior sim, proferam in medium, *Petrum*, & *Paulum*, qui hujus doctrinæ, quam a Christo Domino acceperant, testes sunt omni exceptione majores. In primis, *S. Petrus*, Princeps Apostolorum, in sua 1. Epist. c. 1. 9. & seq. sic adhortatur fideles: *Reportantes finem Fidei vestræ, salutem animarum. De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetarunt; scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuncians eas, quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias; quibus revelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu Sancto misso de Cælo, in quem desiderant Angeli prospicere*. Nec minus diserte loquitur Apostolus *Paulus*, Doctor Gentium cap. 23. Actor. Apostolorum, ubi coram Rege *Agrippa* causam suam adversus Judæos perorans, hæc appoite dicit: *Auxilio autem adjutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque majori, nihil extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses; si passi-*

passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annunciaturus est populo, & Gentibus.

Quae cum ita sint, candide Lector, in hanc praecipuam curam incumbere debemus, ut Jesum Christum sollicite quaeramus in Sacra Veteris Testamenti Historia, quae bene multis praefulget veritatis characteribus, qui divinam ei asserunt auctoritatem, & quorum praecipuos hic breviter indicabo, ut te ad jugem illius lectionem hortari, invitare & animare possim.

Primus Veritatis Historiae Sacrae Veteris Testamenti character est *Antiquitas*. Omnium quippe Gentium non solum Persarum & Graecorum, sed etiam Ægyptiorum, Chaldaeorum, & Assyriorum primus Scriptor est *Moyses*, Judaeorum legislator, & Auctor Pentateuchi, ex quo Ethnici Philosophi, Poetae, Oratores, & Legum latores multa delibarunt, excerpserunt, ac deflorarunt, sicut postea copiose ostendemus.

Alter Veritatis Historiae Sacrae Veteris Testamenti character est mirabilis illius, tot inter ac tantas vicissitudines temporum, & rerum perturbationes, conservatio, quae soli providentiae Divinae accepta referri debet, cum alii libri, qui olim ab Ægyptiis, a Romanis, & ab aliis Nationibus, tenebris Idololatriae immersis, tanquam Divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis, diuturnitate perierint.

Tertius Veritatis Historiae Sacrae Veteris Testamenti character petitur ex innumeris pene testimoniis Ethnicorum Scriptorum, qui de Historia Sacra, libris Veteris Testamenti contenta, vel disertam mentionem fecerunt, vel diversarum Nationum, videlicet Assyriorum, Babyloniorum, Persarum, Graecorum, & Romanorum Historias describentes, multa litteris prodiderunt, quae cum Sacra Historia maximam affinitatem & agnationem habent, sicut ex his, quae passim in isto Opere dicturi sumus, liquido patebit.

Quartus Veritatis Historiae Sacrae Veteris Testamenti character est Legis Mosaicae & Praeceptorum, quae tradit, Sanctitas. Si enim lex Mosaica cum Gentium Prophanarum legibus conferatur, si mores Hebraeorum, olim secundum illam Legem viventium, cum Ethnicorum moribus componantur, Sole clarius constabit, Legem Mosaicam non tantum damnare nefandos Prophanarum Gentium mores, sed eam etiam tot ad bene sancteque vivendum praescribere praecepta, ut multi Scriptores Ethnici Judaeos, in hac Lege institutos, ob morum integritatem, magnis celebrarint encomiis, ut videre est apud *Josephum*, Hebraeum, in libris contra Ethnicum *Apionem*, & apud *Eusebium* lib. 10. *Praeparationis Evangelicae*. Eo de argumento itidem perdocte & eleganter disserunt Abbas *Claudius Fleury* in libro, quem Gallice edidit: *De moribus Israelitarum*, *Carolus Sigonius* in lib. *De Republica Hebraeorum*, & *Petrus Cunaeus* in Lib. *de Republica*

blica Hebræorum. Hæc autem Legis Mosaicæ Sanctitas, aperte evincit, eam non esse opus Dæmonis, qui homines pios & bonos efficere non vult, sed potius illos præcipitare & deteriores reddere; nec opus esse Artis politicæ, a qua *Moyses*, sicut in isto Opere commonstrabimus, fuit penitus alienus; nec opus esse naturæ, quæ sensuum voluptati indulget; nec opus humanæ rationis, quam multis erroribus obnoxiam superbia & ignorantia decipiunt, sed esse opus Dei, qui hanc Legem dedit Moysi, & ritus, cæremonias, atque Sacrificia instituit, quibus a Populo Judaico, quem sibi, præ cæteris aliis Nationibus, selegit, coli voluit, multaque edidit Sanctissima præcepta, quæ ad bene moratam Rempublicam Judæorum conservandam erant omnino necessaria.

Sextus veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est ingens multitudo miraculorum ac prodigiorum, quibus Deus, qui nec falli nec fallere potest, divinam illius Historiæ auctoritatem per *Moysem*, & Prophetas confirmavit. Hæc autem miracula Deum habuisse Auctorem, ex eo potissimum constat, quod patrata fuerint a viris, quorum Scripta nihil aliud spirant quam sanctitatem, justitiam, pietatem, charitatem & quidquid sublimioris virtutis nomine continetur; quorum doctrina purioribus naturæ & rationis circa Religionem principiis egregie consonat, & est omni humanæ inventione sublimior, quorum studium ad unius Dei cultum instituendum, & ad abolendam sacrilegam Dæmoniorum superstitionem unice tendebat; quorum denique perpetuus, sibique semper constans vitæ tenor summam erga unum Deum reverentiam, erga homines benevolentiam, erga Magicas Artes maximam execrationem ingerebat.

Septimus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character est perfecta illa consensio, quam Libri Sacri Veteris Testamenti habent cum Novi fœderis Libris, quæ enim *Moyses*, & Prophetæ in suis libris futura prædixerunt, nunc impleta omnino in quatuor Evangeliis, & in cæteris Novi Fœderis libris tam aperte legimus, ut Novum Testamentum in Veteri, & in Novo Vetus Testamentum contineri videatur. Hæc autem tam perfecta & absoluta consensio nequit esse solers & subtilis commentitiarum fabularum distributio, sed est Divinæ Sacrorum Librorum cum Veteris, tum Novi Testamenti, Auctoritatis irrefragabile argumentum. Hinc Christus Dominus Historiæ Sacræ Veteris Testamenti perhibens testimonium, ait capite 5. Evangelii S. Matthæi: *Amen, amen dico vobis: donec transeat Cælum & Terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant*. Et cap. 16. vers. 39. Evangelii S. Joannis: *Habent Moysem, & Prophetas, audiant illos*.

Octavus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character est facilis ac clara intelligentia, quam dat de origine, natura & conditio-

ditione *Adami*, primum omnium hominum parentis, ante & post ejus peccatum. Narrat quippe Historia Sacra Veteris Testamenti, *Adamum* fuisse a Deo creatum perfectum, innocentem, beatissima cælestium donorum copia, & omnigena virtutum supellectili exornatum, sed eum violasse præceptum sibi a Deo impositum, atque hac fatali transgressione mortem, miserias, aliorum malorum agmen tam sibi, quam omnibus suis posteris importasse. Ex hac autem conditione *Adami*, a quo sumus omnes propagati, tria præcipua veræ Religionis Dogmata elucescunt, quæ alioqui a nobis nullo pacto comprehendi possent, & quorum notitiam viri Ethnici, quantumvis excellenti præditi ingenio, assequi nunquam potuerunt, sed potius, velut noctuæ ad solem, prorsus cæcutierunt. In primis, inde intelligimus, peccatum *Adami* non tantum ipsi nocuisse, sed etiam omnibus ejus posteris, ad quos Via ordinaria per generationem transfunditur primigenium illud peccatum; quod *Originale* appellamus. Secundo, agnoscimus necessitatem Incarnationis Filii Dei, Jesu Christi, qui nos per Gratiam suam medicinalem sanaret, illata per Protoparentis nostri labem damna resarciret, & condignam Deo Patri exhiberet satisfactionem, cui nos exsolvendæ impares omnino eramus. Postremo, perspectam inde habemus causam, cur omnis Homo post peccatum *Adami* nascatur cum ignorantia in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propensione ad malum, cum lucta passionum, totque miseriis & pœnis obnoxius vivat. Hæ siquidem sunt funestæ appendices peccati Originalis. Hæc omnia, quibus vera & antiqua internoscitur Religio, exprimit Sacra Veteris Testamenti Historia, & nullum eorum in prophanis Gentium Historiis vel minimum apparet vestigium.

Denique, ut cæteros alios Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti characteres silentio prætermittam, certum est, stylum, quo scripta est hæc Sacra Historia, esse simplicem & incultum, in quo verba non ornant res, sed ipsa rerum magnitudo Sacrorum Scriptorum mentem & verba supra humanum modulum rapit, ita ut eloquii simplicitas respondeat quidem illis Scriptoribus, sed rerum magnitudo & doctrinæ sublimitas tribui debeant Deo, qui infirmis illis instrumentis, & impolitis organis utebatur. Si igitur Historiam Sacram Veteris Testamenti conferas cum sæcularibus Historiis prophanarum Gentium, vel cum libris Ethnicorum Philosophorum, vel cum eloquentia Oratorum, hæc certe minima in speciem, propter simplicitatem verborum, tibi apparebit, at, si, ut par est, attendas ad rerum magnitudinem, & ad doctrinæ, quam complectitur, sublimitatem, sordescent tibi omnes superstitiosæ gentilitatis libri, & doctrinam Philosophorum tanquam puerilem sugillabis, exsufflabis, atque repudiabis.

Hanc

Hanc Sacram Veteris Testamenti Historiam, tot veritatis characteribus munitam, a creatione Mundi usque ad Natale Christi Domini in hocce Opere describendi officium suscipio, eamque hauriam e Sacris Libris Veteris Testamenti, cum quibus, sicut in progressu hujus Operis palam faciam, variarum exoticarum Nationum, præsertim Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, seu Babyloniorum, Tyriorum, Phœnicum, Persarum, Græcorum, & Romanorum Annales in his, quæ spectant Historiam, mirifice consentire ostendam. Tempora hujus Historiæ Sacræ accuratiori, ut puto, Chronologia, quæ ad Sacri Textus Hebræi, & Editionis Vulgatæ, a Concilio Tridentino approbatæ, calculos erit exacta, consignabo. Sicut enim probari mihi nunquam potuit Græcorum, seu Scripturæ Sacræ Versionis Græcæ LXX. Interpretum Chronologia, qua abutuntur nonnulli, ut fidem aliquam concilient fabulosis Antiquitatibus, quas de Monarchiarum suarum exordiis perperam jactitant Ægyptii, Assyrii, Chaldæi, & Sinenses; ita nullo pacto assentiri possum quibusdam Chronographis, qui, licet calculos Sacri Textus Hebræi sectentur, promiscue tamen confundunt annos servitutum Israelitarum cum annis Præfecturæ *Judicum*, sicque Chronologiam Sacram plus justo contractiorem reddunt, aperte reclamante Textu Hebræo in Sacro Libro *Judicum*, in quo anni servitutum Israelitarum accurate, sicut in Editione Vulgata, distinguuntur ab annis Præfecturæ *Judicum*. Quocirca, candide fateor, me, in putandis annis, qui a condito Mundo usque ad Natale Christi interfluxerunt, discessisse a quibusdam viris doctissimis, nimirum *Petavio* in Lib. *De Doctrina Temporum*, Jacobo Usserio *in Sacris Annalibus Veteris & Novi Testamenti*, & *Lancellotio*, cujus Chronologia Sacra edita est ad calcem Bibliorum *Antonii Vitrè*. Sed, num justa de causa ab illis Scriptoribus, qui in studio Chronologiæ Sacræ singularem navarunt operam, recesserim? Et an calculus, quem a Creatione Mundi usque ad Natale Christi subduco, accuratior sit, & Chronologiæ Sacri Textus Hebræi, Editionisque Vulgatæ magis consentaneus? id totum judicio & examini tuo, erudite Lector, lubens permitto. Ut autem Historiæ Sacræ Veteris Testamenti a Creatione Mundi usque ad Natale Christi Domini absolutam possis habere notitiam, nihil eorum, quæ ad eam spectare possunt, prætermittam, sed omnia, compendiose tamen, attingam. Et primo quidem, præcipuas difficultates, quas Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circa Historiam Veteris Testamenti ventilare solent, passim proponam ac dilucidabo. Omnium Librorum, quibus Sacra Veteris Testamenti comprehenditur Historia, Divinam auctoritatem asseram, ac vindicabo non tantum contra Atheos, Infideles & incredulos, qui horumce Librorum antiquitatem, revelationem, & inspiranem

tionem, negant, sed etiam adversus Hæreticos, qui aliquos Veteris Testamenti Libros expungunt e canone, cui illos accensuit Oecumenica Synodus Tridentina, eorumdemque Sacrorum Librorum veros ac genuinos Auctores indicabo. Omnium Patriarcharum ante & post Diluvium, deinde *Moysis*, *Josue*, *Judicum*, singulorum Regum, tam Judæ, quam Israelis, dicta ac gesta perstringam; atque Historias *Jobi*, *Ruth*, *Tobiæ*, *Judithæ*, *Estheris*, cunctorum Prophetarum, qui, sive sub Regibus Judæ, sive sub Regibus Israelis vaticinati sunt, attexam, necnon Ducum Assamonæorum, seu Machabæorum, qui Reipublicæ Hebræorum præfuerunt, præclare gesta describam. Legem Mosaicam cum præceptis, quæ complectitur, naturalibus, seu moralibus, cæremonialibus & judicialibus cum Sacrificiis, & aliis id genus ad cultum, & Judaicam Religionem attinentibus, datam esse a Deo evincam contra duos præsertim Novatores, *Marshamum*, & *Spencerum*, qui impie pertendunt, Ritus, qui in Lege Mosaica præscribuntur, non a Deo traditos ac institutos fuisse, sed ex Ethnicorum superstitionibus esse profectos, videlicet *Circumcisionem* ex Æthiopum, Colchorum moribus; *Tabernaculum* ex prophano *Molochi* cultu; *Arcam* ex Ethnicorum Cistis; *Cherubinos* ex Ægyptiacis Simulacris; *Templum Hierosolymitanum* ex ruditate Gentium originem traxisse. Hæc, & alia ejusmodi, quæ Historiæ Sacræ lucem affundere, vel splendorem aliquem afferre possunt, ita, auxiliante Deo, in isto Opere colligere scite ac disponere conabor, ut mihi juste succensere haud possis, quod in Sacra Veteris Testamenti Historia, variis licet eventibus locupletissima, & per multa Sacra Volumina latissime diffusa, quidquam scitu dignum prætermiserim, vel de styli barbarie aut obscuritate queraris, cum eo inter scribendum stylo data opera usus sim, qui, sicut non est affectatus, ita nec obscurus, nec barbarus humi repit, sicque, ut spero, omnia tibi erunt facilia, prona, clara & expedita, modo non te pigeat ad percipienda & memoriæ mandanda singula, quæ referam, Historiæ Sacræ Veteris Testamenti Monumenta, patientiam commodare. Denique, ex lectione istius Operis, quod in rem tuam adornavi, hunc singularem fructum elicies, ut viam, modumque intelligas Jesum Christum, cui omnia studia nostra consecrare debemus, quærendi & facile inveniendi in Sacra Historia Veteris Testamenti. Quam felicem sortem ut securius nancisci valeas, auctor tibi sum, ut sæpius hanc ad Deum effundas orationem, quam *S. Augustinus* cap. 11. Lib. XI. *Confessionum* studioso Sacræ Scripturæ Lectori suppeditat, quæque his verbis concepta est: *Domine Deus meus, intende Orationi meæ, & misericordia tua exaudiat desiderium meum: sint castæ deliciæ meæ scripturæ tuæ, nec fallar in eis. Domine attende*

tende & miserere, Domine Deus meus, lux cæcorum, & virtus infirmorum, statimque lux videntium, & virtus fortium, adtende animam meam, & audi clamantem de profundo. Largire spatium meditationibus nostris in abdita legis tuæ, neque adversus pulsantes claudas eas. Neque enim frustra scribi voluisti tot paginarum opaca secreta. O Domine, perfice me & revela mihi eas. Confitebor tibi quid quid invenero in libris tuis, & audiam vocem laudis & bibam te & considerabo mirabilia de lege tua ab usque principio, in quo fecisti Cælum & Terram, usque ad Regnum tuum perpetuum Sanctæ Civitatis tuæ. Vide Domine Deus meus, unde sit desiderium meum. Narraverunt mihi injusti delectationes, sed non sicut lex tua, Domine. Ecce unde est desiderium meum. Vide Pater, adspice, vive & approba, & placeat in conspectu misericordiæ tuæ invenire gratiam ante te, ut aperiantur pulsanti mihi interiora sermonum tuorum obsecro per Dominum Nostrum Jesum Christum filium tuum, virum dexteræ tuæ, filium hominis, quem confirmasti tibi, Mediatorem tuum & nostrum, per quem nos quæsisti non quærentes te; unicum tuum, per quem vocasti in adoptionem populum credentium, in quo & me: per eum te obsecro, qui sedet ad dexteram tuam & te interpellat pro nobis, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abs conditi. Ipsum quæro in libris tuis. Moyses enim de illo scripsit. Hoc ipse ait, hoc veritas ait. Cæterum, istud, quod in rem studiosæ juventutis lucubravi, Opus summa, ut par est, reverentia & devotione subjicio Ecclesiæ Romanæ, omnium Ecclesiarum Matris & Magistræ, & Summi Pontificis, doctrinarum omnium ac librorum supremi judicis, examini & auctoritati, palamque profiteor, me ad ultimam usque vitæ periodum, hoc est, quamdiu quidquam spiritus calebit in corpore meo, semper Cathedræ Sancti Petri, ex qua Veritatis funduntur oracula, & Doctrinæ Fidei, Morum Disciplinæ, quæ in ea docetur & traditur, ab Apostolis acceptæ, & ad nostram usque memoriam per continuam & nusquam interruptam Romanorum Pontificum successionem propagatæ, jugiterque conservatæ, firmiter adhæsurum, meque potius membratim discerptum iri, quam ut a Sedis Apostolicæ Constitutionibus vel latum quidem unguem desciscam.

NCS

NOS FRATER
THOMAS RIPOLL
Sacræ Theologiæ Professor,
Totius Ordinis Fratrum Prædicatorum Magister Generalis & Servus.

CUm Nobis exponatur, a Te fuisse recens editum Opus, cui titulus est : *Historia Ecclesiastica veteris Testamenti &c.* quod prælo mandari pertoptas : Harum serie, nostrique authoritate Officii, Tibi Reverendo admodum Patri Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveson*, Provinciæ nostræ gallo-Provinciæ Conventus Arelatensis Alumno, in Sacra Facultate Parisiensi Doctori, ac Collegii Casanatensis Conventus S. Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, licentiam facimus & facultatem impertimur prædictum Opus publicam in lucem typis mittendi, dummodo prius fuerit duorum Ordinis nostri in Theologia Magistrorum censorio judicio comprobatum, aliaque serventur de jure servanda. In quorum fidem.

Datum Romæ in Conventu nostro S. Mariæ super Minervam die prima Februarii MDCCXXVI.

Fr. Thomas Ripoll, Magister Ordinis.

Reg. fol. 89.

Fr. Joannes Sicard, Magister & Socius.

APPROBATIO.

SUmmis omnium Historiæ Ecclesiasticæ studiosorum votis, ut faceret satis vir Clarissimus Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus, post elaboratam, publicique Juris factam præcellentem illam a Christi Natali ad nostram usque tempestatem Ecclesiæ Historiam, cunctorum jampridem Eruditorum calculis celebratam; eamdem ipse impræsentiarum Historiam, ab orbe condito ad Salvatoris nativitatem, superis bene fortunantibus, perduxit. Quam quidem præstantissimi Authoris Historiam, ex præscripto Reverendissimi Patris Thomæ Ripoll, Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, cum ad examen vocarem, tantum abest, ut in ea quidquam offenderim, quod sive Aristarchi grave supercilium, sive mordacem Zoili linguam pertimescat, ut potius quid primum suspicere debuerim? haud dictu facile sit. In ea quippe Patriarcharum, Judicum, Regum Juda & Israel, Prophetarum, Ducum, & Pontificum Hebræorum Vitas, ac res præclare gestas, perspicuo ordine, atque amœna methodo, ob oculos ponit. In ea majores historiæ difficultates discutit explanatque. In ea gravissimas Chronologiæ controversias ad certas epochas, certasque Criticæ leges exigit. In ea denique styli nobilitate, splendore, majestate ubique fulget: Id quod lectorum, nimirum quantum oblectat, rapit, & ad legendum, vel invitum cogit. Hæc cum ita sint, Author sum, ut hoc eximium Opus, numeris omnibus absolutum, cedroque dignum, atque orthodoxæ, & Christianis moribus consentaneum, in apertum proferatur. Cæterum, viris Historiæ Ecclesiasticæ Veteris Testamenti cupidis, id consilii dederim, neque me dedisse pigebit, ut Historiam hancce præ manibus semper gestent, legant, perlegant, in paucis charam habeant. Nam quidquid in infinitis, prope dicam, ea de re, antiquorum, novissimorumque temporum Historicis selectum reperitur, totum hoc sedulo, ac diligenter, hic diffusum, digestumque esse, perutili certe experimento comprobabunt. Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam die 20. Novembris, Anni 1726.

Fr. Patricius Plonket, Sacræ Facul. Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theol. Ord. Præd.

APPROBATIO.

HIstoriam Ecclesiasticam Veteris Testamenti in tres tomos divisam, sex Mundi complectentem ætates, ab Orbe ipso condito ad Natale usque Jesu Christi, a præclarissimo Viro Fr. Hyacintho Amat de Graveson, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, concinnatam, jussu Reverendissimi P. Fr. Thomæ Ripoll, Sacræ Theologiæ Professoris, ac totius Ordinis Prædic. Generalis Magistri, *legi tanta animi voluptate*, *quanta luculentia splendet*. *Sed* (*eam*) *legendo*, *dum cupio sedare sitim*, *sitis altera accrescit* (*Mantuanus in elogio Mirand.*) (fateor cum Mantuano) alia, seu nova evolvendi Authoris edenda opera, his germana, & præcedentibus, jam iterum, atque iterum, brevi tempore, publica luce donatis, quæ me sic, gradatim lecta, sitire fecere. Et primo quidem illud de Vita, Mysteriis, & annis Christi, duobus tomis comprehensum, quo mihi de Authore dicere fas est, quod olim (*S. Hieronymus in Epist. 3. ad Heliodorum.*) Hieronymo de Nepotiano: *Lectione assidua*, *& meditatione continua*, *pectus suum Bibliothecam fecerat Christi*: Nec non & alter de Sacra Scriptura Tractatus; ubi feliciter contra Infideles, Judæos, & Hæreticos laboravit. Historia insuper Ecclesiæ a Christo nato ad nostram usque ætatem, novem tomis, & altero omnium Indice; in qua felicius. Et ista novissime Veteris Testamenti Ecclesiastica Historia, ab Orbe condito ad Natale usque Salvatoris, per sex Mundi ætates continenter producta, res, Historiam, Dogmata, Legem, Chronologiam, & Hebræorum Disciplinam spectantes, miro ordine, ac omnigena eruditione, variis digesta colloquiis, perstringens; in qua felicissime. *Semper enim Sapienti restabit quod inveniat*, *inquiebat Seneca* (*Epist. 109.*). Et sane hoc in opere pretiosum a vili separatum inveni; multas Poetarum, Rabbinorum, & prophanorum Fabulas Scriptorum, putidaque quarumdam Nationum castigata mendacia: momenta quæque, in rebus controversis, æqua lance librata, ac pro veritate, aut majori verisimilitudine latam juste ab Authore sententiam: Qui non ventis mentem suam, vanisque figmentis, sed veritatibus & sententiis, ratione, & authoritate fulcitis pascere solitus, difficultatum confinia consignat, & nodos quosque, etsi implicatissimos, clare, breviter, ac profunde dissolvit; tantoque fœdere ista consertt, ut nec claritatem minuat profunditas, nec brevitati noceat claritas: sed salva utriusque proprietate, in unam coeunt Operis, & Opificis laudem, quem æterno nomine, felici omine hæreditandum clamant. Atque id equidem in hujus Operis Authore mirandum maxime, quod suis in Colloquiis simul elegans dicendi, & argutum sequatur genus disputandi. *Nam de rebus obscuris*, *& ad intelligendum difficilibus dilucide dicere*, *nec sententiis solum argute*, *sed verbis etiam ornate*, *adeo est operosum & arduum*, (vir ille eruditissimus Melchior Cano monebat, *Lib. 1. De Locis in Proœmio*) *ut paucis visum sit accidisse*. Idcirco Opus hoc, omnibus numeris absolutum, suoque dignum Authore, prælo dignissimum judico; quod claritate Candidatis, quibus dicatur, profunditate Magistris, & veritate omnibus spectetur profuturum; nihilque in eo inveniri Fidei Catholicæ, aut bonis moribus non consonum. Ita censeo salvo &c. Romæ in Collegio Casanatensi die 25. Nov. an. 1726.

Fr. Joseph Salas, *Sacræ Theolog. Magister & Collegii Casanatensis Theologus, Ord. Prædic.*

APPROBATIO.

NIhil Viro Religioso convenientius est ac dignum magis, quam ingenii sui vires eo convertere, ut Sacræ Doctrinæ promoveat studium, purioresque ipsius fontes Junioribus candidatis adaperiat. Huic intentus Consilio R. A. P. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson, Sac. Facult. Paris. Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus, Ordinis FF. Prædicatorum, post evulgatam per alternas Quæstiones & responsiones Christi Ecclesiæ Historiam, quam Litterarius Orbis summo plausu excepit, eodem styli nitore, parique Methodo, fœderis antiqui seriem Historicam adornare constituit, ut qui Ecclesiam cum Christo surgentem, per Apostolos propagatam, variis persecutionum ac hæreseon fluctibus jactatam, sed in omnibus gloriosam ac triumphantem exhibuerat, in Synagoga velut delineatam & in umbra Legis delitescentem exponeret. Hoc autem Opus, in tres Tomos distributum, jubente Reverendissimo S. P. A. Magistro, attente perlegi, in eoque nihil reperi quod puritati morum, Catholicisve Dogmatibus repugnaret, imo omnia utrisque maxime consona: Unde eximium istud Opus a Theologiæ Candidatis nocturna ac diurna manu versandum esse censeo. In eo enim quisque sublimem Theologum, Criticum sagacem, accuratum Chronographum, doctissimum Interpretem, ac tandem utile dulci permixtum ubique demirabitur. Quamobrem publica luce dignissimum judico. In quorum fidem subscripsi Romæ in Regio Sanctissimæ Trinitatis Conventu die 24. Octobris Anni 1726.

Fr. Franciscus Bertrand, Ordinis Minimorum, S. Theologiæ Professor.

APPRO-

APPROBATIO.

HIstoriam Veteris Testamenti, ab Admodum R. P. Magistro Ignatio Hyacintho Amat de Graveson, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ordinis Prædicatorum, viro Urbi, & orbi optime noto, omnigena eruditione pollente, per sex Mundi ætates clare dispositam, ac mirabili ingenio compositam, in tres Tomos distributam, ex Commissione Reverendissimi P. F. Gregorii Selleri, Sac. Palat. Apost. Magist. tota mentis Jucunditate revolvi; atque in ea cum nihil, quod Catholicum dedecet, omne vero, quod Religiosissimum virum decet, invenerim; ideo ut publici Juris fiat existimavi, ad hoc ut si in Litterario Orbe per priorem Historiam, (novi scilicet Testamenti) uberes produxit fructus eruditionis, uberiores producat per Posteriorem. Ita salvo &c. Dabat in Collegio Sanctæ Mariæ de Victoria Romæ 26. Novembris 1726.

Fr. Leo a S. Felice, Carmelita Excalceatus, S. Theol. Prælector ac Sacrarum Congreg. Indicis, & Sac. Rituum Consultor.

APPROBATIO.

JUbente Reverendissimo Patre Gregorio Selleri, Sacri Palatii Magistro, Opus legi, cui titulus: Historia Ecclesiastica veteris Testamenti in Rem Theologiæ Candidatorum, authore Fr. Ignatio Hyacintho Amat de Graveson, Ordin. Prædicator. In quo variam auctoris piissimi doctrinam, ubertatem dicendi, omnigenam veteris Historiæ cognitionem sum admiratus non semel. Cumque omnia Romanæ nostræ Catholicæ Fidei consona prorsus repererim, Opus dignissimum luce publica, imo Religionis Christianæ amatoribus necessarium censeo. Datum Romæ die 26. Novembris 1726.

Johannes Bouget, Prior S. Martini di Scey, in Archigymnasio Romano Linguæ Græcæ, & in Collegio Urbano de Propaganda Fide Linguæ Sanctæ Lectore.

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

COncediamo Licenza a *Giambattista Remondini* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato *R. P. F. Ignatii Hyacinthi Amat de Graveson &c. Opera omnia &c.* osservando gli ordini soliti in materia di Stampe, & presentando le Copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 14. Agosto 1760.

(*Angelo Contarini Procurator Reformator.*
(*Bernardo Nani Reformator.*
(*Francesco Morosini 2.° Cavalier Procurator Reformator.*

Registrato in Libro a Carte 63. al Num. 61.

Giacomo Zuccato Segretario.

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ in Tribus hujus Voluminis Tomis continentur.

COLLOQUIA PRIMI TOMI

In Hiſtoriam Primæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIA SECUNDI TOMI

In Hiſtoriam Tertiæ Mundi Ætatis quæ incipit a vocatione Abrahami, & protenditur uſque ad ingreſſum Populi Iſraelitici in Ægyptum.

COL-

COLLOQUIUM III.

In Historiam Quartæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIUM PRIMUM.

COLLOQUIUM II.

COLLOQUIUM III.

COLLOQUI TERTII TOMI

In Historiam Quintæ Mundi Ætatis quæ incipit a quarto Regni Salomonis anno, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captivitatem Babylonicam.

COLLOQUIUM I.

COLLOQUIUM II.

COLLOQUIUM III.

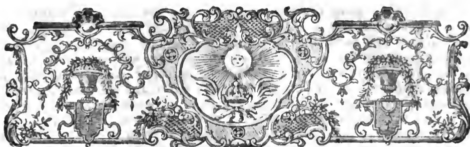
COLLOQUIUM PRIMUM.

COLLOQUIUM II.

COLLOQUIUM ULTIMUM.

IN-

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI, IN REM THEOLOGIÆ CANDIDATORUM,

Per sex Mundi Ætates ab Orbe condito ad Natale usque JESU CHRISTI SALVATORIS nostri, continenti ordine producta, variisque colloquiis digesta, ubi Res præcipue, quæ ad Historiam, Dogmata, Legem, Chronologiam, & Disciplinam Hebræorum spectant, per breves Interrogationes & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

PRÆFATIO, ET INSTITUTI OPERIS RATIO.

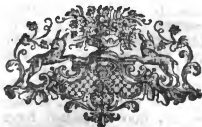
UM mihi gratulari incipiebam, quod ex immenso, & innumeris infesto scopulis, ad quos non offendere, non allidi difficillimum est, Historiæ Ecclesiasticæ pelago, cui me commiseram, haud infeliciter enavigassem, jamque portum tenens, diu exoptato otio deinceps fruiturum me sperabam; Ecce subito amici aurem meam vellicare, meque ad solitum laborem revocare cœperunt. *Heus tu*, dixerunt, *quorsum, post illam, quam a Christo nato usque ad nostram memoriam nuper in lucem emisisti, Historiam Ecclesiasticam, vis intempestivo indulgere otio, & porrectis pedibus in utramvis dormire aurem? Numquid vides, Ecclesiæ Historiam, quam a Christo nato lucubrasti, mancam & imperfectam fore, nisi ei adjicias Veteris Testamenti Historiam Ecclesiasticam, quæ tam arctam cum Hi-*

storia Ecclesiæ, quam Christus acquisivit Sanguine suo, affinitatem & connexionem habet, ut si id genus argumenti intactum omnino prætermittas, aliquid tuis lucubrationibus, jam publica luce donatis, deesse jure optimo querantur Lectores? Historia quippe Ecclesiastica Veteris Testamenti, tota quanta est, recta collimat & ordinatur ad Jesum Christum, verum Messiam, qui est finis & plenitudo totius Legis, quem Patriarchæ expectarunt, quem Prophetæ prædixerunt, in quem venturum antiqui justi crediderunt, quem postremo Legis Mosaicæ figuræ, Cæremoniæ, Ritus, Sacramenta, Sacrificia, Festa, aliaque id genus Hebræorum monumenta adumbrarunt, & quasi digito commonstrarunt. Macte itaque animo, & abjecta omni mora, Veteris testamenti Historiam Ecclesiasticam, seu res ab exordio Mundi usque ad Natale Christi Domini Sacris Litteris editas, compendiose describendi novum, quod tibi imponimus, alacri animo suscipe onus, ut hoc pacto perfecta, omnibusque suis numeris absoluta evadat illa, quam concinnasti, Historia Ecclesiæ, quæ a Christo Domino instituta perpetuo est duratura. His amicorum pulsatus machinis, non statim morem gessi, sed potius ab hoc literario suscipiendo negotio abhorrens, mihique dumtaxat ac Musis intra spatium canere tutius, ac opportunius ducens, moras consulto nectebam, meque tam alto mari permittere non ausus, pedem retrahere cogitabam. Videbam siquidem argumentum varium pariter ac vastum, quod in amplissimum volumen esset evasurum, si justa cura, ut par erat, tractaretur. Sciebam etiam, bene multos hujus tempestatis Scriptores, magno & excellenti ingenio præditos, & Linguarum exoticarum peritissimos, eamdem Spartam suscepisse, eamque tanta cum nominis sui laude exornasse, ut omnes palmam promeriti, nihil novi eo de argumento scribendum aliis reliquerint, ac subinde nihil reperiebam, in quo mens mea libentius conquiesceret, quam in tranquillo otio, ad quod secesseram, & in arcanis atque dulcissimis cum solo Deo colloquiis, quibus quidquid superest vitæ meæ (superest autem vix brevis palmus) consecrare animus erat. Verum, sic me hærentem cum sæpius rogarent, & tantum non increparent amici, tandem pollicitus sum, me hoc Opus, meis licet viribus impar, divinæ gratiæ adjutum præsidio, illico aggressurum, & ne viderer malæ fidei sponsor, cœpi præcipiti calamo quædam in chartis annotare velut usui futura, si quando forte daretur voluntas vel facultas Operi ultimam manum admovendi. Contigit autem, ut non multo post has meas recolligendo schedas, easque attentiori animo lectitando, vehemens incesserit animum libido perficiendi istud jam a me delineatum Opus, eo vel solo nomine, quod Veteris testamenti Historia nullo pacto ab Historia Ecclesiæ, quam Jesus Christus in nova Lege instituit, separari debeat, cum certum sit, justos, qui ab exordio Mundi vixe-

vixerunt usque ad Legem Evangelicam, credidisse in Christum venturum, ac subinde pertinuisse ad Ecclesiam Christi, quemadmodum inter alios Sanctos Patres diserte docet multis in locis *Sanctus Augustinus*, sed præsertim capit. 4. lib. 3. ad *Bonifacium* contra duas Epistolas Pelagianorum, ubi de justis Veteris Testamenti loquens, hæc habet: *Ex Fide, qua nos vivimus, una eademque vixerunt, Incarnationem, Passionem, Resurrectionemque Christi credentes futuram, quam nos credimus factam*. Hinc est, quod *Eusebius* Episcopus Cæsariensis, lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ capit. 4. illos omnes, qui in Veteri Lege testimonio justitiæ fuerunt probati, appellat non quidem nomine, sed re, Christianos, eosque ad Novum Testamentum, seu ad Ecclesiam Christi Domini pertinuisse affirmare non dubitat. Quam doctrinam Apostolus *Paulus* Epistola 1. ad Corinthios capit. 10. non obscure expressit his verbis; *Nolo vos ignorare, Fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes Mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in Mari, & omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum spiritualem biberunt (bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus)*. Ne igitur quidquam in ea, quam jam publicavi, Historia Ecclesiæ, a Christo Domino in nova Lege institutæ, Lector desiderare posset, necessarium esse duxi, Historiam Ecclesiasticam Veteris Testamenti breviter constringere, eamque variis colloquiis digestam cum distinctione temporum describere per sex Mundi Ætates, quæ ab Orbis conditu usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt. Prima Mundi Ætas putatur a creatione Mundi usque ad Diluvium universale. Altera Mundi Ætas exordium habet a Diluvio, & protenditur usque ad Vocationem Abrahami. Tertia Mundi Ætas auspicatur a Vocatione Abrahami, & producitur usque ad profectionem Populi Israelitici ex Ægypto. Quarta Mundi Ætas ducit initium ab egressione Populi Israelitici ex Ægypto, & durat usque ad quartum annum Regni *Salomonis*, quo ab eodem Rege jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta. Quinta Mundi Ætas excurrit a constructione Templi Hierosolymitani usque ad Captivitatem Babylonicam. Sexta Mundi Ætas orditur a laxata captivitate Babylonica, & completur in Natali Christi Domini, veri Messiæ, & totius Mundi Salvatoris. Dabo autem operam, ut ea, quæ circa illas sex Mundi Ætates, sive ad Historiam, sive ad Critices, & Chronologiæ Disciplinas, sive ad Doctrinam, mores, ritusque Hebræorum pertinent, quæque vel in Sacris Libris, vel in permultis peritorum hujus Ætatis Scriptorum voluminibus perscripta continentur, attingam, eademque opera explodam fabulas, quas Historici prophani circa istas sex Mundi Ætates commenti sunt,

A 2 ita

ita ut tamen a prolixioribus disputationibus, quæ homines plerumque meliores non reddunt, consulto abstineam, meque semper intra præscriptos brevitatis limites contineam. Cæterum, quod ad hujus Operis, quod molior, spem attinet, si minus contingat eruditorum calculis approbari, illud fortassis efficiet, ut Theologiæ Candidati (quibus opem ferre vehementer desidero, quæ sit illis non minus utilis, quam jucunda) ad universam Veteris Testamenti Historiam in fonte legendam, quasi additis stimulis, provocentur, intelligantque, mihi saltem non defuisse voluntatem præstandi promissi, si par animo fuisset facultas, indeque confido, ut istud qualecumque Opus, ad promovenda eorum studia subcisivis horis a me lucubratum, boni consulant, & sicubi conatum nostrum vires destituant, promptam, quam habui, voluntatem utilitati eorum consulendi, & ad discendam Historiam Ecclesiasticam Veteris Testamenti compendiariiam viam illis parandi, pro officio interpretentur.

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA PRIMÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit a creatione Mundi, & protenditur usque ad Diluvium universale.

Historia Ecclesiastica primæ Mundi Ætatis complectitur omnia, quæ spectant Mundi creationem, felicissimum Adami, primi omnium hominum parentis, statum ante peccatum; deploratissimam itidem ejusdem Adami sortem post peccatum: insuper res gestas Patriarcharum, qui vixerunt ante Diluvium universale; miserias & calamitates, quas in totum genus humanum invexit primigenia Adami labes, necnon horrenda flagitia, quibus ejus posteri inquinati iram Dei provocarunt, & per Diluvium universale fuerunt ab ipso puniti. Circa hæc præcipua capita Historiæ Sacræ a creatione Mundi usque ad Diluvium, quod in universam terram grassatum est, plura Scripturæ Sacræ Interpretes Dubia ventilare solent, quæ nos brevitate, quoad ejus fieri poterit, cum claritate conjuncta, expendere ac dilucidare satagemus in tribus Colloquiis, quæ in Historiam hujus primæ Mundi Ætatis instituemus, & in quibus, juxta methodum, quam in describenda Historia Ecclesiæ, quam Jesus Christus in Nova Lege instituit, tenuimus;

Interlocutores erunt MAGISTER, ac DISCIPULUS. In primo Colloquio differemus de his, quæ ad creationem Mundi, & ad ſtatum Adami innocentis pertinent, ibidemque male conſarcinatas repudiabimus fabulas, & errores, quos circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem excogitarunt Scriptores prophani. In altero Colloquio diſcutiemus nonnullas difficultates, quas Theologi de ſtatu Adami poſt peccatum proponunt, iiſque breviter faciemus ſatis. In tertio denique Colloquio perſtringemus Vitas, ſeu res præclare geſtas Patriarcharum, qui a creatione Mundi vixerunt uſque ad Diluvium, atque veram Chronologiam, quæ in ſubducendis annis horumce Patriarcharum, cæteris calculis præponi debeat, indicabimus.

COL-

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo singula, quæ ad Mundi creationem, & Adami innocentis statum pertinent, explanantur, & fabulæ, ac errores, quos circa primam Mundi Ætatem procuderunt Scriptores prophani, exsufflantur.

MAGIST. Undum intra sex dierum spatium conditum esse narrat Scriptura Sacra. Prima die creavit Deus Cœlum, Terram, ac Lucem. Secunda die fecit Firmamentum, & divisit aquas, quæ erant sub Firmamento, ab his, quæ erant super Firmamentum. Tertia die congregavit aquas, quæ erant sub Firmamento in unum locum, terramque, recedentibus aquis, exsiccatam, herbarum, stirpiumque viriditate vestivit, jussitque ut arbores fructusque produceret. Quarta die Solem, ac Lunam Stellasque collocavit in Cælo, ut præessent diei ac nocti, & ut essent in signa, in tempora, dies & annos, atque lucerent in Firmamento Cæli, & illuminarent terram. In quinta die Deus Pisces in Mari, & Volucres in aere procreavit. In sexta die produxit animantia super terram, & præsertim hominem, quem e limo terræ finxit, a terra *Adamum* appellavit, ad imaginem suam formavit, eumque in hunc Mundum induxit, quasi in domum jam paratam & instructam; illius enim causa facta sunt omnia. Denique, septima die cum perfectum, omnibusque suis numeris absolutum esset totius Mundi opificium, quievit Deus, & cuncta, quæ fecerat opera tanquam valde bona approbavit. Hæc sunt in summa, quæ de creatione Mundi, seu de sex dierum opificio refert Scriptura Sacra Cap. 1. Libri Geneseos.

Hanc compendiosam de creatione Mundi historicam narrationem, a *Moyse* loco mox a me laudato descriptam, paucis nunc Observationibus, ne longior sim quam postulat mei instituti ratio, illustrare pergam. In primis, certum est, hunc Mundum, non ex aliqua præjacente materia, sed ex nihilo ab omnipotenti Deo conditum fuisse. Hinc damnari merito debent Poetæ, qui (teste *Lactantio* lib. 2. *Institutionum Divin.* cap. 9.) *ajunt, Chaos in principio fuisse, idest, confusionem rerum atque elementorum; postea vero Deum diremisse omnem illam congeriem, singulisque rebus ex confuso acervo separatis, in ordinemque descriptis, instruxisse Mundum pariter & ornasse. Quibus facile est respondere potestatem Dei non intelligentibus, quem credunt nihil efficere posse, nisi ex materia subjacente ac parata, in quo errore etiam Philosophi fuerunt..... Deus facit sibi ipsi materiam, quia potest. Posse enim Dei est, nam si non potest, Deus non est. Homo facit ex eo, quod est, quia per mortalitatem imbecillis est, definitæ ac modicæ potestatis. Deus autem facit ex eo, quod non est, quia per æternitatem fortis est, per fortitudinem potestatis immensæ, quæ sine ac modo caret, sicut vita factoris. Quid ergo mirum, si facturus Mundum, prius materiam de qua faceret, præparavit ex eo, quod non erat? quia nefas esset, Deum aliunde aliquid mutuari, cum in ipso, vel ex ipso sint omnia. Nam si est aliquid ante illum factum, & quidquam non ab illo factum est, potestatem Dei & nomen amittet.* Hoc egregio *Lactantii* testimonio facile refelluntur non solum Ethnici Poetæ, ac Philosophi, sed etiam quidam Hæretici, quos cum *Hermogene* effutire non puduit, Materiam esse ingenitam, æternam, & Deo coævam, vel cum Hæretico *Davide de Dinando*, Discipulo *Almarici*, Deum esse materiam primam; quo commento quid absurdius insulsiusque excogitari possit, certe non video. (*a*)

„ (*a*) Inter Christianos, qui mundi æternitatem „ asseruisse visi sunt, censetur etiam Andreas Cæ„ salpinus Aretinus *in quæst. Peripateticis*, Clandius „ Perigardus *in circulo Pisano*. In eam pariter suspi„ cionem venit Petrus Ponponacius, quanquam ex „ Aristotelis mente, non ex sua sententia id se „ defendere affirmavit, sicut Joannes Clericus de „ mundi creatione ex nihilo recta quidem pronun„ cians, sed verbum *creavit* quo Scriptura utitur, „ ad alium plane sensum totis viribus detorquet in „ Comment. in Genes. cap. 11.

De anni tempestate, qua conditus est Mundus, non convenit inter omnes Scripturæ Sacræ Interpretes. Alii existimant, Mundum fuisse creatum in Autumno, qui fructibus abundat. Probabilius quippe videtur, Deum, cujus opera perfecta sunt, Mundum creasse in Autumno fructifero, quam in Vere dumtaxat florido. Præterquamquod, annus antiquus apud Hebræos (ante eorum profectionem ex Ægypto) auspicabatur ab Æquinoctio Autumnali, immo inde incipiebant anni Sabbatici, & Jubilæi, annusque Civilis Hebræorum. His conjecturis nituntur multi Scripturæ Sacræ Interpretes, quibus hæc probatur sententia. Alii vero non minus eruditi Scripturæ Sacræ Interpretes, quorum sententiæ utroque pollice subscribo, autumant, Mundum fuisse Verno tempore conditum, tum quia omnia Verno tempore renovantur; tum quia in Æquinoctio Vernali Orbis fuit reparatus, cum Christus Dominus, sicut alibi ostendimus, mortuus sit ad redimendum genus humanum die 25. mensis Martii. Nec tamen defuerunt primis Parentibus nostris fructus, sicut & animalibus herbæ, quibus vescerentur, quamvis Mundus fuerit Verno tempore conditus, quia in locis temperatis, in quibus primum hominem, primaque animantia terrestria creavit Deus, plures fructus in Vere, & salubrium herbarum copia suppetit. Addi etiam potest, Adamum in Paradiso terrestri positum fuisse, ubi semper erant arbores fructiferæ.

Denique, Hebræi, antequam egrederentur ex Ægypto, anni exordium duxerunt quidem ab Æquinoctio Autumnali, sed ejusmodi anni Hebræorum inchoationem reformavit Deus, præcipiens in Libro Exodi, ut anni initium sumeretur ab Æquinoctio Vernali. Hanc sententiam de creatione Mundi Verno tempore conditi tanquam probabiliorem amplectuntur non solum inter Judæos periti Rabbini, sed etiam multi SS. Patres, præsertim *Cyrill. Herosolymit.* Cathech. 14. *Ambrosius*, lib. 1. Hexameron cap. 4. & *Theodoretus* in Exodum quæst. 72. ubi hæc habet: *Propterea quod eodem fere tempore* (seu Verno) *Deus creaturas condidit; cui rei fidem facit arborum germinatio. Incipiente enim Vere, prata florere solent, segetes semina concipiunt, arbores fructum emittunt. Ea de causa Deus etiam sub idem tempus liberavit Populum Israel a servitute Ægyptiorum. Et Gabriel Archangelus Sanctæ Virgini Mariæ lætum nuntium admirandi partus attulit. Eodem quoque tempori Christus Dominus salutarem pertulit passionem.* Deus igitur Verno tempore condidit Mundum, non quidem propter se illum fecit Deus, quia commodis ejus non indiget, sed propter hominem, qui eo utitur; hominem tamen Deus creavit propter se, *scilicet* (sunt verba *Lactantii* lib. 7. Institutionum Divin. cap. 5.) *ut esset qui opera ejus intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem faciendi, virtutem consummandi, & sensu admirari, & voce proloqui posset. Quorum omnium summa hæc est, ut Deum colas. Is enim colit, qui hæc intelligit: is artificem omnium rerum, ii verum patrem suum debita veneratione prosequitur, qui virtutem majestatis ejus de suorum operum inventione, inceptione, perfectione metitur. Quod planius argumentum proferri potest, & Mundum hominis, & hominem sua causa Deum fecisse, quam quod ex omnibus animalibus solus ita formatus est, ut oculi ejus ad Cœlum directi, facies ad Deum spectans? ut videatur hominem Deus, quasi porrecta manu allevatum ex humo ad contemplationem sui excitasse.* Notat porro *Moyses*, hominem sexta die creationis Mundi fuisse a Deo creatum, ex quo facile colligitur, totum Mundi opificium per intervallum sex dierum naturalium esse a Deo perfectum. Id etiam aperte declarat idem Sacer Auctor in ea, quam describit, historica Mundi narratione, ubi sex Mundi creationis dies distincte, & articulate enumerat, singulorum definit spatia, & quidquid operis in unoquoque die molitus sit Deus, accurate exponit. Memorat insuper *Moyses* præceptum a Deo datum observandi Sabbatum, quia, sicut Deus Mundum, & omnia, quæ in eo continentur, sex diebus elaboravit, septimo autem die requievit ab omni opere, idest, nova condere cessavit: ita Judæi sex diebus laborare possunt, die autem septimo ab omni opere servili ac labore debent in integrum abstinere. Quæ certe Moysis ratio, ut nemo non videt, nullius ponderis esset, si Deus unica die, vel unico momento totum Mundi opificium absolvisset, sicut visum est *Sancto Augustino*, qui docet, sex illos dies, quibus Mundum conditum esse narrat *Moyses*, non in sensu proprio & naturali accipi debere, sed in sensu mystico ac figurato, seu per diem intelligi oportere cognitionem Angelicam, ita ut prima dies sit cognitio primi operis, quam habuit Angelus: secunda dies sit cognitio, quam Angelus habuit, secundi operis, & sic de aliis diebus. Quo fit, ut apud *S. Augustinum* distinctio dierum creationis Mundi sumatur non secundum successionem temporum, sed secundum ordinem rerum cognitarum ab Angelis. Isti autem dies dicuntur constare Vespere & mane, idest, cognitione Vespertina & Matutina, quia Angeli duplici pollent rerum cognitione, una videlicet, quæ est obscurior, & qua cognoscunt res in se ipsis: & ista Angelorum cognitio vocatur *Vespertina*: Altera cognitio rerum, quam habent Angeli, clarior est, & ideo appellatur *Matutina*, per quam cognoscunt res non in se ipsis, sed in Deo, seu in Verbo Divino, tanquam in causa rerum omnium. Hæc est Sententia S. *Augustini*, quam S. *Thomas* Primæ Partis suæ Summæ Tripartitæ q. 74. art. 2. & aliis sequentibus expedit, eique nullam erroris notam, ob reverentiam Aquilino huic Doctori de Ecclesia optime merito debitam, inuri debere censet; quamvis inclinet ad communiorem Sanctorum Patrum opinionem, quæ tenet, sex istos dies, quos tam distincte dinumerat Moyses, esse veros & naturales dies. Nec enim credibile est, *Moysem*, sapientissimum Legislatorem, voluisse in ea, quam texit, historica creationis Mundi narratione designare Hebræis, qui erant omnino rudes & illiterati, dies non veros, & naturales, sed mysticos & figuratos, per quos intelligere deberent cognitiones vespertinas & matutinas Angelorum, quæ a subtilioribus etiam Theologis vix hodie capi & intelligi possunt, necdum dilucide explicari.

Sunt quidam Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes, qui autumant, Moysem, rerum creationem recensentem, ideo Angelorum creationem altissimo obruisse silentio, ut Hebræorum saluti consuleret, cum illos magnopere rudes, & ad Idololatriam impense proclives intelligeret, atque adeo, qui si creationem tam præcellentis & sublimis substantiæ audirent, eam cultu latriæ, divinisque obsequiis adoraturi essent. Creationem itaque Angelorum suppressit Moyses, ne scilicet tam immane scelus Hebræi perpetrarent. Verum, hæc sententia (ut cum venia dicam) jejuna ac frigida multis nominibus mihi semper visa est. Nam primo constat, Moysem sæpe numero in quinque Libris Pentateuchi, ab ipso exaratis, meminisse Angelorum, eorumque ministeria ac præsidia creberrime expertos fuisse Hebræos. Præterea, doctrina, quæ Angelos facit a Deo creatos, augustam facit Dei amplitudinem & potentiam, & elevat ac extenuat Angelos, quo licet inter creaturas sublimi & excelso loco reponat, creaturas tamen esse fatetur, & a Deo in immensum distantes; proindeque Angelorum creatio homines ab eorum cultu potius abducere & avocare, quam ad illum allicere & adducere potest. Nihil ergo Idololatriæ periculi erat, quod pertimesceret Moyses, si recensuisset creationem Angelorum. Rejecta itaque hac opinione ego sic mecum reputo, ob hanc potissimum causam prætermisisse Moysem de creatione Angelorum aperte scribere, quod aliena prorsus a suo scopo esset,

quippe

quippe qui Genesim dumtaxat rerum quæ pertinent ad hunc visibilem & aspectabilem Mundum describendam suscipiebat. Quorsum igitur creationis Angelorum, qui sunt omnino spirituales & incorporei, meminisset Moyses? His adde, quod si Moyses conditionem & ortum Angelorum, exposuisset, eadem opera peccatum Dæmonum, qui Deo contumaces, & perduelles extiterunt, ei explicandum fuisset, quod tamen, cum ab illo, quem sibi proposuerat, scopo videretur, alienum, consulto & prudens omisit, ne historicam de hujus Mundi sensibilis creatione narrationem inutilibus parergis interrumperet, & ullam infidelibus occasionem daret, Historiam, quam scribebat sugillandi, eamque, velut scopam dissolutam, & arenam sine calce contumeliose exsibilandi.

Discip. Mundum a Deo conditum esse, si divina non persuaderet auctoritas, ipsa tamen sola Mundi per se se edoceret contemplatio. Si quis enim adeo stupidus esset, ut cum Epicureis asserere vellet, Mundum nihil aliud esse, quam corpusculorum acervum, sine vita, sine providentia, sine ratione, casu & temere conflatum, hunc errantem facile revincere posset admirabilis hujus Mundi structura, & partium ejus, ac sapientissima rerum omnium dispositio, quæ non casus, & fortuiti atomorum stupidarum concursus, sed solius dumtaxat supremæ rationis, omnia scite & ordinate disponentis, potest esse opificium. Verum, etsi ratio naturalis Mundum a Deo conditum esse aperte doceat, quia tamen plus momenti ac ponderis habet divina auctoritas, quam quodlibet argumentum e ratione naturali petitum, vehementer optarem, ut paucis ostenderes, hunc librum *Genesis*, in quo Historia de creatione Mundi describitur, divinam habere auctoritatem, eumque revera scriptum esse a *Moyse*, antiquissimo Judæorum Legislatore. Audivi enim nuperrime, esse nonnullos, qui hunc librum Geneseos non a *Moyse*, sed longe post tempora Moysis scriptum esse pertendebant.

M. Solis Athei, Infideles ac viri quidam increduli, ficulneis adducti conjecturis, negant, *Moysem* esse auctorem libri *Genesis*, quorum deploratam cæcitatem nihil plane morari debemus, cum perpetua sit, & ab antiquissimis temporibus sibi semper constans tam Judæorum, quam Samaritanorum & Christianorum omnium sententia, *Moysem* esse verum Auctorem totius *Pentateuchi*, ita dicti, quod quinque istos libros complectitur, videlicet libros *Genesis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, & *Deuteronomii*. Hos, inquam, quinque libros esse germanos & genuinos Moysis fœtus una semper fuit sententia omnium Judæorum, quibus, circa libros, quos exaravit Moyses, eorum Legislator, par est ut eamdem fidem præstemus, quam adhibuerunt semper homines populis illis, qui de Legislatorum suorum Legibus locuti sunt, quales fuerunt *Lacedemonii*, qui Leges a *Lycurgo* se accepisse profirebantur, & *Athenienses*, qui suarum Legum Auctorem agnoscebant *Solonem*. Immo, sicut nemo impræsentiarum audet in dubium revocare, harum Legum conditores esse *Lycurgum* ac *Solonem*, tametsi non existant amplius illi populi, qui Legibus *Lycurgi*, & *Solonis* antiquitus regebantur; ita nullus vir prudens in dubium nunc vertere debet; an Judæorum Lex, quinque mox laudatis Pentateuchi libris comprehensa, conscripta fuerit a Moyse, eorum Legislatore, cum tota Natio Judaica, per totum Orbem dispersa, quinque illos libros Moysi adjudicet, eosque tanta cum sollicitudine & veneratione conservet. Quod sane absque singulari divinæ providentiæ beneficio fieri non potuisse, ex eo potissimum liquet, quod alii libri, qui olim ab Ægyptiis, a Romanis, aliisque Nationibus, tenebris Idololatriæ immersis, tanquam divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis injuria tandem aliquando perierunt, libri vero, quos pro Sacris ac divinis habet Judaica Natio, in tanta Sæculorum serie interire non permisit divina providentia, sed potius eos integros conservavit, illorumque auctoritatem non solum Judæis, sed etiam Christianis Sacrosanctam esse voluit.

D. Quinque librorum Pentateuchi auctoritatem non tantum Judæis, sed & Christianis Sacrosanctam esse certissime scio. Sed si convincere vellem Atheos, Infideles, virosque incredulos, qui Judæorum, & Christianorum testimoniis fidem omnino derogant, hæreret mihi profecto aqua, nec ullum suppeteret argumentum, quo illis persuadere possem, Moysem esse antiquissimum Judæorum Legislatorem, eumque esse Auctorem horumce quinque librorum *Genesis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, & *Deuteronomii*, qui Pentateucho continentur.

M. Atheos, Infideles, aliosque ejusdem farinæ viros incredulos, qui Judæorum & Christianorum testimoniis assensum præbere pervicacitec detrectant, convincere debes testimoniis antiquorum Gentilium Scriptorum, qui ultro fatentur, Moysem esse Judæorum Legislatorem, & Auctorem Pentateuchi. Horumce Gentilium Scriptorum, quorum testimonia, tamquam si in hac causa essent suspecta, nullo pacto repudiare possunt Athei, virique increduli, seriem breviter hic attexam, ut intelligas, Gentiles etiam Scriptores conspirare una cum Judæis & Christianis ad vindicandum Moysi, Judæorum Legislatori, Pentateuchum, proindeque Atheos, virosque incredulos, illorum testimoniis sic convinci, ut nihil prorsus habeant, quod hiscere aut mussitare possint. In primis, bene multi Scriptores Ethnici, quos inter *Plato*, *Pythagoras*, *Theopompus*, *Diodorus Siculus*, & alii, *Moysem* inter antiquissimos Legumlatores recensent. Præterea, *Longinus*, Zenobiæ, Palmyrenorum Reginæ, a consiliis & studiis, *Moysem* insigni prosequitur elogio in libro, quem edidit *De sublimi genere dicendi*, eo quod Moyses in exordio libri Genesis sic Deum inducit magnifice loquentem: *Fiat lux, & facta est lux*. Tertio, Moysis disertam mentionem fecerunt *Cornelius Tacitus*, & Poeta *Juvenalis*, quorum prior lib. 5. Historiæ Romanæ hæc habet: *Moyses, quo sibi in posterum gentem firmaret, novos ritus, contrariosque cæteris mortalibus indidit .... Hi ritus, quomodo inducti, antiquitate defenduntur*. Alter Scriptor, seu Poeta *Juvenalis* Satyra decima quarta innuit, Volumen Legum Judaicarum fuisse a Moyse conscriptum:

Judai-

Judaicum ediscunt, & servant & tuum jus,
Tradidit arcano quodcumque Volumine Moyses.

Denique, ne longior sim, Moysis meminerunt Gentiles Scriptores, *Philocorus*, qui sub *Ptolomæo Philopatore*, Ægyptiorum Rege, florebat; *Eupolemus*, qui claruit sub *Ptolomæo Epiphane*, Ægyptiorum itidem Rege; *Hecatæus*, *Berosus*, *Manetho*, *Alexander Polyhistor*, *Trogus Pompejus*, *Strabo*, *Nicolaus Damascenus*, *Plinius*, *Plutarchus*, *Numenius*, *Porphirius* &c. Plura legesis apud illustrissimum Abrincensem Episcopum, *Danielem Huetium*, qui in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione quarta, ex variis prohanæ eruditionis monumentis probat, Moysem, Judæorum Legislatorem, esse primum omnium gentium Scriptorem, & Pentateuchum, ab ipso exaratum, unicum esse fontem, ex quo totam suam Theologiam hauserunt Ægyptii, Persæ, Indi, Thraces, Germani, Galli, Britanni, Hispani, præcipue vero Græci ac Romani, qui ex Moysis rivis suos hortos irrigarunt, indeque suas Leges, Ritus, Religionem, fabulas, aut historias suas deprompserunt. Plura non addam, ad fontem quippe digitum intendisse, sat superque sufficit.

D. Validum mihi profecto suppeditas argumentum, quo convincere possim, Atheos, Infideles, virosque incredulos, qui tot Gentilium Scriptorum testimonia, tanquam suspecta, rejicere haud possunt, vel si ea recipere nolint, digni sunt, qui in suis plusquam cimmeriis tenebris immersi relinquantur. Sed dicas, amabo, suntne alicujus ponderis, rationes, quas proferunt Athei, Infideles, virique increduli, qui Moysem esse Auctorem Pentateuchi inficiantur.

M. Rationes, quas obtrudunt Athei, Infideles, virique increduli, leves sunt ac futiles, milliesque elisæ, quas subinde lubens prætermittam, ne tibi tædio & oneri sim, ac unam dumtaxat earum palmarem & sæpius decantatam objectionem proponam, ex qua quid de cæteris sentiendum sit facili negotio judicabis. Dictitant itaque, Pentateuchum asseri ac vindicari non posse Moysi tanquam vero & legitimo parenti, quia quædam in Pentateucho narrantur, quæ dumtaxat post obitum Moysis contigerunt. Verum, quam deplorabile sit istud argumentum, nemo est, qui statim non videat. Scripsit quidem Moyses totum Pentateuchum, sed post ejus obitum, *Josue*, qui in regimine populi Israelitici successit Moysi, vel *Esdras*, qui, post laxatam captivitatem Babylonicam, libros sacros recognovit, vel alius Sacer Scriptor, Spiritu Sancto afflatus, nonnulla Pentateucho Moysis, majoris claritatis ergo, addidit, & quædam nomina urbium, montium & locorum immutavit, ut narratio Moysis facilius intelligi posset ab iis, quibus, post obitum Moysis, vetera urbium, montium, & locorum nomina erant ignota. Sic Ex. Gr. legimus ad calcem libri Deuteronomii mortem Moysis, quam inseruit quidam sacer Scriptor. Legimus etiam cap. 12. lib. Numerorum laudes Moysis, quas alter sacer Scriptor intertexuit. Sic Genesis cap. 11. Urbs *Lais* vocatur *Dan*, cum tamen diu post obitum Moysis hoc nomine donata sit. Sic Genesis cap. 22. Mons *Moria* appellatur *Mons Dominus videbit*, quo tamen nomine hic mons post Moysis obitum vocari cœpit, eo videlicet tempore, quo mons ille *Moria* ædificationi Templi destinatus est. Has igitur & alias id genus leves additiones, vel immutationes, Pentateucho post obitum Moysis factas fuisse, non inficias eo; sed insanire dico, qui, ob leves illas additiones aut immutationes, præfracte negant, Moysem esse Auctorem Pentateuchi, vel qui asserunt, aliquem post obitum Moysis voluisse, aut potuisse novos ritus, novas instituere cæremonias, commentitiam scribere Historiam, & Legem a se conditam promulgare, ac venditare sub ementito Moysis nomine; nam si quis, post obitum Moysis, eo desipuisset, idque exequi ausus fuisset, confestim tam insignis impostura, quæ nulla arte celari potuisset, a Judæis retecta, & propalata esset, sicque in vulgi fabulam abiisset impostor. (*a*)

(*a*) „ His ab Authore adductis argumentis audaciæ revincuntur ii, Theologi licet Catholici, rati scribas extitisse a Republica Judaica rebus in populo gestis scribendis destinatos, ex quorum schedis in unum compactis ab ignoto quodam auctore Pentateuchum constare opinantur. Hujus vero operis auctorem a Moyse diversum esse contendunt, ut nihil a Moyse conscriptum, si legem excipias, arbitrentur. Ita ariolatur Richardus Simon *in hist. critic. vet. testam. lib.* I. *cap.* II. & V. Nec multum ab hac opinione abludit D. Abbas de Prades Baccalaureus Sorbonicus, qui Chronologiam Patriarcharum variam in tribus textibus Hebraico, Samaritano, & Græco animadvertens, nodum hunc chronologicum intrepidus præcidit, nullam a Moyse Partiarchalem Chronotaxim descriptam asserens, quæque nunc in Bibliorum textibus legitur ab aliis pro arbitrio inventam suspicatur.

D. Moysem esse verum ac legitimum Pentateuchi auctorem, eumque, nonnisi sacro numine afflatum, omnia, quæ in eo refert, litteris consignasse, locupletissima illa omnium gentium, quæ protulisti, testimonia, sed Ecclesiæ præsertim perennis contestatio, ab aliisque multis rebus petita alia argumenta mihi invicte persuadent, faciuntque, ut aperte ac evidenter perspiciam, illos misere, & infeliciter caligare, qui secus sentiunt, quique ea, quæ in Pentateucho, sacrisque Litteris continentur, aut contemnunt, aut parvi faciunt. Illos ergo miseros homines mittamus, & hoc potius inquiramus, cur Moyses, daturus Leges, quibus in officio Hebræos contineret, a creatione Mundi exordium duxerit? Quorsum, rogo, tam altum & veluti ab ovo, ut ajunt, repetitum principium?

M. Primo dici potest, Moysem voluisse a creatione rerum, quæ sensibus subjiciuntur, ad Dei attributa, & perfectiones cognoscendas unitatem, omnipotentiam, sapientiam, beneficentiam, & id genus alia, quæ sola mente attinguntur, Hebræos sensim sine sensu adducere, ut cognitione unius Dei Creatoris, tanquam certo quodam lumine purgarentur, falsasque Ægyptio-

ptiorum de multiplicitate Deorum, deque Mundi æternitate opiniones, quibus erant imbuti, protinus ex animis deponerent. Præterea, rerum creationem recensuit Moyses, quod inter externa Adamo, primo omnium hominum parenti, collata beneficia, principem ac summum locum obtineat, ipsaque Historiæ series exigeret, ut ab hoc ingenti nostro generi concesso beneficio narrationem suam auspicaretur, & ad ea protraheret, quæ spectant Adami formationem, ejus felicitatem in statu innocentiæ, ejus miserias post peccatum, quod ad omnes illius posteros via ordinaria transfunditur, ac denique promissionem de venturo Messia, seu Salvatore, qui damna generi humano per Adami peccatum illata resarciret. Hunc siquidem Messiam, seu Liberatorem, a Deo promissum esse testatur Moyses cap. 3. libri Genesis, ubi postquam *Adami*, & Hevæ, ejus conjugis, lapsum descripsit, e vestigio inducit Deum Serpenti, a quo seducta fuerat *Heva*, his verbis imprecantem: *Ipsa conteret caput tuum*, idest Messias, ex muliere aliquando nasciturus, conteret caput tuum. Hanc autem Liberatoris, seu Messiæ a Deo factam promissionem Moyses in libro Genesis ostendit tam alte insedisse animis Patriarcharum, qui ante illum vixerant, ut nihil tam in votis haberent, quam ut in sua familia compleretur. Hinc liberis procreandis operam dabant, plures uxores ducebant, de jure primogenituræ decertabant. Solemne etiam erat Hebræis Deum appellare *Deum Abrahami*, *Deum Isaaci*, *Deum Jacobi*, quod persuasum haberent, hanc promissionem de mittendo Liberatore, seu Messia, a Deo factam, completum iri in familia Abrahami, cui Deus capit. 22. lib. Genesis dixit: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Denique, tempus, quo hæc divina promissio adimpleri debebat, noverant Hebræi e vaticinio Patriarchæ *Jacob*, qui propediem in Ægypto moriturus, prædixit, hanc divinam de mittendo Liberatore promissionem suum habituram exitum, post ablatum de Juda, idest, de gente Judaica, Sceptrum: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Ut posset igitur Moyses hanc promissionem a Deo factam de mittendo Liberatore in apertum ponere, consultissime totam narrationem suam a creatione Mundi exorsus est, & inde ad formationem Adami, ejusque peccatum progrediens, liquido ostendit, causam, cur Deus promiserit, hunc a se missum iri Liberatorem, non aliam esse, quam peccatum Adami.

D. Jam vero & facile nunc intelligo perillustre Moysis ingenium in explicando proposito sibi argumento, & in aperienda causa ruinæ humani generis, ac proinde necessitatis nostræ instaurationis. Ex eadem etiam narratione Moysis pleraque elucescunt, quæ alioqui nullo pacto comprehendi possent, sicut, Ex. Gr. peccati originalis, seu peccati Adami in omnes ejus posteros propagatio, & causa cur nunc omnis homo nascatur cum ignorantia in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propensione ad malum, cum lucta passionum, totque calamitatibus obnoxius vivat. Quæ difficultas, sicut nuperrime legebam apud Cl. *Blasium Paschalem* in suis *Cogitatis* titulo 3. plerosque ex Gentilibus cordatos viros vehementer olim torquebat, eorumque ingenia quantumvis acutissima penitus absorbebat. Nec mirum, cum illi nec de primo homine cum præclaris dotibus ac perfectionibus naturæ & gratiæ in statu innocentiæ a Deo condito, nec de ejus peccato, per quod sibi, suisque posteris omnium malorum agmen importavit, vel minimam notitiam habuerint, nec ad causam, unde tot profluxerant miseriæ, quibus nunc exagitatur homo, præeunte luminis naturalis face pervenire unquam potuerint. Sed dicas, amabo, quo pacto Moyses, qui, post multas a creatione Mundi sæculorum myriades, prodiit in lucem, potuerit tam accurate describere creationem Mundi, eaque narrare Facta historica, quæ de formatione Adami, de ejus lapsu, de Patriarcharum ante & post Diluvium Genealogia, Gestis & annis leguntur in libro Genesis, cum perspectum omnibus ac exploratum sit, nullum temporibus Moysis extitisse hominem, creationi Mundi coævum, a quo Moyses ejusmodi rerum gestarum notitiam audire, vel accipere potuerit? recurrendum itaque erit ad aliquam specialem Dei revelationem, cujus beneficio Moyses hanc a Deo notitiam acceperit. Verum, quia Athei, virique increduli divinas revelationes non admittunt, optarem, ut, ad eos facilius convincendos, rationem assignares, quæ evinceret, Moysem, etiam citra revelationem sibi factam a Deo, habuisse certam & indubitatam notitiam rerum, quas de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, & de aliis id genus Factis historicis narrat in libro Genesis.

M. Ex continua certaque Traditione *Moyses* notitiam habuit rerum, quas de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, & de aliis Factis historicis ipsemet narrat in libro Genesis. Quod quidem ne gratis a me dictum esse putes, suppeditabo tibi demonstrationem Chronologicam, ad Codicis Hebræi calculum exactam, ex qua liquido constabit, Moysem ex certa, & ad sua usque tempora traditione propagata habuisse notitiam rerum, quas in libro Genesis literis consignavit. At enim, Adamus, primus omnium hominum parens, qui sexta die a creatione Mundi a Deo conditus est, vixit annos 930. Mathusale vero natus est anno Mundi 687. vixit ergo, juxta hunc calculum, Mathusale cum Adamo Annos 244. ac subinde potuit facile Mathusale discere ab Adamo ea, quæ spectant creationem Mundi, formationem Adami, ejus lapsum &c. Deinde, Mathusale, qui vixit cum Adamo annos 244. vixit etiam cum Semo, filio Noemi, annos centum. Semus quippe natus erat annos centum, quando contigit Diluvium, & Mathusale, postquam vixisset annos 969. obiit eodem anno, quo accidit Diluvium, hoc est, anno a creatione Mundi millesimo, sexcentesimo quinquagesimo sexto. Semus itaque, filius Noemi, qui centum annis vixit cum Mathusale, potuit ab ipso accipere notitiam creationis Mundi, formationis Adami, ejus lapsus &c. Tertio, Isaac, filius Abrahami, vixit

vixit cum Semo, filio Noemi, quinquaginta annis, ac proinde ab eo habere potuit notitiam rerum, quæ Mundi creationem, formationem Adami, & ejus lapsum spectant. Semus siquidem, filius Noemi, vixit post Diluvium quingentis annis & vita functus est anno Mundi 2158. Isaac vero, filius Abrahami, natus est anno Mundi 2108. ex quo consequitur, Isaacum, filium Abrahami, vixisse cum Semo annos quinquaginta. Quarto, *Jacob*, filius Isaaci, Historiam de creatione Mundi, de formatione Adami, de illius lapsu &c. sæpius a Patre suo *Isaaco* audire potuit. Quin, & Patriarcha Jacob, filius *Isaaci*, vidit filios Patriarchæ Josephi, quibus propediem moriturus benedixit, iisque tradidit notitiam de creatione Mundi, de formatione Adami, ejus lapsu & de mittendo Liberatore, eis dicens, sicut legitur c. 49. libri Genesi: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Denique filii Patriarchæ Josephi, quibus benedixit Patriarcha Jacob, quousque omnia, quæ pertinent ad creationem Mundi, formationem Adami, ejus lapsum, & adventum Liberatoris edocuit: filii, inquam, Patriarchæ Josephi viderunt Moysem, quia a morte Patriarchæ Josephi usque ad ortum Moysis intercessere dumtaxat anni sexaginta quatuor. Quo fit, ut Moyses, Judæorum Legislator, & Auctor Pentateuchi, plenam ac integram a filiis Patriarchæ Josephi notitiam habuerit rerum omnium, quas scripsit in libr. Genesis de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, de mittendi Liberatoris promissione divina, de Patriarcharum ante & post Diluvium annis, Gestis &c. Moyses itaque ab hac perpetua, sibique semper constanti traditione, ab Adamo primo omnium hominum parente, ad suam usque ætatem, velut de aure in aurem, & per manus traducta, & jugiter conservata, potuit nullo negotio compertam habere rerum Historiam, quam in libro Genesis exaratam nobis reliquit, quamque in tanta sæculorum serie interire non permisit divina providentia, cum tamen alii libri, qui olim ab Ægyptiis, a Romanis, aliisque Ethnicis Nationibus ut sacri ac divini æstimabantur, omnino perierint, ut paulo ante observavi, quod sane maximum veritatis istius Historiæ, & divinæ, quam præ se fert, authoritatis argumentum apud omnes esse debet.

D. Multum quidem mihi arridet hæc tua demonstratio Chronologica, sed, ut candide fatear, vereor, pace tua dixerim, ne Atheis, virisque incredulis sublesta nimis, & elumbis videatur. Supponit quippe hæc tua Demonstratio Chronologica, Mundum non extitisse ante illud tempus, quo eum a Deo conditum esse narrat Moyses. Supponit itidem, Adamum esse primum omnium parentem, sicut asserit idem Scriptor. At, id viri increduli religionisque osores, sicut nuperrime audivi a viris eruditis, præfracte negant. Volunt quippe primo, Mundum longe antiquiorem esse, quam referat Moyses. Deinde, dictitant, Adamum non esse primum omnium parentem, sed multo ante Adamum extitisse homines, quos *Praadamitas* appellant, quod ante Adamum extiterint. Hoc autem se posse probare putant tum ex Ethnicis Scriptoribus, quorum calculi ostendunt, Mundum longe antea extitisse, quam referat Moyses, tum etiam ex Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, & Sinarum Historiis, quæ referunt, institutas fuisse in his nationibus Orientalibus Monarchias multo ante tempus, quo Mundum conditum esse scribit Moyses. Tua igitur Demonstratio Chronologica, si viri increduli pronuncient judicium, nullius ponderis erit.

M. Futilia & plane indigna sunt, quæ confutentur isthæc argumenta, quibus nituntur viri increduli ad probandum, Mundum longe antea extitisse, quam referat sacer Scriptor Moyses. Illa nihilominus ponamus in trutinam, & Ethnicorum Scriptorum circa existentiam Mundi nænias & deliria ingrediamur, quamvis me vehementer pigeat in id genus nugis male locare tempus. Sed collocabo tamen, ne instituto meo defuisse videri possim. Dico igitur primo, nihil esse infulsius his, quæ circa existentiam Mundi commenti sunt Ethnici Scriptores. Alii quippe, ut observat S. *Augustinus* lib. 18. de Civit. Dei cap. 40. *vanissima præsumptione dixerunt, plusquam centum annorum millia numerari, ex quo Ægyptus rationes Syderum comprehendit.* Alii, seu Chaldæi, jactant, se comprehensa monimentis habere *quadringenta septuaginta millia annorum.* Alii postremo effutiunt, Mundum esse æternum. In hos crassos errores circa existentiam Mundi impegisse illos Scriptores Ethnicos, mirari profecto non subit, cum enim ignorato Dei verbo, simul quoque ignorarent originem rerum, supremumque illud tempus, quo Mundus esset effectus, certi quidpiam assequi haud potuerunt, quamobrem & digitis, ut proverbio dicitur, micabant in tenebris. Id certe agnovit, & ultro fassus est unus ex Ethnicis Scriptoribus *Marcus Varro*, Romanorum doctissimus, qui referente *Censorino* lib. *De Natali die* cap. 17. tria Mundi intervalla statuit, quorum primum a principio hominum usque ad Cataclysmum, seu Diluvium protrahebat, atque quot annorum extiterit, comprehendi posse negabat. Secundum a Cataclysmo ad primam usque Olympiadem, quod & *Mythicum*, hoc est, fabulosum, prudenter vocabat; de eo enim fabulosa permulta a Scriptoribus narrantur: Tertium ducebat a prima Olympiade ad sua illius tempora. Hoc autem ideo *Historicum* nuncupabat, quia vetis narrationibus res gestas Scriptores bene multi literis consignassent. Juxta igitur illud locupletissimum *Varronis*, Scriptoris Gentilis, testimonium, post primam duntaxat Olympiadem (quæ, ut fatentur omnes ad unum Chronologi, septingentis & septuaginta sex tantum annis Natale vulgare Christi Domini antevertit) cœperunt Scriptores Ethnici vera & Historiæ consentanea narrare; Cætera vero, quæ ante primam Olympiadem memoriæ prodiderunt, anilibus fabulis jure optimo accenseri debent. Dico præterea, ad aniles itidem fabulas ablegari debere Historias Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, & aliarum Nationum Orientalium, tum quia densissimis tenebris involvuntur, næniis, antilogiis, & ineptiis scatent; tum quia etiam ne minimam qui-

quidem veri speciem habet quidquid de fabulosa antiquitate sua jactant Ægyptii, Assyrii, Chaldæi, & Sinæ, qui, ut gentis suæ primordia augustiora redderent, splendida mendacia certatim adornarunt, & putidissima obtruserunt commenta, quæ hic, ne plus nimium conterere tempus videar, non confutabo, sed potius alto silentio prætermittam, utpote indignissima, quæ a te, tuique similibus, Christianæ Religionis cultoribus, audiantur, sicut merito observat *Ludovicus Vives*, qui mirari se scribit bonas horas a quibusdam in talibus collocari nugis. Non immorabor etiam in refellendo Præadamitarum, seu Chymericorum hominum, qui ante Adamum extiterint, insulso Systemate, tum quia istud male consarcinatum Systema, statim ac publicam lucem adspexit, natalitiis tenebris damnatum, dirisque execrationibus fuit ab omnibus proscriptum; tum quia etiam hujus Systematis Auctor, seu *Isaacus Pererius*, natione Gallus, e Calvinistarum Secta, facti tandem pœnitens, Romæ anno 1657. coram *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, palinodiam decantavit, suumque hactenus inauditum Systema, una cum Calviniana hæresi, quam cum lacte suxerat & hactenus professus fuerat, ejuravit, atque in sinu Ecclesiæ Catholicæ constanter perseverans ex hac vita migravit.

D. Putabam sane, hujusce Præadamitarum Systematis Auctorem fuisse aliquem virum incredulum, & ab omni Religione extorrem, nec unquam suspicatus fuissem, illum esse Christianum, cum quilibet Christianus a teneris annis profiteri teneatur tria præcipua dogmata, quæ hoc infestissimo *Præadamitarum* Systemate penitus convelluntur. In primis, qui semel Christianæ Religionis rudimentis imbutus est, credit, ideo omnes omnino homines via ordinaria contrahere peccatum originale, quia omnes homines per generationem propagantur ab Adamo, primo omnium parente, in quo, tanquam in capite morali, erant omnes inclusi; quo fit, ut peccatum Adami non solum ipsi nocuerit, sed ad omnes & singulos homines ab eo descendentes transfundatur. At, hæc Christianæ Religionis doctrina oppido falsa esset, si revera fuissent *Præadamitæ*, idest, si extitissent homines ante Adamum, hi siquidem Præadamitæ non contraxissent peccatum originale, utpote qui nec per generationem ab Adamo descendissent, nec in eo, ceu in capite morali, fuissent inclusi. Falso itaque doceret Christiana Religio, omnes omnino homines contrahere peccatum originale, si reapse extitissent homines ante Adamum. Præterea, obstringitur quilibet Christianus credere, Verbum Divinum fuisse incarnatum pro omnibus hominibus, qui, peccato originali cum sint infecti, non aliter, quam per incarnationem Verbi Divini sanari ac reparari poterant. Hæc autem Christianæ Religionis doctrina falsa itidem esset, si extitissent homines ante Adamum; pro illis siquidem hominibus, qui fuissent expertes peccati originalis, Verbum Divinum non esset incarnatum, proindeque falso doceret Christiana Religio, Verbum Divinum pro omnibus omnino hominibus esse incarnatum. Denique, Christiana Religio docet, Jesum Christum mortuum esse pro omnibus & singulis hominibus, quia omnes & singuli homines erant mortui in Adamo, indeque Jesum Christum proponit tanquam Redemptorem, Mediatorem & Salvatorem omnium hominum. Hæc autem Christianæ Religionis doctrina vera esse non posset, si ante Adamum homines extitissent; pro illis quippe hominibus, qui in Adamo non fuissent mortui, Christus mortuus non esset; subindeq; dici haud posset eorum Redemptor, Mediator, ac Salvator; falso itaque doceret Christiana Religio, Christum mortuum esse pro omnibus omnino hominibus, eumque Redemptorem, Mediatorem, & Salvatorem omnium hominum. His rationibus permotus, existimabam, hoc Præadamitarum Systema, quo præcipua Christianæ Religionis profligantur dogmata, procusum fuisse non ab homine Christiano, sed a quodam Atheo, omnisque Religionis experte. Verum, mittamus, si placet, istud Præadamitarum Systema, quod aperte adversatur Scripturæ Sacræ, quæ purum putumque Dei verbum est; atque nunc diligenter expendamus omnia, quæ spectant naturam & dotes Adami, primi omnium hominum parentis, in statu innocentiæ constituti. Primo itaque scire velim, quo pacto Adamus fuerit formatus a Deo, & quale corpus habuerit.

M. Adamus, in quo & natura & pacto continebamur omnes, qui ab eo deinceps progeniti fuimus, ex humo formatus est, indeque a Latinis dictus homo; vel (sicut refert Josephus lib. 1. Antiq. Jud. cap. 2.) a terra rubra dictus est *Adamus*, ex qua, ut ajunt, Adami corpus compactum fuit, quod hoc genus glebæ mixtum aqua facilius compingatur, fortiusque conglutinetur. Voluit autem Deus, ut Adami corpus esset eximie robustum, elegans, procerum, & præclare compactum, ita ut Adami corporis constitutio & temperatura reliquorum omnium corpora æqualitate quadam, ac perfectione, & elegantia prorsus transcenderit. Porro, ex ejusdem Adami dormientis latere detractam costam Deus formavit in fœminam, dictam *Evam*, quam ei sociam, & adjutricem dedit, quamque ideo ex Adami costa formavit, ut omnium hominum parens esset Adamus, sicque jugis, ac perpetua cognatio & necessitudo inter homines esset, quippe qui ex uno, seu Adamo prodirent omnes, ac propterea & se se mutuo & ardentius quoque amarent, & ad eamdem consequendam beatitudinem genitos se esse omnes intelligerent, ad quam Adamus & Eva certo certius ab opifice Deo creati fuerant. Unam autem dumtaxat conjugem uni viro, seu Adamo, junxit Deus, ut quid Reipublicæ, quid alendis liberis, quid unitati, ac paci domus magnopere expediret, palam doceret; ægre enim admodum servantur hæc, ubi unus vir plures conjuges habet. Sed hic occurrunt duæ ab Hebræis confictæ rejiciendæ fabulæ. In primis, ajunt nonnulli Rabbini, corpora Adami, & Evæ tantæ proceritatis fuisse, ut vadosum Mare pedibus transiverint. Quæ quidem fabula adeo illepida & invenusta est, ut eam retulisse, abunde confutasse sit. Quidam vero

vero alii Rabbini inepte fabulantur, Adami corpus biforme a Deo conditum esse, voluntque, Adamum, & Evam creatos esse sicut unum, a tergis, vel dorso conjunctos, postea divisos esse a Deo, qui dimidiam partem accepit, & fuit Eva. Huic fabulæ, quam de suo cerebro finxerunt Rabbini, ut aliquam veri speciem conciliare possint, adducunt Scripturæ locum Genesis cap. 1. vers. 27. ubi hæc leguntur: *Ad similitudinem Dei creavit illum*, seu Adamum, *masculum & fæminam creavit eos*. Ex quo inferunt, Adamum fuisse conditum a Deo Androginum, seu, ut vulgo ajunt, Hermaphroditum. Verum, ut obiter dicam, hæc fabula crasso non solum filo contexta est, sed etiam aperte repugnat Scripturæ Sacræ, quæ disertis verbis docet, solum Adamum creatum esse, cumque non inveniretur ipsi adjutor similis, Deum ex ejus latere costam tulisse, & in mulierem compegisse; *Non est bonum*, inquit Scriptura Sacra, *hominem esse solum*, *faciamus ei adjutorium simile sibi ..... Ædificavit Dominus Deus costam*, *quam tulerat de Adam*, *in mulierem*, *& adduxit eam ad Adam*. Quin & ille Scripturæ Sacræ locus, quem in sui absurdi commenti confirmationem adducunt isti Rabbini, ipsis minime favet, sed potius contra illos evidentissime facit. Si enim Deus Adamum creasset Androginum, certe Moyses non diceret de Adamo: *Ad similitudinem Dei creavit illum*, *masculum & fæminam creavit eos*. Sed dicere debuisset: *Masculum & fæminam creavit eum*, seu Adamum. Apage ergo ridiculas ejusmodi fabulas, quibus dum indulgent Rabbini, qui vento & chymeris pascuntur, omnibus se se plenis buccis deridendos propinant. (*a*)

(*a*) „ Inter monstruosa hæc de conditione primi „ hominis commenta, vel ut honestius dixerim, „ systemata, illud accenseo, quod præsenti hoc „ sæculo nondum adulto invexit Philosophus qui„ dam, cujus libet procusus est Lucæ anno 1713. „ hoc inscriptus titulo: *Sacra universale Filosofia* „ *dell' Immacolata Concezione di Maria*, *del Conte* „ *Gian Battista Diana Paleologo Consigliero di S.M.* „ *Cesarea*. Statuit ille sibi hominem, qua animal est, „ ex humore, terra, & ignea quadam re compin„ gi, ut terra humore aqueo subacta materiam „ conditori Deo præbuerit: igneum vero illud quid„ quid est materiam intime penetrans motum mi„ nutis ejus particulis indidisse, ut in singula mem„ bra atque organa disponerentur, aptamque se„ dem animæ rationali, a Deo statim infunden„ dæ, pararet. Porro cum terrarum varia sit natu„ ra, aliæ enim corruptioni magis, aliæ minus „ obnoxiæ, quæ rubra est incorruptibili multo pro„ pius accedit, quam & aurum igne dissolutum „ reddit, eademque antimonii & plumbi vim, „ cui reliquæ omnes terræ, & metalla cedunt, „ impavida sustinet. Huic proxime succedit alba, „ qualis in argento regnat, quæ examen quidem „ plumbi intacta superat, antimonio tamen cedit. „ In Adamo rubra regnavit, hinc primi hominis „ immortalis status; in Eva alba superabat, unde „ gracilior primæ mulieris status. Pomum vetitum „ humoris corrumpentis, & acidi comburentis plu„ rimum continens, in Adamum noxias illas qua„ litates invexit, quibus infarta terra ejus infir„ mior effecta est, neque totius compagis dissolu„ tioni impediendæ amplius valuit. Una supererat „ arbor vitæ noxio humori expellendo, reparan„ disque viribus rubentis terræ aptissima. Sed ne „ eo remedio Adam uteretur obstitit Deus, Ada„ mo e paradiso expulso, atque in ejus custodiam „ Angelo substituto, ut regressum tentantem arce„ ret. Quæ dein hoc stabilito fundamento Philo„ sophus noster prosequitur, & qua tandem ratio„ ne evincat immaculatam Deiparæ conceptionem, „ ne longius sim, prætereo. Videtint docti, num „ in his meditationibus monstri aliquid appareat, „ ex quo inter Rabbinica commenta referri mere„ to possit.

D. Ex his, quæ mox dixisti, subiit animum scrupulus, quem mihi eximas velim. *Evam* fuisse a Deo datam conjugem Adamo insinuasti, sed nunc dubius hæreo, utrum Adamus, si in statu innocentiæ perstitisset, carnalem copulam cum sua conjuge habiturus esset? & utrum in eodem statu futuræ essent nuptiæ, quæ carnalem hominum propagationem per maris cum fœmina congressum facerent? Cum enim ejusmodi nuptiæ inhonestum libidinis ardorem, & nimium concupiscentiæ æstum importent, videtur mihi, eas in hoc felicissimo innocentiæ statu locum habere minime potuisse. Explica itaque, si placet, quo pacto in statu innocentiæ (si ex eo per peccatum non excidisset Adamus) fuisset genus humanum sive per Adamum, sive per ejus posteros multiplicatum.

M. Adamum in statu innocentiæ (si in eo perseverasset) congressum ad procreandos filios cum sua conjuge habiturum, futurasque in eodem innocentiæ statu nuptias, quæ carnalem hominum propagationem maris cum fœmina consortium facerent, sententia est Sancti Augustini lib. 9. in Genesim cap. 3. 6. & 7. cui S. Thomas Iprimæ Partis suæ Summæ Tripartitæ quæst. 98. Art. 1. & 2. omnesque Theologi adhærent. At enim, frustra Deus discrimen sexuum ante peccatum fecisset, & utrique parenti organa incassum exhibuisset, quibus generare possent, si in statu innocentiæ genus humanum aliter quam per generationem, & maris cum fœmina coitum multiplicari potuisset. Nec ratio ulla pariter, ut eorum usus ante peccatum possibilis non esset, cum exigat naturæ ordo, ut in quavis genitura virtus activa & passiva simul existant, simulque coeant, quarum prior in mare, posterior in fœmina est. Ad hæc, quorsum Moyses cap. 1. Geneseos commemorat, Deum fecisse unum hominem marem, & deinde fœminam, ac utrique hanc faustam benedictionem dedisse: *Crescite*, *& multiplicamini*, *& replete terram*, nisi ut evidens faceret, utrumque, scilicet Adamum & Evam, natura, atque adeo dono Dei, procreationem appetere, ac subinde futuras fuisse in eo statu felicissimo honorabiles nuptias, & torum immaculatum, nullam autem in eo futuram fœditatem, nullam turpitudinem, nullumque genitalium motum non a ratione, & a voluntate hominis præscriptum, nullum inhonestum libidinis ardorem, nullum concupiscentiæ impetum, quia turpitudinem omnem, omnemque intemperantiam peccatum invexit, sicut & erubescentiam, quam non fuisse ante peccatum palam facit Moyses cap. 2.

lib. Geneseos, v. 25. dicens: *Erat autem uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus, & non erubescebant.* Quæ verba explicans S. *Augustinus* lib. 14. *de Civitate Dei* cap. 26. hæc habet: *Inter se* (idest Adamum & Evam) *fida ex honesto amore societas. In tanta facilitate rerum, & felicitate hominum, absit ut suspicemur now potuisse prolem fieri sine libidinis morbo, sed eo voluntatis nutu moverentur illa membra, quo cætera: & sine ardoris illecebroso stimulo, cum tranquillitate animi & corporis, nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris. Non ageret turbidus calor, sed spontanea potestas, sicut opus esset, adhiberet. Ut enim ad pariendum non doloris gemitus, sed maturitatis impulsus fœminea viscera relaxaret; sic ad fœtandum, & concipiendum, non libidinis appetitus, sed voluntarius usus naturam utramque conjungeret.* Procreassent igitur Adamus & Eva filios, si in statu innocentiæ perstitissent, non quidem ad conservandam simpliciter speciem, quoniam filii, quos genuissent, dono justitiæ originalis immortales evasissent, sed ad eam in hoc sensibili Mundo conservandam, quoad parentes in cælestem patriam vivi conscenderent; & rursum ad augendam prolem in Dei cultum & multorum salutem; denique, ut primi parentes nostri vitam in terris feliciorem ducerent, quæ certe minus suavis, & minus jucunda illis fuisset absque societate & prole. Hinc, si perstitisset felicissimus innocentiæ status, futuræ fuissent in eo urbes, pagi, domus, atque adeo Œconomica, Politica, cæteræque honestæ Disciplinæ & Artes. Nec solum in eo statu innocentiæ fuissent geniti mares, verum etiam natæ essent fœminæ, tum quia fœminæ, non secus ac mares, ad electos pertinent, quorum numero & integritati cumprimis consulere voluit Deus, dum dixit primis parentibus: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*: tum quia etiam uterque sexus pertinet ad integritatem & perfectionem speciei humanæ. Quamquam enim (ut docet S. *Thomas* 1. p. quæst. 92. art. 2. ad 1. & quæst. 99. art. 2. ad 1.) fœmina dicatur *mas occasionatus*, quia est præter intentionem naturæ particularis, utpote quæ occasione potius ac imbecillitate virtutis seminis, quam ex intentione naturæ particularis, nascatur; non generatur tamen fœmina præter intentionem naturæ universalis, quia, ut ibidem ait Doctor Angelicus, *fœmina est de intentione naturæ ad opus generationis ordinata; intentio autem naturæ universalis pendet ex Deo, qui est universalis author naturæ.*

D. Unum circa productionem corporis Adami, & Evæ superest mihi dumtaxat proponendum Dubium, cur scilicet Deus sic corpus Adami, & Evæ formarit ac disposuerit, ut staturam habeat rectam, & os sublime in cælum, dum tamen alia animalia caput habeant in terram pronum?

M. Hic corporis hominis status, orisque figura declarat (teste *Lactantio lib. de ira Dei* cap. 7.) non esse homines cum pecudibus æquales. Illarum quippe natura in humum, pabulumque prostrata est, nec habet quidquam commune cum Cælo, quod non intuetur. Homo autem recto statu, ore sublimi ad contemplationem Mundi excitatus confert cum Deo vultum, & rationem ratio cognoscit. Sed quatuor alias rationes suppeditat Sanctus Thomas 1. part. quæst. 91. artic. 3. ad 3. quibus egregie probat, conveniens esse, ut corpus hominis habeat staturam rectam, quasque, uberioris explicationis ergo, hic inserere non pigebit. Primo, conveniens est, ait Angelicus ille Doctor, ut corpus hominis habeat staturam rectam, *quia sensus sunt dati homini non solum ad vitæ necessaria procuranda, sicut & aliis animalibus, sed etiam ad cognoscendum; unde, cum cætera animalia non delectentur in sensibilibus nisi per ordinem ad cibos & venerea, solus homo delectatur in ipsa pulchritudine sensibilium secundum se ipsam: & ideo, quia sensus præcipue vigent in facie, alia animalia habent faciem pronam ad terram, quasi ad cibum quærendum, & providendum sibi de victu. Homo vero habet faciem erectam, ut per sensus (& præcipue per visum, qui est subtilior, & plures differentias rerum ostendit) libere possit ex omni parte sensibilia cognoscere, & cælestia & terrena; ut ex omnibus intelligibilem colligat veritatem. Secundo, ut interiores vires liberius suas operationes habeant, dum cerebrum (in quo quodammodo perficiuntur) non est depressum, sed super omnes partes corporis elevatum. Tertio, quia oporteret, si homo haberet pronam staturam, quod uteretur manibus loco anteriorum pedum, & sic utilitas manuum ad diversa opera perficienda cessaret. Quarto, quia, si haberet pronam staturam & uteretur manibus loco anteriorum pedum, oporteret quod cibum caperet ore, & ita haberet os oblongum, & labia dura, & grossa, & linguam etiam duram, ne ab exterioribus læderetur, sicut patet in aliis animalibus: Et talis dispositio omnino impediret locutionem, quæ est proprium opus rationis.* Hæ sunt causæ, ob quas, juxta S. Thomam, homo habet staturam rectam; dum cætera animalia caput habent inclinatum ad terram.

D. A productione corporis Adami transitum nunc faciamus, si placet, ad dotes, quibus Deus ejus animum exornavit, & in primis, exponas velim, quo in sensu intelligenda sint hæc verba, quæ Deus, antequam formaret hominem, protulit, dicens: *Faciamus hominem ad Imaginem & similitudinem nostram?*

M. Hominem factum esse ad imaginem & similitudinem Dei, una est omnium Sanctorum Patrum, & Scripturæ Sacræ Interpretum sententia. Sed in quo sita sit illa Dei imago homini impressa? variæ referuntur interpretationes. Prima est, quod hominis anima incorporea, immaterialis, & spiritualis sit. In hoc imaginem Dei collocat Sanctus Augustinus. Secunda est, quod anima æterna sit & immortalis, sicut & ipse Deus. In hoc imaginem Dei, ad quam factus est homo, reponit Origenes. Tertia est, quod anima sit intellectu, voluntate & memoria prædita. Et in eo sensu hominem ad imaginem Dei factum esse censet S. Joannes Damascenus. Quarta est, quod hominis anima sit liberi arbitrii. Et sic ad imaginem Dei formatum esse hominem docet S. Ambrosius. Quinta est, quod sit capax sapientiæ, societatis, Religionis, virtutis, gratiæ, & beatitudinis. Et in hac capacitate imaginem Dei, ad quam factus est homo, constituit S. Gregorius Nyssenus. Sexta est, quod homo cunctis animantibus sua potestate præsit & dominetur. Sic sentit S. Basilius. Septima est, quod sicuti Deus Pater,

ter, seipsum cognoscens, producit Verbum Divinum per intellectum, & se amando producit per voluntatem Spiritum Sanctum: ita homo, intelligendo se, producit in mente sua Verbum intelligibile, sui ipsius expressivum, sibique simile, atque inde procedit in voluntate ejusdem amor. Sic enim homo habet in se imaginem Sanctissimæ Trinitatis. Ita imaginem Dei impressam homini explicat S. Augustinus lib. 10. de Trinitate c. 10. & lib. 14. cap. 11. cui subscribit S. Thomas 1. part. quæst. 93. art. 8. Postrema interpretatio est: quod homo factus sit ad imaginem Dei, quia homo conditus est in Gratia sanctificante, per quam divinæ factus est consors naturæ.

D. Estne Dogma Fidei, Adamum conditum fuisse in Gratia sanctificante?

M. Quamvis probabilius sit, Adamum fuisse conditum in Gratia sanctificante, sicut post Sanctum Augustinum docet Sanctus Thomas in 2. Sent. distinct. 29. quæst. 1. art. 2. perperam tamen *Jansenius*, Iprensis Episcopus, lib. *De Gratia primi hominis, & Angelorum* cap. 1. asserit, Dogma Fidei esse, Adamum in Gratia sanctificante conditum fuisse, idque in controversiam amplius revocari haud posse, sed tanquam ab Ecclesia definitum, & Fide certum supponit. Id, inquam, falso asserit *Jansenius*, tum quia nec in sacris literis aperte continetur, nec in sacris Conciliis definitum unquam fuit, nec ex Sanctorum Patrum Operibus evidenter colligi potest, Adamum conditum fuisse in Gratia sanctificante. Id etiam Celeberrimi Theologi, & de Fide optime meriti, non solum in dubium vocarunt, sed etiam negarunt, quos inter censentur *Hugo a S. Victore* lib. 1. *De Sacramentis* par. 6. c. 17. Magister Sententiarum lib. 2. distinct. 24. *S. Bonaventura* in 2. Sent. distinct. 29. art. 2. quæst. 2. Quibus addi debent *Alexander de Ales* in Summa, 2. parte quæst. 96. membro 1. *Scotus* in 2. Sent. distinct. 29. Quæst. unica, & alii, quibus referendis supersedeo. Dogma igitur Fidei non est, Adamum fuisse conditum in Gratia sanctificante, alioqui doctissimis illis Theologis, mox a me laudatis, qui in contrariam abierunt sententiam, hæreseos nota inurenda esset. Quod sane nemo Catholicus dicere audeat. Ab hoc itaque *Jansenii*, & aliorum, qui ei hac in parte adstipulantur, errore cavere debes, & duo, quæ certissima sunt, & omnibus Theologis probantur, constanter propugnare. Primo, certissimum est, Adamum habuisse, antequam laberetur in peccatum, dona quædam spiritualia, scilicet sanctitatem & justitiam, quæ sunt effectus Gratiæ sanctificantis, eumque peccando has dotes amisisse, sicut docent omnes ad unum Sancti Patres, idque definivit Synodus Generalis Tridentina Sessione 1. Can. 1. his verbis: *Si quis non confitetur, primum hominem Adamum, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim & justitiam, in qua fuerat constitutus, amisisse, anathema sit*. Et sessione 8. cap. 17. statuit eadem Sancta Synodus, Christianos accipere in Baptismo primam stolam, idest, veram & Christianam justitiam, pro illa, quam Adamus sua inobedientia sibi & nobis perdidit, ipsis per Christum donari. Evidens porro est, justitiam, & dona, quæ in Baptismo accipimus, esse spiritualia & supernaturalia, per quæ ad spiritualem finem, seu ad Vitam æternam consequendam instituimur, & ordinamur. Secundo, apud omnes Theologos in confesso est, Adamum non fuisse conditum in statu naturæ puræ, quia nullum dubium est, quin immortalitas status innocentiæ fuerit Donum supernaturale; at certum est ex Sacris Scripturis, & perpetua Sanctorum Patrum traditione, Adamum, primum omnium parentem, factum esse immortalem: *Creavit Deus hominem inexterminabilem*, Sapientiæ cap. 2. Quo fit, ut temerarius jure optimo audiret ille, qui diceret, Adamum fuisse conditum in statu naturæ puræ.

D. Quid sibi vult iste status naturæ puræ, in quo ais, Adamum minime conditum fuisse?

M. Quo facilius intelligas, in quo situs sit status naturæ puræ, advertere debes, octo a Theologis distingui naturæ humanæ status. Primus est status naturæ puræ; alter est status naturæ integræ; tertius est status naturæ innocentis; quartus, est status naturæ lapsæ; quintus est status naturæ lapsæ ante Legem Mosaicam; sextus est status naturæ lapsæ sub Lege Mosaica; septimus est naturæ lapsæ sub Lege Evangelica; octavus est status in pace, seu in æterna Beatitudine. Nunc breviter exponam, in quo potissimum sistant octo illi naturæ humanæ status. Et primo quidem, status naturæ puræ nihil aliud est, quam conditio naturæ humanæ sine peccato & sine gratia. In hoc statu naturæ puræ si homo fuisset a Deo conditus, miseriis omnibus fuisset obnoxius, quas in hac vita mortali experimur, non tamen concupiscentiam rationi perduellem habuisset, quia concupiscentia, quæ non subjacet rationis imperio, inest homini contra naturam, estque homini dumtaxat naturalis, in quantum subditur rationi, sicut luculentissime docet Sanctus *Thomas* 1. 2. qu. 82. art. 3. ad 1. In statu autem naturæ puræ nihil rationi in suis facultatibus contrarium sensisset homo, cum in illo esset creatus his dotibus instructus universis, quæ naturæ humanæ consentaneæ essent. Status naturæ integræ est conditio naturæ humanæ suis dotibus absolutæ & perfectæ, nullisque miseriis obnoxiæ. In hoc statu homo scientiarum naturalium & virtutum moralium apparatu esset instructus, a morbis vero & moriendi necessitate immunis. Status naturæ innocentis est conditio naturæ humanæ justitia originali præditæ, addit autem justitia originalis ad integritatem naturæ gratiam sanctificantem, uberrimam illam quidem & perfectissimam, cujus beneficio non solum ratio hominis perfecte subdebatur Deo, sed etiam ejus voluntas subjiciebatur rationi, voluntati appetitus sensitivus, & corpus animæ. Status naturæ lapsæ est conditio naturæ humanæ peccato Adami, quod in omnes posteros per generationem propagatum est, inquinatæ. Status naturæ humanæ lapsæ ante Legem est ille status, qui exordium habuit immediate post peccatum Adami, & perduravit usque ad Legem scriptam, seu Mosaicam. In hoc statu homines vixerunt sine ulla Lege scripta, solam habentes Legem naturalem in eorum cordibus insculptam, sed multum, ob peccata, quibus se fœdabant,

ob-

obscuratam. Status naturæ lapsæ sub Lege Mosaica est ille status, in quo fuit Respublica Judæorum a tempore Legis Mosaicæ usque ad adventum Jesu Christi, Servatoris nostri. Status naturæ humanæ sub Lege Evangelica, est ille status, qui auspicatur ab adventu Jesu Christi, & perstabit usque ad finem Mundi. Quamvis autem homo in hoc statu sub Lege Evangelica per gratiam medicinalem sit a Christo Domino sanatus, semper tamen dicitur esse in statu naturæ lapsæ, quia licet per Baptismum gratia restituatur, semper tamen manet in homine, etiam justificato, peccati fomes, qui est appendix peccati originalis, & ad peccatum inclinat, ita ut, licet homo in statu Legis Evangelicæ per Gratiam Sanctificantem perfecte sanetur quantum ad mentem, remaneat tamen infirmitas quantum ad carnem, per quam propendet ad peccatum, ut docet S. *Thomas*. Denique status hominis in pace est ille, qui (ut inquit Sanctus *Augustinus* in Enchiridio ad *Laurentium* cap. 118.) *post hanc vitam in requie spiritus, deinde etiam in resurrectione carnis implebitur*. Habes nunc compendiosam notitiam status naturæ puræ, & omnium statuum naturæ humanæ.

D. Ex ea, quam mox tradidisti, notitia status naturæ puræ, facile nunc intelligo, non solum in eo statu Adamum non fuisse conditum, sed nec in eo potuisse a Deo creari. Status quippe naturæ puræ, ut mox dicebas, ille est, in quo homo fuisset obnoxius miseriis corporis, idest, morbis, & morti absque ullo peccato præcedente. At videtur prorsus impossibile, ut Deus, qui justus est, velit hominem condere eo in statu, in quo, absque ullo præcedente peccato, iisdem miseriis, morbis & morti homo esset addictus, quas nunc in statu naturæ lapsæ, ob peccatum originale, quod in Adamo contraximus, juste patimur. Sub justo siquidem Deo nemo innocens miser esse potest.

M. Siste, precor, video enim te a recta via deflectere, ad quam te reducam necesse est. Dum dicis, Adamum in statu naturæ puræ non fuisse conditum, recte sentis. At, dum asseris, prorsus impossibile esse, ut Deus Adamum in statu naturæ puræ crearet; a vero quam longissime recedis. Hic enim ipsissimus est error *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, qui in tribus libris, quos edidit, *De statu naturæ puræ*, totus est ut probet, statum naturæ puræ esse prorsus impossibilem, Deumque fore injustum, si hominem in statu naturæ puræ condidisset, in quo (nullo præcedente peccato) iisdem miseriis, morbis, & morti subjaceret, quibus nos in præsenti statu naturæ lapsæ, propter peccatum originale sumus obnoxii. Verum, hunc *Jansenii* errorem, quem præformaverat *Michael Bajus*, profligarunt Romani Pontifices Sanctus *Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII. & Innocentius X.* dum istas duas *Michaelis Baji* Propositiones damnarunt, quarum prior, quæ ordine est vigesima secunda, his verbis concepta est: *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium naturæ divinæ debita fuit integritati primæ conditionis*. Altera vero Propositio, quæ est in ordine 55. sic habet: *Deus ab initio non potuit talem creare hominem, qualis nunc nascitur*. Has *Michaelis Baji* Propositiones, quas in tribus libris de Statu naturæ puræ recoxit *Jansenius*, quæque statum naturæ puræ possibilitatem plane evertunt, dum confixerunt mox a me laudati Summi Pontifices, statum naturæ puræ possibilitatem agnoverunt. His Summorum Pontificum definitionibus aperte adstruitur doctrina Sancti *Thomæ*, qui Quodlibeto primo, quæst. 4. art. 3. hæc scribit: *Possibile fuit Deo ut hominem faceret in puris naturalibus*, idest, nullis instructum donis gratuitis, seu supernaturalibus, ac subinde in statu naturæ puræ. Et in libro 2. Sent. distinct. 21. quæst. 1. art. 2. ad 3. difficultatem, quæ tibi circa statum naturæ puræ possibilitatem facessit negotium, plenissime diluit idem Doctor Angelicus his verbis: *Poterat Deus a principio quando hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terræ formare, quem relinqueret in conditione suæ naturæ, ut scilicet mortalis & passibilis esset . . . . . in quo nihil humanæ naturæ derogaretur, quia hoc ex principiis naturæ consequitur; non tamen iste defectus in eo rationem culpæ & pœnæ habuisset, quia non per voluntatem iste defectus causatus esset*. Idem inculcat Sanctus Doctor 1. part. quæst. 74. art. 5. ad 1. dicens: *Corpus hominis ante peccatum immortale fuit non per naturam, sed per gratiæ donum*. Quam doctrinam hausit Sanctus Præceptor ex S. *Augustino*, qui libro 2. de Genesi ad litteram cap. 15. ait: *Posse non mori, præstabatur Adamo de ligno vitæ, non de constitutione naturæ: mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis beneficio conditoris*. Homo itaque, juxta illos Sanctos Patres, si in statu naturæ puræ conditus fuisset, persensisset miserias & mortem, quas nunc patimur in statu naturæ lapsæ, cum hoc tamen discrimine, quod in statu naturæ puræ, si extitisset, miseriæ, & mors non habuissent rationem pœnæ, cum in eo statu nulla culpa, nullum peccatum, propter quod Deus hominibus pœnas infligit, fuisse supponatur, sed fuissent meri defectus consequentes hominis in statu naturæ puræ conditionem, cujus natura fuisset passibilis & mortalis, non secus ac miseriæ & mors, quas patiuntur belluæ, sunt naturales defectus consequentes earum naturam, quæ passibilis ac mortalis est, sed pœnæ dici haud possunt, cum pœnæ non infligantur a Deo nisi ob præcedens peccatum, cujus capaces belluæ esse non possunt. At vero, in statu naturæ lapsæ, miseriæ & mors, quibus sumus obnoxii, sunt pœnæ peccati originalis, seu primigeniæ culpæ Adami, primi omnium parentis, qui, excidendo e statu innocentiæ, immortalitatem, quam a Deo acceperat, perdidit, & peccando violavit pactum, quo sanxerat Deus, immortalitatem, ei concessam, in posteros illius translatum iri, nisi ipse in peccatum laberetur, & justitiæ originalis, sibi, posterisque suis jacturam faceret. Hac autem semel de lapsu Adami e statu innocentiæ supposita hypothesi (quam Scriptura Novi ac Veteris Testamenti,

ti, perpetuaque Sanctorum Patrum Traditio confirmant) liquet, Deum immortalitatis beneficium, immunitatem a miseriis, & justitiæ originalis donum subtraxisse Adamo, & posteris ejus in pœnam peccati, quo se primus ille homo, omnesque alios homines, ex ipsius semine nascituros, reos fecit, ac proinde miserias, quas nunc patimur, esse pœnas peccati originalis. Hinc est, quod S. *Augustinus*, aliique Patres, qui disputarunt contra Pelagianos, peccatum quidem originale negantes, sed tamen ultro admittentes hanc hypothesim de lapsu Adami ex innocentiæ statu, quam, multis Scripturæ Sacræ cum Veteris, tum Novi Fœderis testimoniis stabilitam, inficiari non poterant; contra illos, inquam, Hæreticos Pelagianos disputantes S. *Augustinus*, aliique Patres invicte probarunt, mortem, miserias, & calamitates, quibus nunc obnoxii sunt homines, esse pœnas peccati originalis, seu culpæ Adami, primi omnium hominum parentis, quia, cum Deus sit justus, & neminem puniat, nisi ob præcedentem culpam, numquam profecto immortalitatis beneficium, ab omnibus miseriis immunitatem, justitiam originalem, aliaque dona gratuita, quæ testante Scriptura, Adamo concesserat, & in ejus posteros transmitti debebant, si Adamus non peccasset, hæc, inquam, omnia Dona supernaturalia nunquam Deus Adamo, ejusque posteris ademisset, nisi Adamus peccasset, & in pœnam peccati, sibi, suisque posteris, omnia illa dona supernaturalia amisisset. Quamobrem Apostolus *Paulus* Epist. ad Romanos cap. 5. ait, *Per unum hominem*, idest, Adamum, *peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. (*a*)

„ (*a*) Quamquam, fateor, optimis argumen-
„ tis fulciri sententiam admittentem in Deo po-
„ testatem creandi naturam puram omni Dei
„ gratia destitutam, non est tamen cur censura
„ aliqua notemus oppositæ sententiæ assertores,
„ illustres illos plane, & summæ inter Theolo-
„ gos auctoritatis, sicut & dignitate conspicuos,
„ quos inter eminet Cardinalis Norisius, ceteri-
„ que, quos longiori ordine percenset Theolo-
„ gus nostra ætate doctissimus P. Joannes Lau-
„ rentius Berti Eremitani ordinis Lumen in suo
„ opere de Theologicis disciplinis tom. II. lib. XII.
„ cap. III. in additamentis, his verbis: *itaque*
„ *ab eorum placito, qui puræ naturæ statum pu-*
„ *tant esse impossibilem, non erit penitus recedens-*
„ *dum: pugnant enim pro hac sententia Theologi*
„ *in Augustinum studiosissimi Norisius, Gavardi,*
„ *Bellelli, Lafosse, Clenarts, Pauwens, Rolliers,*
„ *Lovanienses Augustiniani, reliqui omnes*. Idem ta-
„ men clarissimus Theologus hanc sententiam tem-
„ peramento aliquo lenit ex S. Thoma in IV.
„ contra Gent. cap. 52. inferens: *non posse*
„ *creaturam rationalem sine culpa subjici morti,*
„ *cæterisque animi, corporisque miseriis*. Quibus
„ ex verbis discas ita hominem condi a Deo posse
„ in statu puræ naturæ, ut animi corporisque æ-
„ rumnis non submitteretur.

D. Nullam amplius circa possibilitatem status naturæ puræ difficultatem patior. Nam, cum immortalitas, & Gratia sint beneficia homini indebita, nihil dubii est, quin Deus, si voluisset, hominem condere potuisset in statu naturæ puræ, & in eo illum relinquere, juxta naturæ humanæ conditionem, passibilem & mortalem. Sed uberius, quæso te, expone nunc, quid sit illa justitia originalis, qua Adamum, antequam peccaret, fuisse donatum, paulo ante observasti.

M. Per justitiam originalem, quam habuit Adamus ante peccatum, intelligitur rectitudo & ordo totius hominis, & omnium ejus facultatum, tam inter se, quam respectu suorum actuum. Hæc autem justitia dicitur *originalis*, quia homini ab origine a Deo indita est, eamque nisi peccasset, ad omnes posteros transmisisset, non quidem vi seminis, sed beneficio Dei, qui hoc cæleste Donum in generatione simul cum anima infudisset. In tribus autem potissimum sita erat hæc justitia originalis. Primo, in subjectione mentis hominis ad Deum, quæ subjectio perfectissimam Legis ejus notitiam, & plenam cognitæ Legis involvebat obedientiam, ita ut hoc in felici statu constitutus homo vere dicere posset: *Mihi adhærere Deo bonum est*. Secundo, sita erat justitia originalis in partium animæ inferiorum, videlicet concupiscentis, & irascentis appetitus, perfecta subjectione respectu Reginæ rationis, quæ supremo & absoluto imperio potiebatur. Denique, sita erat justitia originalis in obsequio, seu subjectione corporis ad animam, sicut dilucide explicat S. Thomas 1. parte quæst. 95. art. 1. Hæc autem trina subjectio, promanans e justitia originali, efficiebat, ut primi parentes nostri, in statu innocentiæ constituti, nullis interioribus superbiæ tentationibus agitarentur, nulla cupiditate, inordinatisve motibus moverentur ad violandum Dei præceptum, nullo dolore vel timore afficerentur, sed summa tranquillitate fruerentur, jugi ad Deum amore anhelarent & omne peccatum vitarent, sicut S. Augustinus lib. 14. De Civitate Dei cap. 10. testatur his verbis: *In illo statu erat devitatio tranquilla peccati, qua manente, nullum malum omnino esse poterat*. Docet etiam S. *Thomas* 1. 2. quæst. 89. art. 3. primos parentes nostros in statu innocentiæ non potuisse peccare venialiter, antequam peccarent mortaliter per internam elationem. Et 1. part. quæst. 94. art. 4. postquam probavit, Adamum in statu innocentiæ decipi non potuisse, in responsione ad primum sibi propositum argumentum hæc habet: *Dicendum, quod seductio mulieris*, seu Evæ, *etsi præcesserit peccatum operis, subsecuta tamen est peccatum internæ elationis* (quod fuit mortale) *Dicit enim Augustinus lib. XI. de Genesi ad litteram cap. 30. quod mulier verbis serpentis non crederet, nisi jam inesset menti ejus amor propriæ potestatis, & quædam de se superba præsumptio*.

D. Crassiori, si placet, minerva expone, cur primi parentes nostri in statu innocentiæ non potuerint venialiter peccare, antequam peccarent mortaliter. Id quippe, ut candide fatear, necdum

satis

satis intelligo. At enim, justitia originalis in statu naturæ innocentis mentem primorum parentum nostrorum non perfectius Deo subjiciebat, quam Gratia sanctificans in statu naturæ lapsæ mentem hominum justorum Deo subjiciat; atqui tamen Gratia sanctificans in statu naturæ lapsæ non impedit, quominus justi interdum labantur in peccatum veniale: quidni igitur cum justitia originali, qua primi parentes nostri in statu innocentiæ erant instructi, cohærere potuit veniale peccatum? Par enim videtur utrobique ratio.

M. Falleris. Justitiam originalem in statu naturæ innocentis inter & Gratiam sanctificantem in statu naturæ lapsæ non est par utrobique ratio. Justitia quippe originalis in statu innocentiæ triplicem habebat effectum. Primarius effectus justitiæ originalis erat mentem primorum parentum nostrorum subjicere Deo, illosque Deo gratos & amicos facere; & hunc primarium effectum, quem justitia originalis in statu innocentiæ producebat, restituit hominibus in statu naturæ lapsæ Gratia Sanctificans, quæ datur in Sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, homines facit Deo gratos & amicos, eorumque mentes subjicit Deo. At effectum alterum justitiæ originalis, per quem vires inferiores primorum parentum nostrorum perfecte subjiciebantur rationis imperio, & tertium itidem effectum justitiæ originalis, per quem corpus Adami, & Evæ obsequebantur animæ; utrumque, inquam, secundarium illum justitiæ originalis effectum hominibus in statu naturæ lapsæ non restituit gratia Sanctificans. Quo fit, ut etiam in justis, qui in statu naturæ lapsæ gratia Sanctificante prædîti sunt, nonnunquam eorum rationis vigilantiam antevertant motus inordinati appetitus sentientis, qui, rationi cum subditi non sint, peccata sunt venialia, quæ in statu innocentiæ locum habere haud potuissent, quia justitia originalis vires inferiores in primis parentibus nostris perfecte rationi, & corpus subjiciebat animæ. Hoc discrimen, quod interest justitiam originalem in statu innocentiæ inter & Gratiam Sanctificantem in statu naturæ lapsæ recte explicat S. *Augustinus* lib. *de Correptione & Gratia* cap. 11. his verbis: *Ille*, seu Adamus, *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti* (scilicet homines etiam justi in statu naturæ lapsæ) *cum dicunt: Video aliam Legem in membris meis repugnantem Legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi propugnandi, vincendique virtutem, per Christi gratiam poscunt. Ille vero*, seu Adamus, *nulla tali rixa a se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur*. Et lib. de Civitate Dei cap. 14. hæc de primis parentibus nostris habet Aquilinus ille Doctor: *Quam igitur felices erant primi illi homines, & nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporis lædebantur incommodis*. Idemque repetit cap. 26. ejusdem Libri, dicens: *Summa erat in carne* (Adami & Evæ) *sanitas, in animo tota tranquillitas: sicut in Paradiso nullus erat æstus vel frigus, sic etiam in ejus habitatore nulla ex cupiditate, vel timore accedebat bonæ voluntatis offensio, nihil omnino triste, nihil erat inaniter lætum, gaudium enim perpetuabatur ex Deo, in quem fragrabat charitas ex corde puro, patientia bona, & Fide non ficta*. Consule etiam Doctorem Angelicum in 2. libr. Sent. distinct. 32. qu. 1. art. 2. ad 2. ubi ostendit, Gratiam Sanctificantem in statu naturæ lapsæ vires inferiores hominis non perfecte subjicere rationi, nec ejus corpus animæ; sicut justitia originalis in statu innocentiæ perfectissime subjiciebat.

D. Propria experientia, heu nimium! agnosco discrimen istud, quod justitiam originalem in statu innocentiæ inter & Gratiam Sanctificantem in statu naturæ lapsæ mox indicasti. At, optarem, ut duo Dubia, quæ nonnihil exhibent mihi negotii, eadem brevitate dirimeres. Primum est: an (facta hypothesi, quod Adamus in statu innocentiæ perseverasset) homines nati fuissent cum justitia originali, & in ea essent confirmati? Alterum Dubium est: utrum (facta eadem hypothesi) pueri nati essent in scientia perfecti, &, statim, ac prodiissent ex utero matris, habuissent perfectum rationis usum?

M. Certum est (si Adamus perstitisset in statu innocentiæ) homines nascituros cum justitia originali, quæ erat accidens consequens naturam speciei, seu donum, non soli Adamo, sed toti naturæ humanæ datum. Nam, cum naturaliter homo generet sibi simile secundum speciem, necesse fuisset, ut in statu innocentiæ, in quo non fuisset error in operatione naturæ, pueri, qui nati fuissent, assimilarentur Adamo, primo omnium parenti, in justitia originali, quæ erat donum toti naturæ humanæ a Deo datum. *Et hoc apparet*, inquit S. *Thomas* 1. part. qu. 100. art. 1. *quia opposita sunt unius generis: peccatum autem originale, quod opponitur justitiæ originali, dicitur esse peccatum naturæ. Unde traducitur a parente in posteros: Et propter hoc, etiam filii* (in statu innocentiæ) *parentibus assimilati fuissent quantum ad originalem justitiam*, idest, nati fuissent in justitia originali. Advertit tamen idem S. Doctor in responsione ad secundum argumentum ejusdem articuli, justitiam originalem non fore in statu innocentiæ gratiam naturalem, *quia non fuisset transfusa per virtutem seminis, sed fuisset collata homini statim cum habuisset animam rationalem, sicut etiam statim cum corpus est dispositum infunditur a Deo anima rationalis, quæ tamen non est ex traduce*. Pueri igitur in statu innocentiæ nati quidem fuissent in justitia originali, sed in ea non essent confirmati, quia homines, ut docet Angelicus Doctor 1. part. qu. 100. art. 2. non possunt in justitia & gratia confirmari nisi per claram & intuitivam divinæ essentiæ visionem, quæ dumtaxat post hanc vitam haberi potest. Porro, nec Adamus in statu innocentiæ potitus est visione essentiæ Dei, nec, si in eo perseverasset, ipsius posteri, quamdiu vixissent, apertam Dei visionem habuissent: non fuissent ergo pueri in statu in-

nocentiæ confirmati in justitia originali." *Si itaque Adamus non peccasset, non generasset quidem ex se filios gehennæ, ita scilicet, quod ab ipso contraherent peccatum, quod est causa gehennæ, possent tamen fieri filii gehennæ per liberum arbitrium peccando: vel si filii gehennæ non fierent per peccatum, hoc non esset propter hoc, quia essent in justitia confirmati, sed propter divinam providentiam, per quam a peccato conservarentur immunes*. Sunt verba S. *Thomæ* in responsione ad primam objectionem sibi propositam in art. 2. quæst. mox citatæ. Quod spectat alterum, quod proposuisti, Dubium, utrum videlicet pueri in statu naturæ innocentis fuissent in scientia perfecti? Respondeo cum eodem Sanctissimo Præceptore 1. part. quæst. 101. art. 1. *quod pueri in statu innocentiæ non nascerentur perfecti in scientia, sed eam progressu temporis absque difficultate acquisivissent inveniendo, vel addiscendo*. Habuissent tamen pueri in statu innocentiæ, ut ibidem ait S. *Thomas*, scientiam, quæ eis conveniens fuisset secundum tempus illud, quæque fuisset sufficiens ad dirigendum eos in operibus justitiæ, in quibus homines diriguntur per principia juris naturalis, quorum, & aliorum universalium principiorum notitiam multo plenius tunc habuissent, quam nunc naturaliter habemus. Similiter etiam, pueri, qui nati fuissent in statu innocentiæ, non habuissent statim perfectum usum rationis, sicut habituri erant in ætate perfecta; habuissent tamen perfectiorem quam nunc, quantum ad opera puerilia, quæ ad eos pertinebant, & quantum ad statum illum, sicut explicat S. *Thomas* 1. p. q. 102. art. 2. Denique in statu innocentiæ pueri, recens nati, non habuissent sufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus, propter cerebri humiditatem, sed ad actus, dumtaxat pueritiæ convenientes, puta ad sugendum ubera, & ad alia hujusmodi. Qua de re legesis sæpius jam a me laudatum Doctorem Angelicum 1. part. q. 99. art. 1.

D. Doctrinam S. *Thomæ* summa, qua par est, veneratione prosequor, eique, ceu sacræ anchoræ, indivulse adhæreo. Non ægre tamen, opinor, feres, si quasdam difficultates, uberioris explicationis ergo, hic proponam, quas contra hanc Doctrinam S. *Thomæ* de statu naturæ innocentis nuper mihi ingesserunt viri quidam eruditi. In primis juxta Doctrinam S. *Thomæ*, ideo Adamus non fuit confirmatus in justitia originali, quia Adamus in statu innocentiæ clara & intuitiva essentiæ divinæ visione non fruebatur; at, id falsum esse pertendebant viri illi eruditi, multaque laudabant testimonia Sanctorum Patrum, præsertim S. *Augustini*, quibus probabant, Adamum in statu innocentiæ aperta & intuitiva Dei visione potitum fuisse, ejusdemque claræ & intuitivæ visionis divinæ essentiæ participes fore homines, si Adamus non peccasset. Præterea, juxta doctrinam S. Thomæ, si Adamus non peccasset, pueri, qui nati fuissent in statu innocentiæ, habuissent quidem justitiam originalem, in ea nihilominus non fuissent confirmati, sed per liberum arbitrium in peccatum prolabi, & justitiæ originalis jacturam facere potuissent. Quod quidem creditu difficile est, quia, ut inquiebant viri illi eruditi, cum in statu naturæ innocentis nulla prorsus fuissent instituta Sacramenta, homines eo in statu innocentiæ, qui in peccata lethalia prorupissent, & justitiam originalem amisissent, caruissent omni medio, quo possent a peccato resurgere, & deperditam justitiam originalem recuperare. Id autem conditionem hominum in statu naturæ innocentis (si perseverasset) nimis duram reddere videtur, immo eam deteriorem efficeret conditione hominum in statu naturæ lapsæ, quibus tot suppetunt remedia, seu Sacramenta, a Christo Domino instituta, quibus homines, in peccatum mortale lapsi, possunt facili negotio e peccato emergere, & amissam Gratiam sanctificantem denuo adipisci. Denique, juxta Doctrinam S. *Thomæ*, si Adamus non peccasset, pueri, qui in statu innocentiæ nati fuissent, justitiam quidem originalem habuissent, sed non nati essent in scientia perfecti, nec statim habuissent perfectum rationis usum, nec sufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus. Hæc autem S. *Thomæ* doctrina minus veritati videtur consentanea, quia sicut Adamus, statim ac creatus est a Deo, non solum habuit justitiam originalem, sed etiam in omni scientia fuit perfectus, rationis usum omni ex parte absolutum, & completam habuit virtutem movendi membra ad quoslibet actus; ita Adamus, si in statu innocentiæ perseverasset, genuisset filios sibi similes, qui subinde nasci debuissent non tantum cum justitia originali, sed etiam in omni scientia perfecti, & pollentes statim a nativitate perfecto rationis usu, & sufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus. Omne siquidem agens generat sibi simile, juxta vulgare Effatum, omnium Philosophorum calculo in Scholis consecratum. Hæ sunt in summa difficultates, quas contra doctrinam Sancti Thomæ circa statum innocentiæ paucis abhinc diebus proponebant viri quidam eruditi, quibus diluendis cum me imparem esse ultro agnoscam, tuum nunc auxilium imploro.

M. Si Opera Sancti Thomæ, quibus ejus doctrina continetur, frequenter, ut par esset, lectitares, facile profecto te ab istis difficultatibus expedire potuisses, quibus Sanctus ille Doctor abunde fecit satis. Verum enim vero, ut incipiam a prima difficultate: Quod ajebant viri illi eruditi, Adamum in statu innocentiæ potitum fuisse clara & intuitiva Dei visione, & homines, si in eo innocentiæ statu perstitisset Adamus, ejusdem pariter apertæ visionis divinæ essentiæ participes fore, tam falsum est, quam quod maxime, & a Sancto Thoma invictis argumentis confutatum. Si enim Adamus in statu innocentiæ fruitus fuisset visione clara, & intuitiva Divinæ essentiæ, non fuisset ad diligendum Deum liber, nec subinde mereri potuisset. Certum quippe est apud omnes Theologos, eum, qui fruitur visione beatifica, non libere, sed necessario diligere Deum, nec amplius illum mereri posse, quia jam non est in via, sed in patria;

sed

set in cælo, ubi non est amplius merendi locus. Porro Adamus, quando erat in statu innocentiæ, erat adhuc in via, & non in patria: non poterat igitur Adamus in statu innocentiæ frui clara & intuitiva Dei visione, qua homines non in via, sed dumtaxat in patria gaudere debent. Præterea tantum abest, ut Adamus in statu innocentiæ mereri haud potuerit, ut potius (sicut docet S. *Thomas* 1. part. qu. 95. art. 4.) *efficaciora fuissent hominis opera ad merendum in statu innocentiæ quam post peccatum, si attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ, quæ tunc copiosior fuisset, nullo obstaculo in natura humana invento: similiter si consideretur absoluta quantitas operis, quia cum homo esset majoris virtutis, majora opera fecisset*. Sunt ipsissima verba S. Thomæ, ex quibus manifesto colligitur, Adamum, in statu innocentiæ constitutum, mereri potuisse, quia erat in statu viæ, in quo non datur clara & intuitiva Dei visio, sed solum in patria, ubi, post emensum hujus vitæ curriculum, hoc præmio beati donantur in Cælis. Præterea Fides, cum sit obscura, stare minime potest cum clara & intuitiva divinæ essentiæ visione, ut concors est omnium Theologorum sententia, *at perfectio primi status*, seu innocentiæ (sicut docet idem Doctor Angelicus 1. part. quæst. 95. art. 3. & post ipsum omnes fatentur Theologi) *non se extendebat ad hoc, quod Adamus videret Deum per essentiam, & ut haberet eum fruitione finalis beatitudinis, unde fides & spes esse poterant in primo statu & quantum ad habitum, & quantum ad actum*. Cum igitur, juxta S. Thomæ, & omnium Theologorum doctrinam, Adamus in statu innocentiæ habuerit Fidem & quantum ab habitum, & quantum ad actum, nulla ratione dici potest, Adamum in statu innocentiæ clara & intuitiva divinæ essentiæ visione fuisse potitum. Sed accedit ultima ratio, quæ peremptoria videtur: *nullus videns Deum per essentiam* (inquit S. Thomas 1. part. qu. 94. art. 1.) *potest voluntate averti a Deo, quod est peccare: & propter hoc omnes videntes Deum per essentiam, sic in amore Dei stabiliuntur; quod in æternum peccare non possunt. Cum ergo Adamus peccaverit, manifestum est, quod Deum per essentiam non videbat*. Verum, quamvis Adamus in statu innocentiæ non frueretur clara & intuitiva divinæ essentiæ visione, nec subinde perfecta beatitudine, quæ in clara Dei visione consistit, habuit tamen in statu innocentiæ, juxta statum viæ, in quo adhuc erat, beatitudinem longe perfectiorem, & cognitionem de Deo multo altiorem, quam habent homines post peccatum, quia, ut docet S. *Thomas* articulo mox citato, homines, post peccatum, cognoscunt Deum per sensibiles & corporeos effectus, atque a consideratione plena & lucida intelligibilium effectuum impediuntur per hoc quod distrahuntur a sensibilibus, & circa ea occupantur; sed Adamus in statu innocentiæ non impediebatur per res exteriores a clara & firma contemplatione intelligibilium effectuum, quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat, sive naturali cognitione, sive gratuita. Sic igitur Adamus in statu innocentiæ per hujusmodi intelligibiles effectus Dei, clarius Deum cognoscebat, quam modo cognoscimus, planeque liber erat ab illa obscuritate, quæ ex peccato consecuta est, & qua homo in statu naturæ lapsæ impeditur a consideratione effectuum intelligibilium Dei per sensibilium effectuum occupationem. Hoc pacto Doctor Angelicus explicat mentem S. *Augustini*, & aliorum Sanctorum Patrum, qui per illam claram cognitionem Dei, quam Adamo in statu innocentiæ tribuunt, non intellexerunt claram & intuitivam Dei visionem, quæ habetur dumtaxat in patria, quæque non conveniebat statui viæ, in quo erat Adamus in statu innocentiæ constitutus, sed intellexerunt plenam, claram, & firmam contemplationem Dei, quam Adamus in statu innocentiæ hauriebat ex cognitione intelligibilium effectuum Dei. Repudiari igitur jure optimo debet sententia doctissimi alioqui viri, seu *Ludovici Thomassini*, Congregationis Oratorii Jesu Presbyteri, tomo 1. *Theologicorum Dogmatum*, & aliorum modernorum Scriptorum, qui docent, & Adamum in statu innocentiæ potitum fuisse clara & intuitiva divinæ essentiæ visione. Sed nunc manet sat superque eliquata prima difficultas.

De altera difficultate propter altum Scripturæ & Sanctorum Patrum silentium, pauca dicam. Docet quidem S. *Thomas*, quod, si Adamus non peccasset, homines, qui in statu innocentiæ nati fuissent, habuissent justitiam originalem, sed in ea tamen non fuissent confirmati, quia per liberum arbitrium peccando eam amittere potuissent. Sed medium, quo illi homines deperditam justitiam recuperassent, nullibi indicat Doctor Angelicus. Sunt quidam Theologi qui docent, Adamo non peccante, homines, qui in statu innocentiæ justitiam originalem per peccatum amisissent, eam recuperaturos per actus charitatis & contritionis, quos, ob excellentiorem, quam de Deo cognitionem habuissent, facilius elicere potuissent, quam nos. Alii Theologi existimant, Deum in statu innocentiæ pro brevi illo, quo duravit, tempore, instituisse Sacramenta, &, Adamo non peccante, fore Sacramenta, quorum beneficio homines, qui excidissent e justitia originali, eam recuperare, vel conservatam augere potuissent. Ipse vero, licet cum Sancto Thoma ultro fatear, nulla in statu innocentiæ, pro brevissimo illo tempore, quo Adamus in eo vixit, instituta fuisse Sacramenta, cum de iis nec in Scriptura Sacra, nec in Traditione Sanctorum Patrum vel minima mentio fiat; crediderim tamen, quod, Adamo non peccante, & perdurante innocentiæ statu, instituta fuissent a Deo Sacramenta, non quæ producerent Gratiam medicinalem, seu Gratiam Salvatoris Christi Domini, sicut producunt Sacramenta Novæ Legis (cum juxta Thomistarum doctrinam, Scriptura Sacra, & constanti Sanctorum Patrum Traditione fultam, Adamo non peccante, Christus non venisset, seu Verbum Divinum non fuisset incarnatum)

tum) sed quæ producerent gratiam Creatoris, qualem habuit Adamus in statu innocentiæ, & quorum ope posteri Adami, si justi fuissent, augmentum gratiæ consequi potuissent, vel, si gratiam peccando amisissent, eam recuperassent. Addo etiam, quod posteri Adami, si perdurasset innocentiæ status, veram Ecclesiam essent constituturi, atque ita habituri Sacramenta, *quia in nullum nomen Religionis seu verum, seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, aut Sacramentorum consortio*. Sunt verba S. *Augustini* lib. 19. contra *Faustum*, Hæreticum Manichæum, cap. 11.

Postremam difficultatem, cur, durante innocentiæ statu, pueri nati fuissent cum justitia originali, sed tamen non statim in omni scientia essent perfecti, nec pleno rationis usu præditi, nec sufficienti pollentes virtute movendi membra ad quoslibet actus? hanc, inquam, difficultatem luculentissime diluit S. *Thomas* 1. part. qu. 100. art. 1. his verbis: *Dicendum*, inquit, *quod naturaliter homo generat sibi simile secundum speciem; unde quæcumque accidentia consequuntur naturam speciei, in his necesse est quod filii parentibus similentur, nisi sit error in operatione naturæ, qui in statu innocentiæ non fuisset, in accidentibus autem individualibus non est necesse quod filii parentibus similentur, justitia autem originalis, in qua primus homo conditus fuit, fuit accidens naturæ speciei*, seu donum gratuitum a Deo datum toti naturæ . . . *& propter hoc, etiam filii parentibus assimilati fuissent quantum ad originalem justitiam*. At vero, esse statim perfectum in omni scientia, confestim habere plenum rationis usum, & sufficientem virtutem movendi membra ad singulos actus, hæc, inquam, accidentia, data Adamo statim post ejus creationem, non consequebantur naturam speciei, sed erant accidentia dumtaxat individualia Adami, qui, ut, docet S. Thomas 1. part. qu. 94. art. 3. *sicut institutus est in statu perfecto quantum ad corpus, ut statim posset generare, ita etiam institutus est in statu perfecto quantum ad animam, ut statim posset alios instruere, & gubernare. Non potest autem aliquis instruere, nisi habeat scientiam; & ideo primus homo sic institutus est a Deo ut haberet omnium scientiam*. Quapropter, in his accidentibus individualibus Adami, pueri, qui in statu innocentiæ essent nati, Adamo, primo omnium parenti, non fuissent assimilati, quia, sicut diserte docet idem S. Præceptor, 1. part. quæst. 101. art. 1. ad primam sibi propositam objectionem: *esse perfectum in scientia, fuit individuale accidens primi parentis, in quantum scilicet ipse instituebatur ut pater & instructor totius humani generis; & ideo quantum ad hoc non generasset filios similes sibi, sed solum quantum ad accidentia naturalia, vel gratuita totius naturæ*.

D. Difficile adducor ut credam, pueros, durante innocentiæ statu, nascituros absque sufficienti virtute movendi corporis membra ad quoslibet actus, eosque nascendo similes fore pueris, qui nunc nascuntur in statu naturæ lapsæ, quique magis imbecilles, & fragiles nascuntur, quam cætera animalia nasci solent, quæ, ut sunt edita ex utero, protinus in suos pedes eriguntur, statimque aeri tolerando idonea sunt. Homines contra nudi, & inermes, tanquam ex naufragio in hujus vitæ miserias projiciuntur, & expelluntur, qui neque movere se loco, ubi effusi sunt, possint, nec alimentum lactis appetere, nec injuriam temporis ferre, sicque inopes, & infirmi, & omni auxilio indigentes, nihil aliud moliri queant, quam fragilitatis suæ conditionem ploratu, ac fletibus ominari. Hanc sane conditionem, cui in statu naturæ lapsæ obnoxii sunt pueri recens nati, facile crediderim esse pœnam peccati Adami, quam subinde, Adamo non peccante, pueri, qui in statu innocentiæ nati fuissent, non essent experti.

M. Quod quædam animalia, statim ac in lucem edita sunt, habeant usum membrorum, id eorum nobilitati adscribi minime debet (inquit S. *Thomas* 1. part. qu. 109. art. 1. ad primum) *cum quædam animalia perfectiora non habeant: sed hoc eis contingit ex siccitate cerebri, & quia actus proprii talium animalium sunt imperfecti, ad quos etiam parva virtus sufficere potest*. Homo autem naturaliter habet cerebrum majus in quantitate secundum proportionem sui corporis, quam cætera animalia; unde naturale est, quod propter maximam humiditatem cerebri, in pueris nervi, qui sunt instrumenta motus, non sunt idonei ad movendum membra, sicut in eodem articulo docet S. *Thomas*. Quamvis autem pueri, in statu innocentiæ recens nati, caruissent sufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus, habuissent tamen sufficientem virtutem movendi membra ad actus pueritiæ convenientes, videlicet ad sugendum ubera, & ad alia hujusmodi, adeoque liberi fuissent ab illa infirmitate, quæ pueris in statu naturæ lapsæ apparet, etiam quantum ad actus eorum pueritiæ convenientes, quippe qui, ut ait S. *Augustinus* in lib. de Baptismo parvulorum, *juxta se jacentibus mammis, magis possunt esurientes flere, quam sugere*.

D. Pueri, qui in statu innocentiæ nati fuissent, nullum persensissent senectutis defectum, quia, ut antea dicebas, nati essent cum justitia originali, cujus beneficio immortales evasissent. Vero igitur similius esse videtur, pueros, qui in statu innocentiæ nati essent, immunes itidem fore ab omni pueritiæ defectu, subindeque illos, recens natos habituros sufficientem virtutem movendi pro arbitrio suo membra ad quoslibet actus.

M. Constans Fidei dogma est, Adamo non peccante, homines in statu innocentiæ nec morti, nec ulli senectutis defectui fore obnoxios. Mors siquidem, cui omnes omnino homines, velint nolint, in statu naturæ lapsæ subjacent, est pœna peccati Adami, sicut Apostolus *Paulus* Epistolæ ad Romanos cap. 5. diserte docet his verbis: *Propterea, sicut per unum hominem* (idest Adamum) *peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Dicitur etiam cap. 2. libri Sapientiæ: *Deus creavit hominem inexterminabilem .... invidia*

dia autem Diaboli mors introivit in Orbem terrarum. Ex peccato itaque Adami concupiscentia mala, morbi, labores, calamitates, mors ipsa tanquam ex mala radice oriuntur, &, sicut ait S. *Augustinus* Serm. 240. alias 139. de tempore, *malorum omnium nostrorum causa peccatum est. Non enim sine causa homines mala ista patiuntur. Justus est Deus, omnipotens est Deus: nullo modo ista pateremur, si non mereremur.* Cum igitur mors sit pœna hominibus inflicta propter peccatum Adami, eo non peccante, posteri illius in statu innocentiæ a morte, & ab omni senectutis defectu immunes extitissent, utpote immortalitatis dono præditi; non fuissent tamen liberi a quibusdam pueritiæ defectibus, qui ex peccato originem non habent, sed consequuntur generationem, & divelli haud possunt a principiis naturæ humanæ, & a naturali corporis humani conformatione. Quo fit ut, quemadmodum mox dicebamus, si Adamus non peccasset, pueri, in florentissimo innocentiæ statu nati, nec in omni scientia statim perfecti fuissent, nec plenum & absolutum rationis usum habuissent, ne sufficientem virtutem movendi membra ad quoslibet actus.

D. Expone, quæso, clarius, quo pacto Adamus in statu innocentiæ esset immortalis? & quo pacto, Adamo non peccante, idem immortalitatis donum consecuti fuissent homines, qui in statu innocentiæ extitissent?

M. Adamum non fuisse natura sua immortalem concors est omnium Theologorum, & Scripturæ Sacræ Interpretum sententia. Quamvis enim Deus voluerit, ut Adami corpus esset eximie robustum, præclare compactum, sicque constitutum ac temperatum, ut reliquorum omnium hominum corpora perfectione, æqualitate, & elegantia transcenderit, attamen corpus Adami (ut docet S. *Thomas* 1. part. qu. 97. art. 1.) non erat indissolubile, per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem, ac subinde non erat natura sua immortale. Corpus itaque Adami in statu innocentiæ erat dumtaxat immortale speciali Dei beneficio, quatenus Deus (ut exponit ibidem Doctor Angelicus) impresserat animæ Adami vim quamdam supernaturalem, per quam poterat corpus ab omni corruptione reddere immune, quamdiu anima Adami mansisset Deo subjecta. Eo in sensu Adamus in statu innocentiæ & secundum animam, & secundum corpus fuit immortalis, immo fuit impassibilis, idest, liber ab his passionibus, quæ hominem a sua naturali dispositione removere possunt. Persensisset tamen Adamus in statu innocentiæ & secundum animam, & secundum corpus eas passiones, quæ pertinent ad bonum, & perfectionem naturæ, cujusmodi sunt *intelligere*, *sentire*, & *dormire*, sicut explicat S. *Thomas* 1. part. qu. 97. art. 2. Eodem immortalitatis, & impassibilitatis gratuito dono, quod Adamus in statu innocentiæ a Deo acceperat, exornati fuissent cæteri homines, si Adamus, primus omnium hominum parens, justitiam originalem, in qua conditus erat, culpa sua non amisisset. At, peccante Adamo, non solum ipse, sed & omnes ejus posteri justitiæ originalis, immortalitatis, & impassibilitatis jacturam fecerunt, seque miseriis, pœnis, & morti obnoxios reddiderunt.

D. Si Adamus fuisset a Deo, ut mox dixisti, ita conditus immortalis, ut istud immortalitatis beneficium, nonnisi peccando, amittere posset, certe non indiguisset Adamus ante peccatum cibis ad conservandam vitam suam. Et tamen legimus in Scriptura Sacra, Deum præcepisse primis parentibus nostris, antequam peccarent, ut comederent de omni ligno, quod erat in Paradiso: *De omni ligno, quod est in Paradiso, comedetis*, Genesis cap. 2. *Eva* etiam Serpenti dixit: *De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso, vescimur, de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur*, Genesis cap. 3. Cum igitur primi Parentes nostri indiguerint, etiam antequam peccassent, cibis ad conservandam vitam suam, argumento est, eos non ita conditos fuisse immortales, ut hoc ipsis concessum immortalitatis beneficium tantummodo per peccatum amittere possent.

M. Etiamsi Adamus in statu innocentiæ corpus habuerit immortale eo modo, quo mox exposui, habuit tamen vitam animalem cibis indigentem, ad discrimen corporum, quæ post resurrectionem non solum erunt immortalia, verum etiam habebunt vitam spiritualem cibis non indigentem. Unde ait Apostolus *Paulus* Epist. 1. ad Corinth. cap. 15. v. 45. *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam*, seu Christus, *in spiritu vivificantem*. Quo in loco agit Apostolus Paulus de resurrectione, & ostendit, qualis futura sit corporum post resurrectionem conditio. Talem autem corporum post resurrectionem, conditionem futuram esse docet Apostolus, qualis fuit conditio Corporis Christi a mortuis redivivi. Id autem discriminis est inter corpus Adami, in statu innocentiæ constituti, & Corpus Christi post resurrectionem gloriosum; quod Adamus in sua creatione accepit corpus animale, idest, agens vitam animalem, indigensque alimentis more cæterorum animalium. Non enim habebat absolutam, & indissolubilem immortalitatem. Unde se se tueri debebat a senio, & a morte, tum cæterorum ciborum ope, tum maxime fructus ligni vitæ beneficio. At, novissimus Adam, sive Christus, in resurrectione corpus habuit spirituale, hoc est, nullis indigens alimentis, utpote quod per spiritum ita perfecte regebatur & vivebat, ut absque corporeis alimentis æternum conservari posset, cujusmodi etiam & nos corpus in resurrectione nanciscemur, quia resurrectio Christi exemplar est, & causa resurrectionis nostræ, & vita spiritualis incepit in Christo, qui est primogenitus ex mortuis, sicut vita corporis animalis incepit in Adamo. Patet, itaque corpus Adami in statu innocentiæ fuisse quidem immortale, sed vitam animalem habuisse, ita, cibis indigentem, ut, si Adamus ab alimentis abstinuisset, immortalitatem amisisset, quia abstinendo ab alimentis peccasset,

transgrediendo videlicet præceptum sibi a Deo datum Genes. cap. 2. his verbis expressum : *De omni ligno, quod est in Paradiso, comedetis* &c. Quo fit, ut vera sit doctrina Theologorum, & Scripturæ Sacræ interpretum, qui, post S. *Thomam* 1. part. qu. 97. art. 3. ad 3. docent, Adamum sic fuisse a Deo creatum immortalem, ut immortalitatem, si non peccasset, sibi, suisque posteris conservasset. Nullum autem Adamo, ejusque filiis, si in statu innocentiæ stetissent, nocumentum edulia afferre potuissent, quia & eorum omnium facultates illi perspectas & exploratas habuissent, adhibitaque ratione semper sumpsissent, & juvamenta, quæ in promptu illis erant, ubi oportuisset, adhibuissent, hoc est, non comedissent præpropere, non laute, non nimis, non ardenter, non studiose, quibus modis vitium gulæ hoc tempore nos infestat. Quia tamen, ut optime observat S. *Thomas* in Responsione ad quartam objectionem art. 3. jam citatæ quæstionis, fieri non poterat, quin in cibis, quos Adamus ejusque filii si stetissent in statu innocentiæ, suscepissent, non esset aliqua fœculentia residua, ac minime apta, ut converteretur in eorum nutrimentum, necesse fuisset, ut Adamus, ejusque filii, si status innocentiæ perdurasset, ciborum, quos sumpsissent, superfluitates, seu excrementa, alvum purgando, emitterent, citra ullam tamen turpitudinem, quia, ut inquit S. *Thomas*, *fuisset divinitus provisum, ut nulla ex hoc indecentia esset.*

D. Si Adamus ejusque filii, perstante innocentiæ statu, fuissent immortales, innumeros procreassent liberos, qui terram perpetuo incoluissent, quique cum fuissent æquales, & ab omni servitute immunes, nullius dominio subjacere potuissent, indeque orta esset maxima confusio inter illos homines, qui nunquam mori potuissent, & tamen nullius subjecti essent dominio. Id autem felicissimo innocentiæ statui plane repugnare videtur.

M. Etsi homines, durante innocentiæ statu, fuissent immortalitate donati, non perpetuo tamen terram incoluissent, sed post diuturnam vitam, maxima cum felicitate ac tranquillitate transactam, nulli morti obnoxii, ad Beatitudinem, quæ sita est in clara & intuitiva visione Dei, quæque præmium est eorum qui sunt in patria, essent a Deo translati. Nec fuissent inter se æquales homines, perdurante innocentiæ statu, quia (ut ostendit S. *Thomas* 1. part. qu. 96. art. 3.) fuisset inter illos aliqua disparitas, primo, quantum ad sexum, cum sine diversitate sexus generatio non fuisset. Secundo, quantum ad ætatem. Tertio, quantum ad justitiam & scientiam. Ex libero quidem arbitrio, & non ex necessitate operati fuissent homines in statu innocentiæ, ac subinde potuissent magis vel minus animum applicare ad aliud faciendum, vel volendum, vel cognoscendum, sicque aliqui magis profecissent in justitia & scientia, quam alii. Denique, nihil prohibet dicere, quin inter homines, durante innocentiæ statu, esset aliqua disparitas ex parte corporis, & secundum diversam dispositionem aeris, & diversum situm stellarum, aliqui robustiores corpore generarentur, quam alii, & majores, & meliores, & vegetiori complexione, seu corporis temperatura præditi, ita ut tamen hæc disparitas nullum prorsus tam circa animam, quam circa corpus, defectum, vel peccatum importaret. Hinc facili negotio explicatur, quo in sensu verum sit, homines, si perseverasset innocentiæ status, nullius dominio fore subjectos. Duplex quippe distinguitur dominium, unum vedelicet quod opponitur servituti, & in hoc sensu homines in statu innocentiæ constituti nullius dominio subditi fuissent, quia servitus, quæ est pœna peccati, ab illo felicissimo statu penitus exulasset. Alterum dominium illud est, quod ad bonum commune refertur, tale est dominium patris, cui incumbit officium gubernandi & regendi liberos, & in hoc sensu fuisset dominium in statu innocentiæ, si perseverasset, quia in eo statu, ut mox diximus, fuissent aliqui homines, qui scientia & justitia præ cæteris aliis hominibus excelluissent, ad illos igitur, supereminenti scientia pollentes, pertinuisset alios homines regere ac gubernare, eosque tam ad proprium bonum, quam ad bonum commune dirigere; tum quia id postulasset ea communis & socialis vita, quam egissent homines in statu innocentiæ, quæ esse non posset, nisi aliquis præesset & curam boni communis haberet; tum quia etiam non dignior fuisset conditio hominum in statu innocentiæ, quam sit conditio Angelorum, inter quos quidam aliis dominantur, & ideo inter Angelos unus est Ordo, qui dicitur *Dominantium*. Cæterum, de Dominio, quod Adamus, ejusque filii in omnia animalia, & in alia, quæ sunt in Mundo, habuissent in statu innocentiæ, si diutius perseverasset, nulla est difficultas, cum Scriptura Sacra Genesis cap. 1. v. 28. palam innuat, Deum primis parentibus nostris hoc dominium concessisse, dum eis dixit : *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.* Hoc autem dominium ob duas potissimum rationes homini conveniebat. Primo quia, ut inquit S. *Thomas* 1. part. qu. 96. art. 1. imperfectiora cedunt in usum perfectorum. Plantæ enim utuntur terra ad sui nutrimentum; animalia vero plantis; & homines plantis, & animalibus : Quo fit, ut homo naturaliter dominetur animalibus. Præterea, juxta ordinem divinæ Providentiæ, inferiora per superiora gubernantur, adeoque cum homo cæteris animalibus emineat, utpote ad imaginem Dei factus, naturale est, ut ejus dominio omnia animalia subdantur. Quod si nunc aliqua animalia nolint obedire homini, hæc animalium inobedientia, pœna est inobedientiæ Adami, quæ tamen non impedit, quominus homo, etiam post peccatum Adami, [illegible] potiatur dominio in herbas, animalia, in omnia elementa, sicut ait Vates Regius Psalm. 8. ubi loquens de homine, sic Deum affatur : *Constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus*

eius

oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris. At enim, ut obiter dicam, homines etiamnum dominium habent in plantas & animalia, quia illis pro arbitrio utuntur ac vescuntur; obtinent quoque dominium in elementa, quia Terram vel invitam cultura sibi faciunt obtemperantem, formantque ex ea lateres, & calcem, extrahunt inde gemmas ad ornamenta & delicias, marmora & lapides ad struendas, ornandasque domos; mare navigant ejusque aquam in medicamentum exhibent; fluminibus sitim extinguunt, irrigant agros, aerem pariter levi flabello, ad mitigandum æstum, sibi accommodant; odoribus purgant, cum est infectus. Eo utuntur ad extruenda molendina, quæ agitata aere & ventis frumenta in farinam redigunt quibus commodius alimur. Denique, homines dominantur igni, quia illo utuntur, ut cibos coquant, frigus depellant, metalla fundant, & in cineres, atque in aquam per artem Chymicam distillationibus redigant, quibus certissima, & præsentissima remedia ad depellendos, vel certe ad leniendos gravissimos quosdam & alioqui incurabiles morbos parantur. Quæ omnia liquido probant, verum dominium in plantas, animalia, & elementa competere homini etiam in statu naturæ lapsæ constituto, quamvis, ob peccatum Adami, quo infecta est tota natura, non ita facile, prompte, & expedite prædictum dominium exercere possit, sicut illud exercuisset in statu innocentiæ, si perseverasset.

D. Dominium competit homini secundum rationem, per quam præcipit, & imperat. Porro, plantæ, animalia, elementa, & corpora inanimata, cum ratione careant, nata non sunt obtemperare rationi hominis; nullum igitur in ea dominium homo sibi vindicare potest. Præterea, nullam in statu innocentiæ ex animalibus utilitatem percipere poterant primi Parentes nostri. Illis siquidem non indigebant ad necessitatem corporalem, neque ad tegumentum, quia, ut inquit Scriptura Sacra, nudi erant, & non erubescebant, nullo stimulante inordinatæ concupiscentiæ motu. Neque animalibus egebant ad cibum, quia fructibus arborum Paradisi vescebantur; neque ad vehiculum, propter corporis robur. Usus itaque dominii in animalia primis parentibus nostris in statu innocentiæ non convenisset.

M. Nec primi parentes nostri in statu innocentiæ, nec homines in statu naturæ lapsæ dominantur animalibus ratione destitutis, & plantis, aliisque rebus inanimatis, imperando illis; sed eorum utendo auxilio; cum hoc tamen discrimine, quod in statu innocentiæ homo absque ullo impedimento omnium animalium auxilio facile uti potuisset; tum quia, ob singularem Dei circa hominem curam, singula animalia non solum homini innocenti non nocuissent, sed ipsi etiam facile subjecissent sese; tum quia etiam homo innocens, propter accuratissimam, quam habuisset, cognitionem naturarum, proprietatum, & propensionum animalium, potuisset cum maxima solertia, atque industria omnia animalia domare, eaque in propriam servitutem redigere. At, homines in statu naturæ lapsæ, difficile, ita permittente Deo ob peccatum Adami, ferocia animalia domare possunt, & servituti mancipare, quo plerumque fit, ut, excusso jugo, contra homines rebellent, eisque graviter noceant. Similiter, primi Parentes nostri in statu innocentiæ cum naturas & proprietates herbarum, atque fructuum apprime nossent, illis citra ullum periculum ac nocumentum vescebantur. Sed homines in statu naturæ lapsæ, ob ignorantiam, quæ appendix est peccati originalis, aliquando herbarum noxiarum esu læduntur, nec ad manum habent medicinales herbas, quæ magna ex parte sine cultu in montibus, arvis, rupibus, paludibusque sponte sua vel ad fovendam, vel ad restaurandam sanitatem, efficaciores nascuntur. Scilicet voluit Deus, ut peccati in pœnam cibus nonnisi sudore laboreque nobis proveniret. Sed, ne nobis afflictis adderetur afflictio, ultronea liberalitate, natura, tanquam misericors mater, remedia suppeditare voluit, & cuilibet veneno suum antidotum conjunxit. Quin, experientia notum est, esse noxias herbas, & venenosa quædam animalia, quæ dum temperantur, inserviunt medicinæ, & vel ad conservandam bonam valetudinem, vel ad resarciendam, quando est deperdita, plurimum prodesse possunt. Denique primi parentes nostri in statu innocentiæ neque ad aliquam necessitatem corporalem, neque ad tegumentum, neque ad cibum, neque ad vehiculum animalibus indiguissent, illis tamen eguissent ad habendam experimentalem cognitionem de naturis eorum. Quod (sicut observat S. *Thomas* 1. part. qu. *96.* art. *6.* ad 3.) *significatum est per hoc, quod Deus ad eum*, seu Adamum, *animalia adduxit, ut eis nomina imponeret, quæ eorum naturas designant*. Ast vero, homines in statu naturæ lapsæ indigent animalibus, iisque pro jure dominii, quod in illa naturaliter obtinent, utuntur ad cibum, ad tegumentum, ad vehiculum, & alias ejusmodi corporis necessitates.

D. Ex his, quæ hactenus dixisti, facili negotio intelligo, quam felix, fastusque fuerit innocentiæ status, in quo primi parentes nostri justitia originali præditi, nullis perturbationibus & passionibus agitabantur, nec miseriis & morti erant obnoxii, sed vivebant sine confusione nuditatis, & sine ulla necessitate corporis aut molestia, naturas animalium, cæterarumque rerum creatarum, in quas pleno pollebant dominio contemplantes, spiritualibus deliciis delibuti. Verum, nunc a te scire vehementer cupio, an Adamus in statu innocentiæ constitutus, præter Gratiam sanctificantem, qua fuit exornatus, ubi primum e Divinis manibus prodiit, indiguerit sive ad operandum, sive ad perseverandum in accepta justitia, aliqua Gratia actuali? & quænam fuerit ejusmodi Gratia? an per se efficax, quæ liberum Adami innocentis determinaret arbitrium; an Gratia mere indifferens, & versatilis, quæ

libero

libero Adami innocentis subderetur arbitrio? De hac quæstione nihil hactenus certi pronunciare ausus sum. Licet enim multa nuperrime a viris eruditis, qui eam hinc inde magno animorum æstu ventilabant, arrectis auribus audiverim, attamen, ut candide fatear, libratis omnibus momentis, quæ ultro citroque adducta sunt, animus meus, instar bilancis in æquilibro positæ, ac neutro propendentis hæsit pendulus, nec in unam, alteramve partem flecti adhuc potuit.

M. Non mediocrem sane proponis difficultatem, in qua dilucidanda etiamnum insudant viri eruditi. Certe is ego non sum, qui tantam velim in præsentia componere litem, quæ adhuc sub judice est; aut longam de illa possim habere Disputationem, quam præscripta non permittit Colloquiorum nostrorum brevitas. Abunde itaque sufficiet, hanc propositam difficultatem dumtaxat delibare, & quasi primoribus labiis attingere, ut saltem quid in ista quæstione, de qua tantopere inter se digladiantur Theologi, tanquam falsum repudiare, quid vero tanquam probabilius tenere debeas, compertum ac exploratum habere possis. In primis, *Jansenius*, Iprensis Episcopus, cap. 8. & sequentibus libri *de Gratia primi hominis, & Angelorum* totis ingenii sui viribus mordicus propugnat, Adamum in statu naturæ innocentis sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia, opus non habuisse Gratia per se efficaci, seu tantum indiguisse gratia indifferenti & versatili, quæ non ejus voluntatem determinaret, ad operandum, sed cujus efficacitas ex voluntatis Adami assensu, vel dissensu maneret omnino suspensa. Idem de Angelis in *statu viæ* docet ibidem *Jansenius*, quibus ait adfuisse tantummodo auxilium sufficiens indifferens ac versatile, quo possent agere Angeli, non quo ad agendum applicarentur. Potissima ratio, qua *Jansenius* hoc suum suffulcit Systema, in hoc sita est, quod velit, Gratiæ per sese efficacis necessitatem ex hoc uno dumtaxat capite, videlicet ex naturæ humanæ per peccatum originale vulneratæ conditione & infirmitate esse petenda. Cum enim inquit *Jansenius*, humana voluntas per peccatum Adami fuerit sauciata, indeque infirma, depravata, & corrupta evaserit; ad Deum, nisi per Gratiam, se ipsa efficacem, adjuta & sublevata, erigi minime potest. Ex quo infert, quod cum in statu innocentiæ nulla esset voluntatis creatæ corruptio, depravatio nulla, nulla quoque in felicissimo illo statu necessitas Gratiæ se ipsa efficacis sit admittenda tam in Adamo, quam in Angelis, qui erant in statu viæ. Hac ratione adeo delectatus est *Jansenius*, ut non dubitarit asserere, eam esse basim, cui doctrina S. *Augustini* tota incumbit, ac nititur; eam esse clavem, qua sola ad germanam doctrinæ illius Patris intelligentiam patet aditus; eam esse annulum, qui cæterorum Aquilini hujus Doctoris dogmatum catenam secum trahit; eam denique esse filum Ariadneum, quo nisi regamur, tota istius Sancti Præsulis Hipponensis summa librorum sus deque miscetur, & nobis inexplicabilis redditur labyrinthus. Verum, hac in re graviter errasse Jansenium, ejusque doctrinæ principia esse e diametro opposita doctrinæ S. *Augustini*, multis, iisque invictis argumentis demonstrant Thomistæ, Gratiæ per se efficacis in utroque statu naturæ, seu innocentis, seu lapsæ, necessitatis assertores acerrimi. Et in primis, probant Thomistæ contra Jansenium, Gratiæ per se efficacis necessitatem peti debere non solum ex infirmitate naturæ vulneratæ per peccatum, verum etiam ex creaturæ, a Deo necessario pendentis, conditione, subordinatione ac subjectione, quæ subinde ad operandum debet præmoveri a Deo, primo omnium motore; nec non ex liberi arbitrii in partem alterutram indifferentis versatilitate activa, qua tamdiu hæret anceps, ac veluti suspensum ac pendulum, donec prævia Dei motione in partem alteram feratur, determinetur & applicetur; idque præsertim in pietatis operibus, quæ naturæ vires, & ingenitas facultates excedunt. Ex hoc triplici capite arcessendam esse Gratiæ se ipsa efficacis necessitatem Thomistæ locupletissimis Sanctorum Patrum *Augustini, & Thomæ*, multisque argumentis, quæ hic inserere nimis longum esset, probant contra *Jansenium*, indeque inferunt, Adamum in statu innocentiæ ad omnes & singulos actus, præsertim ad actus supernaturales eliciendos, opus habuisse Gratia per se efficaci, tum quia Adamus in statu innocentiæ liberum arbitrium habebat indifferens ad alterutram partem; tum quia etiam Adamus innocens, propter intimam, quæ inhæret omni creaturæ, subordinationem, pendebat a Deo, tanquam a prima Causa, primo Motore, primoque principio. Verum, quia Jansenius pertendit, se cum S. *Augustino*, cujus patrocinio perperam gloriatur, admittere dumtaxat Gratiæ efficacis necessitatem in statu naturæ lapsæ propter, per peccatum Adami læsæ, infirmitatem; Sole clarius ostendunt nostrates Thomistæ, Jansenium, a statu naturæ innocentis omnem Gratiam efficacem procul eliminantem sibi non constare, & ab imo suffodere omnia fundamenta, quæ jecit Sanctus ille Doctor ad adstruendam in statu naturæ lapsæ Gratiæ per se efficacis necessitatem. At enim, hi, qui in doctrina S. *Augustini* de necessitate gratiæ per sese efficacis in statu naturæ lapsæ sunt versati, apprime callent principia, quibus Sanctus ille Doctor probat Gratiæ per se efficacis necessitatem in præsenti statu, ista esse: *Quod videlicet in ordine supernaturali nihil a se ipso habeat homo, de quo in semetipso gloriari possit: Nihil a semetipso habeat, ratione cujus possit sese ab altero quocumque discernere: Quod stet penes Deum omnipotentissima potestas, quæ in nullius creaturæ adversa voluntate vinci ac superari potest, cui volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium. Quod omnis homo ad obtinenda beneficia debeat orare Deum, & de perceptis beneficiis gratias agere Deo: Quod denique Mysterium inscrutabile sit, cur unus præ altero divinæ vocationi consentiat; cur unus in accepta justitia perseveret,*

non

non item alter? Hæc principia ad stabiliendam in statu naturæ lapsæ Gratiæ per se efficacis necessitatem sexcentis plus minus locis adducit & inculcat S. *Augustinus*, quibus referendis supersedeo, tum ne longior sim, tum quia etiam ipsemet *Jansenius*, quicum mihi in præsentia res est, apertissime docet, S. *Augustinum* ex his, quæ mox assignavimus, principiis, jure optimo, collegisse & adversus Hæreticos Pelagianos, & Semipelagianos, luculentissime probasse necessitatem Gratiæ per sese efficacis in statu naturæ lapsæ. At, proprio mucrone seipsum confodit *Jansenius*, dumque negavit Gratiæ per se efficacis in statu naturæ innocentis necessitatem, destruxit una manu principia S. *Augustini*, quæ altera manu adstruebat. Certum quippe est, hæc principia quibus S. *Augustinus* probavit Gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ necessitatem, nullo negotio posse statui naturæ innocentis accommodari, ac subinde iisdem S. *Augustini* principiis admitti debere Gratiæ per se efficacis in statu naturæ innocentis necessitatem, quam nemo negare potest, nisi vim omnem adimat principiis, quibus Sanctus *Augustinus* probavit gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ necessitatem. Quod autem principia, quibus Sanctus Augustinus evincit, Gratiam se ipsa efficacem in statu naturæ lapsæ esse prorsus necessariam, facili negotio possint & debeant accommodari statui innocentiæ, proclive est contra Jansenium demonstrare. Primum principium, fatente ipsomet, *Jansenio*, quo Sanctus *Augustinus* probat Gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ necessitatem, in hoc, sicut mox diximus, situm est: *quod in ordine supernaturali nihil habeat homo a se ipso, de quo possit in semetipso gloriari: Nihil pariter a semetipso habeat, ratione cujus possit sese ab altero quocumque discernere*. Hoc autem principium S. *Augustini* facile statui naturæ innocentis accommodari posse, ut ejusdem gratiæ per se efficacis necessitatem colligamus, manifeste ostendit status Angelorum, qui erant in statu viæ, & quibus (non secus ac Adamo, sicut pertendit Jansenius) dederat Deus sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia gratiam versatilem, quam ipsi voluntatis assensu facerent efficacem, aut dissensu redderent inefficacem. Si enim una eademque Angelis, in accepta justitia perseverantibus, & Angelis cadentibus versatilis dumtaxat gratia, eorumque subdita libero arbitrio a Deo data est, ut censet Jansenius, aperta consecutione inde deducitur, Angelos, qui per voluntatis suæ assensum gratiam illam versatilem sibi a Deo concessam reddiderunt efficacem; & in accepta justitia steterunt, sua se voluntate ab aliis Angelis, qui eamdem gratiam versatilem qua a Deo donati erant, per voluntatis seu dissensum reddiderunt inefficacem, & ceciderunt, discrevisse; atque ita in se ipsis potuisse, non in Domino gloriari. Quod quidem, ut nemo non videt, recta fronte pugnat cum hoc principio, quod millies in suis Operibus urget Sanctus *Augustinus*, illudque ex Apostolo Paulo 1. ad Corinth. capit. 4. se deliberasse gloriatur: *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quin, Sanctus *Augustinus* capit. 9. lib. 12. *de Civitate Dei*, hanc ex instituto versans quæstionem *cur ex angelis in gratia sanctificante conditis, ceciderint alii, alii steterint?* tantum abest, ut huic dirimendæ quæstioni Sanctus *Augustinus*, respondeat, quemadmodum *Jansenius*, & alii, qui ab ejus partibus stant, respondere solent, videlicet Deum tam bonis, quam malis Angelis versatilem gratiam dedisse, sed bonos Angelos liberi arbitrii assensu eam efficacem fecisse, malos vero Angelos suæ voluntatis dissensu eam inefficacem reddidisse, eaque de causa stetisse bonos Angelos in accepta justitia, malos autem Angelos cecidisse. Tantum, inquam, abest, ut Sanctus *Augustinus* propositæ huic quæstioni trita illa & familiari apud *Jansenium* ejusque discipulos, responsione usus fuerit, ut potius disertissime ibidem asserat, ideo bonos Angelos stetisse, malos autem Angelos cecidisse, quia bonis Angelis datum est a Deo *amplius*, seu majus & potentius adjutorium, seu auxilium per sese efficax, quo destituti mali Angeli sua culpa perierunt: *illis* (seu malis Angelis) *mala voluntate cadentibus isti*, (seu boni Angeli) AMPLIUS ADJUTI, *ad eam beatitudinem pervenerunt, unde se nunquam casuros certissime scirent*. Quæ verba Sancti *Augustini* Sole meridiano clarius probant, tam Angelis, qui erant in statu viæ, quam Adamo, in statu innocentiæ constituto sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia necessariam omnino fuisse gratiam per sese efficacem, quo fit, ut, mea quidem sententia, unius instar omnium sit, planeque sufficere debeat hic tam evidens Sancti *Augustini* locus ad dissipandas omnes nebulas, quas quidam vitilitigatores huic lucidissimæ veritati offundere moliuntur. Denique, alia principia, quæ ad gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ necessitatem adstruendam profert Sanctus Augustinus, quæque petuntur ex omnipotentia Dei, ex necessitate orandi, & gratias Deo pro perceptis beneficiis exhibendi, hæc, inquam, & alia S. Augustini principia perinde probant necessitatem gratiæ per se efficacis (non quidem medicinalis, qua certe non indigebant Adamus, & Angeli in statu innocentiæ constituti) sed necessitatem gratiæ per se efficacis, quæ dicitur *gratia sanitatis*, quæ eorum statui omnino conveniebat; cum Deus in statu innocentiæ tam æque esset omnipotens ac est in statu naturæ lapsæ, & Adamo atque Angelis, in statu innocentiæ degentibus, incumberet necessitas Deum orandi, gratias pro susceptis beneficiis ei reddendi, & non in se ipsis, sed in solo Deo de bono opere gloriandi. Addo etiam, nec addidisse pigebit, quod, semel admissa sententia *Jansenii* de petenda dumtaxat necessitate gratiæ per se efficacis ex infirmitate naturæ lapsæ per peccatum originale, manifesto sequeretur Christum Dominum,

mum, qui peccati originalis fuit omnino expers, non indiguisse gratia per se efficaci, ejusque prædestinationem non fuisse gratuitam, cum tamen S. Augustinus lib. de Præd. Sanctorum cap. 15. contrarium definiat disertis istis verbis: *Est etiam præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ ipse mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui ut hoc esset, quibus tandem suis vel operibus, vel fidei præcedentibus meritis natura humana, quæ in illo est, comparavit.... Ipsa est igitur prædestinatio Sanctorum, quæ in Sancto Sanctorum maxime claruit: quam negare quis potest recte intelligentium eloquia veritatis? ... Sicut ergo prædestinatus est ille unus* (idest Christus) *ut caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus. Humana hic merita conticescant. Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis membris ejus præcedentia merita multiplicatæ generationis inquirat.* (*a*)

„ (*a*) Ultro ego quidem agnosco necessitatem „ gratiæ victricis tam in statu naturæ innocentis,quam „ pariter in statu naturæ lapsæ. Si quis tamen arbitra„ retur Adamum indiguisse tantum gratiæ, quam vo„ cant versatilem, qua posset velle bonum, non vero „ ejus, qua bonum ipsum operaretur, non conti„ nuo illum Jansenianæ hæreseos nota inurerem; „ sunt enim Theologi plures nostra ætate doctissi„ mi, qui hanc sententiam propugnant illud S. „ Augustini inculcantes *de correct. & grat. cap. XI.* „ *ille* (Adam) *non opus habebat eo adjutorio,* „ *quod implorant isti, dum dicunt: video aliam* „ *legem in membris meis repugnantem legi* „ *mentis meæ & captivantem me in lege peccati.* „ Tum & illud ejusdem S. Doctoris: *adjutorium* „ *Adæ* fuisse tale, *quod desereret cum vellet, & in* „ *quo permaneret si vellet, non quo fieret ut vellet.* „ Vide P. Berti lib. XII. cap. 8.

D. Primos Parentes nostros in statu innocentiæ omnibus donis tum a natura, tum a Gratia perfectis, exornatos fuisse, & tamen a Deo, qui est supremus rerum omnium dominus, dependisse, sive ut operarentur bonum, sive ut in accepta justitia perseverarent, nullus dubito, subindeque in tuam sententiam de Gratia per se efficaci sive ad bene agendum, sive ad perseverandum omnino necessaria tum bonis Angelis, qui in accepta justitia perseverarunt, tum protoparentibus nostris, qui e gratia, in qua conditi fuerant, exciderant, manibus pedibusque descendo. Verum, nunc optarem, ut me expedires a quibusdam difficultatibus, quæ mihi, inter legendum caput tertium libri Geneseos, occurrerunt, quæque perfectioni, & omnigenæ scientiæ, quam primis parentibus nostris in statu innocentiæ vindicasti, haud parum officere videntur. At enim, Genesis cap. 3. legitur, Serpentem, qui tentavit *Evam*, ei, ut facilius succumberet tentationi, dixisse: *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Promittebat itaque Serpens primis parentibus nostris scientiam boni & mali, quam subinde necdum habebant, hisque Serpentis vocibus dum obsecuta est *Eva*, manifestam suam prodidit ignorantiam, quippe quæ putavit serpentem esse natura sua loquacem, & pomum, ad cujus comestionem Serpens illam provocabat, dare posse scientiam boni & mali, immo ambiit perfectam cum Deo similitudinem, *Eritis sicut Dii.* Nec minus imprudenter & inscite sese gessit Adamus, qui uxori suæ, falsa promissione Serpentis delusæ, eique pomum propinanti, actutum morem gessit, cum tamen, si revera fuisset scientia præditus, potuisset nullo negotio intelligere Serpentem, quicum ipsius mulier colloquium miscuerat, non locutum fuisse interventu alicujus boni Angeli, sed mali. Bonus quidem Angelus nunquam sollicitasset *Evam* ad violandum præceptum, quo Deus districte primis parentibus nostris inhibuerat, ne fructum ligni vetiti manducarent. Hinc, Scriptura Sacra eodem in capite 3. libri Geneseos observat, primorum parentum, statim post peccatum, oculos, non quidem corporis (alioqui fuissent a Deo creati cæci, quod est tam absurdum, quod maxime) sed oculos mentis fuisse apertos: *Et aperti sunt oculi amborum &c.* quod quidem argumento est, primos parentes nostros nulla ante peccatum præditos fuisse scientia. Postremo, primi parentes nostri post peccatum non cognoscebant immensitatem Dei, per quam est ubique præsens. Voluerunt siquidem sese abscondere a Deo, sicut testatur Scriptura Sacra c. 3. libri Geneseos, his verbis: *cum audissent* (Adamus & Eva) *vocem Domini, deambulantis in Paradiso, abscondit se Adam, & uxor ejus a facie Domini.* Hi sunt scrupuli, qui inter legendum caput 3. libri Geneseos, animum meum circa perfectionem & scientiam, quam primis parentibus nostris in statu innocentiæ tribuisti, subierunt, quosque ut mihi in præsentia eximas, te etiam atque etiam rogo.

M. Ut his, quas proposuisti, difficultatibus singillatim faciam satis, ordiar a tentatione *Evæ*, quam callidus Serpens hanc vana spe lactavit atque inescavit; *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Quæ Serpentis verba palam innuere videntur, primos parentes nostros necdum habuisse scientiam boni & mali. Quorsum enim hanc scientiam boni & mali eis promisisset, si illam jam habuissent? Verum, animadvertere debes, Serpentem non promisisse primis parentibus nostris qualemcumque scientiam boni & mali seu naturalem & discursivam (hac quippe jam pollebant primi parentes nostri) sed ipsis promisisse scientiam boni & mali supernaturalem, sublimiorem, extraordinariam, & scientiæ Angelicæ similem. Quamvis enim primi parentes nostri certo scirent, se non posse naturaliter & ex debito consequi scientiam, quæ Angelorum propria est, quia nemini scientia supernaturalis & Angelica competere potest, nisi ei, qui naturam Angelicam habet, in quam se transformari non posse certissime norant primi parentes nostri; attamen sibi persuaserunt, se ex singulari munificentia Dei Creatoris consequi posse scientiam supernaturalem, extraordinariam, seu Angelicam, per quam haberent cum Deo majorem similitudinem ea similitudine, quam habebant ab initio. Hinc Serpens illi dixit: *Eritis sicut Dii.* Quibus verbis primi parentes nostri

stri ad edendum fructum ligni vetiti fuerunt inducti, non quod putarent, se Dei naturam assecuturos, sed quod existimarent, se per esum pomi adepturos majorem cum Deo similitudinem, seu habituros se scientiam supernaturalem, extraordinariam, seu Angelicam, per quam similiores Deo evaderent, quam erant antehac. Nomine quippe DEI non semper in Scriptura Sacra significatur Ens independens, & infinite perfectum, sed aliquando creatura perfectior cæteris creaturis, ideoque propius ad perfectionem supremi Numinis accedens. Hinc legimus Psalm. 81. *Ego dixi: Dii estis, & filii excelsi omnes*. Hoc autem intelligitur de Prophetis, sicut explicat Christus Dominus, Joannis c. 10. Sed, inquis, ergo saltem *Eva* suam prodidit ignorantiam, dum putavit Serpentem esse loquacem, & pomum posse dare scientiam boni & mali. Non ita est, carissime Discipule. *Eva*, a Serpente sollicitata ad peccandum, non existimavit, Serpentem esse per se, & a principio intrinseco loquacem, & pomum per se, & vi sua naturali dare posse scientiam boni & mali, sed putavit, Serpentem per aliud, & ab extrinseco principio esse loquacem, & pomum vi divina & superiori dare posse scientiam boni & mali. Fateor tamen, *Evam*, a Serpente tentatam, sua scientia usam non fuisse, ac subinde actu ignorantem fuisse. Si enim *Eva* voluisset sua scientia uti, facili negotio intelligere potuisset, Angelum, qui loquebatur per Serpentem, non esse Angelum bonum, sed potius Angelum malum, utpote, qui illam ad transgrediendum præceptum divinum instigabat, sed illa, æstu ambitionis abrepta, ad illas circumstantias non attendit, nec pariter Adamus, uxori suæ complacere nimis studiosus. Quo fit, ut primi Parentes nostri quamvis habitu fuerint sapientissimi, prudentissimi, & doctissimi, actu tamen, sive dum peccarunt, sua non utentes sapientia, prudentia, & doctrina, cæcutierint, juxta illud Scripturæ Sacræ: *Homo cum in honore esset, non intellexit* &c. Sic sunt omnes peccatores, qui, quamvis habitualem Legis, seu præcepti, vetantis peccatum, notitiam habeant, illiciente tamen cupiditate, & densas menti tenebras offundente, actu non attendunt ad illam, quam habitu tenent notitiam Legis, eamque transgrediuntur, juxta illud commune Effatum; *Video meliora, proboque, deteriora sequor*. Habuerunt itaque primi Parentes nostri in statu innocentiæ omnigenam scientiam, illosque Deus (ut ait Auctor Libri Sacri Ecclesiastici c. 17.) *Disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis*; ea tamen scientia usi non fuerunt primi Parentes nostri, dum Diaboli, per Serpentem loquentis, verbis fidem adhibuerunt, & præceptum Dei, quo nihil prius & antiquius habere debebant, sui, atque posteritatis plane immemores, transgressi sunt. Non inficior tamen, primos Parentes nostros habuisse post peccatum cognitionem experimentalem, quam antehac non habebant. Experientia quippe post peccatum compertum, ac exploratum habere cœperunt, se esse nudos, & erumpentes inordinatos perduellis concupiscentiæ motus persenserunt. Dum vero essent in statu innocentiæ, nudi quidem erant, sed non erubescebant, quia eo in statu justitia originalis partem inferiorem perfecte subjiciebat parti superiori, seu rationi. Quo fit, ut cognitio, quam primi Parentes nostri post peccatum de nuditate corporis sui habuerunt, fuerit dumtaxat experimentalis, non secus ac licet homo sanus probe cognoscat, quam magnum sit homini bonum sanitas, si tamen in morbum incidat, suæque sanitatis jacturam faciat, tunc cognitione experimentali sentit, quantum bonum, seu sanitatem, perdiderit. Sic non absimili ratione, primi Parentes nostri post peccatum variis titillati rebellis concupiscentiæ motibus, & aliunde sentientes ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, proclivitatem ad malum, & difficultatem operandi bonum, fatali, heu nimium, experientia cognoscere cœperunt, se e felicissimo innocentiæ statu, quo fuerant a Deo conditi, propria sua malitia excidisse, seque justitiam originalem, beatissimam Cælestium donorum copiam, & virtutum omnium supellectilem, qua erant exornati, amisisse, adeoque sibi, & toti suæ posteritati omnium malorum agmen importasse. Hoc in sensu intelligenda est Scriptura Sacra, dum de primis Parentibus nostris post peccatum ait: *Et aperti sunt oculi amborum*. Denique, non ignorarunt primi Parentes nostri, Deum esse immensum, & ubique præsentem, licet post peccatum voluerint, pudore suffusi, se abscondere a Deo, quemadmodum legitur cap. 3. Libri Geneseos. At enim, noluerunt primi Parentes nostri post peccatum se a Deo abscondere in natura divina existente; Sed voluerunt se abscondere a Deo sub forma humana constituto. Deus enim, postquam peccassent primi Parentes nostri, ut familiarius ageret cum illis, eisque inobedientiæ peccatum exprobraret, formam humanam assumpsit, cujus vocem cum audierunt, statim perterrefacti, sibique male conscii, voluerunt, se a Deo, sub forma humana constituto, abscondere flagitium quippe tenebras amat. Addo etiam, Scripturam Sacram eo loci more humano loqui, sicut dum eodem in capite tertio Libri Geneseos refert, Deum dixisse Adamo: *Adam ubi es?* quæ Scripturæ verba more humano dicta esse nemo non videt, alioquin arguerent in Deo ignorantiam, quasi latuisset Deum locus, in quem se se receperat Adamus. Ex his, quæ hactenus diximus, manifesto patet, nullam primis Parentibus nostris in statu innocentiæ defuisse scientiam, sed illos ideo peccasse, & versipellis Serpentis verbis fidem adhibuisse, quia superbia elati ad circumstantias tentationis, quas illos Diabolus, per organum Serpentis loquens, aggressus est, non attenderunt: *Hujusmodi autem peccatum superbiæ*, inquit S. *Thomas* 1. part. qu. 63. art. 1. *non præexigit ignorantiam, sed absentiam solum considerationis rerum, quæ considerari debent, & hoc modo Angelus peccavit convertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum, absque ordine ad regulam divinæ voluntatis*. Hæc autem absentia considerationis eorum, quæ in tentatione Serpentis considerari debebant, locum

cum maxime habuit in *Eva*, quæ ideo multiplici nomine peccavit. Primo, quod Serpenti, de præcepto Dei male differenti, aures præbuerit, cum eo otiosa miscens colloquia. Secundo quod pravum Serpentis consilium non statim respuerit, non exhorruerit. Tertio, quod de re ipsa judicaverit, non ex Lege Dei, quam apprime edocta erat, sed ex his, quæ apparebant, seu e pulchritudine, odore, sapore, & gustu fructus vetiti a Deo. Quarto, quod a Serpente victa, illius in pervertendo viro, cui socia data erat, ministra fuerit. Vir autem, seu Adamus, præpostera docilitate peccavit, factus uxoris discipulus: uterque autem ex superbia peccavit resistendo Deo, & justissimo præcepto, quod illis ratione supremi in eos dominii imposuerat, morem gerere detrectando.

D. Quid intelligis per illum Paradisum, in quo, sicut ex Scriptura Sacra observasti, primi Parentes nostri, post peccatum, audierunt vocem Dei, in humana forma constituti, & ab eo se abscondere voluerunt, cum eos puderet nuditatis suæ?

M. Postquam Deus primum hominem, seu Adamum, e limo terræ formasset, posuit illum in Paradiso, idest, in horto fœcundissimo, & amœnissimo, ut operaretur & custodiret illum, eumdemque hortum Deus omni genere ligni arborumque conseruit, ut ex earum variis fructibus aleretur homo, Deoque summa devotione serviret. Tum dedit ei mandatum, quod si observasset, immortalis maneret: si transcendisset, morte afficeretur. Id autem præceptum fuit, ut ex arbore intelligentiæ boni, & mali, quæ erat in medio Paradisi, non gustaret. Deus autem adduxit ad Adamum omnia animantium genera, quibus Adamus nomina indidit; sed cum inter omnia animalia nullum inveniretur adjutorium ei simile, voluit Deus, ne solus viveret Adamus, divini spiritus aura animatus, sociam ei simillimam ad illius auxilium, & solatium, sed presertim ad liberorum procreationem formare, Quocirca, misit Deus soporem in Adamum, & ex eo, in placidum delapso somnum, costam unam cum adhærente carne, qualis in homine vivente conspicitur, eripit, & ex ea corpus Evæ effinxit. Expergefactus Adamus, & intuens *Evam*, sibi a Deo datam sociam ac conjugem, in hæc verba prorupit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Tam felici priorum Parentum nostrorum sorti invidit Diabolus, & per Serpentis organum loquens, omnes fallacias & calliditates suas ad decipiendum hominem acuit & intendit, ut ei adimeret immortalitatem. Et primo mulierem, *Evam*, dolo illexit, ut vetitum cibum sumeret, & per eam ipsi quoque homini persuasit, ut violaret Dei Legem. Tunc primos Parentes nostros nuditatis suæ puduit, sed, ut trito fertur adagio, *sero sapiunt Phryges*. Culpam statim excepit pœna, quam Deus Diabolo, per Serpentem loquenti, *Evæ*, & *Adamo* inflixit, nihilque moratus frivolas primorum Parentum nostrorum excusationes, illos ex amœnissimo loco, seu Paradiso terrestri, præcipites ejecit in regionem spinis, urticisque scatentem, in eos, malorum ac infortunatorum progenitores diram mortis protulit Sententiam, atque ante ostium Paradisi collocavit Cherubim, flammeo gladio atque versatili munitum, qui custodiret viam ligni vitæ, & homines, innumeris obnoxios miseriis, ab ejus ingressu in omne ævum arceret, proculque eliminaret. En tibi paucis verbis descripta primorum Parentum nostrorum misera, æternumque deploranda catastrophe, quam in Colloquio sequenti accurate perpendemus.

D. Sine, quæso, ut sub finem hujusce Colloquii aliquas circa hanc miseram primorum Parentum nostrorum catastrophen difficultates proponam: Et primo scire velim, ubinam, seu in qua Regione situs esset ille Paradisus terrestris, e quo primi Parentes nostri, postquam peccarunt, fuerunt a Deo expulsi? Secundo, quantum temporis in hoc Paradiso, seu amœnissimo loco, perstiterint primi Parentes nostri?

M. Circa primum, quod proponis, dubium, variæ clarissimorum Scriptorum circumferuntur sententiæ, quas hic dumtaxat indigitare sufficiet, ut ex ea, circa Paradisi terrestris situm, tot opinionum, quæ volitant, varietate, facili negotio dignoscere possis, nihil certi statui posse de loco in quo fuit conditus a Deo Paradisus terrestris. Alii siquidem putant, Paradisum terrestrem fuisse universam Terram. Alii Paradisum terrestrem collocant in tertio Cœlo. Alii in quarto. Alii in Cœlo Lunæ, alii in ipsa Luna, vel in monte Cælo Lunæ proximo. Alii in media aeris Regione extra tellurem. Alii subtus terram, vel in loco remoto, & hominibus plane ignoto. Alii Paradisum terrestrem constituunt sub Polo Arctico. Alii eum reponunt in Oriente. Alii in America. Alii in Africa sub Æquatore, alii in Indiis. Alii denique Paradisum terrestrem a Deo conditum esse existimant in Asia, sive in Armenia majori, sive in Mesopotamia, aut in Assyria, sive in Perside, sive in Babylonia, sive Arabia, sive Syria, aut Palæstina &c. Quam certe tot inter se se discrepantium circa Paradisi terrestris situm varietatem opinionum postquam attenta mente considerassem, & omnes conjecturas, quibus indulgent earum Auctores, accurato examine discussissem, multum, ut ingenue dicam, arrisit mihi illud S. *Augustini* lib. 8. de Genesi ad literam cap. 5. *Melius est*, inquit Aquilinus ille Doctor, *dubitare de occultis, quam litigare de incertis*. Nam ex tanta confusione nihil aliud mea sententia colligi potest, quam verum esse, quod antiquissimus Scriptor *Tertullianus*, similia fortasse de Paradisi loco expertus, prudenter Apologetici cap. 47. scripsit: *Paradisum terrestrem esse locum divinæ amœnitatis a notitia Orbis communis segregatum*. Et Theodoretus Qu. 19. in Genesim ait: *Deum ignotos fecisse meatus fluminum Paradisi, ut amputaret superfluam hominum curiositatem;* & S. Augustinus lib. 8. de Genesi ad literam cap. 7. putat, *Paradisi terrestris locum esse a cognitione hominum remotissimum*. Quonam igitur in loco situs fuerit Paradisus terrestris, in medio relinquo. Poteris, si tibi per otium liceat, eleeantissimum lectitare Opusculum, quod de Paradiso terrestri edidit illustrissimus *Daniel Huetius*,

Epi-

Episcopus Abrincensis. Hoc unum impræsentiarum de Paradiso terrestri, in quo Deus constituit primos parentes nostros, sufficit ut scias, videlicet Catholica Fide constare, hunc Paradisum fuisse in terra conditum, eumque corporeum extitisse, non spiritualem & figuratum, sicut censuit *Origenes* in Genesim, teste S. *Hieronymo*, qui in Epistola 61. (veteris Editionis) ad *Pammachium*, inter octo *Origenis* errores, hunc sexto loco recenset; *Quod sic Origenes Paradisum allegorizet, ut Historiæ auferat veritatem, pro arboribus Angelos, pro fluminibus virtutes cælestes intelligens, totamque Paradisi continentiam tropologica interpretatione subvertat*. Cæterum, ut ad secundum, quod proposuisti, Dubium accedam; *Quantum scilicet temporis primi Parentes nostri in Paradiso terrestri persliterint?* non una omnium est sententia. Quidam autumant, primos Parentes nostros unica tantum die in illo amœnissimo loco vixisse, & eadem die illos peccasse, & e Paradiso fuisse a Deo itidem expulsos. Huic sententiæ haud parum favere videtur Textus Hebræus, nam, cum nos in Editione nostra Vulgata, sic legamus: *Homo, cum in honore esset, non intellexit*: in Textu Hebræo sic legitur: *Homo, cum in honore esset, non pernoctavit*, idest, in Paradiso terrestri, in quo fuerat a Deo collocatus, unde sequitur Adamum per unum dumtaxat diem fuisse Paradisi terrestris colonum. Alii existimantes, non tam præproperam primorum Parentum nostrorum fuisse culpam, eorumque e Paradiso terrestri ejectionem, probabilius esse arbitrantur, Adamum, & Evam octavo a sua productione die peccasse, & e Paradiso fuisse extrusos. Alii magis protrahunt tempus, ac volunt, primos Parentes nostros per triginta tres dies in Paradiso terrestri permansisse, eo quod Christus Servator noster, totidem annos ad luendum Adami peccatum in terris vixerit. Alii postremo statuunt, primos Parentes nostros per quadraginta dies in Paradiso terrestri vixisse. Verum, ut ingenue dicam, cum prædictæ sententiæ frigidis nitantur conjecturis, nec liceat in his, quæ consulto sacræ Literæ religioso obtexerunt silentio, ariolari, & meras obtrudere conjecturas, nolo hac in re meum interponere judicium. Obiter tantum dicam, primos Parentes nostros, postquam per breve temporis spatium amœnissimi Paradisi delicias delibassent atque prægustassent, sua culpa justo Dei judicio fuisse illis privatos, ac subinde eorum lætitiam, cum maxime gestiret, excepisse luctum, & summis gaudiis summos pariter intercurrisse dolores.

D. Extatne etiamnum Paradisus ille terrestris & quantum ad Solum, & quantum ad amœnitatem?

M. Paradisum terrestrem non amplius extare, sed aquis Diluvii, quæ altioribus montibus quindecim cubitis (ut legitur Genesis cap. 7. v. 20.) eminebant, deletum fuisse, multi opinantur viri eruditi. Non desunt tamen Scriptores, qui pertendunt, perstare etiamnum Paradisum terrestrem, & in eum, tempore universalis Diluvii divinitus conservatum, translatos esse *Enochum*, septimum ab Adamo Patriarcham, & Prophetam *Eliam*, qui secundi adventus Christi Domini prodromi ac præcones esse debent, atque in eo adhuc vivere æternæ beatitudinis candidatos. Verum, utraque sententia facile conciliari potest, si dicatur, extare quidem etiamnum Paradisum terrestrem, quantum ad Solum, seu locum, in quo a Deo constitutus erat, sed non quantum ad amœnitatem, venustatem, fœcunditatem, & copiam arborum, quibus Deus illum primitus exornaverat. Et sane, cum Scriptura Sacra diserte dicat, aquas universalis Diluvii quindecim cubitis altiores fuisse montibus, quos cooperuerunt, & aliunde hanc Paradisi terrestris ab aquis Diluvii conservationem divinitus factam, altissimo silentio prætermittat, vero quam simillimum videtur, Paradisum terrestrem suam, durante Diluvio, venustatem & amœnitatem perdidisse; alioqui, si Deus Paradisum ab aquis Diluvii intactum & illibatum conservasset, non præcepisset *Noemo*, ut Arcam cum tot laboribus fabricaret, quo suæ, & totius familiæ saluti, grassante Diluvio, prospiceret, sed Noemo jussisset, ut se, totamque familiam suam, una cum speciebus animalium, induceret in Paradisum terrestrem, quo aquæ Diluvii, impediente divina omnipotentia, pertingere minime potuissent; Deus enim & natura, juxta commune effatum, nihil faciunt frustra. Esto igitur Paradisus terrestris etiamnum existat, quantum ad Solum, seu locum & situm, in quo a Deo conditus fuit, non existit tamen amplius quantum ad venustatem, amœnitatem, & concinnam arborum distinctionem, copiam, ordinem, dispositionem, quam ante hac habebat.

D. Dixisti superius, si bene memini, *Evam* in Paradiso terrestri e costa Adami fuisse a Deo productam. Sed qui hoc fieri potuerit, necdum satis, ut candide fatear, assequi possum. Enim vero, si Deus, ut formaret Evam, subduxit e corpore Adami costam, sequitur, Adamo defuisse unam costam, ac subinde corpus Adami imperfectum ac mutilum remansisse. Secundo, dixisti, Evam, postquam a Diabolo, per Serpentis organum loquente, delusa comedisset vetitum fructum scientiæ boni & mali, recta adiisse Adamum, maritum suum, eique verbis suis persuasisse, ut manducaret itidem fructum prohibitum scientiæ boni & mali. Vellem autem scire, quinam esset vetitus ille fructus scientiæ boni & mali, quem in Paradiso terrestri manducarunt primi Parentes nostri? Et deinde, qua lingua Adamus, & Eva in Paradiso terrestri loquerentur, dum inter se miscebant colloquia?

M. Curiosas sane magis, quam utiles, proponis difficultates, de quibus cum penitus sileat Scriptura Sacra, præstaret ab illis in integrum supersedere. Sed quia, ut video, moleste ferres, si eas in præsentia intactas omnino relinquerem, curiositati tuæ morem geram, ea tamen lege, ut paucis verbis me ab illis expediam, sicque Colloquio nostro, quod longius, quam par sit, protraximus, coronidem tandem imponamus. Prima difficultas facili negotio solvitur. Quamvis enim Eva fuerit e costa Adami formata, inde tamen haud sequitur, defuisse Adamo unam costam, ejusque corpus mutilum & imperfectum remansisse, quia (ut

(ut docet S. *Thomas* 1. part. qu. 92. art. 3. ad 2.) costa Adami, e qua Deus formavit Evam, *fuit de perfectione Adæ, non prout erat individuum quoddam, sed sicut erat principium speciei; sicut semen est de perfectione generantis, quod operatione naturali cum delectatione resolvitur. Unde multo magis virtute divina corpus mulieris potuit de costa viri formari absque dolore*. Quibus verbis aperte innuit Doctor Angelicus, quod, sicut semen non est de perfectione hominis, quatenus est naturæ humanæ individuum, sed quatenus est humanæ speciei principium per generationem, ita illa costa, ex qua Deus Evam formavit, non erat de perfectione Adami, prout Adamus erat naturæ humanæ individuum, sed prout principium erat totius speciei suæ. Voluit enim Deus, ut sicut ipse est principium totius universi, ita Adamus esset principium totius suæ speciei; quam in rem Apostolus Paulus Actorum cap. 17. ait, quod *Deus fecit ex uno omne genus hominum*. Nullam ergo imperfectionem, subducta illa costa, contraxit Adamus, nullumque, singulari Dei beneficio, persensit dolorem, quando ab ejus corpore fuit separata. Cur autem voluerit Deus, ut mulier, seu Eva, fieret ex viro, seu Adamo, & ex illius costa formaretur? plures rationes, quas hic summatim delibabo, profert. Angelicus Doctor. Prima est: ut Adamus esset principium totius suæ speciei, si autem Eva ex Adamo non fuisset formata, Adamus non extitisset principium totius suæ speciei, sicut mox observavimus. Altera ratio est: *Ut vir magis diligeret Mulierem, & ei inseparabilius inhæreret, dum cognosceret eam esse ex se productam, unde dicitur lib. Genesis cap. 2. De viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ. Et hoc maxime necessarium fuit in specie humana, in qua mas & fœmina commanent per totam vitam. Quod non contigit in aliis animalibus*. Tertia ratio est: *quia mas & fœmina conjunguntur in hominibus, non solum propter necessitatem generationis, ut in aliis animalibus, sed etiam propter domesticam vitam, in qua sunt aliqua opera viri & fœminæ, & in qua vir est caput mulieris. Unde convenienter ex viro formata est fœmina sicut ex suo Principio*. Quarta ratio est Sacramentalis: Figuratur enim per hanc Evæ ex Adamo formationem, *quod Ecclesia a Christo sumit Principium. Unde Apostolus dicit Epist. ad Ephesios cap. 5. Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo & in Ecclesia:* Hæ sunt quatuor rationes, quibus S. *Thomas* 2. part. qu. 92. art. 3. probat, mulierem, seu *Evam*, debuisse fieri ex viro, seu *Adamo*.

D. Valde mihi placent quatuor istæ rationes, quibus S. *Thomas* evincit, *Evam* ex *Adamo* fieri debuisse. At, cedo, ni molestum sit, rationem, cur conveniens fuerit, ut *Eva* e costa viri sui *Adami* formaretur?

M. Geminam rationem 1. part. q. 92. art. 3. adducit Doctor Angelicus, quibus ostendit, conveniens fuisse, ut *Eva* e costa viri sui *Adami* formaretur. *Primo quidem ad significandum quod inter virum & mulierem debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum, & ideo non est formata de capite. Neque debet a viro despici tanquam serviliter subjecta, & ideo non est formata de pedibus. Secundo, propter Sacramentum, quia de latere Christi dormientis in Cruce fluxerunt Sacramenta, idest, sanguis & aqua, quibus est Ecclesia instituta*. His duabus luculentis S. *Thomæ* rationibus satis superque diluta manet prima, quam proposuisti, difficultas.

D. Necdum explicuisti, quinam esset fructus ille a Deo vetitus scientiæ boni & mali, quem in Paradiso terrestri, prava Diaboli, per organum Serpentis loquentis, suggestione, ederunt primi parentes nostri, & qua lingua loquerentur, dum inter sese miscerent colloquia?

M. Qualis fuerit fructus ille a Deo vetitus scientiæ boni & mali, quem primi parentes nostri in Paradiso terrestri comederunt, incertum omnino est, idque facile colligitur ex discrepantia sententiarum, in quas abeunt Scripturæ Sacræ Interpretes, qui, conjecturis plus æquo hac in re indulgentes, voluerunt pro arbitratu suo definire, & quasi digito monstrare, qualis esset fructus ille a Deo vetitus scientiæ boni & mali. In primis, *Moyses Barcephas* in libro, quem lucubravit, *De Paradiso*, existimat, fructum scientiæ boni & mali, a Deo vetitum Adamo & Evæ, nihil aliud fuisse, quam usum connubii, quem Deus primis parentibus nostris in Paradiso terrestri inhibuit, donec juberet, ut eo connubii usu invicem fruerentur. Sed hujus sententiæ, cum nullum sive in Sacris literis, sive in SS. Patrum Traditione vel minimum extet vestigium, mirum non est, quod omnium Theologorum calculo rejiciatur. Alii existimarunt, fructum vetitum scientiæ boni & mali fuisse vel vitem, vel frumentum. Plurimorum fuit opinio fuisse ficum. Alii opinantur fuisse malum, seu pomum. Alii censent fuisse malum arausicanum, aut limonium. Alii dictitant, fuisse cerasum, aut pyrum, vel prunum. Ipse vero, qui in his rebus, quas consulto Scriptura Sacra sipario silentii obtexit, ariolari fas non esse arbitror, ejusmodi quæstionem de vetito fructu scientiæ boni & mali, utpote alendæ potius curiositati, quam fovendæ pietati utilem, in medio relinquo, & unumquemque in suo sensu abundare permitto. Quod spectat linguam, qua primi parentes nostri in Paradiso terrestri loquebantur, quamque in creatione sua, speciali Dei infundentis beneficio, receperunt, opportunius ea de re agemus in colloquiis de secunda Mundi ætate, ubi de confusione linguarum post universale diluvium sermonem instituemus, & quænam fuerit omnium primigenia lingua, investigabimus. Nunc observare sufficiat, linguam, qua primi parentes nostri in Paradiso terrestri utebantur, fuisse hebræam, & ex ea omnes alias linguas, velut totidem dialectos, promanasse, sicut multis argumentis evincit doctissimus, & linguarum Orientalium peritissimus *Ludovicus Thomassinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo *Glossario Hebraico*. Sed tempus est ut nostro colloquio finem imponamus.

D. Siste, precor, fidem tuam nondum omnino liberasti. Promisisti quippe, te sub finem hujusce colloquii producturum in lucem fabulas & errores, quos

quos prophani Scriptores, Poetæ videlicet, & gentiles Philosophi, circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem commenti sunt. Has itaque fabulas & gentilium errores debes nunc in lucem proferre, & eadem opera breviter confutare.

M. Fabulas & errores, quos circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem, excogitarunt Ethnici Scriptores, ad quatuor potissimum capita, ne longior sim, reducam. In primis, finxerunt Poetæ, primum hominem de luto a *Prometheo* factum esse. Qua in re, ut optime observat *Lactantius* lib. 2. *Institutionum Divinarum* cap. 11. res non fefellit Poetas, sed nomen artificis. Nullas enim veritatis literas attigerant: sed quæ Prophetarum vaticinio tradita in Sacrario Dei continebantur, ea de fabulis & obscura opinione collecta & depravata, ut veritas a vulgo solet, variis sermonibus dissipata, corrumpi, nullo non addente aliquid ad id, quod audierant, carminibus suis comprehenderunt. Et hoc quidem inepte, quod tam mirabile tamque divinum opificium homini dederunt. Quid enim opus fuit, hominem de luto fingi, cum posset eadem ratione generali, qua ipse *Prometheus* ex *Japeto* natus est? Qui si fuit homo, generare hominem potuit, facere non potuit. De Diis autem illum non fuisse, pœna ejus in caucaso monte declarat. Apparet ergo falsum esse, quod finxerunt Poetæ, primum scilicet hominem de luto a *Prometheo* conditum fuisse. Credibile tamen est, ut ibidem advertit *Lactantius*, Poetas, qui figuris involvere solent, & obscurare quæ dicunt, innuere duntaxat voluisse, primum omnium *Prometheum* simulacrum hominis formasse de pingui & molli luto, ab eoque natam primo artem & Statuas, & simulacra fingendi. Siquidem *Prometheus* Jovis temporibus fuit, quibus primum templa constitui, & novi Deorum cultus esse cœperunt. Sic veritas fucata mendacio est, & illud, quod a Deo factum ferebatur, homini, qui opus divinum imitatus est, etiam cœpit adscribi. Cæterum fictio veri ac vivi hominis e limo, Dei est & non *Prometheï*.

Secundo, erravit Philosophus *Aristoteles*, dicens, Mundum non esse a Deo creatum, sed semper fuisse, & humanum genus, & cætera, quæ in eo sunt, initium non habere, sed semper fuisse ac fore. Quem errorem *Moyses* in historica narratione de creatione Mundi præfocat, librum Geneseos auspicans his verbis: *In principio Deus creavit Cælum & terram*. Et sane, cum videamus singula quæque animalia, quæ ante non fuerant, incipere esse, & esse desinere; necesse est totum genus aliquando esse cœpisse, & aliquando desiturum esse, quia cœperit.

Tertio, errarunt Philosophi *Democritus*, & *Epicurus*, qui docuerunt, hominem, cæteraque animantia, sua sponte e terra esse nata, &, ut divinam providentiam, qua regitur mundus, de medio tollere possent, corpuscula, seu semina per inane volitantia, admiserunt, quibus inter se temere conglobatis, universa gigni atque concrescere stulte asseverabant. Sed horum stultitia facile refellitur. Nam primo, quo fœdere inter se hæc corpuscula, per inane volitantia, & qua mente conveniunt, ut ex his aliquid constituatur? quo pacto tam disposite & ordinate coire possunt, cum sensu & ratione careant? Cum igitur Mundum, omnesque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernet, cum cæli temperatio, concors elementorum discordia, & æqualis in ipsa varietate cursus astrorum luminumque cælestium, temporum constans ac mira descriptio, terrarum varia fœcunditas, plana camporum munimenta, & aggeres montium, viriditas ubertasque sylvarum, fontium saluberrima eruptio, fluminum opportuna inundatio, maris opulentia & copiosa interfusio, ventorum diversa, & utilis aspiratio, cæteraque omnia ratione summa constent: quis, amabo, tam cæcus est, ut existimet, sine suprema mente esse facta, in quibus mira dispositio providentissimæ rationis elucet? Deum itaque rerum omnium, quæ in mundo sunt, conditorem ac rectorem esse, solus ille, qui mente captus est, inficiari, aut in dubium revocare potest.

Postremo, pessimus omnium error, quem tu, carissime Discipule, maxime detestari debes, est error Epicuri, turpissimæ voluptatis assertoris, qui, ut suis, & aliorum vitiis impunitatem sponderet, eo impietatis prorupit, ut diceret, Deum nihil omnino de rebus, quæ fiunt in hoc Mundo, curare, non ira, non gratia tangi: Inferorum portas non esse metuendas, quod animæ post mortem occidant, nec ulli omnino sint Inferi; Voluptatem esse maximum bonum, cujus captandæ causa nascitur homo. Hoc portentosum Epicuri dogma, quod ad omnium vitiorum genera latissimum aperit ostium, expendens *Lactantius* lib. 3. *Divinarum Institutionum* cap. 17. hæc habet: *Quis, cum hoc affirmari audiat, vitiis & sceleribus abstineat? Nam si peritura sunt animæ, appetamus divitias, ut omnes suavitates capere possimus; quæ si nobis desunt, ab iis, qui habent, auferamus clam, dolo, vi: eo magis, si humanas res Deus nullus curat, quandocumque spes impunitatis arriserit, arripiamus, necemus. Sapientis est enim male facere, si & utile sit & tutum: quoniam si quis in cælo Deus est, non irascitur cuiquam. Æque stulti est & benefacere: quia sicut ira non commovetur, ita nec gratia tangitur. Voluptatibus igitur, quomodo possumus, serviamus. Brevi enim tempore nulli erimus omnino. Ergo nullum diem, nullum denique temporis punctum fluere nobis sine voluptate patiamur, ne, quia ipsi quandoque perituri sumus, id ipsum quod viximus, pereat*. Et, paucis interjectis, subdit idem elegans Auctor: *Est plane cur quisquam putet, hanc vocem viri esse sapientis, quæ potest latronibus aptissime commodari?* Viden, carissime discipule, quo tendat infestissimum istud dogma *Epicuri*, qui negavit esse Deum, qui hunc mundum negavit ab illo conditum, qui animæ immortalitatem, & Inferorum existentiam mordicus negavit? Hoc igitur scelestissimum dogma omni execratione prosequi debes, & velis remisque fugere consortia quorumdam impiorum, qui e schola Epicuri prodeuntes, jam victa prorsus & obruta conscientia, ex turpibus factis laudem etiam sibi quærunt, inque summis malis, perinde ut summis bonis acquiescunt; de Deo, de Religione, de animæ im-

immortalitate pessime sentiunt, atque undique contaminata vita, pestilentibus exemplis, pestilenti oratione, proximum quemque, velut contagio morbi, inficiunt. Hi nimirum sunt Epicurei nostri sæculi, quos adeo non pudet impiæ vitæ, ut glorientur in malitia potentes iniquitate. Denique, eo rediguntur infelices, ut non vereantur Sacratissima Religionis Mysteria irridere, piorum hominum simplicitatem ludibriis incessere, nec a conviciis interim in Christum, nec ab impiis sermonibus abstinentes. Horum itaque improborum hominum, qui sunt deploratæ malitiæ, & immedicabilis pravitatis, convictum, consuetudinem & colloquia omnino fuge, quia non perinde inficit corpora vicina pestis ægrotantium, ut oratio istorum flagitiosorum hominum corrumpit familiares. (a)

„ (a) Bona verba quæso. In Epicureos quidem „ hæc convicia rejicienda merito sunt; sed cum „ Epicuro, ejusque dogmate in voluptate summum „ hominis bonum constituente, mitius agendum „ existimo. Quanquam enim falsus est, cum medium pro fine constituit, nunquam tamen voluptatem a virtute Philosophus ille sejunxit; „ docuit enim statuendam quidem esse pro fine „ ultimo summam voluptatem, at simul negavit „ dari summam voluptatem posse, quæ non esset „ virtutum exercitatione quæsita. Id ex ejus fragmentis, & gravissimorum authorum testimoniis „ evicit Petrus Gassendus in dissert. de vita, moribus, & doctrina Epicuri. Hoc tamen, fateor, de voluptate dogma Epicureos egit in transversum; voluptatem enim pro fine ultimo sibi „ præstituentes, alio, quam ubi a magistro suo „ erat constituta, illam quærebant.

D. Nihil mihi unquam commercii, negotii ac societatis erit cum istis impiis hominibus, qui Deum esse negant, Sacras Scripturas rident, nullam Religionem admittunt, ut hoc pacto in suis vitiis securitatem sibi quærentes atque licentiam impune faciendi quidquid lubet, subintret tandem impietas inverecunda, impavida circa illicitum regnet audacia, & timor omnis penitus excutiatur, dum nec pœna post mortem timetur, nec a Deo ullum commodum speratur. Horum, inquam, pestilentissima colloquia semper devitabo, quia, ut prudenter monet Poeta: *corrumpunt bonos mores colloquia mala*.

COLLOQUIUM II.

In quo discutiuntur ac dirimuntur difficultates, quas de statu Adami post peccatum proponere solent Theologi.

M. Status Adami post peccatum, de quo in præsenti Colloquio sermonem habituri sumus, nihil aliud est, quam conditio naturæ humanæ, Adami peccato, quod in omnes ejus posteros via ordinaria per seminalem propagationem traducitur, inquinatæ. Quamvis enim homo gratiæ medicinalis beneficio sit a Christo, Salvatore nostro sanatus, semper tamen dicitur in statu naturæ lapsæ; tum quia gratia illa medicinalis naturam universam reapse non sanat, sed naturæ dumtaxat individua quædam; quibus per baptismum confertur; Tum quia etiam, restituta in sacro Baptismatis fonte gratia sanctificante, semper in homine baptizato infixus manet peccati fomes, qui est mala peccati Adami appendix, & ad peccatum inclinat, quo fit, ut, licet homo per gratiam sanctificantem perfecte sanetur quantum ad mentem, remaneat tamen infirmitas quantum ad carnem, per quam servit legi peccati, ut docet S. *Thomas*. Hic autem status hominis post peccatum Adami quadruplex distinguitur. Primus est ante Legem scriptam, seu Mosaicam, & ille dicitur *status legis naturæ*. Secundus est sub lege scripta, & ille appellatur *status legis Mosaicæ*. Tertius est sub gratia, & illa nuncupatur *status legis Evangelicæ*. Quartus est in pace, quæ (ut ait Sanctus *Augustinus* in Enchiridio ad *Laurentium* cap. 118.) *post hanc vitam in requie spiritus, deinde in resurrectione etiam carnis implebitur*. Et hic postremus hominis status vocatur *status æternæ Beatitudinis*. Porro, hic agemus de statu hominis post peccatum sub lege naturæ usque ad universale Diluvium.

D. Cur, quæso, præcepit Deus primis parentibus nostris, ne comederent fructum ligni scientiæ boni & mali, & quodnam fuit in illo transgrediendo divino præcepto eorum peccatum?

M. Deus ratione supremi dominii, quod obtinet in omnes creaturas, ac subinde in primos parentes nostros, eis præcepit, ut non ederent fructum arboris scientiæ boni & mali, quo suæ erga ipsum, creatorem, & supremum rerum omnium Dominum, promptam obedientiam demonstrarent: *Bona est arbor, nolo tangas. Quare? Quia Dominus sum & servus es. Hæc tota causa est. Si parva est, dedignaris esse servus. Quid autem tibi expedit nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto?* Sunt verba S. *Augustini* in Psalmum 70. Concione 2. post medium. Et ibidem ait Aquilinus ille Doctor: *Non poterat Deus perfectius demonstrare quantum sit bonum obedientia, nisi cum prohibuit ab ea re, quæ non erat mala*. Obiter tamen advertere debes cum eodem S. Doctore loco mox a me laudato, arborem illam appellatam esse *Scientiam boni & mali, non quia inde talia quasi poma penderent: sed quia homo, qui nollet bonum a malo discernere per præceptum, discreturus erat per experimentum, ut tangendo vetitum, inveniret supplicium*. Quale autem in transgressione divini illius præcepti fuerit primorum parentum peccatum, constans est Sanctorum Patrum Augustini & Thomæ doctrina, fuisse peccatum superbiæ. Sic enim S. *Augustinus* cap. 13. lib. 14. De civitate Dei docet: *In occulto autem mali* (seu primi parentes nostri) *esse cœperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset mala voluntas. Porro malæ voluntatis initium quid potuit esse nisi superbia? Initium enim omnis peccati superbia est. Quid est autem superbia nisi perversæ celsitudinis appetitus? Perversa enim* cel-

celsitudo est, deserto eo, ut debet animus inhaerere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet &c. Non ergo malum opus factum est, idest, illa trasgressio, ut cibo prohibito vescerentur, nisi ab eis, qui jam mali erant. Sancto Augustino succinit Sanctus Thomas 2. 2. qu. 163. art. 1. ubi hæc habet: *Manifestum est, quod prius invenitur inordinatio in motu interiori animæ, quam in actu exteriori corporis..... Inter motus autem interiores prius movetur appetitus in finem, quam in id quod quæritur propter finem...... Unde relinquitur, quod primum peccatum hominis fuit in hoc quod appetiit quoddam spirituale bonum supra suam mensuram; quod pertinet ad superbiam.* Verum, quamvis peccatum primorum parentum nostrorum proprie fuerit peccatum superbiæ, haud incongrue tamen appellari potest *peccatum universale*, seu seminarium peccatorum, præsertim inobedientiæ, gulæ, intemperantiæ, perfidiæ, ingratitudinis post hominum memoriam maxime, & scelestissimi parricidii, quo sibi omnibusque posteris temporalem mortem consciverunt, & æternam mortem intulissent, nisi filius Dei unigenitus, factus homo, nos ab æterna morte per pretiosum sanguinem, quem in ara crucis effudit, misericorditer liberasset: Peccato autem Adami occasionem dedit nimius & inordinatus amor, quem habuit erga uxorem suam, sicut Sanctus *Augustinus* lib. 2. de Genesi ad litteram explicat his verbis: *Ita Salomon, vir tantæ sapientiæ, numquid credendum est quod in simulacrorum cultu credidit aliquid esse utilitatis? Sed mulierum amori ad hoc malum trahenti resistere non valuit, faciens quod sciebat non esse faciendum, ne suas, quibus deperibat, atque diffluebat, mortiferas delitias contristaret. Ita & Adam, posteaquam de prohibito ligno seducta mulier manducavit, eique dedit, ut simul ederent, noluit eam contristari, quam credebat posse sine suo solatio contabescere, si ab ejus alienaretur animo, & omnino illa interire discordia. Non quidem carnis victus concupiscentia, quam nondum senserat, in resistente lege membrorum legi mentis suæ, sed amicali quadam benevolentia, qua plerumque fit, ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.* Hinc est, quod idem Sanctus Doctor cap. 11. libri 14. de civitate Dei ait, *Quod Adamus sciens prudensque peccavit* juxta illud Apostoli Pauli: *Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* 1. ad Timoth. cap. 2.

D. Quam grave, nobisque fatale ac funestum fuerit primorum parentum nostrorum peccatum, facile intelligo. Sed dicas velim, an Deus statim ac peccarunt primi parentes nostri, Sententiam mortis in illos protulerit, eosque suppliciis, quæ commerebantur, addixerit?

M. Certe, digni erant primi parentes nostri, qui post peccatum, nulla interposita mora, non solum justitiam originalem, in qua conditi fuerant, vitamque temporalem amitterent, sed etiam æternis inferorum pœnis sub potestate dæmonum cruciarentur. Sic enim Deus, justus judex, & præpotens scelerum ultor, animadvertit in reprobos Angelos, quos cum primum peccassent, damnavit, & absque ulla salutis spe, ad infernum actutum præcipitavit. At, vide, si placet, quam misericorditer cum primis parentibus nostris, post illorum peccatum, egerit clementissimus Dominus. Potuisset quippe Deus primis parentibus nostris, postquam peccarunt, non tantum adimere, sicut merebantur, vitam temporalem, verum etiam illos e vestigio ad infernum detrudere, & tamen Deus illis vitam temporalem indulget, &, ut eximerentur ab æterna, quam incurrerant, morte, jam misericordia motus, præparat illis efficacissimum remedium, conferendum per mortem filii sui unigeniti, quem missurus erat in Mundum, ut naturam humanam induens, totum genus humanum, primigenia protoparentis labe perditum, profuso in ara crucis sanguine, repararet, illataque damna cum fœnore resarciret. Quin, teste Scriptura Sacra, Deus erga primos parentes nostros, postquam peccassent, ad misericordiam propensissimum sese exhibuit, atque paratum, ut illos venia donaret, si voluissent peccatum ultro confiteri, divinamque ejus opem implorare. At enim, quid aliud sibi volunt hæc verba Dei, Adamum, post illius peccatum, compellantis: *Adam ubi es? .... Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti?* Quid etiam ille pudor, quo Deus primos parentes nostros, statim postquam peccassent, perfudit, ut agnoscerent, se esse nudos, & foliis ficuum consutis suam nuditatem obtegerent? Quid denique illa repentina fuga, qua primi parentes nostri post peccatum tentarunt se abscondere a facie Dei? Quid, inquam, hic primorum parentum nostrorum post peccatum pudor, eorum fuga ac timor aliud indicant, quam stimulos, quibus Deus eorum conscientiam pungi, & quasi tacito verbere cædi voluit, ut tandem aliquando, facti pœnitentes, resipiscerent, peccatum suum ea, qua par erat, humilitate confiterentur, & ab eo veniam consequerentur? Verum, primi parentes nostri voci Dei, illos ad pœnitentiam invitantis, omnino obsurduerunt, & vanas excusationes, ut peccatum a se amolirentur, obtenderunt. Quo factum est, ut Deus illos rebelles, suaque obstinatione omnem Divinæ misericordiæ aditum præcludente, debitis pœnis tandem mulctaverit.

D. Eccur, quæso, Deus erga lapsos primos parentes nostros tam misericordem, & versa vice, erga Angelos reprobos tam severum sese ostendit judicem?

M. Quamvis hujus discriminis ratio potissimum petenda sit ex suprema voluntate Dei, (ut ait Apostolus Paulus Epist. ad Romanos cap 9.) *cujus vult miseretur & quem vult indurat;* duæ tamen haud incongruæ possunt assignari rationes, cur Deus tam severe cum Angelis reprobis, & ex adverso ergo lapsos primos parentes nostros tam misericorditer egerit. Prima est, quia Angeli, qui postea reprobi fuerunt, ampliorem scientiam, & dona cum naturalia, tum supernaturalia acceperunt a Deo excellentiora his gratiis ac donis, quæ primi parentes nostri in creatione receperunt a Deo. Peccatum igitur Angelorum, qui, *Lucife-*

rum fecuti, rebellarunt contra Deum, gravius fuit peccato primorum parentum nostrorum, ac subinde severius a Deo puniri debuit, quam peccatum primorum parentum nostrorum, quia, ut inquit Sanctus Gregorius Magnus Homil. 9. in Evangelia, *cum augentur dona, & rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior atque ad serviendum promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione.* Altera ratio est, quia omnes Angeli simul creati sunt, nec per successivam generationem produci debebant. Actu igitur existebant Angeli reprobi, qui, una cum *Lucifero*, eorum Antesignano, rebellionis vexillum contra Deum erexerunt, & propria, actuali & personali voluntate peccarunt. Consentaneum itaque erat justitiæ divinæ, ut Angelos reprobos, qui actu existebant, quique non aliena voluntate, sed propria & personali voluntate peccaverant, confestim, & citra ullam dilationem pœnis æternis inferni plecteret. At vero, Deus decreverat, ut mortalem hominum genus ab *Adamo* & *Eva*, ejus conjuge, per generationem successivam propagaretur. Si igitur Deus *Adamum*, & *Evam*, statim ac peccarunt, morte non solum corporis, sed etiam æterna animæ morte pœnis inferni traditos punivisset, non fuisset propagatum genus humanum, sed mansisset penitus extinctum. Non congruebat etiam justitiæ divinæ, ut filios Adami (si quos, antequam peccaret, procreasset) æterna morte statim puniret, quia illi filii non propria & personali voluntate peccassent, sed aliena, seu voluntate eorum patris Adami, ad discrimen reproborum Angelorum, quos ideo Deus, statim ac peccarunt, æternis inferni suppliciis cruciandos edixit, quia ipsi reprobi Angeli non aliena, sed propria, libera, actuali, & personali voluntate peccarunt, seque volentes ac scientes, Deo perduelles constituerunt. Hæ sunt in summa rationes, quibus utcumque explicari potest, cur Deus erga lapsos primos parentes nostros tam misericordem, ergà vero reprobos Angelos tam severum judicem sese ostenderit. Promerebantur primi parentes nostri, non secus ac Angeli reprobi, statim ac peccarunt, mortem corporis & animæ. Utramque pœnam, ipsis debitam, ultro distulit misericors Deus, immo, certam spem ac fiduciam fecit, se aliquando missurum filium suum unigenitum, Jesum Christum, verum Messiam, qui eos, illorumque posteros a pœna æternæ mortis, quam per peccatum incurrerant, liberaret, & eorum malis præsentissimum afferret remedium. Quis Christianus, hæc audiendo, non exclamet cum Propheta Regio: *Misericordias Domini in æternum cantabo*; vel cum Propheta *Habacuch* cap. 3. *Domine, cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.*

D. Quod Deus summe misericors primos parentes nostros, postquam peccarunt, non statim vita temporali privaverit, nec æternis, prout merebantur, affecerit cruciatibus, certe mirari non subiit, cum nunc etiam videamus, Deum, in tanta impietate hominum, tantisque peccatis patientissimum esse, & iram suam continere. Si enim statim vindicaret, & pro merito quemque statim puniret, nemo superesset. Nullus est enim, qui nihil peccet, & multa sunt, quæ ad peccandum irritant, ætas, violentia, egestas, occasio, præmium. Adeo subjecta est peccato fragilitas carnis, qua induti sumus, ut misericors Deus non ad præsens noxium quemque puniat, sed ei pœnitentiæ tempus concedat, & resipiscendi facultatem. Summam igitur agnosco misericordiam Dei, qui primos parentes nostros non statim post illorum peccatum morte temporali & æterna, ut merebantur, punivit; Sed tamen, ut candide fatear, necdum capio, quo in sensu intelligenda sit hæc comminatio, qua Deus prohibuit Adamo, ne fructum ederet scientiæ boni & mali, dicens: *De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Genesis cap. 2. v. 17. Quibus verbis Deus comminatus Adamo, ipsum moriturum eodem die, quo fructum scientiæ boni & mali comederet, & tamen constat, Adamum non eodem die, quo fructum scientiæ boni & mali comedit, mortuum esse, sed multos postea annos una cum sua conjuge *Eva* vixisse. Expone igitur, quæso, quo in sensu intelligenda sit divina ista comminatio? & quo pacto in primis parentibus nostris fuerit completa?

M. Quamvis Adamus & Eva non mortui sint eo die, quo comederunt fructum ligni scientiæ boni & mali, in eo tamen sensu, juxta S. Augustinum lib. 1. *de peccatorum Meritis & Remissione*, in illis impleta est divina illa comminatio: *Qua die ederitis, morte moriemini*, quod Adamus & Eva eo die, quo comederunt fructum ligni scientiæ boni & mali, *mori cœperunt, seu mortis legem, qua in senium veterascerent, acceperunt. Non enim stat vel temporis puncto, sed sine intermissione labitur quidquid continua immutatione sensim currit in finem, non perficientem, sed consumentem. Sic itaque impletum est, quod dixerat Deus: Qua die comederitis, morte moriemini*, idest, moriendi Legi ac necessitati eritis obnoxii.

D. Cum igitur Deus summe bonus Adamum & Evam, statim ac peccarunt, nec mortis, nec damnationis æternæ pœna punierit, scire velim, quam pœnam illis primis Parentibus nostris confestim post ipsorum peccatum inflixerit Deus? & quam Sententiam in ipsos protulerit?

M. Quia Eva, pravum Serpentis consilium sequendo, prius peccaverat, in eam Deus protulit Sententiam, per quam non solum Eva, sed & omnes mulieres sub Evæ persona (si tamen Beatiss. Virginem Mariam exceperis, in qua de Spiritu Sancto sine carnis concupiscentia conceptus est Filius Dei Jesus Christus Dominus noster) ad partus doloris plenos, ad ærumnas multas, & ad Viri subjectionem damnantur his verbis: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Gen. c. 3. v. 16. In Adamum vero, qui audierat vocem uxoris suæ, & in omnes viros sub persona Adami, Deus hanc protulit Sententiam, per quam ad perpetuos labores damnantur his verbis: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne* co-

comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Genesis cap. 3. v. 17. Sed, ut clarius intelligas, quot pœnæ, miseriæ, & calamitates peccatum Adami secutæ sint, primum tibi ob oculos ponam felicitatem ac delicias, quibus Adamus gaudebat in statu innocentiæ. Dein, recensebo miserias, pœnas, & calamitates, quas Adamus, post peccatum, ejusque posteri experti sunt, & etiamnum experiuntur. In primis, felicitatem ac delicias, quibus fruebatur Adamus in statu innocentiæ Sanctus Augustinus lib. 14. de Civit. Dei cap. 26. luculenter describit his verbis: *Vivebat*, inquit, *homo in Paradiso sicut volebat, quamdiu hoc volebat, quod Deus jusserat. Vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus, vivebat sine ulla egestate, ita semper habens vivere in potestate. Cibus aderat ne esuriret; lignum vitæ, ne illum senecta dissolveret. Nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias, ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. Sicut in Paradiso nullus æstus aut frigus, sic in ejus habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bonæ voluntatis offensio. Nihil omnino triste, nihil inaniter lætum, gaudium vero perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabat caritas ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, atque inter se conjugum fida ex honesto amore societas, concors mentis corporisque vigilia, & mandati sine labore custodia. Non lassitudo fatigabat otiosum, non somnus premebat invitum &c.* Audisti hactenus, carissime Discipule, felicitatem & delicias, quibus Adamus in statu innocentiæ perfundebatur; audi nunc miserias & calamitates, quibus Adamus, postquam peccasset, se totumque genus humanum reddidit obnoxium. Et primo quidem, Adamus, dum peccavit, se, omnesque suos posteros miseriis, morbis & laboribus subjecit. Secundo, per peccatum Adami mors intravit in Mundum, sicut dicit Apostolus Paulus Epistolæ ad Romanos cap. 5. v. 12. *Per unum hominem*, inquit, *peccatum intravit in hunc Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt:* & Lib. Sapientiæ cap. 2. v. 23. & 24. dicitur: *Deus creavit hominem inexterminabilem... invidia autem Diaboli mors introivit in Orbem terrarum.* Tertio, Adamus, per peccatum suum, non solum spoliatus est donis gratuitis, & præsertim justitia originali, in qua fuerat a Deo conditus, sed etiam vulneratus est in suis facultatibus naturalibus, quod Christus Dominus cap. 10. Lucæ v. 30. innuit ea parabola hominis descendentis ab Hierusalem in Jericho, qui incidit in Latrones, a quibus non tantum spoliatus, sed etiam vulneratus & semivivus relictus est. Hinc S. *Augustinus* lib. de Natura & Gratia cap. 3. ait: *Adam ille est, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confossusque vulneribus, non ita potest ad justitiæ culmen ascendere, sicut potuit inde descendere.* Quatuor autem vulnera Adamus, dum peccavit, non tantum sibi, sed & toti naturæ humanæ inflixit, videlicet effrænem concupiscentiam, ignorantiam, & infirmitatem, sicut diserte docet S. Thomas 1. 2. quæst. 85. art. 3. ubi sic ratiocinatur: per justitiam originalem perfecte ratio continebat vires inferiores subditas animæ, & ipsa ratio a Deo perficiebatur ei subjecta. Hæc autem originalis justitia subtracta est per peccatum primi Parentis, & ideo omnes vires animæ manent quodammodo destitutæ proprio ordine: & ista destitutio dicitur vulnus naturæ. Sunt autem quatuor potentiæ animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet *Ratio*: in qua est *prudentia*; *Voluntas*, in qua est *justitia*; *Irascibilis*, in qua est *fortitudo*; *Concupiscibilis*, in qua est *temperantia*. In quantum ergo *Ratio* destituitur suo ordine ad verum, est vulnus *ignorantiæ*: in quantum *Voluntas* destituitur ordine suo ad bonum, est vulnus *malitiæ*; in quantum *Irascibilis* destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus *infirmitatis*; in quantum *Concupiscibilis* destituitur suo ordine ad delectabile moderatum ac temperatum ratione, est vulnus *concupiscentiæ*. Ex hoc S. *Thomæ* ratiocinio patet, quatuor vulnera per peccatum Adami fuisse totidem potentiis animæ inflicta, nimirum ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, infirmitatem in appetitu irascibili, & perduellem concupiscentiam in appetitu concupiscibili. Denique, per peccatum Adami singulis hominibus omnium malorum cohors incubuit: *Malorum omnium nostrorum causa peccatum est. Non enim sine causa homines mala ista patiuntur. Justus est Deus, omnipotens est Deus, nullo modo ista pateremur, si non mereremur*, inquit Sanctus Augustinus Sermone 240. alias 139. de tempore.

D. Hominem multis malis & innumeris miseriis obnoxium esse agnoverunt etiam Philosophi, sed tot malorum & miseriarum primordialem causam, quam indicat S. Augustinus, videlicet peccatum Adami, nullo pacto penetrare potuerunt, utpote qui lumine Fidei erant plane destituti. *Cicero* siquidem, quem nuper legebam, in Libro 3. de Republica, ait, *hominem, non ut a matre, sed ut a noverca natura editum in vitam, corpore nudo, fragili & infirmo, animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen inesset tanquam obrutus quidam divinus ignis ingenii & mentis.* Hæc Ethnicorum Philosophorum, qui alioqui magno & excellenti ingenio prædití erant, de conditione hominis ignorantia sat superque probat, quam densas tenebras intellectui humano offuderit Adami peccatum, in quibus tenebris nos adhuc immersi jaceremus, nisi Deus in sacris Literis nobis revelasset veram omnium malorum nostrorum causam esse peccatum Adami, qui primum fuit conditus rectus, & ab omnibus miseriis immunis, sed per peccatum excidendo a felicissimo illo statu, in quo erat, se, omnesque suos posteros in voraginem miseriarum, quibus nunc, velimus nolimus subjacemus, miserum in modum præcipitavit.

M. Recte dicis. Agnoverunt quidem Ethnici Philosophi nasci homines ærumnis, miseriis, & diris doloribus obnoxios, eosque in hoc deterioris esse conditionis, quam sint ipsæmet belluæ, sed tamen causam harumce miseriarum, quibus tantum non homines opprimuntur, nescierunt: *Rem vidit*

(Tullius Cicero) *caussam nescivit ..... quia sacris Literis non eruditus, ignorabat originale peccatum*, inquit S. Augustinus lib. 4. contra *Julianum*, Pelagianum, num.60. alias cap.12. In hac peccati originalis, quod fuit omnium malorum nostrorum caussa, ignoratione versantes Ethnici, sive Poetæ, sive Philosophi, in varios impegerunt errores, quos hic referre non abs re erit, ut inde intelligas, illos lumine Fidei destitutos, Sacrarum Literarum notitia privatos, veram hominum conditionem intelligere non potuisse. Alii quippe, sicut Poetæ, cum viderent, homines tot miseriis, pœnis ac calamitatibus ab ipso vitæ exordio cruciari, finxerunt, ut videre est apud *Lactantium* libro 6. Divin. Institut. cap. 10. *homines non a Deo factos, sed ex terra primitus natos esse, tanquam ex draconis alicujus dentibus præseminatos, qui, cum per sylvas, & campos erraticam degerent vitam, nec ullo inter se sermonis aut juris vinculo cohærerent, sed frondes & herbas pro cubilibus, speluncas & antra pro domibus haberent, bestiis & fortioribus animalibus prædæ fuerunt. Tum eos, qui aut laniati effugerant, aut laniari proximos viderant, admonitos periculi sui, ad alios homines decurrisse, præsidium implorasse, & primo nutibus voluntatem suam significasse, deinde sermonis initia tentasse, ac singulis quibusque rebus nomina imponenda, paulatim loquendi perfecisse rationem. Cum autem nec multitudinem ipsam viderent contra bestias esse tutam, oppida etiam cœpisse munire, vel ut quietem noctis tutam sibi facerent, vel ut incursiones atque impetus bestiarum non pugnando, sed objectis aggeribus arcerent.* Hæc Poetarum figmenta postquam retulit *Lactantius*, exclamat: *O ingenia hominibus indigna, quæ has ineptias protulerunt, miseros atque miserabiles, qui stultitiam suam literis memoriaque mandaverunt! Qui, cum viderent mutis quoque animalibus ingenitam esse inclinationem vel conveniendi, vel invicem appetendi, vel periculi fugiendi, vel mali cavendi, vel cubitula sibi & latibula parandi, homines autem ipsos existimaverint nonnisi exemplis admoneri, ac discere potuisse quid metuere sibi, quid cavere, quid facere deberent, aut numquam conventuros inter se fuisse, nec loquendi rationem reperturos, nisi eos bestiæ comedissent*, Sed mittamus, quæso, hæc commenta ac deliria Poetarum, & veniamus ad antiquos superstitiosæ Gentilitatis Philosophos, quibus etiam plane ignota fuit vera hominis conditio. Pythagoræi Philosophi (sicut observat S.Thomas 1. p. quæst.48. art.1. ad 1.) censebant, *malum esse quamdam naturam subsistentem, non secus ac bonum*, ideoque *bonum* & *malum* quasi duo genera, aut duas categorias constituebant, quam Pythagoræorum doctrinam amplexi sunt Magi Persarum, ut videre est apud *Diogenem Laertium* in Proœmio ad vitas Philosophorum, & apud Plutarchum lib. *de Iside*, & *Osiride*, Hoc jacto semel fundamento, admittebant illi Philosophi duo prima principia, quorum unum esset *bonum*, & alterum *malum*, ita ut omnia, quæ in Mundo & in homine essent mala, a malo principio, seu e causa effectrice prodirent. Hanc pessimam Gentilium Philosophorum doctrinam obviis ulnis etiam amplexi sunt hæresiarca *Manes*, ejusque discipuli, dicti *Manichæi*. Nam, cum incredibile putarent, Deum bonum & justum auctorem esse pravæ & effrænis illius concupiscentiæ, qua ad omnium scelerum atrocitatem, puta ad homicidia, adulteria, libidinem immaniaque interdum contra naturam rationalem crimina feruntur, & incitantur homines, duos confinxerunt Deos, alterum *bonum*, a quo, ceu a causa effectrice omnia promanarent bona, alterum *malum*, a quo, ceu a causa itidem effectrice, eaque potentissima, orirentur mala, ac subinde prava & perduellis illa concupiscentia, qua homines ad nefanda impelluntur flagitia, quamque Deo bono, justo & sancto, tanquam auctori attribuere nefas esse docebant. In tam crassum errorem ideo antiqui gentiles Philosophi, & hæretici Manichæi prolapsi sunt, quod veram hominis conditionem perspectam minime habuerint. Causa enim malorum, quæ nunc patitur homo, & præsertim rebellionis concupiscentiæ, alia non est, quam peccatum Adami, quod ad omnes homines per generationem traducitur. Si enim Adamus non peccasset, omnes ejus posteri ab omnibus malis, & a rebellione concupiscentiæ fuissent plane liberi, sicut in primo nostro colloquio ostendimus. Absurdissime igitur hæretici Manichæi, antiquorum gentilium Philosophorum deliramenta secuti, duos admiserunt Deos, unum *bonum*, qui esset causa effectrix omnium bonorum, & alterum *malum*, qui esset causa effectrix omnium malorum. Quasi vero, mala positivam quamdam ac physicam naturam haberent, & causa effectrice indigerent; cum potius nihil aliud sint, quam defectus, & privatio boni.

D. Errorem antiquorum illorum Philosophorum, nec non hæreticorum Manichæorum, *qui* dictitabant, rebellionem concupiscentiæ, quam experiuntur homines, esse malam, & ab aliquo malo Deo, tanquam a causa effectrice, productam fuisse, lubentissime detestor. Tantum enim abest, ut concupiscentiam, quam nunc homines sentiunt, malam esse putem, & ab aliquo malo Deo, tanquam a causa efficiente, productam, ut potius (si mihi hac in re liceret meum interponere judicium) dicerem, hanc concupiscentiam esse bonam, & naturæ hominum consentaneam; tum quia videmus, eos motus, quos concupiscentiæ tribuimus, fieri in belluis secundum earum naturam; tum quia etiam, si homo conditus fuisset in statu naturæ puræ, sensisset naturaliter concupiscentiæ motus; quod autem fit secundum ordinem naturæ puræ, non potest esse malum, alioqui transfunderetur in Deum, qui est Auctor naturæ. Verum, quia timeo, ne meum hac in re me fallat judicium, edoce me, quæso, quid juxta Fidem Catholicam, tenere ac credere, quosve errores repudiare debeam.

M. Absit, ut unquam tibi probetur tam pestilens doctrina, quæ nihil aliud est, quam pura putaque hæresis *Pelagii*, ejusque Sectatorum, qui concupiscentiam carnis *bonum* esse naturæ prædicabant. At enim, si hæc concupiscentia, quæ importat pugnam carnis adversus spiritum, esset bona, & naturæ hominis conveniens, esset Deo, tan-

tanquam auctori naturæ, adscribenda. Quid autem absurdius, quam dicere, Deum auctorem esse illius effrænis concupiscentiæ, qua feruntur homines in ea, quæ tanto studio vetuit ipsemet Deus, videlicet in adulteria, furta, cædes, veneficia, & in omne scelerum genus, quæ rationem humanam tam graviter offendunt? Hæc certe concupiscentia, quæ contra hominis rationem colluctatur, quatenus inordinata est, & extra limites rationis effunditur, sicut eam experiuntur homines in statu naturæ lapsæ, non potest esse bona, nec a Deo profecta, sed est vulnus relictum ex peccato primi Parentis, qui a Deo fuerat factus rectus, sed ipse vias suas malas fecit, nec sibi dumtaxat inflixit pravæ concupiscentiæ vulnus, sed illud quoque ad posteros transmisit. Hinc S. *Augustinus*, quoties adversus *Julianum*, Pelagianum, probat, malam esse concupiscentiam, luculentissimum depromit argumentum ex illa tumultuantium contra rationem cupiditatum pugna, quam in statu naturæ lapsæ excitat inordinata concupiscentia, quæ subinde nec est bona, nec a Deo profecta: *Hæc* (inquit Aquilinus ille Doctor lib. 4. contra Julianum cap. 13.) *concupiscentia, quam laudas, non est a Patre. Duo enim bona, quæ a Patre sunt, inter se pugnare non possunt: pugnant autem inter se continentia, & concupiscentia. Quid autem horum a Patre magis esse velis? Responde. Video quas patiaris angustias; faves quidem concupiscentiæ, sed erubescis continentiæ*. Fateor quidem, in belluis, quæ rationis sunt expertes, motus illos, quos concupiscentiæ tribuimus, secundum earum naturam fieri, at certum est, motus illos concupiscentiæ, qui belluis, ratione carentibus, naturales sunt, & ordini non adversantur, in homine esse defectus, & vitia. Ratio est, quia ordo in homine postulat, ut pars superior, seu Mens, dominetur inferiori, seu carni. Quo fit, ut si caro adversus spiritum, seu mentem, insurgat, id non opus Dei sit, sed ipsius hominis, qui adversus conditorem suum rebellavit. Unde S. Augustinus lib. 2. contra *Pelagium* & *Cælestium*, de Gratia & peccato originali cap. 40. ait: *Tanta namque excellentia est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis sit natura pecoris*. Et lib. 4. contra Julianum cap. 5. *hæc autem libido*, inquit, *ideo malum non est in belluis, quoniam non repugnat rationi, qua carent*. Hinc belluas non pudet libidinis suæ, homines autem erubescunt de libidine sua; *nullum* quippe est *peccatum*, teste Tertulliano, *quod natura pudore, aut horrore non perfuderit*. Denique, duplex distingui debet concupiscentia, una videlicet, quæ bona est, quatenus est affectio appetitus sensitivi rationi subdita: Altera, quæ prava est, & inducit rebellionem passionum, & pugnam contra spiritum, & rationem, hæc vocatur perduellis concupiscentia, quæ originem habet ex peccato Adami, ac subinde locum non habuit in Adamo innocenti, nec extitisset etiam prædicta concupiscentia in statu naturæ puræ, si eo in statu homo fuisset a Deo conditus; sed in eo statu naturæ puræ, (facta hypothesi quod extitisset) homo habuisset concupiscentiam, in priori sensu acceptam, videlicet quæ bona est, rationi subdita, absque inordinatione, absque ulla pugna contra spiritum, & cujus Deus auctor fuisset. Ratio est, quia in statu naturæ puræ (si revera extitisset) pars superior, seu mens, partem inferiorem, seu appetitum sensitivum rexisset, quia mens, seu anima, appetitus sensitivi domina est a natura præposita, adeoque appetitus sensitivus in statu naturæ puræ fuisset subditus rationi, nam, ut docet S. *Thomas* 1. 2. qu. 82. art. 3. ad 1. *in homine appetitus concupiscibilis naturaliter regitur ratione, & in tantum concupiscere est homini naturale, in quantum est secundum rationis ordinem; concupiscentia autem, quæ transcendit limites rationis, inest homini contra naturam; & talis est concupiscentia originalis peccati*. Idem docet Angelicus Doctor 1. 2. quæst. 85. art. 3. ad 3. nec non in 3. p. qu. 15. art. 2. & in libro 2. sent. distinct. 31. qu. 1. art. 2. ad 3. In statu itaque naturæ puræ (si reapse extitisset) homo non habuisset inordinatam & perduellem concupiscentiam, qualem nunc experitur homo in statu naturæ lapsæ, sed habuisset concupiscentiam, citra ullam inordinationem, parti superiori, seu rationi naturaliter subditam: Sed hæc sufficere debent, ut diris devoveas *Pelagium*, ejusque discipulos, qui peccatum originale negantes, concupiscentiam, quæ cum ratione pugnat, eique parere detrectat, *bonum* carnis prædicare non erubuerunt, quorum infestum dogma, sicut & figmentum antiquorum gentilium Philosophorum, nec non hæreticorum Manichæorum de duobus rerum principiis, aut Diis, Sanctus *Augustinus* in multis, quos adversus illos edidit, libris diruit ac penitus profligavit.

D. Concupiscentia illa, quæ est pœna peccati originalis, remanetne in his, qui sunt baptizati?

M. Remanere in baptizatis concupiscentiam, quæ est pœna peccati originalis, quæque dicitur fomes peccati, dogma fidei est, a Concilio Tridentino sess. 5. Decreti de peccato originali, his verbis definitum: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem hæc Sancta Synodus fatetur & sentit*. Hæc autem concupiscentia, etiam post susceptum baptisma, ita medullitus infixa inhæret, ut compesci quidem ac frænari possit, evelli radicitus nequeat. Quo fit plerumque, ut in nobis, propter naturæ depravationem, excitet passiones, quæ per ignorantiam feruntur in id, quod esset repudiandum, refugiunt ea, quæ sunt expetenda, nituntur ad turpia, tenebras menti offundunt, obstrepunt rationi, cui obtemperare deberent; intestinos, seu domesticos excitant tumultus, & sæpe malis vertuntur in occasionem materiamque peccandi. Manet ergo etiam in baptizatis concupiscentia, quæ est pœna peccati originalis, & ideo Apostolus Paulus Epist. ad Roman. c. 7. ait: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*. Et Epist. ad Galatas cap. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*. Quamvis autem in baptizatis remaneat concupiscentia, hæc tamen superstes concupiscentia non est peccatum, sed pœna peccati originalis, sicut sancitum est in Concilio Tridentino contra Lutheranos, & Calvinistas, qui pertendunt, peccatum originale non deleri, non tolli per Baptismum, sed tantum

tum radi, tegi, & non imputari, tametsi in residua concupiscentia post Baptismum adhuc remaneat. Nec solum superstes est post Baptismum concupiscentia, quæ est pœna peccati originalis, sed etiam in baptizatis remanent ignorantia in intellectu, infirmitas & difficultas operandi bonum, morbi, mors, miseriæ, calamitates, quæ sunt itidem pœnæ peccati originalis, quibus in hac vita mortali subjiciuntur omnes omnino homines, etiam justi, qui in originali peccato concepti sunt.

D. Quorsum, amabo, voluit Deus, ut per baptismum, infusa gratia sanctificante, deleretur peccatum originale, & tamen in baptizatis remanerent reliquiæ, seu pœnæ peccati originalis?

M. Veram hujus voluntatis divinæ causam profert S. *Augustinus* lib. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 31. ubi hæc habet: *poterat etiam* (Deus) *hoc donare credentibus, ut nec istius experirentur corporis mortem. Sed si hoc fecisset, carni quædam felicitas adderetur, minueretur autem Fidei fortitudo. Sic enim homines mortem istam timent, ut non ob aliud felices dicerent esse Christianos, nisi quod mori omnino non possent, ac per hoc nemo propter illam vitam, quæ post istam mortem beata futura est per virtutem etiam contemnendæ ipsius mortis ad Christi gratiam festinaret, sed propter removendam mortis molestiam delicatius crederetur in Christum. Plus ergo gratia præstitit, plus fidelibus suis donavit Deus. Quid enim magnum erat, videndo non mori eos qui crederent, credere se non moriturum? Quanto est majus, quanto fortius, quanto laudabilius, ita credere, ut se speret moriturus sine fine victurum?* Duas etiam egregias rationes 3. part. qu. 69. art. 3. affert Doctor Angelicus, quibus ostendit, cur Baptismus, etsi deleat peccatum originale, non tollat tamen pœnas peccati originalis, quas ipse vocat *pœnalitates præsentis vitæ*. Primo, quia per Baptismum homo incorporatur Christo & efficitur membrum ejus, & ideo sicut Christus a principio conceptionis suæ fuit plenus gratia, & veritate, habuit tamen corpus passibile, quod post passionem & mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum; ita Christianus in baptismo gratiam consequitur quantum ad animam, habet tamen corpus passibile, in quo possit pro Christo pati, sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Præterea, Baptismus, etiamsi deleat peccatum originale, non tollit tamen reliquias, seu pœnalitates peccati originalis, propter spirituale exercitium, ut videlicet contra concupiscentiam & alias passibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet; in cujus figuram dicitur libri Judicum cap. 3. *Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel, & postea discerent filii eorum certare cum hostibus & habere consuetudinem præliandi*. Ad spirituale itaque exercitium in nobis, etiam post Baptismum, qui culpam genitalem abstergit, hærent adhuc veteris morbi reliquiæ, seu pœnæ peccati originalis, tum ad custodiam humilitatis, tum ad materiam segetemque virtutis. Eæ autem sunt ignorantia, caro, & infirmitas. Ignorantia obscurat rationis judicium. Lumen enim illud purissimum divini vultus, quod conditor infuderat super nos, haud parum obfuscavit culpa primorum parentum, quo fit plerumque, ut in delectu rerum fere cæcutiamus, pro optimis pessima sequentes. Caro sollicitat passiones, ut etiam si quid sit optimum intelligamus, diversa tamen amemus. Infirmitas facit, ut virtutem semel arreptam, vel tædio, vel tentatione victi deseramus. Ignorantia officit judicio; caro depravat voluntatem; infirmitas frangit constantiam. Ut igitur domesticos illos hostes, quos perpetuo circumferimus, opitulante Dei gratia, vincere valeamus, primum, quæ fugienda sunt dignoscere, ac discernere sedulo debemus ab his, quæ sunt expetenda, sicque tollere ignorantiam, ne in rerum delectu hallucinemur. Deinde, malum cognitum odio prosequi, & bonum amare debemus, sicque vincere carnem, ne contra mentis judicium dulcia pro salutaribus amemus. Postremo, curandum est, ut in bene cœptis perseveremus, atque idcirco fulciamus infirmitatem, ne turpius viam virtutis deseramus, quam fueramus non ingressuri. Ignorantiæ itaque medendum, ut videamus, non quo itur, sed qua eundum est. Caro domanda, ne a cognita via nos seducat in devia. Infirmitas animanda ne viam arctam ingressi, vel vacillemus, vel deflectamus, neve semel aratro manum admoliti, ea quæ retro sunt, respiciamus, sed potius in ea, quæ sunt ante, nosmetipsos extendamus, donec apprehendamus bravium, & coronam promissam perseverantibus. Hoc pacto superabimus has peccati originalis reliquias, quæ in nobis, etiam post Baptismum, hærent, sine quibus non vivimus, & cum quibus sine assiduo bello vivere haud possumus.

D. Audivi nuperrime a quodam perito Theologo, hanc ignorantiam, quæ post Baptismum superstes est, appellari a Sancto Augustino *peccatum*, cur igitur dicis, eam non esse peccatum, sed dumtaxat pœnam peccati originalis?

M. Ignorantiam & concupiscentiam, quæ in nobis etiam post Baptismum hærent, aliquando a S. *Augustino* appellari *peccatum* non inficior. Sed tunc Sanctus ille doctor peccati nomen latiori notione usurpat, non prout peccatum significat, sed prout defectum ex peccato originali consequentem, aut ejusdem peccati pœnam significat. Disputabat quippe S. Augustinus contra Pelagianos qui dicebant, ignorantiam, concupiscentiam, & difficultatem, cum quibus nascitur homo, non esse mala, & peccati originalis pœnas, sed naturales defectus, seu esse primordia, non supplicia naturæ. Hinc *Julianus*, Pelagianus (ut videre est apud S. *Augustinum* lib. 3. cap. 19. & 20. contra eumdem *Julianum*) multis laudibus exornabat concupiscentiam, ac commendabat ignorantiam. Hæc igitur Pelagianorum deliria ut everteret Sanctus *Augustinus*, concupiscentiam & ignorantiam esse mala & peccati originalis consectaria pronuntiavit, ita ut proprie sint pœnæ peccati, improprie vero tantummodo, *peccatum*, quia, tanquam ex virulento fonte, scaturiunt e peccato originali. Hanc esse germanam mentem Sancti illius Doctoris patet ex ipsius verbis lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. ubi, postquam dixisset: *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus igno-*

ignoras, ista tua propria peccata sunt, subdit: *Nam illud, quod ignorans quisquis non recte facit, & quod volens recte facere non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato illo liberæ voluntatis* (idest peccato Adami) *originem ducunt*. Quibus verbis non poterat S. *Augustinus* suam clarius aperire mentem.

D. Cum illa ignorantia, quæ non tollitur per Baptismum, sed adhuc hæret in baptizatis, non sit peccatum, sed dumtaxat pœna peccati originalis: gestiret nunc animus scire, quænam ignorantia excuset a peccato?

M. Hæc difficultas, quam proponis, amplissimum suppeditat Theologis disputandi argumentum, quod cum ipse lato calamo tractare non possim, breviter tibi indicabo, quid super hac re damnare, quid vero tenere debeas. In primis, sunt duo errores, a quibus vehementer abhorrere debes. Primus error est Pelagianorum, qui, sicut refert S. *Augustinus* in Libro *De Gestis Pelagii* cap. 18. asserebant, *oblivionem, & ignorantiam* (sive vincibilem, & voluntariam, sive invincibilem, & involuntariam) *non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem*. Hic autem Pelagianorum error proscriptus est in Synodo Diospolitana, ut refert S. *Augustinus* in Libro *De Gestis Pelagii c.* 19. Alter error est *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, qui, libri primi *De statu naturæ puræ* cap. 2. odio erroris Pelagiani, in extremam abiit doctrinam, & incidit in Scyllam, volens vitare Charybdim. Docet quippe velut Fidei dogma ab antiquis traditum, ignorantiam, quæ necessitatis est, non voluntatis, hoc est, ignorantiam invincibilem, quæ nullo studio, nullo labore, nullo pacto vinci, ac superari potest, non excusare a peccato. Hunc Jansenii errorem, quem antehac præformaverat *Michael Bajus*, Doctor Lovaniensis, damnarunt Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* Hi sunt duo errores, a quibus ex æquo cavere debes. At, his duobus erroribus ab Ecclesia proscriptis duæ accedunt quorumdam recentiorum Teologorum, plus æquo jugum Christi emollientium, peregrinæ opiniones, quas velis, remisque fugere debes. Prima opinio illorum est, qui ignorantiæ obtentu, innumera atque immanissima peccata excusant, docentes, a perditissimis etiam, atque deploratæ conscientiæ hominibus nequaquam peccari, nisi prævia peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio extimuletur, atque ita homines sceleratissimos eo magis a sceleribus immunes pronuntiant, quo profundius in vitiorum cœno volutantur. Altera opinio, non minus exitiosa, eos habet patronos, qui, ut facilius homines excusent a peccato, pertendunt, dari posse Legis naturalis invincibilem ignorantiam in nonnullis hominibus, quos adeo stupidos esse volunt, ut nullo studio, aut diligentia possint sibi comparare notitiam præceptorum Legis naturalis, etiam eorum, quæ facile fluunt ex principiis Legis naturalis, quæ continentur in Decalogo. Ex his duabus Laxorum Casuistarum opinionibus pullularunt in doctrina morali, quamplurimi errores, qui a Summis Pontificibus *Alexandro VII. Innocentio XI.* & *Alexandro VIII.* fuerunt confixi.

D. Quod ignorantia invincibilis excuset a peccato, jure optimo contra *Jansenium* definivit Ecclesia. Nemo quippe peccat in eo, quod vitare non potest, porro ille, qui laborat ignorantia invincibili, non potest vitare peccatum, quia, dum invincibiliter ignorat præceptum, aut prohibitionem Legis, non potest id agere, quod præcipitur, aut vitare, quod prohibetur, ac subinde peccatum vitare non potest. Quo fit, ut sit inculpabilis, cum nemo ad impossibile teneatur, & nullum sit peccatum nisi sit voluntarium. Hunc itaque *Jansenii* errorem, ab Ecclesia proscriptum, diris devovendum esse ultro profiteor. At, ut candide fatear, hactenus mihi persuaseram, non solum ignorantiam invincibilem, sed etiam quancumque ignorantiam excusare a peccato. Sic enim discurrebam: Nullum est peccatum, nisi sit voluntarium, sed quæcumque ignorantia tollit voluntarium: Voluntarium id enim censetur, quod est a principio intrinseco cum cognitione finis; hæc autem cognitio finis tollitur per quamcumque ignorantiam, sive invincibilis, sive vincibilis sit: igitur quæcumque ignorantia excusat a peccato, quia omnis ignorantia, quantumlibet per negligentiam contracta, tollit cognitionem malitiæ actus, nihil enim volitum nisi cognitum, adeoque efficit actum illum involuntarium quantum ad malitiam; quod, mea quidem sententia, ad rationem peccati tollendam sufficere mihi videbatur.

M. In magno certe errore versabaris, dum tibi perperam suadebas, ignorantiam, quæ est voluntaria, & vincibilis, excusare a peccato. Hæc quippe sententia, statim ac ex fetidis laxiorum Casuistarum Paludibus erupit, multis Censuris a clarissimis Academiis inusta ac profligata est. Academia Parisiensis, omnium celeberrima, die 1. Augusti anni 1641. hunc errorem isto Censorio stigmate perstrinxit: *Hæc propositio falsa est, viamque aperit ad excusandas excusationes in peccatis*. Facultas Lovaniensis eumdem errorem his verbis proscripsit: *Est contra communia Christianæ Religionis principia, & innumera, etiam immanissima peccata, excusat cum pernicie animarum*. Hanc Censuram in prædictam erroneam opinionem tulit. Facultas Lovaniensis die 4. Maji anni 1657. Mitto, brevitatis ergo, judicia eximiorum Parochorum Parisiensium, & Rothomagensium, qui hanc in primis erroneam opinionem in Præloquio, Excerptis suis præfixo, insectantur. Nec mirari debes, quod tot Censuris protritus fuerit male natus ille error, cum e diametro sit oppositus Scripturæ Sacræ: At enim, quis dicere audeat, persecutores Apostolorum immunes fuisse a peccato? & tamen Scriptura Sacra asserit, persecutores Apostolorum habuisse ignorantiam, utique vincibilem & voluntariam malitiæ sui actus, eosque existimasse, dum persequebantur Apostolos, se obsequium præstare Deo, juxta illud Christi Domini, Discipulos suos alloquentis, Vaticinium: *Venit hora*, inquit, *ut omnis, qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo, & hoc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me*. Quis etiam dicere audeat, Apostolum Pau-

Paulum, dum persequebatur Ecclesiam Christi, non peccasse, cum ipsemet se peccasse ultro fateatur Epist. 1. ad Timoth. c. 1. dicens: *Prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus?* & tamen ipse, persequendo Ecclesiam Christi, ignorabat malitiam actus sui, immo (ut ipse ait, in Epist. ad Galatas c. 1.) se hoc in facinore laude dignum existimabat: *Supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum*. Quis tandem dicere audeat, eos, qui crucifixerunt Christum Dominum, non peccasse? & nihilominus constat, illos ignorasse malitiam sui actus, immo potius autumabant, se, in Crucem agendo Christum Dominum, adimplere justitiam. Si enim illum cognovissent, ut inquit Apostolus, *nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*. Hinc Christus Dominus, orans in Cruce pro crucifixoribus suis, ait, *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt*. Ex his exemplis, e Sacris Litteris petitis, manifesto colligitur, ignorantiam voluntariam, & vincibilem non excusare a peccato: *Nunquid non ex his satis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam?* verba sunt Sancti *Bernardi* in Epistola ad Hugonem de Sancto Victore. Hinc primo inferre debes, solam ignorantiam involuntariam, & invincibilem, quæ videlicet nullo labore, studio, ac vigilantia vinci, ac superari potest, excusare a peccato; ignorantiam vero voluntariam, ac vincibilem, quæ nimirum adhibita diligentia, vel semotis passionibus, superari tollique potest, culpabilem esse, & neminem reddere a peccato immunem. Secundo, inferas velim, eum qui sequitur opinionem minus probabilem, quæ cupiditati favet, in concursu probabilioris, quæ stat pro Lege, non posse prætexere ignorantiam invincibilem, ac subinde peccare quando sequitur opinionem minus probabilem, relicta probabiliori. Quocirca, execrari debes vanum illud probabilitatis commentum, a nuperrimis laxis Casuistis ad perniciem animarum temere invectum, ex quo tanquam e virulento fonte, innumeri scaturierunt errores, vaticanis protriti fulminibus, & egregiis Episcoporum, præsertim Gallicanæ Ecclesiæ, Censuris jure optimo natalitiis tenebris damnati. (*a*) Tertio, inferre debes, necessarium non esse ad peccandum, ut quis actu attendat ad malitiam sui operis, vel actu eam cognoscat: alioqui deplorati & consummatæ malitiæ homines excusarentur a peccato, quia, dum peccant, non attendunt ad malitiam sui operis, nec actu eam cognoscunt, nec amplius persentiunt stimulos conscientiæ, quæ ex inveterata peccandi consuetudine in malo obdurata, tandem circa illicitum intrepida evadit. Fuerunt, fateor, nonnulli laxi Casuistæ, qui ejusmodi flagitiosissimos homines, qui ad malitiam actionum suarum non amplius attendunt, a peccato excusarunt, vel saltem voluerunt, ejusmodi homines non committere peccatum *Theologicum* (quod est Legi Divinæ contrarium, ac subinde dissolvit amicitiam Dei cum homine, & est æterna pœna dignum) sed committere dumtaxat peccatum *Philosophicum*, quod (sicut effutiebant isti Casuistæ) *in his, qui Deum ignorant, vel actu de Deo non cogitant, non dissolvit amicitiam Dei, nec est æterna pœna dignum*. Sed hoc portentosum peccati Philosophici dogma ab *Alexandro VIII.* Pontifice Maximo die 24. mensis Augusti anni 1690. fuit censura percussum, & a Clero Gallicano in Comitiis Generalibus indictis anno 1700. proscripta est hæc propositio, his verbis concepta: *Si peccatores consummatæ malitiæ, cum blasphemant, & flagitiis se immergunt, non habent conscientiæ stimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, propugno eos hisce actionibus non peccare*. Postremo inferre debes, Legem naturæ invincibiliter ignorari non posse, sed naturaliter nobis insitam esse. Hanc veritatem aperte docet Apostolus *Paulus* in Epist. ad Romanos cap. 1. his verbis: *Gentes, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum*. Non quod velit Apostolus, Gentes ea, quæ Legis sunt, citra gratiam Dei, & solis naturæ viribus facere, sicut falso docebant Pelagiani, sed quod Lex naturalis ostendat Gentibus quid sit agendum, & id, ipso præeunte lumine rationis, cognoscant, ac ipsa Legis naturæ præcepta in tabulis cordis carnalibus habeant inscripta, atque animis, & sensibus penitius infixa. Quæ veritas ipsos etiam Ethnicos non latuit, quos inter *Cicero* in Oratione pro *Milone* de Lege naturali differens, ait: *Est enim hæc non scripta, sed nata Lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum, ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus*. Obiter tamen advertere debes, Legis naturæ distinguenda esse duplicis generis præcepta. Alia sunt universalissima, quæ per se ipsa sunt perspicua, & omnibus exploratissima. Alia sunt minus principalia, & veluti secundaria præcepta, quæ non ita sunt manifesta, quia se habent instar conclusionum, & consectariorum, quæ a principiis universalissimis Legis naturæ remota sunt, & ex illis deducuntur. Circa universalissima Legis naturæ præcepta nullus causari potest ignorantiam involuntariam, & invincibilem. At, secundaria Præcepta, quæ sunt Legis naturæ remotissima consectaria, posse a quibusdam insuperabiliter, & invincibiliter ignorari, docent bene multi Theologi, quamvis non desint alii Catholici Doctores, qui censent, ignorantiam illam, quam quidam habent circa hæc præcepta secundaria Legis naturæ, non esse ignorantiam involuntariam, & invincibilem, sed propria voluntate contractam, videlicet ex vitiis, pravis affectibus, concupiscentia, & cupiditate profectam, sicut innuere videtur S. *Thomas* 1. 2. qu. 94. art. 6. ubi hæc habet: *Ad Legem naturalem pertinent primo quidem quædam præcepta communissima, quæ sunt omnibus nota: Secundario autem quædam præcepta magis propria, quæ sunt quasi conclusiones, propinquæ principiis. Quantum ergo ad illa principia communia, lex naturalis nullo modo potest a cordibus*

i

tibus hominum deleri in universali; deletur tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem, ut supra dictum (videlicet 1. 2. qu. 77. art. 2.) *Quantum vero ad alia praecepta secundaria, potest Lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones* (*eo modo, quo etiam in speculativis errores contingunt circa conclusiones necessarias*) *vel etiam propter pravas consuetudines, & habitus corruptos, sicut apud quosdam non reputabantur latrocinia peccata*, vel etiam *contra naturam, ut etiam Apostolus dicit ad Romanos cap.* 1. Huic tutissimæ S. *Thomæ* doctrinæ firmiter inhærere debes, quam idem Angelicus Doctor q. 7. de potentia art. 7. ad 3. exprimit his verbis: *Dicendum*, inquit, *quod ignorantia, quæ est omnino involuntaria, non est peccatum, & hoc est, quod Augustinus dicit:* non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras: *propter autem hoc addit:* Sed si scire neglexeris: *dans intelligere, quod ignorantia habet, quod sit peccatum ex negligentia præcedente*. Quæ verba S. *Thomæ* abunde sufficiunt ad explodendum errorem *Jansenii*, asserentis, dari ignorantiam involuntariam, invincibilem, & insuperabilem Legis naturæ, ex peccato primi Parentis ortam, quæ tamen non excusat a peccato. Quem errorem Sacris Litteris, & SS. Patrum Doctrinæ e regione oppositum, jure merito detestantur omnes fideles, eumque *Alexander VIII.* damnavit in hac propositione expressum: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturalis, hæc in statu naturæ lapsæ, operantem ex ipsa non excusat a peccato formali*.

„ (*a*) In probabilistas totum se P. Gravesonius
„ invehit, hunc esse docens fontem, ex quo plu-
„ rima malorum colluvies mundum inundaverit,
„ ex eo laxatæ in vitium habenæ, ex illo li-
„ centia, additi in malum stimuli. Nec ego qui-
„ dem diffiteor abusum probabilismi funestum esse
„ Ecclesiæ, moribus infensum. At non ideo cen-
„ sura ulla notandam esse arbitror doctrinam,
„ quam multi gravissimi Theologi agnoscunt, &
„ defendunt. Profecto si abesse illa sunt nonnulli
„ Theologi ad invehendas laxas noxiasque opi-
„ niones suas in gravem morum perniciem, eo-
„ rum vitio id imputandum censeo, non vero dog-
„ mati, quod recte saneque expositum, innoxium
„ Theologi illi recognoscunt, & admittunt. Non
„ dissimili etiam incommodo doctrina probabilio-
„ ristarum subjacet, quam tamen assertores ejus
„ Theologi mire prædicant, & ad Cælum usque
„ elevant. Doctrinas quasdam probabilistarum Pon-
„ tifices Romani damnarunt; æque tamen & pro-
„ babilioristarum quædam confixerunt, ut est se-
„ cunda, & tertia ab Alex. VIII. damnatæ. O
„ quam optarem, ut sententiæ utriusque Catholi-
„ ci assertores intra Christianæ caritatis limites
„ sese continerent, nec alii alteros diris injuriisque
„ se proscinderent, religiose obsequentes lato ab
„ Innocentio XI. præcepto, expresso in decreto S.
„ Inquisitionis Romanæ, quo propositiones sexa-
„ ginta quinque, eo jubente Pontifice, anno 1679.
„ die 2. Martii confixæ sunt: *Tandem ut ab injuriosis*
„ *contentionibus Doctores, seu Scholastici aut alii*
„ *quicumque impostertum se abstineant; & ut paci*
„ *& caritati consulatur, idem SS. in virtute S.*
„ *Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris impri-*
„ *mendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, dis-*
„ *putationibus, ac prædicationibus caveant ab omni*
„ *censura, & nota, necnon a quibuscumque con-*
„ *viciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholi-*
„ *cos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recogni-*
„ *tæ super iisdem propositionibus judicium proferatur.*

D. Potestne intellectus humanus (non obstante illa ignorantia, quam per peccatum primi parentis contraxit) cognoscere absque auxilio gratiæ verum speculativum ordinis naturalis?

M. Potest intellectus humanus sine auxilio gratiæ aliquas veritates ordinis naturalis cognoscere, ut ajunt, *divisive*; quia Gentiles sine gratia, quæ per Christum datur, multas veritates cum metaphysicas, tum physicas, tum morales cognoverunt, sicut ex eorum libris liquido patet. Non potest tamen intellectus humanus in statu naturæ lapsæ omnes veritates *collective* sumptas absque auxilio gratiæ cognoscere, quia ad hoc tolli debent varia impedimenta, seu mentis præoccupationes, pravi habitus, mala educatio, & alia id genus, quæ assequendæ notitiæ veritatum ordinis naturalis officiunt, quæque homo per se ipsum, moraliter loquendo, superare haud potest, cum ejus intellectus vires per peccatum primi parentis fuerint debilitatæ. Cæterum, homo in statu naturæ lapsæ non potest naturalibus suis viribus, & absque auxilio gratiæ cognoscere verum ordinis supernaturalis, nec elicere actum fidei *prout oportet*: hoc est, qui ad æternam salutem referatur, & ad justificationem disponat, nec habere etiam imperfectum Fidei desiderium, nec assentiri iis, quæ fides docet.

D. Habetne homo post peccatum Adami æquales vires ad bonum morale operandum, seclusis divinæ gratiæ auxiliis, quas habuisset in statu naturæ puræ, si a Deo fuisset in eo creatus?

M. Homo post peccatum Adami debiliores habet vires ad bene operandum moraliter, seclusis divinæ gratiæ auxiliis, quam habuisset in statu naturæ puræ, si in illo fuisset a Deo conditus. Primo, quia homo in statu naturæ puræ (si in eo conditus esset) vulneratus non fuisset, homo autem in statu naturæ lapsæ vulneratus est, &, sicut Concilium Tridentinum Sess. 5. de peccato originali decernit, per prævaricationis Adami offensam, tam secundum corpus, quam secundum animam, in deterius commutatus est. Secundo, homo in statu naturæ puræ, si in eo conditus fuisset, Deum, ut auctorem naturæ, diligere potuisset super omnia cum solo concursu generali, qui ei præsto fuisset; homo vero in statu naturæ lapsæ non potest propriis viribus & solo Dei concursu generali actum dilectionis Dei super omnia elicere; tum quia est aversus a Deo ut ultimo fine tam supernaturali, quam naturali; tum quia, ut inquit Sanctus Augustinus, *liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Minores igitur vires habet homo in statu naturæ lapsæ, quam habuisset in statu naturæ puræ, si in eo fuisset creatus.

D. Ex-

D. Expone mihi, si placet, uberius, quid sibi velit S. *Augustinus*, dum ait, nos granditate peccati Adami liberum arbitrium perdidisse? Numquid vult S. *Augustinus*, ex peccato Adami invectam esse necessitatem peccandi, adeo ut homo in statu naturæ lapsæ, divina gratia destitutus, necessario peccare debeat?

M. In hunc errorem certissime S. *Augustinus* nunquam lapsus est. Vult quidem S. *Augustinus*, nos in statu naturæ lapsæ constitutos, per Adami peccatum amisisse liberum arbitrium, quantum ad perfectionem status naturæ innocentis, sed non quantum ad substantiam, seu essentiam liberi arbitrii. Quod ut clarius intelligas, sedulo advertere debes, duo in libero arbitrio spectari posse; primo ipsius substantiam, seu essentiam, qua liberum arbitrium est ingenita facultas, qua voluntas hominis pro libitu potest alterutrum e duobus sibi propositis mediis eligere; & secundo liberi arbitrii perfectionem, qua Adamus gaudebat in statu naturæ innocentis, dum nulla ipsi ad recte agendum inerat difficultas, nullus concupiscentiæ dominatus, nulla peccati servitus, nullum vulnus, sed plenæ & integræ vires ad bonum peragendum, omniaque dona ac præsidia præsto aderant. Liberum itaque arbitrium, juxta hanc perfectionem, soli statui innocentiæ debitam, per peccatum Adami perdidimus, ut ait S. *Augustinus*, sed non amisimus liberum arbitrium, secundum substantiam, & rationem sibi essentialem, quæ sita est in potentia ad utrumlibet. Hanc esse germanam S. *Augustini* mentem aperte colligitur ex lib. 1. ad *Bonifacium* cap. 2. ubi hæc habet: *Quis dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de genere humano? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa, quæ in Paradiso fuit*. Et lib. 14. de Civit. Dei cap. 11. *Arbitrium igitur voluntatis*, inquit, *tunc est vere liberum, cum vitiis peccatisque non servit. Tale donum est a Deo, quod amissum eum proprio vitio, nisi a quo dari potuit, reddi non potest*. Quibus ex verbis S. *Augustini* colligitur primo, nos per peccatum Adami amisisse quidem liberum arbitrium, quantum ad perfectionem, quæ soli statui innocentiæ competebat, sed illud non amisisse quo ad substantiam, seu essentialem ejus rationem. Colligitur secundo, nos, per peccatum Adami, perdidisse, juxta S. *Augustinum*, libertatem a peccato, sed non libertatem a necessitate. Fatentur siquidem omnes orthodoxi Theologi, hominem in statu naturæ lapsæ gratia divina destitutum, non esse liberum a peccato, ejusque voluntatem in tantum esse a peccato liberam, in quantum per gratiam medicinalem Christi, Salvatoris nostri, est liberata & sanata. Sed iidem Theologi docent, hominem in statu naturæ lapsæ retinere absque gratia libertatem a necessitate, ita ut nulla ex peccato Adami inducta sit necessitas peccandi.

Non clam me est, *Michaelem Bajum*, Doctorem Lovaniensem, docuisse, advectam esse ex peccato Adami necessitatem peccandi, adeo ut homo in statu naturæ lapsæ, divina gratia privatus, a peccato abstinere non possit. At, Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* damnarunt hunc *Michaelis Baji* errorem, ista propositione comprehensum: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest*. Hunc confixum *Michaelis Baji* errorem denuo suscitavit *Cornelius Jansenius*, Episcopus Iprensis, qui in libris, quos edidit *De statu naturæ lapsæ*, sæpius inculcat, ex peccato Adami inductam esse necessitatem peccandi, ac subinde hominem in statu naturæ lapsæ peccare etiam damnabiliter in eo, quod vitare non potest.

D. Mirum profecto mihi accidit, quod dicas, *Cornelium Jansenium* in eodem Bajani erroris luto hæsisse, quandoquidem paucis abhinc diebus vir quidam, in operibus *Jansenii* versatissimus, duo loca mihi indicaverit, in quibus *Jansenius* profitetur, doctrinam suam non esse comprehensam in hac *Michaelis Baji* propositione a Summis Pontificibus damnata. Ipsissima *Jansenii* verba descripsi, eaque nunc cum bona venia tua legam, ut certo a te scire possim quid super hac re senserit *Jansenius*. *Necessitas peccandi* (inquit *Jansenius* lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 25.) *a nobis tradita, solum est necessitas in genere, ex qua fit, ut non possint homines agere ante gratiam nisi male. Hæc autem non impedit, quominus in peccatis singularibus perpetrandis liberam & indifferentem ad faciendum vel abstinendum habeant voluntatem*. Quo autem sensu *Jansenius* hanc peccandi necessitatem in genere intelligat, aperte explicat cap. 19. ejusdem libri his verbis: *Hæc est necessitas, quam Augustinus peccato* (sc. Adami) *advectam esse profitetur, quod liberum arbitrium ita rerum terrenarum cupiditate captivum sit, antequam fide creatoris, charitateque liberetur ut quoquo versum sese verterit, in genere necesse sit illud male agere; sic tamen, ut in singulari nullum peccatum ita necessario perpetret, quin ab eo possit abstinere; sed ab illo abstinendo in aliud incidat, quod similiter aliud faciendo cavere potuisset. Hæc necessitas peccandi in genere duntaxat, non singularia peccata respicit, nec illam liberæ voluntatis indifferentiam tollit, quam Scholastici recentiores postulant &c.* Quibus verbis innuit *Jansenius*, se homini in statu naturæ lapsæ non adimere *liberæ voluntatis* ad peccandum *indifferentiam, quam recentiores Scholastici postulant*. Unde sequitur, *Jansenii* doctrinam non esse comprehensam in hac *Michaelis Baji* propositione a Summis Pontificibus damnata: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest*. Retuli hactenus verba *Jansenii*. Nunc ostendas, si placet, an *Jansenius* in hac confixa propositione cum *Michaele Bajo* consentiat, vel aliam ab eo viam inierit?

M. Ex mutua collatione principiorum *Baji* & *Jansenii* in probanda peccandi necessitate invecta ex primigenia Adami labe facili negotio evinci potest, *Cornelium Jansenium* in hac damnata propositione consentire cum *Bajo*, ipsumque *Bajum* non aliam in statu naturæ lapsæ agnovisse peccandi necessitatem, præter illam peccandi in genere necessitatem, quam magno animi æstu propugnat *Jansenius* libris 3. & 4. *de statu naturæ lapsæ*. Et primo quidem *Jansenius* ideo propugnat, liberum arbitrium, antequam per gratiam liberetur, peccare in genere, seu semper peccare, quidquid agat, quia cum homo, ante susceptam gratiam, sit servus pec-

cati,

cati, necesse est, ut quidquid agit peccatum sit. Quam rationem suse prosequitur lib. 3. *de statu naturæ lapsæ* cap. 3. & 4. Atqui eodem fundamento necessitatem peccandi superstruit *Michael Bajus*. Hanc etenim propositionem ex ejus Scriptis excerptam damnarunt prælaudati Summi Pontifices: *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*. Secundo, peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* lib. 3. *de statu naturæ lapsæ* cap. 9. 10. 11. & 12. quia liberum arbitrium, antequam per gratiam sanetur, non valet ad ullum peccatum vitandum: Sed idem fundamentum, tanquam immobilem doctrinæ suæ de peccandi necessitate basim, adstruit *Michael Bajus*. Hinc & ista ex ejus Scriptis deprompta propositio damnata est: *Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*. Tertio, hanc peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* eodem in libro 3. *de statu naturæ lapsæ* cap. 15. 16. & 17. quia nullum opus bonum fieri potest absque gratia & charitate. At, id ipsum est *Michaelis Baji* doctrinæ fundamentum. Qua de causa hanc inter alias ejusdem *Baji* propositiones damnavit Ecclesia: *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate*. Quarto, *Jansenius* cap. 18. ejusdem lib. 3. *de statu naturæ lapsæ*, errorem suum de peccandi necessitate ex eo confirmat, quod homo, ante gratiam & charitatem, in quocumque actu suo servit dominanti cupiditati. Sed hæc est potissima *Michaelis Baji* propositio, a Summis Pontificibus damnata, quæ his verbis exprimitur: *Homo in omnibus suis actibus servit dominanti cupiditati*. Quinto, *Jansenius*, cap. 19. ejusdem libri ideo probat, *[illegible]* vectam esse ex peccato Adami peccandi necessitatem, quia cum omnis amor creaturæ in statu naturæ lapsæ sit vel laudabilis charitas, vel culpabilis cupiditas, nullumque inter utramque admittatur medium, necesse est, ut quidquid agit homo, antequam sanetur a gratia sit in genere peccatum. Sed hac eadem ratione ad probandam suam de necessitate peccandi doctrinam nititur *Michael Bajus*, cujus subinde proscripta est ista propositio: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, & quæ a Joanne prohibetur; aut est laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur*. Sexto, necessitatem in statu naturæ lapsæ in genere peccandi cap. 11. ejusdem libri adstruere nititur *Jansenius*, quia nulla, quamvis levis, tentatio superari haud potest absque charitate, quam subinde cum homo non habeat ante gratiam, semper tentatione vincitur, & in genere peccat. Sed hoc *Jansenii* fundamentum continetur in hac *Michaelis Baji* damnata propositione: *Ii fures sunt & latrones, qui docent, tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur*. Septimo, necessitatem peccandi in genere *Jansenius* cap. 22. & 23. ejusdem libri 3. *de statu naturæ lapsæ* hinc præsertim probare contendit, quod homo in statu naturæ lapsæ, antequam per gratiam sanetur, non habeat de se nisi peccatum: Sed hoc ipsum est argumentum quo *Michael Bajus* doctrinæ suæ de necessitate peccandi prorsum puppimque constituit, indeque sub ipsius nomine damnata est hæc propositio: *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, non nisi ad peccatum valet*. Octavo, *Jansenius* perversum istud de necessitate peccandi in genere dogma probandum suscipit lib. 4. *de statu naturæ lapsæ* a cap. 1. usque ad 18. hoc uno fretus principio, quod asserit, id omne, quod fit absque Fide, quæ per dilectionem operatur, peccatum esse. Atqui eodem principio munitus *Michael Bajus* docet peccandi necessitatem, & hac de causa inter alias sub ejus nomine propositiones damnatas, hæc habetur: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia*. Nono, hanc peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* cap. 19. ejusdem libri, quia sufficiens libertas arbitrii in peccando cohærere potest cum peccandi necessitate. Verum, eodem infesto principio in præsidium doctrinæ suæ de necessitate peccandi nititur *Michael Bajus*, dictitans, *id, quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fieri*. Postremo, *Jansenius* quatuor ejusdem libri capitibus subsequentibus hanc peccandi in genere necessitatem pro aris ac focis propugnat, quia, inquit, non requiritur ad peccandum libertas a necessitate. Quod virulentum dogma *Michael* etiam *Bajus* totis suis viribus propugnat, unde & hæc ejus propositio damnata est: *Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine, non reperitur in scriptura, sed solum nomen libertatis a peccato*.

Ex illa mutua principiorum *Michaelis Baji Cornelii Jansenii* collatione in probanda necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ, sat superque tibi constare debet, eadem esse utriusque, *Michaelis Baji* videlicet, & *Cornelii Jansenii*, fundamenta, quibus peccandi necessitatem in statu naturæ lapsæ ambo probare moliuntur. Ex quo palam sequitur, utriusque doctrinam in diplomatibus Summorum Pontificum, quos superius laudavi, censuris fuisse jure ac merito inustam. Nullam ergo necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ sive absolutam & Physicam, sive ex hypothesi peccati Adami, agnovit S. *Augustinus*. Quapropter, ad omnia testimonia Sancti illius Doctoris, quem obtorto collo *Bajus* & *Jansenius* in suum errorem trahere nituntur, hoc unum respondendum est, S. *Augustinum* his in locis loqui dumtaxat de sola peccandi necessitate morali, quæ fluit ex concupiscentia, a qua unusquisque tentatur abstractus & illectus, non vero de necessitate absoluta & physica. Mens S. *Augustini* facile eruitur ex cap. 18. libri 3. *de libero arbitrio*, ubi respondens querelæ quorumdam insipientium hominum, qui ajebant, se, renitente carnalis concupiscentiæ necessitate, præcepta justitiæ observare non posse, hæc habet: *Quibus breviter respondetur, ut quiescant, & adversus Deum murmurare desistant; recte enim forsasse quærerentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret, cum vero ubique sit præsens, qui per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras. Ista tua propria peccata sunt*.

D. Fa-

D. Facile quidem capio, nullam ex peccato primi parentis inductam esse peccandi necessitatem, quia nullum potest esse peccatum, nisi sit voluntarium & liberum. At, necdum intelligo, qui fieri possit, ut peccatum primi parentis, seu Adami, omnibus hominibus, qui ex ejus stirpe oriuntur, imputari queat, cum nulla ratione in hominibus voluntarium sit istud Adami peccatum; nec ab actu libero parvulorum, quibus imputantur, & inhæret, proficiscatur? Quæ enim, amabo, in parvulis, vel tot sæculis post prævaricationem Adami natis, esse potest ad illud primi hominis peccatum, unde manavit, voluntas, libertas atque consensio? aut igitur dicendum est, Adami peccatum parvulis non imputari, cum in illis voluntarium ac liberum non sit; vel contra publicum generis humani sensum agnoscenda est in parvulis, ista tabe originali infectis, voluntas, per quam libere fiant rei istius peccati Adami. Huic dissolvendo nodo solidum, si placet, adhibe cuneum.

M. Huic, quam proponis, difficultati hoc pacto responderi debet, dicendo, unum quidem hominem, seu Adamum, propria, & personali voluntate peccasse, sed omnium posterorum nomine, quorum ille parens, ac caput erat, prævaricatum esse, suo & omnium consensu, quorum voluntates sua illigatas, & in eam velut transfusas habebat, vi conventionis, & pacti, quo Deus voluntates omnium hominum voluntati primi Parentis ea Lege adjunxit, ut ejus electio communis futura esset omnibus cum in servanda & transmittenda justitia originali, tum in ea amittenda eo peccato, quod unus committeret suo, aliorumque nomine, ac subinde illis imputaretur. Peccatum itaque originale, si illius actum requiras, penes Adamum fuit, cum prævaricatus est in præceptum divinum suo, & filiorum nomine, quorum personam, & causam agebat. Si vero peccati originalis statum quæras, ad omnes posteros pertinet ex Adami progenie natos, & justitia originali, quasi hæreditaria, jure merito in pœnam communis inobedientiæ spoliatos. Duo igitur ad hujusmodi peccati originalis labem contrahendam sunt omnino necessaria: primo quidem tacita propriæ cujusque voluntatis, cum ista capitis, seu Adami, voluntate consensio, ut illi possit prævaricatio imputari. Secundo, privatio, quæ ex illa tacita propria cujuscumque voluntate derivata est, justitiæ originalis, qua Admus in statu innocentiæ donatus est, quæque in omnes posteros fuisset transfusa, nisi Adamus, qui erat caput omnium hominum morale, & cum cujus voluntate singulorum hominum voluntates erant colligatæ, peccasset. Porro, istud originale peccatum ab Adamo) ad omnes posteros transfundi, docet apertissime multis in locis Scriptura: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, Psalm. 50. Et Apostolus *Paulus* in Epist. ad Roman. cap. 5. ait: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Hæc est perpetua, sibique semper constans Ecclesiæ Catholicæ doctrina, quam omnes Sancti Patres, cum Græci, tum Latini, contra Pelagianos, peccatum originale negantes, invicte propugnarunt, quorum testimonia cum hic inferere nimis longum esset, illis referendis consulto supersedebo, & unum dumtaxat proferam argumentum, quod tanquam peremptorium proponit S. *Augustinus*, lib. 3. Operis imperfecti contra *Julianum*, Pelagianum, cap. 48. ubi sic arguit: *Quomodo justum ostendatis Deum, non invenitis, si & in nascentibus nulla peccata invenit, & eos tamen corruptibili corpore, & tot tantis insuper calamitatibus aggravat. Non enim numerari possunt mala, quæ patiuntur infantes, febrem, tussim, scabiem, dolores quorumcumque membrorum, ventris fluxum, lumbricos, & alia innumerabilia ex ipsa carne, existentia, & ipsarum curationum quam morborum plura tormenta, & extrinsecus ictus vulnerum, plagas verberum: incursus dæmonum. Vos autem sapientes heretici* (Pelagiani) *ne fateamini originale peccatum, parati estis talibus floribus implere paradisum. Si enim hæc ibi futura fuisse non dicitis, quæro, cur sint in parvulis; nullum habentibus, ut contenditis, omnino peccatum?* Hoc S. *Augustini* argumentum petebat jugulum Pelagianorum, qui asserebant, parvulos nasci sine peccato, eosque, licet innocentes, acerbis pœnis subjectos esse affirmabant, quod est a justitia Dei penitus alienum. *Neque enim* (ut ait idem Sanctus Doctor, Operis imperfecti contra Julianum cap. 39.) *sub Deo justo miser esse quisquam, nisi mereatur, potest*.

D. Sed quo pacto, quæso, peccatum istud Adami transfunditur ad omnes ejus posteros?

M. Istud Adami peccatum, quod dicitur *Originale*, transfunditur ad posteros per viam generationis. Quo fit, ut illi, qui nati sunt ex Adamo, & ei, ut capiti, adhæserunt, in primo conceptionis momento peccatum originale contrahant, & justitiæ originalis privationem incurrant, nisi adsit speciale Dei privilegium, quo aliquis ab hac communi labe originali incurrenda eximatur. Hinc evidentissimum est, Angelos hujus peccati immunes esse, quia nec Adamo, ut capiti adhæserunt, nec ab illo nati, nec justitiæ jacturam aut privationem ullo instanti passi sunt. Hinc etiam apertius patet, Christum Dominum peccato originali non fuisse obnoxium, quia nec voluntate nec origine Adamo adhæsit, & in primo instanti conceptionis suæ Sanctitatem innatam habuit juxta illud Angeli, *Mariam* Virginem alloquentis: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur filius Dei*. Pia etiam & probabilis Theologorum opinio docet, B. *Mariam* Virginem ab originali labe ex singulari Deo privilegio fuisse immunem.

D. Suntne aliæ peccati originalis pœnæ, præter eas, quas hactenus enumerasti, videlicet ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, propensionem ad malum in appetitu concupiscibili, & difficultatem operandi bonum in appetitu irascibili?

M. Præter eas peccati originali pœnas, quas hactenus percensui, aliæ sunt graviores pœnæ, quibus subjacet omnis homo, cui per Baptismum

mum non est remissum peccatum originale : hæ autem pœnæ sunt privatio justitiæ originalis, & gratiæ sanctificantis, per quam privationem homo, peccati originalis reus, incurrit odium Dei, seu, fit filius iræ, & mancipatur captivitati Diaboli. Altera peccati originalis pœna, est necessitas moriendi, nam, ut inquit Apostolus : *Per peccatum*, seu Adami, *mors* : sed terribilior peccati originalis pœna est æternus in inferis cruciatus, seu perennis damnatio. Denique, ex peccato originali, etiam in his, quibus per baptismum est condonatum, oritur maxima illa pœna, seu continuum bellum, quod in hac vita omnes mortales gerere debent cum Diabolo, mundo, & passionibus, tanquam cum infensissimis hostibus, qui in eorum perniciem pervigiles excubant, mille dolis, mille nocendi artibus in nos armati. Diabolus, primus pacis nostræ proditor, aperto marte sæviens non desinit mentes nostras ad mortiferas voluptates illectare. Mundus a dextera lævaque, a fronte, pariterque a tergo nos oppugnat, & ingentibus quidem, sed vanissimis promissis ad proditionem sollicitat. Intus etiam, & in ipsis animi penetralibus hostem ferimus plusquam familiarem, plusquam domesticum, seu concupiscentiam, qua ut nihil interius, ita potest esse periculosius. Hic est vetus ille & terrenus Adam, consuetudine plusquam civis, studio plusquam hostis, quem neque arcere vallo licet, neque castris exigere fas est. Vide, si placet, quot plagas nobis inflixerit peccatum originale, quam graves pœnas nobis intulerit, quam multos hostes, tam vigilantes, tam armatos, tam perfidos, tam exercitatos, & in nostram perniciem juratos atque devotos, excitarit.

D. Fuitne immediate post Adami peccatum a Deo institutum aliquod remedium, seu Sacramentum, quo homines in statu legis naturæ consequerentur remissionem peccati originalis, viresque perciperent, quibus possent sese e tot hostium, qui hominibus post peccatum Adami dominantur, tyrannide eximere ac liberare?

M. Cum Deus velit omnes homines salvos fieri, nulli dubium esse debet, quin hominibus etiam in statu legis naturæ immediate post peccatum Adami, aliquod indulserit remedium, cujus beneficio adipiscerentur remissionem peccati originalis, viresque acquirerent, quarum ope ingruentibus tentationibus resistere possent. Hoc autem remedium nihil aliud erat, quam externum aliquod signum, quod non erat a Deo determinatum, sed in arbitrio hominum, qui in lege naturæ vivebant, positum, quique per illud signum externum protestabantur, se habere Fidem in venturum Mediatorem, seu Christum Dominum, & per eam Fidei protestationem non solum adulti in lege naturæ amissam per peccatum gratiam recuperabant, sed etiam parvuli obtinebant remissionem peccati originalis, cum eo tamen discrimine, quod in parvulis in statu legis naturæ non requireretur propria Fides, seu necessarium non erat, ut parvuli elicerent actum Fidei (cujus eliciendi actus erant omnino incapaces) sed parvulis sat superque sufficiebat ad habendam remissionem peccati originalis Fides parentum, quæ per signum aliquod externum alieno ministerio eis applicata illos a contracta peccati originali labe purgabat ac liberabat. At, adulti in lege naturæ non poterant tam a peccato originali, quam a peccatis actualibus mundari, nisi, inspirante divina gratia, per proprium & a se ipsis elicitum actum Fidei, quæ per dilectionem operatur, crederent in venturum Mediatorem, quem Deus, statim ac peccavit Adamus, a se missum iri promisit ad liberandum genus humanum. Hinc docent Theologi, Fidem in Christum mediatorem, seu in Messiam liberatorem fuisse omni ævo, idest, tam in lege naturæ, quam in lege scripta, seu Mosaica, & in lege Evangelica necessariam ad salutem, ita ut tamen fides implicita in Christum Mediatorem sufficeret ad salutem in lege naturæ, & in Lege scripta, seu Mosaica; sed in lege Evangelica requiratur Fides explicita in Christum mediatorem, qua firmiter credimus, eum non solum esse Messiam promissum a Deo, verum etiam illum Deum esse, natum, passum, mortuum esse pro nobis &c.

D. Habeturne in Sacris Litteris aliqua mentio hujus remedii seu alicujus Sacramenti instituti a Deo ad delendum in hominibus, qui erant in lege naturæ, peccatum originale?

M. Huic quæstioni S. *Augustinus* cap. 6. lib. 15. *De Civitate Dei* his verbis respondet ; *utrum autem aliquod fuerit corporale atque visibile regenerationis signum ante diluvium, sicut Abrahæ circumcisio postea est imperata, Sacra Historia tacet*. Quibus verbis innuere vult S. Augustinus, signum illud externum, per quod homines ante diluvium protestabantur Fidem in Christum Mediatorem, & peccati originalis remissionem consequebantur, non legi in sacris litteris, quia istiusmodi signum externum non fuit determinatum a Deo, sed erat hominum, qui in lege naturæ, ante institutam a Deo circumcisionem vixerunt, voluntati permissum, sicut luculentissime idem Sanctus Doctor lib. 3. contra *Julianum*, Pelagianum, docet his verbis : *Non ideo tamen credendum est, & ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit. Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata mundi. Apertius etiam legis jam tempore nascentibus parvulis, offerebantur sacrificia pro peccatis. Responde, pro quibus peccatis? &c.* Denique, idem inculcat S. Doctor. lib. 2. de Nuptiis & Concupisc. cap.11. & 12. dicens : *Non quod ante circumcisionem justitia fidei nulla erat. Nam cum adhuc esset in præputio ex fide justificatus est ipse Abraham, pater gentium, quæ ipsius fidem erant secutura, sed superioribus temporibus omnino latuit Sacramentum justificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis*.

D. Habueruntne homines in Lege naturæ aliquem determinatum modum, quo Deum, tanquam

quam rerum omnium creatorem, colerent, & præfixa sacrificia, quibus supremum ipsius agnoscerent dominium?

M. Homines in Lege naturæ Deum coluerunt duplici cultu, quem distinguunt Theologi, interno nimirum, & externo, quamvis cultus externus non esset in Lege naturæ determinatus a Deo quantum ad modum, quem pro suo arbitrio adhibebant homines, qui in Lege naturæ vivebant. Certe, nullus, nisi Atheus, qui inficiatur Dei existentiam, negare audebit, homines, qui erant in Lege naturæ, detulisse Deo, tanquam supremo rerum omnium Domino, debitum cultum, in quo consistit Religio. Semel quippe demonstrata contra Atheos supremi Numinis existentia, (quæ non solum quinque Doctoris Angelici demonstrationibus, sed & aliis tam Physicis, quam Moralibus, & Metaphysicis rationibus invicte adstruitur) demonstrata, inquam, semel contra Atheos Dei existentia, necessario sequitur, omnium hominum animis, ac sensibus semper insita fuisse a natura religionis semina, quibus confestim intelligerent, Deum, cui vitam, & cætera, quibus fruuntur, bona, accepta referre tenentur, religioso obsequio ab ipsis esse colendum. Id liquido patet ex consensu omnium Nationum in hanc veritatem, quam ipsa natura docet, certatim conspirantium. Nulla quippe gens tam barbara est, cui non insit aliquis Religionis cultus. Nomine autem Religionis nihil aliud intelligitur, quam impressum quoddam lumen, quo Deus agnoscitur, & colitur. Hinc omnis homo, dum ei affulgere incipit rationis aurora, actutum, sola præeunte luminis naturalis face, & absque ullo externo adminiculo, experitur, & percipit impressam suo animo æternæ cujusdam Legis auctoritatem, sibi, & omni homini dominantem, qua honesta sectari, turpia, injustaque fugere jubetur, dumque æternam illa Legem, quam scit menti suæ dominari, transgreditur, naturaliter timet, anxius est, & perturbatur, quia pertimescit auctoritatem, & potestatem supremi Legislatoris, a quo vim Lex habet. Cum igitur a natura singuli homines, ubi primum rationis lumine illustrantur, agnoscant, auctoritatem cujusdam æternæ Legis menti suæ dominari, necesse omnino est, ut natura duce, & rationis præfulgente lumine perspectam habeant Dei existentiæ notitiam, seque ei cultum, ac reverentiam exhibere debere, suasque omnes fortunas a suprema ipsius voluntate pendere intelligant. Negari itaque haud potest, homines in Lege naturæ cognovisse, se a Deo, præpotenti rerum omnium conditore, fuisse procreatos, ac subinde ei cultum exhibuisse, ut summam ejus excellentiam venerarentur, eique, ob beneficia, quibus illos Deus quotidie afficiebat, perpetuas gratias agerent. Nec enim satis est, Deum, instigante interius conscientia, & exterius clamante natura, hujus universi opificem fateri, sed tota propensione voluntatis continuæ gratiarum actiones ipsi habendæ sunt; tum quod e nihilo, cum minime essemus, nos eduxerit; tum quod nos conservare, & ea, quæ ad vitam nostram necessaria sunt, nobis affatim suppeditare non desinat. Quocirca, Apostolus *Paulus* cap. 1. Epist. ad Rom. jure optimo *inexcusabiles* pronuntiat eos, *qui, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*.

D. In quo præcipue situs erat cultus interior, quem Deo reddebant homines, qui in Lege naturæ vixerunt?

M. In duobus potissimum præceptis situs erat cultus ille interior, videlicet in amore Dei super omnia, & in dilectione proximi propter Deum. Et primo quidem Lex naturalis ita præscribit amorem Dei super omnia, ut nemo adeo stupidus sit, & obtusus, qui id ignoret, si tantisper ad id advertat animum. Nam mediocri mentis attentione agnoscere potest, & se, & alios, quos sibi similes videt, a Deo fuisse creatos (cum nulla dari possit invincibilis ignorantia existentiæ Dei) ac subinde, se aliosque homines in cultu interno, quem Deo reddere debent, teneri illum tota mente, & super omnia diligere. Porro, amare Deum super omnia, est ipsum creatis omnibus anteferre, sive in ipsum, tanquam in summum bonum, tota voluntate inclinari, cæteraque creata bona diligere tantum in ordine ad Deum. Quo fit, ut si quis, vel se ipsum, propriamque vitam, vel proximum, puta parentes, fratres, amicos, vel res alias, ut divitias, honores hujus Mundi, lautam vitam, & alia id genus, vel majori quam Deum, vel etiam æquali ac ipsum amore prosequeretur, non spectaret Deum, tanquam summum bonum, cujus gratia fuit conditus: sed in creatis bonis hæreret, sicque ordinem amoris interverteret, ac contra Legem naturalem peccaret. Secundo, si Deum, ut par est, diligamus, proximum itidem nostrum, seu omnes homines, nobis similes, & ab eodem Auctore, seu Deo, productos propter ipsum diligemus, tanquam fratres complectemur, nec modo ullum ipsis damnum inferemus, sed potius omnibus pietatis, ac necessitudinis officiis ipsos nobis devincire conabimur. In his ergo duobus præceptis, sive in amore Dei super omnia, & in dilectione proximi in ordine ad Deum situs erat cultus interior, quem homines justi in Lege naturæ Deo reddiderunt, quos inter potissimum censentur *Adamus*, & *Eva*, *Abel*, *Enos*, *Henoch*, *Noemus*, *Melchisedechus*, *Abrahamus*, *Isaacus*, & *Jacobus*, aliique, quos laudat Scriptura Sacra. *Caini* vero munera respuit Deus, quia non corde puro, & eo, quo debebat, cultu interiori, *Cainus* illa Deo offerebat. Hinc intelligere debes, charissime discipule, cultum externum, quem Deo exhibent homines, si cum cultu interno, hoc est, cum vera mentis pietate non sit conjunctus, nec Deo gratum, nec ad salutem prodesse posse, sicut ipsemet Deus testatur per Prophetam suum *Isaiam* cap. 1. ubi in Judæos, qui Templi ritibus ipsum colebant, cum alioqui pollute viverent, hunc in modum invehitur: *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Cum veniretis ante conspectum meum, quis qua-*

quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis sacrificium frustra. Neomeniam, & Sabbatum & Festivitates, alias non feram. Iniqui sunt cœtus vestri. Calendas vestras, & solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta.

D. Nondum plene capio, cur Deus eo *Isajæ* citato cap. 1. tantopere detestari videatur Sacrificia, & cæremonias Judæorum, in quibus situs erat eorum cultus externus, cum tamen ipsemet Deus in Lege, quam per Moysem, Judæorum Legislatorem, promulgavit, omnia Sacrificia, & cæremonias cultus externi Judæorum tam accurate præscribat, & observantibus promittat ingentia bona, & violantibus comminetur mortem?

M. Non detestatur Deus citato illo primo *Isajæ* capite Sacrificia, & cæremonias, in quibus sistebat externus cultus Judæorum, hæc enim Sacrificia, & istas cæremonias præscripserat Deus in Lege data per Moysem, sed tantum queritur Deus per Prophetam *Isajam* quod Judæi, inter quos multi erant carnales, non observarent ea, quæ in Lege præceperat, neque enim hæc Sacrificia, & cæremonias illas externi cultus Judæorum ita præscripserat Deus, ut in eis collocarent summam spem, aut justitiæ fiduciam, sed ut partim essent signa, quibus admonerentur, partim adminicula, quibus proveherentur ad internum Dei cultum, seu ad amorem Dei super omnia, & ad dilectionem proximi propter Deum. Hunc cultum internum volebat Deus, ut Judæi conjungerent cum cultu externo, quem illis in Lege præscripserat, quique in Sacrificiis, & cæremoniis positus erat. At, Judæi carnales in hoc cultu externo justitiam præpostere collocabant, & veræ pietatis, internique cultus expertes, apud homines magis, quam apud Deum pietatis opinionem captabant, indeque fiebat, ut cultus externus, quem absque charitatis officiis exhibebant, Deo, qui præcipue delectatur cultu interno, non probaretur, sed esset ipsi ingratus, ac molestus. Sed de hoc cultu tam externo, quam interno Judæorum opportunius differemus, dum de Lege Mosaica Sermonem instituemus.

D. Eratne determinatus a Deo cultus ille exterior, quem homines in Lege naturæ exhibebant Deo, sicut postea fuit determinatus in Lege Mosaica, & in Lege Evangelica?

M. Quamvis homines, qui in statu Legis naturæ vixerunt, cultum aliquem externum Deo, omnium conditori, exhibuerint, & simul vitæ societate, ac religionis vinculo juncti per Sacrificia, & cæremonias externas, supremum Dei Dominium agnoverint, ejus opem imploraverint, pro acceptis beneficiis ei gratias egerint, & imbecillium virium suarum post peccatum Adami probe conscii, infirmitatem confitentes, a Deo auxilium postulaverint, & deliberationem a miseriis, in quas primi Parentis peccatum illos præcipitaverat: non legimus tamen in Scriptura Sacra, cultum illum externum, quem homines in statu Legis naturæ Deo reddebant, fuisse a Deo præscriptum, ac determinatum, sicut postea fuit determinatus in Lege Mosaica, & in Lege Evangelica. Quapropter, cum in Lege naturæ non esset determinatus cultus, qui Deo erat exhibendus, alii in Lege naturæ sicut *Abel*, victimas Deo immolabant, ut legitur cap. 4. Libri Geneseos. Alii, sicut *Cain*, frater *Abelis*, fructus terræ Deo offerebant, ut eodem in capite Libri Geneseos legitur. *Enos*, Patriarcha ante Diluvium, solemnibus institutis precibus, modum implorandi Dei opem homines edocuit. *Noemus*, post Diluvium Deo altare erexit, & holocausta obtulit. Melchisedechus panem, & vinum Deo obtulit in Sacrificium. *Abramus* obtulir in Sacrificium Deo arietem, quem suffecit loco filii sui *Isaaci*, quem, jubente Deo, paratus erat immolare. Patientissimus *Jobus* multa Sacrificia pro filiis, & amicis suis Deo obtulit. Ex quibus exemplis patet primo, cultum externum, quem homines in Lege naturæ Deo exhibebant, nulla Lege divina fuisse determinatum, nec quantum ad modum, nec quantum ad locum, nec quantum ad tempus, nec quantum ad alias ejusmodi circumstantias. Secundo, errasse olim quosdam Ethnicos Græcos, qui asserebant, priores homines obtulisse Diis in Sacrificium dumtaxat plantas, & fructus terræ; Sed posteriores homines cœpisse offerre Diis Sacrificia cædendo animalia, & effundendo eorum sanguinem, quæ Sacrificia dicebant illi Ethnici Græci, Diis fuisse omnino ingrata, utpote quæ sapiebant impietatem, injustitiam, & crudelitatem. Hunc Græcorum Ethnicorum errorem *Eusebius*, Episcopus Cæsariensis, c. 10. lib. 1. *De Demonstratione Evangelica* refellit his verbis quæ ad præsentem, quam versamus, quæstionem, cum apposite dicta sint, hic exscribere haud pigebit: *De ipso cultu*, inquit ille Scriptor antiquus, *quem veteres, & primi homines Divinæ naturæ exhiberent, non idem, quod Græcis visum est, & quod in Sacris Hebræorum libris invenitur. Nam illi quidem* (seu Græci Ethnici) *putaverunt, primos homines nullum prorsus animalis genus, neque sacrificare, neque incendere solitos Diis, sed eos Soli, & reliquis Cæli Sideribus, ut viride gramen, & quasi quasdam fæcundioris naturæ quisquilias manibus sustulissent, herbam cum foliis, & radicibus igni combutere. Posteriores autem homines, procul a tam recto instituto aberrantes, fœdasse aras animalium cædibus. Porro, hoc esse impium, & injustum, & nusquam Deo acceptum Sacrificium. Nam brutorum animam nihil ab hominum rationali anima differre: Quapropter, cædis accusandos esse eos, qui animalia sacrificarent, dicebant, non secus, ac si eadem, similisque & in homine, & in bruto anima inesset. Et talis quidem de antiquis hominibus opinio Græcorum* (Ethnicorum) *extat. Quæ autem in scriptis Hebræorum legitur, non talis*, (idest opinio) *illico enim factos primos homines, ut primum in vita constiterint, animalium sacrificiis Deo exhibuisse honorem commemorat. Dicit itaque*. Et factum est post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ sacrificium Deo. *Tum Abel ipse quoque de primogenitis ovium suarum*: Et respexit Deus ad Abel, & munera ejus: *Ad Cain vero, & ad sacrificium ejus non intendit. Ubi jam illud considerabis, quod Deo acceptior dictus sit, qui animalia sacrificaverit, quam is, qui ab*

agro sacrificium obtulerit. Etiam Noe protinus de cunctis pecoribus mundis, & de cunctis volucribus mundis obtulit perfectissima munera super altare; odoratusque est Deus odorem suavitatis. Abraham quoque sacrificans describitur; ut, si Divinæ Scripturæ testimonium sequimur, primum omnium sacrificium priscis Deo amicis viris excogitatum fuisse, nos dicere oporteat. Quam sane excogitationem temere extitisse, aut humano more exortam, putandum non est, sed divino potius nutu insinuatam. Etenim, cum morum sanctitate præstarent, Deoque penitus addicti essent, & ob eam rem, quasi divino spiritu illustrati viderent, magno sibi opus esse obsequio, si sua ipsorum humana delicta diluere vellent, pretium pro salute sua ei, qui vitam atque animam præbuisset, se debere putabant: sed, cum nihil præstantius, aut pretiosius anima sua haberent, quod dicerent, pro hac interim brutorum animalium vitam offerebant, ita suæ ipsorum animæ sacrificium illud comparantes: Neque se in hoc, aut delinquere, aut injuste facere arbitrabantur, quippe qui hominum rationalis, atque intelligentia præditæ animæ neutiquam similem brutorum animam esse didicissent; neque aliud quidquam, quam illorum sanguinem, vitalemque in eo vim esse eam, edocti essent, hocque unum præbere se, quasi animam Deo pro anima offerentes. Hoc, longiusculum licet *Eusebii*, Episcopi Cæsariensis, testimonium hic exscribere necessarium duxi, ut inde intelligeres, homines in Lege naturæ non solum Deo fructus terræ obtulisse, sed etiam victimas ei litasse, & immolasse, animalia videlicet in sacrificium offerendo, & fundendo eorum sanguinem, sive in honorem Dei, totam consumendo, & incendendo hostiam per sacrificia, quæ ideo dicebantur *Holocausta*; sive ad impetrandam Dei opem, per sacrificia, quæ dicebantur *impetratoria*; sive ad expianda peccata sua per sacrificia, quæ erant *propitiatoria*; sive denique ad referendas Deo pro perceptis beneficiis gratiarum actiones per sacrificia, quæ vocabantur *Eucharistica*. His autem sacrificiis homines in Lege naturæ non tantum protestabantur exterius Fidem in Christum venturum, per quam Fidem consequebantur gratiam, & salutem, sed etiam adumbrabant sacrificium, quod Christus Dominus in Arca Crucis ad redimendum genus humanum erat oblaturus, suum pro peccatis nostris pretiosum sanguinem fundens.

D. Fueruntne in Lege naturæ a Deo præscripta aliqua præcepta, quibus homines ea in Lege viventes ad contrahenda inter sese Matrimonia obstringerentur?

M. Quando Deus in Paradiso terrestri Matrimonium instituit Adamum inter & Evam, sicut legitur cap. 2. Libri Genesis, quo ad legitimum contrahendum Matrimonium Præcepta condidit, quorum primum spectat nexum indissolubilem Matrimonii, ita ut vir non possit repudiare uxorem suam, & alteri mulieri nubere. Alterum præceptum in hoc situm erat, quod vir non posset simul cum pluribus mulieribus inire Matrimonium, per quod præceptum inhibetur dumtaxat Polygamia simultanea, sed non polygamia successiva, quæ licita erat. Hæc duo observanda circa Matrimonium; divina Præcepta continentur his verbis Scripturæ Sacræ Genesis cap. 2. v. 24. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una:* Quæ verba explicans Concilium Tridentinum initio Sessionis 24. hæc habet: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens, divini spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Quamobrem, relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Hoc autem vinculo copulari, & conjungi Christus Dominus apertius docuit, cum postrema illa verba, tanquam a Deo prolata, referens, dixit: itaque non sunt duo, sed una caro: statimque ejusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* His duobus præceptis, videlicet de indissolubilitate Matrimonii, & de unica habenda uxore, quæ in Lege naturæ fuerunt observata, tertium præceptum addidit Deus, ne illi, qui ex familia Patriarchæ *Seth* oriundi erant, quosque Scriptura Sacra nuncupat *filios Dei*, Matrimonio commiscerentur cum filiabus, quæ e familia *Caini* originem ducebant, quasque eadem Scriptura Sacra appellat *filias hominum: Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant, dixitque Deus; non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum*, Genesis cap. 6. v. 3.

D. Imposuitne Deus alia hominibus, qui in Lege naturæ vixerunt, præcepta positiva, quæ simul cum Lege naturæ observare tenerentur?

M. Aliqui existimant, Deum in Lege naturæ prohibuisse hominibus ante Diluvium, ne carnibus animalium vescerentur, & eis tantum concessisse fructuum, & herbarum usum, juxta illud Dei cap. 1. Genesis præceptum, quod Adamo, & Evæ dedit, dicens: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, ... ut sint vobis in escam.* Verum, ipse cum multis doctissimis Scripturæ Sacræ interpretibus probabilius esse censeo, esum carnium in Lege naturæ, ante Diluvium, nec a Deo vetitum fuisse, nec tamen usitatum, quia homines tum temporis ita in cibo, & potu erant frugales, ut solis herbis, ac fructibus vescerentur, a carnibus vero æque ac vino abstinerent, non quia Deus prohibuerat, sed ob quamdam religionem, inde natam, quod earum esum Deus necdum diserte concessisset. A carnibus etiam homines ante Diluvium abstinebant, quia id temporis herbæ, & fructus terræ sapidiores erant, ac plus nutriebant, quam nunc nutrire solent. De illa antediluviana priscorum hominum a carnibus abstinentia ita persuasi fuere Ethnici, ut *Ovid.* lib. 15. Metamorph. Fab. 2. de aurea illa ætate hæc canat:

At vetus illa ætas, cui fecimus, Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movere per aera pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis.

Nec

Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo;
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant . . . . .

Ab esu itaque carnium abstinuerunt homines antediluviani, non quod Deus illis carnium esum aliquo præcepto inhibuisset, sed religionis, & frugalitatis ergo, a carnibus edendis sibi temperabant. Ovibus autem, quas pascebant, cæterisque animalibus utebantur ad offerenda Deo sacrificia, ex ovibus etiam sumebant vellera, lac, & caseum, quibus vescebantur cum maxima frugalitate, quæ illorum longævæ vitæ præcipua causa fuit. Quamvis enim aliæ a Sacræ Scripturæ interpretibus longævæ hominum antediluvianorum vitæ causæ notentur, videlicet bonitas primæva complexionis, seu temperamenti humani; fructuum terræ virtus, quæ tunc major erat, fructusque succulentiores, quam nunc; & scientia Adami, & per Adamum aliis communicata, cujus beneficio, cum herbarum, tum terræ fructuum vim longe melius noverant antiqui Patres illi primævi, quam hodie peritiores Medici nostri: Quamvis, inquam, a Sacræ Scripturæ interpretibus hæ causæ assignentur longævæ hominum antediluvianorum vitæ, nihilosecius præcipua causa, ob quam homines illi tam longævam duxere vitam, fuit ipsorum frugalitas. Abstinentia siquidem, seu frugalitas, multum sanitati confert, & longævitati, quippe quæ noxios consumit humores, & spiritus vitales purificat, & exacuit, fovetque insuper humidum radicale, seu calorem naturalem, quem sæpius intemperantia & ingluvies, seu nimia ciborum copia suffocat & opprimit, & tandem progressu temporis, simul cum vita minuit & extinguit. Plures enim occidit gula, quam gladius. Obiter hic observare debes, Deum hominibus, post diluvium, adhuc in lege naturæ viventibus, duo dedisse observanda præcepta positiva, quorum unum in hoc situm erat, ut non comederent carnem cum sanguine, sicut legitur Genesis cap. 9. Alterum præceptum positivum dedit Deus de circumcisione, quam per abscissionem carnalis pelliculæ in membro genitali factam præcepit Abrahamo, omnibusque ejus posteris observandam. Sed de utroque illo præcepto positivo, quod hominibus post diluvium in lege naturæ Deus imposuit, opportunius, auxiliante Deo, differemus in primo colloquio in Historiam secundæ mundi ætatis, quæ incipit a diluvio, & protenditur usque ad vocationem Patriarchæ *Abrahami*.

D. Non possum meum inducere in animum, homines antediluvianos tot vixisse annos, quot ipsis tribuit *Moyses* cap. 5. libri Genesis, ubi ait *Adamum* vixisse 930. annis, *Sethum* 912. *Enosum* 905. *Cainanem* 910. *Jaredum* 962. *Mathusalem* 969. *Noemum* 950. Qui enim credibile, est, quod homines, qui ante diluvium vixerunt, solis herbis, & arborum fructibus vescendo tam longævam potuerint ducere vitam? Libentius itaque, si liceret, descenderem in sententiam illorum, qui, ut nuperrime audivi, asserebant, annos istorum Patriarcharum antediluvianorum, a *Moyse* numeratos, pares non fuisse annis nostris, qui complectuntur menses duodecim, sed annos fuisse ita breves, ut centum ex illis Patriarcharum annis non superarent decem annos ex nostris.

M. Absit ut descendas in hanc sententiam omnino contrariam Scripturæ Sacræ, quæ annos Patriarcharum antediluvianorum pares facit annis nostris. Si enim anni Patriarcharum antediluvianorum fuissent anni menstrui, hoc est, unius mensis, vel triginta sex dierum, quales olim Ægyptiis in usu fuisse constat, sequeretur, quosdam Patriarchas antediluvianos liberis procreandis operam dedisse anno sexto & septimo ætatis suæ. Enim vero, *Cainan*, cum esset annorum 70. genuit *Malaleelem*; Malaleel vero cum attigisset annum ætatis suæ 65. genuit *Jaredum*, denique *Henoch*, cum implevisset annum itidem ætatis suæ 65. genuit *Mathusalem*. Si igitur *Moyses* annos Patriarcharum antediluvianorum menstruos intellexisset, sequeretur, Henochum, & Malaleelem statim post annum ætatis suæ sextum, *Cainanem* vero anno ætatis suæ septimo pubertatis tempora ingressos, genuisse filios, quod certe tam ridiculum est, quam quod maxime. Addo etiam, Historicos prophanos ultro fateri, annos Patriarcharum antediluvianorum pares fuisse annis nostris, quos inter *Josephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq. Judaic. cap. 4. numerat *Berosum* in Chaldaicis, *Manethonem*, in Ægyptiacis, *Hieronymum* in Phœniciis, *Hecatheum* in Græcanicis &c. (*a*)

„ (*a*) Inter causas vitæ hominum antediluvianorum ad multa sæcula protractæ cibi, potusque frugalitas hic accensetur. Huic vero ego non malum deferrem; cum enim a primæva frugalitate homines sensim recesserint, prout ad diluvii tempus magis magisque accedebant, ut P. Gravesonius in sequenti interrogatione recte adnotat, vitæ pariter suæ sensim diuturnitatem imminuissent; quod secus accidisse ex Scriptura discimus, cum Noemus Patriarcharum antediluvianorum postremus, cæteris diurius, si unum excipias Mathusalem, vixerit. Fortasse quidem Noemus frugalitatem majorum suorum servasse diceretur; sed nullo Scripturæ testimonio docemur cæteros Noemo suppares homines, frugalitatis desertores, longe minus quam Noemum vixisse.

D. Si Patriarcharum antediluvianorum anni pares nostris annis fuerunt, quorsum, amabo, isti Patriarchæ tamdiu vitam cælibem duxerunt? Legimus quippe in libro Genesis, Patriarcham *Sethum* genuisse *Enosum* anno vitæ suæ 105. *Enosum* vero, jam nonagenarium genuisse *Cainanem*; Mathusalem genuisse Lamechum anno ætatis suæ 187. & denique *Noemum* anno ætatis 500. genuisse filios *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*. Credibile autem non est, istos primæ ætatis Patriarchas tamdiu cælibes vixisse, aut continentiam in matrimonio servasse, & ad seram usque ætatem distulisse liberis procreandis operam dare.

M. Id creditu difficile tibi videri minime debet,

bet, tum quia, ut dicit S. *Augustinus* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 15. hi primæ ætatis Patriarchæ Pubertatis annos longe tardius attigerunt, quam nos modo attingere solemus, ex proportione longissimæ vitæ, quam ducebant: Tum quia etiam illa Patriarcharum primæ ætatis genealogia non fuit a Moyse per familiarum primogenitos contexta, sed per eos dumtaxat, per quos ab *Adamo* generationum series usque ad *Noemum* produceretur, & a *Noemo* usque ad *Abramum*, ex cujus stirpe nasciturus erat Christus, verus Messias a Deo promissus. Cum igitur dicitur, *Sethum*, annos centum quinque natum, genuisse *Henosum*, *Noemum* vero, cum esset quingentorum annorum, genuisse *Semum*, non sequitur, illos Patriarchas non genuisse antehac, alios filios. Quod si quæras cur Deus voluerit, ut primæ ætatis Patriarchæ tam diuturnam vitam ducerent? Respondebo, ejusmodi vitæ longævitatem fuisse horumce Patriarcharum virtutis præmium a Deo concessum, eamque necessariam fuisse, non solum ut facilius propagaretur genus humanum, sed etiam ut Patriarchæ Astrologiam, Geometriam, aliasque, quas adinvenerant, artes, longiori usu & experientia excolere ac perficere possent.

D. Deum primæ ætatis hominibus longævitatem vitæ tanquam ipsorum virtutis præmium, concessisse difficile adducor ut credam, maxime cum Scriptura Sacra diserte dicat quod *omnis caro* ante diluvium, *corruperat viam suam*, & cuncta cogitatio hominum ita esset intenta ad malum, ut pœnituerit Deum, quod creasset hominem. Explica igitur, si placet, quo in sensu intelligenda sit Scriptura Sacra, dum dicit cunctam cogitationem hominum ante diluvium ita fuisse intentam ad malum, ut pœnituerit Deum, quod condidisset hominem.

M. Quando Scriptura Sacra ait, cunctam cogitationem hominum, qui vixerunt ante diluvium, ita fuisse intentam ad malum, ut Deum pœnituerit, se fecisse hominem, loquitur solum Scriptura Sacra de his hominibus, qui post mille & quingentos annos a creatione mundi vixerint, & centum quinquaginta circiter annis diluvium præcesserunt. Hi quippe homines, a majorum suorum frugalitate ac pietate degenerantes, se se turpissimis fœdarunt vitiis, & impietatem ad summum perduxerunt, adeo ut tempore *Noemi*, viri justi, omnis caro viam suam corrupisse dicatur, nec aliter quam perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusque terræ eluvione flagrans ubique hominum libido fuerit restincta. Dum vero ait Scriptura Sacra, Deum pœnituisse quod fecisset hominem, loquitur de Deo more humano. Qui enim perdit ac destruit id quod fecerat, eum facti pœnitere videtur. Quando igitur in Scriptura Sacra dicitur, quod Deus pœnitentia ductus sit, vel tactus dolore cordis intrinsecus, id accipiendum est de effectu, idest, Deum externum prodidisse effectum, perinde ac si eum revera pœnituisset, vel tactus dolore cordis fuisset, eo quod produxisset homines, quos per diluvium perdidit.

D. Quandonam contigit illud diluvium, & quamdiu duravit.

M. Anno ab orbe condito millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, ætatis vero Noemi anno sexcentesimo, *Noemus* una cum uxore sua, & tribus liberis suis *Semo*, *Chamo*, atque *Japheto*, eorumque uxoribus, in Arcam, quæ longitudine trecenta, latitudine quinquaginta, altitudine triginta cubita habebat, imperante Domino, ingressus est, cumque transissent septem dies, mense secundo, septimodecimo mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ Cæli apertæ sunt, & facta est pluvia per quadraginta dies, & quadraginta noctes, eoque assurrexit aquarum inundatio, ut cubitis quindecim supra montium vertices altissimos immineret. Sed postquam per dies centum & quinquaginta semper excrevisset eluvies, tandem minui cœpta est, tumque Arca quievit in monte Armeniæ, cœperuntque apparere montium cacumina. Quo facto est, ut Noemus ex Arca emiserit corvum, qui in eam amplius non rediit, sed vel incubuit cadaveribus, aut Arcæ insedit. Emisit etiam *Noemus* ex arca columbam, quæ non inveniens solum siccum, ubi pedem figere posset, reversa est in Arcam, sed denuo laxata columba virentem ramum olivæ ore retulit, ex quo intellexit *Noemus*, cessasse omnino diluvium, nec ullas in humilioribus locis, in quibus oleæ nascuntur, superesse aquas.

D. Audivi nuperime extare quosdam montes ita excelsos, ut superent mediam aeris regionem, in qua imber, nives, ac venti generantur, quales sunt montes Athos, Caucasus, &c. Qui fieri igitur potuit, ut aqua diluvii quindecim cubitis fuerit excelsis montibus altior.

M. Fabularum loco haberi debent quæcumque de illorum montium altitudine nonnulli comminisci solent, idque eo potissimum demonstratur argumento, quod prædicti montes non sint hominibus inhabitabiles, essent autem prorsus inhabitabiles, si mediam aeris, ut nonnulli fingunt, regionem superarent. Explosis itaque illis fabulis, standum est narrationi Scripturæ Sacræ, quæ, dum ait, aquas diluvii prævaluisse nimis super terram, hisque opertos esse excelsos montes, aperte innuit, diluvium non in aliquam dumtaxat particularem regionem grassatum fuisse, sicut falso sibi aliqui persuaserunt, sed in totum qua late patet orbem sæviisse, ita ut consumpta fuerit, teste eadem Scriptura Sacra, omnis caro, quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum omniumque reptilium, quæ reptant super terram, universi homines, & cuncta, in quibus est spiraculum vitæ, in terra mortua sint, ac salvi solum remanserint *Noëmus*, & qui cum illo erant in Arca, cæteris vero omnibus ad unum hominibus omnino deletis, quia, ut inquit Scriptura Sacra cap. 6. libr. Genesis v. 12. *omnis caro corruperat viam suam*, & ibidem vers. 13. dixit Deus ad Noemum: *finis universæ carnis venit coram me, repleta est terra iniquitate & facie eorum, & ego disperdam eos cum terra*. Hinc est quod omne genus humanum, quod penitus in diluvio perditum fuit, a filiis *Noemi* post diluvium

luvium esse reparatum disertis verbis testatur Scriptura Sacra cap. 9. Genesis v. 19. ubi hæc habet: *Tres isti filii sunt Noe, & ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram*. Et cap. 10. ejusdem libri Geneseos Scriptura Sacra narrans filiorum Noemi generationes, sic loquitur: *ab his* (seu filiis Noemi post diluvium) *divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, & familias in nationibus suis*. Quæ Scripturæ Sacræ verba manifesto probant, diluvium fuisse universale, ac subinde aquas, quibus absorpta est universa terra, quindecim cubitis excelsos omnes montes altitudine superasse. Addo etiam, diluvii universalis notitiam habuisse Historicos prophanos. Testatur enim *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contra *Apionem* pag. 1044. *Berosum*, rerum Chaldaicarum peritissimum, *de facto diluvio, & hominum in eo corruptione, ficuti Moyses narrat, ita contigisse*. Alexander Polyhistor, apud Georgium Syncellum pag. 30. & apud *Eusebium* in Chronico Græco Scaligeriano pag. 8. narrat ex secundo libro Chaldaicorum jam citati *Berosi*, sub *Sisuthro*, quo *Noemum* nomine exprimit, *ingens fuisse diluvium*, tuncque Deum Optimum Maximum, qui diem diluvii prædixit *Noemo*, quemque hic Scriptor gentilis ore prophano appellat *Saturnum*, per somnum *Noemo* dixisse, *homines diluvio perituros*. Vetus etiam Scriptor idipsum prodidit non solum apud *Georgium Syncellum*, pag. 28. verum etiam apud *Eusebium* lib. 9. Præparationis Evangelicæ cap. 12. & apud S. *Cyrillum* lib. 1. contra *Julianum*, ait enim de *Sisuthro*, seu *Xisuthro*, sicut legit S. Cyrillus: *Huic autem Saturnus prædixit fore inundationem imbrium*. Ex hoc *Abydeni*, & alio *Alexandri Polyhistoris* fragmento ita concludit S. Cyrillus: *Xisuthrum igitur appellant Noe, forte voce Assyriorum: quamquam in hoc iterum a vero aberrarunt, Saturnum ipsi oraculum reddidisse dicentes, pro summo omnium Deo*. Habemus igitur ex Chaldaicis antiquitatibus, fidem eis facientibus *Beroso*, *Abydeno*, *Alexandro Polyhistore*, *Eusebio*, *Cyrillo Alexandrino*, & *Georgio Syncello*, Noeticum contigisse diluvium. Sed ex antiquitatibus etiam Ægyptiacis habemus, diluvium, quod accidit sub *Noemo*, fuisse universale. Hæ quippe Antiquitates Ægyptiacæ, nobis descriptæ a *Diodoro* lib. 1. Biblioth. meminerunt *absumptorum prope omnium* in diluvio sub *Osiride*, per quem Ægyptii *Noemum* designabant. Idem legere est apud *Plutarchum*, in libro de *Iside*, & *Osiride* pag. 356. ubi ait, *Osiridem* Ægyptiorum, seu *Noemum* nostrum, in Arcam, propter diluvium, fuisse ingressum. Denique, in antiquitatibus Rhodiorum, quas *Diodorus* excussit lib. 5. Biblioth. factum sub *Cecrope* diluvium memoratur, quod fuit *Noeticum*, sicut & diluvium *Deucalionis*, cujus immensam vastitatem describens Poeta *Ovidius* lib. 1. Metamorph. Fab. 5. hæc habet.

Jamque mare, & tellus nullum discrimen habebant.
Omnia, pontus erant.

hæc paulo prolixius disserui, ut ostenderem, quam impie *Isaacus Peyrerius*, auctor Systematis Præadamitarum, ausus sit universalitatem Noetici Diluvii negare, &, Scriptura Sacra penitus valere jussa, fabulosas defendere variarum orbis nationum antiquitates, quæ cum Sacra Chronologia aperte pugnant. Hic temerarius Scriptor erat hæresiarchæ *Calvini* sequax, sed postea coram *Alexandro VII*. Pontifice Maximo, anno 1657. suam ejuravit hæresim, & impium, quod procuderat, Præadamitarum systema damnavit. (*a*)

„ (*a*) Expectabam, afferendæ universalis dilu„ vii exundationi, a Cl. Authore afferri tritum il„ lud de ostreis, aliisque marinis testaceis ac pi„ scibus, quorum spolia lapidefacta in arduis per „ orbem montibus nec rara nec infrequentia re„ periuntur, quibus indiciis marinas aquas eous„ que olim pertigisse ad oculum demonstratur; „ quod nonnisi in universali diluvio contingere po„ tuisse videri posset. Verum prudenter ab hoc „ urgendo argumento vir doctissimus sese absti„ nuit; ab ipso enim sui exordio usque nunc tot „ vices terræ facies sustinuit, tam sæpe novi mon„ tes ex ipso mari emerserunt, quemadmodum „ nostra etiam ætate prope insulam Sanctorini in „ archipelago accidisse scimus, ut merito dubitari „ possit, num ostrea illa, & pisces marini a ma„ ri, montes illos olim occupante, tum sensim re„ cedente, relicta sint: ut multis adductis argu„ mentis, & conjecturis demonstrat vir Cl. An„ tonius Vallisnieri in suo opere *Riflessioni intorno* „ *al Diluvio*.

D. Lubenti quidem animo auscultavi ea, quæ de Noetici Diluvii universalitate contra *Isaacum Peyrerium* adduxisti momenta; sed ad istud tam insulsum confutandum systema, satis superque, mea sententia, sufficeret Mandatum, quo, sicut nupertime cap. 7. libri Genesis legebam, præcepit Deus *Noemo*, ut omnis speciei animalia introduceret in Arcam. Quorsum enim, quæso, necessum fuisset illas animalium species tanta diligentia inducere in Arcam, easque ibidem servare, si diluvium dumtaxat particulare extitisset, & omnia ubique animalia non interiissent? Nonne ex aliis terris, diluvio non obrutis, animalia in ea particularia loca, quæ devastasset diluvium, facili negotio adduci potuissent? Sed tempus est, ut meos repetam lares, crastina die summo mane ad te reversurus, ut ea, quæ de vita, & rebus, quæ a Patriarchis antediluvianis præclare gestæ sunt, dicturus es, necnon accuratam in eorum subducendis annis Chronologiam addiscere possim.

COLLOQUIUM III.

De Vita & Rebus, quæ a Patriarchis antediluvianis gestæ sunt, & de vera in eorum subducendis annis Chronologia.

M. Cum Adamus sit primus Patriarcha antediluvianus, ex quo *uno fecit Deus omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ*, sicut inquit Apostolus *Paulus* Act. cap. 17. necesse est, ut ab ipso Adamo, & a rebus, quæ ad ipsius vitam spectant, præsentis Colloquii exordium ducamus.

D. De Adami creatione, de ejus felicitate in statu

statu innocentiæ, de illius lapsu, & e Paradiso terrestri expulsione, atque de omnibus miseriis, & vulneribus, quæ sibi, totique generi humano inflixit, abunde in præcedentibus Colloquiis disseruisti. Expone nunc, si placet, quid acciderit Adamo, postquam, una cum sua uxore *Eva* fuit e Paradiso terrestri expulsus.

M. Postquam Adamus, justo Dei judicio e Paradiso terrestri fuisset a Deo expulsus, funesta, heu nimium! experientia intellexit, quam durum in omnes, qui ab ipso prognati sunt, imperium perduellis concupiscentia exerceret. Hujus rei exemplum inter primos, quos procreavit, filios luculentum apparuit. *Cainus* quippe, filius Adami primogenitus, qui erat agricola, invidia succensus, Abelem, fratrem suum, qui erat pastor ovium, quasi universus orbis utique continendo par non esset, interfecit.

D. Dic, quæso, quænam fuerit causa invidiæ *Caini* erga fratrem suum *Abelem*, & qua pœna Deus in hunc fratricidam animadverterit?

M. Causa, cur *Cainus* invidia in fratrem suum *Abelem* exarserit, profecta est e singulari favore, quo Deus Abelem dignatus est, ejusque Sacrificia prætulit Sacrificiis *Caini*. Sic enim Scriptura Sacra Genesis cap. 4. refert: *Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero, & ad munera illius non respexit, iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus*. Cognovit autem *Cain*, munera sua repudiari a Deo, & ex adverso munera fratris sui *Abelis* grata esse Deo, quia, ut inquiunt periti interpretes, ignis descendebat de Cœlo, & in cineres redigebat oblationes *Abelis*, non autem oblationes *Caini* (*a*). Quo factum est, ut *Cainus* hoc visibili signo admonitus, facile intellexerit, quod fratris sui munera Deus suscepisset, & sua repudiasset. Hæc fuit origo invidiæ, quæ impulit *Cainum* ad occidendum fratrem suum *Abelem*, quem cælibem fuisse, ex silentio Scripturæ Sacræ, quæ nullam *Abelis* generationem narrat, colligunt multi Scripturæ Sacræ interpretes. Pœnam autem, quam Deus fratricidæ *Caino* inflixit, Scriptura Sacra exprimit his verbis: *Dixitque Deus ad eum* (seu Cainum) *quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua..... vagus, & profugus eris super terram*. Referunt Hebræi ex antiqua Rabbinorum traditione, quod *Cainus*, jam senio confectus, cum ex urbe *Enochia*, quam condiderat, animi gratia fuisset egressus, & inter densissima sylvæ arbusta consedisset, contigit ut *Lamechus* venationi deditus eo tempore in sylva illa vagaretur, & admonitus ab uno e famulis suis, quem *Tubalcainum* esse volunt, sub foliis, & ramis feram latere, jaculum in eum locum distinarit, & miserum *Cainum* occiderit. Verum, hanc, licet antiquam, Rabbinorum traditionem, ceu puram, putamque fabulam, peritiores Scripturæ Sacræ interpretes explodunt, primo, quia Scriptura Sacra nullibi memorat, *Cainum* fuisse a *Lamecho* occisum, sed potius innuit, *Cainum* non fuisse a *Lamecho* interfectum. Dicenti enim Caino: *Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me*; respondit Dominus: *Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur, posuitque Dominus Caino signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum*, Genesis cap. 3., frustratum porro Dei promissum, ac verbum videretur, signumque illud non præstitisset, ad quod positum a Deo fuerat, si *Cainus* a Lamecho, vel alio quopiam fuisset occisus. Dicere autem, quod casu, non sponte Lamechus occiderit Cainum, ariolari est, cum ea de re altissimum sit in Sacris Literis silentium. Hinc *Theodoretus*, Interrogatione 44. in Genesim, hanc Hebræorum traditionem, tanquam fabulosam, repudiat. Major autem fides hac in re *Theodoreto* adhiberi debet, quam cæteris aliis, quia Theodoretus hanc Hebræorum traditionem data opera, loco mox laudato, accurate discussit.

„ (*a*) Quamquam non satis ex Scriptura constat, „ quo indicio ambo fratres intellexerint a Deo Sacri„ ficium suum approbari, improbarique; probabile „ quidem esse arbitror, igne de Cœlo misso in Sacri„ ficium Abelis, negato vero in Sacrificium Cain, „ illius approbationem, alterius reprobationem in„ dicatam, quod & satis docent verba Theodo„ tionis, qui Dei placitum in Sacrificium Abelis „ reddit *ἐνεπύρισεν inflammavit Deus*.

D. Iste *Lamechus*, qui juxta Hebræorum traditionem, occidit *Cainum*, est ne ille *Lamechus*, qui, ut legitur cap. 4. Genesis, ex genere *Caini* ortus, induxit polygamiam, duasque duxit uxores, quarum uni nomen erat *Ada*, & nomen alteri *Sella*, & sic primus fuit, qui violavit legem monogamiæ, quam Deus tulit cap. 2. vers. 24. libri Genesis his verbis: *Quamobrem, relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*?

M. Hic *Lamechus*, quem Hebræi occisorem *Caini* fuisse dictitant, ille ipsissimus est, qui duas duxit uxores, ac primus ante Diluvium violavit legem monogamiæ a Deo latam ab exordio mundi. Quo fit, ut ab omnibus jure optimo, ceu legis divinæ prævaricator, damnetur. At enim, postquam Deus *Evam* ex costa *Adami*, dormientis, formasset, illam adduxit ad Adamum, dixitque Adamus: *hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea, & vocabitur Virago, quia de viro sumpta est &c.* Et cap. 1. Genesis: *Masculum & fœminam creavit eos, benedixitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram*. Quibus Scripturæ Sacræ contextibus liquido patet, Deum in exordio mundi non plures condidisse fœminas, sed unam tantum, adeoque matrimonium cum una dumtaxat uxore ex primaria Dei institutione profluxisse, & sic *Lamechum* contra primariam Matrimonii institutionem, a Deo factam, peccasse. Hinc est primo, quod pravum *Lamechi* exemplum, primævæ Legi Dei contrarium, sequuti haud fuerint Patriarchæ ante Diluvium. Nam nec *Noemus*, nec tres filii ejus, humano licet generi post Diluvium

vium propagando destinati, plures uxores habuerint, sicut evidenter colligitur ex cap. 7. Libri Geneseos, ubi hæc leguntur: *Et ingressus est Noe, & filii ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus in Arcam propter aquas Diluvii*. Et Epistolæ 1. S. *Petri* cap. 3. dicitur: *in diebus Noe, cum fabricaretur Arca, in qua pauci, idest, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam*. Hinc secundo Christus Dominus Matrimonium ad primam institutionem revocans, Matthæi cap. 19. ait: *Non legistis, quia, qui fecit homines ab initio, masculum, & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit Uxori, & erunt duo in carne una, itaque jam non sunt duo, sed caro una*. Hæc Christus Dominus; quibus verbis manifeste polygamiam simultaneam, seu pluralitatem uxorum, damnat, non est enim polygamia duorum in una carne. Addo denique, omnes Sanctos Patres, cum Græcos, tum Latinos, *Lamechum* damnare, quod primus contra primariam Matrimonii Legem, a Deo datam, duas uxores duxerit.

D. Necdum, pace tua dixerim, intelligo, qua de causa fuerit *Lamechi*, ante Diluvium, damnata polygamia? Nam primo, Patriarchæ veteresque justi post Diluvium plures uxores habuerunt, nec eorum tamen damnatur polygamia. Quorsum igitur *Lamechi* ante Diluvium damnatur Polygamia? Præterea, ideo excusatur Patriarcharum postdiluvianorum polygamia, quia post Diluvium erat multiplicandum genus humanum, aquis Diluvii pene extinctum, & quia etiam post Diluvium nulla Lex erat prohibens polygamiam. Porro, eædem concurrebant rationes tempore *Lamechi* ante Diluvium; tunc enim propagandum itidem erat genus humanum, nullaque extabat Lex, quæ polygamiam prohiberet. Quemadmodum igitur non damnatur in Patriarchis post Diluvium polygamia, ita nec ante Diluvium damnanda est in *Lamecho*. Videtur quippe mihi par utrobique ratio.

M. Longum certe latumque discrimen in ratione polygamiæ extat Patriarchas postdiluvianos inter & Patriarchas antediluvianos. Nam primo, polygamia Patriarchis postdiluvianis ideo crimini verti non debet, quia, ut inquit *S. Augustinus* lib. 22. contra *Faustum* Manichæum, invaluit post Diluvium mos plures habendi uxores: *Quando mos erat*, inquit Augustinus ille Doctor, *crimen non erat, & nunc propterea crimen est, quia mos non est*. Ast, in Patriarchis ante Diluvium mos non inoleverat plures ducendi uxores, sed *Lamechus* fuit primus, qui ante Diluvium primam Matrimonii institutionem, a Deo factam, violavit, duas ducens uxores, nullum hac in re habens prævium exemplum. Quapropter, ipse peccavit, sed non peccarunt Patriarchæ postdiluviani, quia post Diluvium obtinuit mos habendi plures uxores, immo, Deus cum Patriarchis postdiluvianis dispensavit, ut plures habere possent uxores, sicut operosius ostendemus in Colloquio tertio in Historiam secundæ Mundi ætatis; hujus autem dispensationis concessæ a Deo post Diluvium non alia causa fuit, nisi necessitas multiplicandi genus humanum, & brevitas vitæ Patriarcharum postdiluvianorum. Cum enim eorum vita brevior esset, quam vita Patriarcharum antediluvianorum, nimis lente multiplicatum fuisset genus humanum, si unam tantum quisque habuisset uxorem, & ideo Deus post diluvium polygamiam indulsit, qua ad propagandum genus humanum opus minime habebant Patriarchæ antediluviani, quia eorum vita longe diuturnior erat. Fateor, tamen, Legem, quæ Patriarchis antediluvianis simultaneam polygamiam prohibebat, non fuisse literis mandatam, sed eorum tantum mentibus impressam a Deo. Docuerat enim Deus *Adamum* Legem Matrimonii, eique conceptis verbis significaverat, se velle, ut in monogamia se contineret, quam Dei voluntatem Adamus docuit posteros usque ad Diluvium. Post Diluvium vero, Deus speciali inspiratione Patriarchas docuit, se polygamiam illis permittere, maxime cum illis viris sanctis, ut docet *S. Augustinus*, loco mox a me laudato, misceri multis uxoribus officiosum fuerit, non libidinosum. Sed de *Lamecho*, quem Hebræi occisorem *Caini* esse putant, & de ejus polygamia hactenus satis. Nunc ad Historiam Patriarcharum, qui ante Diluvium vixerunt, ex isto diverticulo redeamus.

D. Poteslne certo affirmari, *Adamum*, & ejus filium *Abelem*, a fratre suo *Caino* occisum, salutem æternam fuisse consecutos.

M. Æterna salus *Adami*, & uxoris illius *Evæ*, necnon filii ejus *Abelis*, a fratre suo *Caino* occisi, extra omnem dubitationis aleam posita esse debet. De salute Adami locupletissimum habemus in Sacris Literis testimonium, petitum e capite 10. Libri Sapientiæ, ubi hæc habentur. *Hæc*, seu sapientia, *illum*, idest, Adamum, *qui primus formatus est a Deo Pater Orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, & eduxit illum a delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia*. Præterea, viguit semper in Ecclesia constans Sanctorum Patrum traditio de salute Adami, huicque traditioni aperte suffragantur S. *Irenæus* lib. 3. adversus Hæres. cap. 34. *Tertullianus*, lib. 2. contra Marcionem cap. 25. *Epiphanius Hæresi 46.* & *Augustinus* pluribus in locis. Hinc est, quod *Tatianum*, qui fuit discipulus S. *Justini* Martyris, sed postea evasit auctor Sectæ Encratistarum, damnavit Ecclesia, quia negabat, Adamum fuisse æternam salutem assecutum. Hinc est etiam, quod omnes Catholici Doctores Abbatem *Rupertum* arguant, quod dixerit, sententiam de Adami damnatione probabilem esse, eamque multos sibi coætaneos Scriptores patronos nactam fuisse. Denique, incredibile est, Christum Dominum, qui innumeros filios Adami e servitute, & captivitate Diaboli liberavit, & æterna salute donavit, voluisse, *Adamum*, primum omnium Parentem, in massa perditionis relinquere, & nulla prorsus habita ratione laboriosæ, ac diuturnæ pœnitentiæ, quam una cum uxore sua, *Eva*, in terris egit, ab æterna gloria illum, & ipsius uxorem exclusisse. Continuatores *Bollandi* in Actus

in Actis Sanctorum Tomo 3. mensis Martii pag. 541. testantur, extare Martyrologium MS., quod in Ecclesia Bruxellensi olim solebat recitari, in quo ad diem 25. mensis Martii ista leguntur: *Eodem die*, seu 25. Martii, *plasmatio Adæ*, *& ejectio de Paradiso*. Idem habetur in MS. Florario, & alio vetustiori MS. Martyrologio *Usuardi*. Scilicet, quia Adamus, violando Dei præceptum, brachia extendit ad lignum vetitum, voluit Christus, obediendo Patri æterno, brachia ad Crucem extendere, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Hinc Christus voluit appellari *secundus*, seu *novissimus Adam; Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam*, seu Christus, *in spiritum vivificantem*, ait Apostolus *Paulus* Epist. 1. ad Corinth. cap. 15. Plerique ex antiquis Scriptoribus, a *Baronio*, *Torniello*, *Saliano*, *Gretsero*, & aliis relati, magno consensu tradiderunt, *Adamum* Hierosolymis, & quidem in Monte Calvariæ, ubi Christus Dominus crucifixus est, fuisse sepultum. Sed huic traditioni pluribus in locis fidem negat *S. Hieronymus*, docetque, Adamum sepultum fuisse in Civitate *Hebron*, ubi *Abraham*, & *Sara*, *Rebecca*, *Jacob*, & *Lia* conditi sunt; cui sententiæ S. Hieronymi subscribit S. *Thomas Aquinas* 3. p. qu. 46. art. 10. In dubium ergo revocari minime debet, Adamum ejusque uxorem *Evam*, æterna beatitudine gaudere. Idem de salute *Abelis*, filii *Adami*, quem *Cainus* per invidiam trucidavit, adfirmat Ecclesia Catholica. De *Abele* siquidem nonnulla Martyrologia, quæ in Actis Sanctorum ad diem 25. mensis Martii a *Bollandi* Continuatoribus citantur, mentionem faciunt, & in antiquo MS. Martyrologio Bruxellensi ad eumdem diem 25. Martii hæc leguntur: *Apud Agrum Damascenum Abel*, *primus Martyr*, *pro justitia occisus est*. Hinc multi Sancti Patres ajunt, *Abelem* gessisse typum Christi morientis, idque confirmat *Paulus* Epist. ad Hebræos cap. 12. v. 24. ubi hæc habet: *Et Testamenti novi mediatorem Jesum, & sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel*. Christus etiam Dominus appellat *Abelem*, justum, *Matthæi* cap. 23. v. 35. Denique, in Canone Missæ Deum orat Ecclesia, ut *Sacra dona propitio, ac sereno vultu respicere dignetur, sicut accepta habere dignatus est munera pueri sui justi Abel*. Quæ omnia manifesto probant, *Abelem* Cælo fuisse receptum.

D. Numquid Adamus præter *Cainum*, & *Abelem*, alios progenuit filios?

M. Non est dubium, quin Adamus, præter *Cainum*, & Abelem, alios procrearit filios, ait enim Scriptura Sacra cap. 5. Genesis vers. 4. *&* *facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios & filias*. Verum, Scriptura Sacra non enumerat omnes filios & filias Adami, sed, postquam recensuit *Cainum*, & *Abelem*, quem crudeliter *Cainus* interemit, tertium nominat Adami filium, videlicet *Sethum*: *Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens; posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain*, Genesis cap. 4. vers. 25. Nec mirari debes, quod Scriptura Sacra trium tantum filiorum Adami disertam mentionem fecerit; voluit quippe Moyses, libri Genesis Auctor, percensere dumtaxat Patriarchas, qui vixerunt ab Adamo usque ad Diluvium. Quocirca, post relatam *Abelis* mortem, memorat nativitatem *Sethi*, qui fuit tertius Adami filius, & secundus Patriarcha ante Diluvium.

D. Narra, si placet, omnia, quæ ad istum tertium Adami filium, *Sethum*, qui fuit secundus ante Diluvium Patriarcha, & quæ ad ejus posteritatem pertinere possunt.

M. Multa, quæ ad *Sethum*, ejusque posteritatem spectant, paucis complectar. In primis Scriptura Sacra innuit, *Sethum* in locum *Abelis*, a fratre suo *Caino* occisi, editum fuisse, & in eo pietatem cæsi Abelis refloruisse. Secundo, fuerunt in secundo Ecclesiæ sæculo quidam hæretici, dicti *Sethiani*, quod *Sethum*, Adami filium, existimarent esse Christum. Turpius tamen erraruut nonnulli ejusdem sæculi Hæretici, dicti *Cainitæ*, quia *Cainum*, miserabilem *Abelis* fratricidam, singulari veneratione colebant. Turpissime vero errarunt alii in eodem secundo Ecclesiæ sæculo Hæretici *Adamitæ*, quod in suis Conventiculis, omni plane pudore deposito, nudi omnes tam viri quam fœminæ, dictitarent, se primam Adami, patris *Sethi*, in horto voluptatis, seu in Paradiso terrestri, conditionem repræsentare, & sub hoc obtentu, quod horrendum est, promiscuo concubitu, & uxorum communione, belluarum instar, inverecunde uterentur. Circa posteritatem *Sethi*, duo observatione digna hic breviter subnectam. Et primo quidem *Josephus* lib. 1. Antiquitatum judaicarum cap. 3. scribit, *Sethi* nepotes Cœlorum ordinem ac syderarum cursus observasse, & *ne inventa sua ex hominum notitia dilaberentur, cum Adamus generalem Mundi interitum, unum incendio, diluvio alterum prædixisset, duas excitasse columnas, alteram lateritiam, alteram lapideam, & utrique inventa sua insculpsisse, ut, si lateritia diluvio periret, superstes esset lapidea, quæ hominibus discendi copiam faceret*. Præterea, observare debes, nepotes Patriarchæ *Sethi* fuisse acceptos Deo, quod probitatis & justitiæ cultores essent, & ideo *Filii Dei* in Scriptura Sacra appellati; nepotes vero *Caini* fuisse Deo exosos, quod parentis sui *Caini* haud dissimiles essent: *illi igitur*, seu nepotes *Sethi*, inquit Theodoretus quæst. 47. in Genesim, *tanquam pii & boni, cognominati sunt filii Dei. Separatum enim erat genus Sethi, & non permiscebatur cum cognatione Cain, propter illatam ei ab omnium Deo maledictionem*. Theodoreto succinunt *Procopius* in cap. 4. Genesis, & *Epiphanius* Hæresi 39. Et hinc orta est in utraque familia, *Sethi* videlicet & *Caini*, capitalis inimicitia, tantaque morum discrepantia, ut nepotes *Sethi* matrimonia inire nollent cum filiabus, quæ e *Caino* ortum suum ducebant.

D. Dicas mihi, quæso, quo pacto exponi debeat iste Scripturæ Sacræ locus, qui legitur c. 6. libri Genesis: *Videntes filii Dei filias hominum*, quod

quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant? Quinam sunt isti filii Dei, & istae filiae hominum?

M. Germana istius loci expositio est illa, quae per *filios* Dei intelligit posteros *Sethi*, & per *filias hominum* intelligit eas, quae erant de posteritate *Caini*. Filii autem *Sethi* vocati sunt *filii Dei*, quia propter pietatem, cultumque Dei singularem, segregati erant a posteris *Caini*. Filiae autem, quae descendebant e progenie *Caini*, dictae sunt *filiae hominum*, quod malitia similes essent parenti suo *Caino*. Porro, nepotes *Sethi*, sicut mox observavi, ita aversabantur posteros *Caini*, ut cum illis nihil commercii & societatis, nec cum eorum filiabus, usque ad tempora vicina Diluvio, connubia jungere voluerint. Sed, appetente diluvio, nepotes *Sethi*, illecti pulchritudine filiarum e progenie *Caini*, matrimonia inierunt cum illis, & earum consuetudine similes eis effecti, ab avita pietate degenerarunt, & una cum illis eluvione perierunt. Huic expositioni favent Sancti Patres & Scripturae Sacrae Interpretes. Quapropter, jure optimo rejici debet quorumdam antiquorum Scriptorum error, asserentium, *filios Dei*, quos Scriptura Sacra, loco mox laudato, ait, commercium habuisse cum filiabus hominum, intelligi debere *Angelos*, qui, mulierum pulchritudine capti, carnali commercio cum illis commixti sint. Hic, inquam, error rejici debet primo, quia Scriptura Sacra testatur, eos quos *filios Dei* appellat, captos fuisse pulchritudine mulierum, & rem cum illis habuisse. Sed Angeli nec mulierum pulchritudine capi, nec rem cum eis habere possunt, quippe qui corporis sunt omnino expertes, ut constans est omnium Theologorum sententia contra nonnullos antiquos Scriptores, qui Angelis corpora, non quidem crassa, sed subtilia, aerea, ignea tribuerunt. Per illos itaque, quos Scriptura Sacra appellat *filios Dei*, non possunt intelligi Angeli. Secundo, Scriptura Sacra, postquam meminit istius, filios Dei inter & filias hominum, matrimonii consortium subjicit: *Dixitque Deus: non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum*, igitur per *filios Dei*, qui *filias hominum* duxerunt uxores, Scriptura Sacra intelligit homines, non vero Angelos. (*a*)

„ (*a*) Unde orta fuerit fabella, quam veteres „ plures adoptarunt de angelis cum filiabus Cain „ congressis in luxuriem, detegunt non infeliciter „ nonnulli rati in hunc errorem inductos ex versione Septuaginta, quae habet *Angeli Dei*, quo „ loco in vulgata est *Filii Dei*. Hanc voculam ad „ literae rigorem accipientes veteres illi, angelos, „ excogitarunt, connubia cum puellis Cainitis miscuisse. Verum praeterquam quod in Scriptura vox „ *angelus* interdum pro hominibus pietate eximiis „ accipitur, textus etiam Septuaginta vaticanus non „ *angeli* sed *filii Dei* habet. Fatendum est tamen „ Alexandrinum codicem ferre expressis verbis „ *angeli Dei*. Vide Buddeum in hist. eccles. v. t. „ period. I. sect. II. §. I. in notis.

D. Fueruntne itidem puri homines illi gigantes, quos Scriptura Sacra cap. 6. libri Geneseos ait, procreatos fuisse ex his connubiis, quae filii Dei inierunt cum filiabus hominum: *Gigantes autem erant super terram in diebus illis; postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illaeque genuerunt, isti sunt potentes a saeculo viri famosi*.

M. Isti gigantes, quos perhibet Scriptura Sacra natos esse ex carnali congressu *filiorum Dei* cum *filiabus hominum*, fuerunt revera puri homines, non vero Daemones; sicut docent omnes Sacrae Scripturae interpretes. At enim, Daemones nasci haud possunt ex hominibus, sed *filii Dei*, qui, teste Scriptura, fuerunt istorum gigantum progenitores, erant homines, sicut mox ostendimus, non igitur Daemones erant isti gigantes, sed meri homines, quos, propter eorum fortitudinem & staturae proceritatem, Scriptura Sacra appellat potentes a seculo viros famosos. Observant autem periti Hebraei, Rabbinus *Abraham*, & R. *Aben Esra*, Gigantes appellari hebraice *Nephilim*, quasi *cadentes*, non quod e Coelo, quasi *Daemones* ceciderint (sicut nonnullis antiquis Scriptoribus per errorem obrepsit) sed quod caeteri homines, insolentem corporis eorum proceritatem intuentes, attoniti ante illos caderent: vel quod isti Gigantes ferocia, latrocinio, & tyrannide terribiles, irruerent violenter in homines, eosque in terram prosternerent, ad quod allusisse videtur *Job* c. 6. libri sui dicentis: *irruit in me quasi gigas*; vel isti gigantes appellantur ab Hebraeis *Nephilim*, seu *Cadentes*, quod propter suam in Deum impietatem & flagitiosissimam vitam provocaverint iram Dei, & in diluvio generali ceciderint: quo forte referri potest illud *Job* cap. 26. vers. 5. sui libri dicentis: *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis*. Addo etiam, nomen *Nephilim*, seu *Cadentium*, non solum Angelis, sed & hominibus convenire, qui e statu, vel professione sanctitatis excidunt, vel ab avita majorum suorum pietate degeneres ad studia moresque impiorum delabuntur, quales fuerunt posteri, qui ex Patriarcha *Setho* originem duxerunt. Hi quippe a Majorum suorum vestigiis deflectentes, & ad flagitia *Cainitarum* delapsi, haud immerito dicti sunt *Nephilim*, seu *Cadentes*, & ideo ad perdendos illos missum est universum diluvium, in cujus aquis submersi perierunt, sicut legitur libri Sapientiae cap. 14. vers. 6. & lib. Ecclesiastici cap. 16. vers. 8. *Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes virtuti suae*. Rejiciendus itaque est error quorumdam antiquorum Scriptorum, qui existimantes, Angelos esse corporibus praeditos, affirmarunt, illos gigantes, quorum meminit Scriptura, non fuisse homines, sed Daemones, ex carnali Angelorum cum mulieribus commercio procreatos. Ex his antiquis Scriptoribus, qui hujus erroris assertores ac patroni fuerunt, unum hic dumtaxat referam *Lactantium*, qui lib. 2. Divinarum Institutionum cap. 15. haec habet: *Cum ergo numerus hominum coepisset increscere, providens Deus, ne fraudibus suis Diabolus, cui ab initio terrae dederat potestatem, vel corrumperet vel disperderet*

geret homines, quos in exordio fecerat, misit Angelos ad tutelam cultumque generis humani; quibus, quia liberum arbitrium erat datum, præcepit ante omnia, ne terræ contagione maculati, substantiæ cælestis amitterent dignitatem: scilicet illos facere prohibuit, quod sciebat esse facturos, ut veniam sperare non possent. Itaque illos cum hominibus commorantes, dominator ille terræ fallacissimus (seu diabolus) consuetudine ipsa paulatim pellexit, & mulierum congressibus inquinavit. Tum in Cælum, ob peccata quibus se immerserant, non recepti, ceciderunt in terram. Sic eos diabolus ex Angelis Dei suos fecit satellites ac ministros. Qui autem sunt ex his procreati, quia neque Angeli, neque homines fuerunt, sed mediam quamdam naturam gerentes, non sunt ad inferos recepti, sicut in Cælum parentes eorum. Ita duo genera Dæmonum facta sunt, unum cæleste, alterum terrenum. Hi sunt immundi spiritus, malorum, quæ geruntur, auctores, quorum idem diabolus est princeps. Hunc errorem, quem *Lactantius* communem habuit cum nonnullis antiquis Scriptoribus, qui corpora Angelis tribuebant, & ex eorum cum fœminis congressibus terrestres Dæmones fuisse procreatos asserebant, nemo est in præsentia, qui non rejiciat, eumque inter alios *Lactantii* nævos non reponat.

D. De *Setho*, qui fuit secundus ante Diluvium Patriarcha, & de ejus posteritate plura scire non desidero, sed optarem, ut cæterorum Patriarcharum antediluvianorum res præclare gestas compendiose describeres, sicut eas refert Scriptura Sacra. Ea siquidem, quæ illos Patriarchas spectant, nonnisi ex Sacris voluminibus, velut ex ipsis fontibus, hauriri debent.

M. Tertius Patriarcha antediluvianus est *Enosus*, filius *Sethi*. De hoc Patriarcha *Enoso* ait Scriptura Sacra: *Iste cœpit invocare nomen Domini*, quod tamen non ita accipi debet, quasi ante Patriarcham *Enosum* nullus fuerit Deum invocandi modus, nec publicus Deo exhibitus cultus, sed *Enosus* dicitur cœpisse invocare nomen Dei, quia id majori & excellentiori, quam antehac, studio ac pietate fecerit, videlicet certas quasdam cæremonias, & solemnes precum formulas adhibendo. Negari siquidem haud potest, *Adamum*, primum omnium parentem, aliosque Patriarchas, qui præcesserunt Patriarcham *Enosum*, nomen Dei invocasse, & publicum Deo exhibuisse cultum, sicut aperte constat non solum ex sacrificiis, quæ *Caïnus*, & *Abeles*, filii Adami, Deo offerebant, sed etiam ex lege, quam Deus ab exordio mundi promulgavit, sanctificandi diem septimum, seu diem Sabbathi: *Et benedixit diei septimo & sanctificavit illum*, Genesis cap. 2. vers. 3. Quibus verbis voluit Deus, ut dies Sabbathi speciatim ipsius cultui esset consecratus, ab omnibus tanquam sanctus, solemnis & venerabilis haberetur, essetque dies sanctitatis, quietis, & gaudii. Hæc autem lex de sanctificatione Sabbathi, lata a Deo ab initio Mundi, ita Adamo, ejusque posteris imposita fuit, ut etiamsi Adamus non peccasset, & in statu innocentiæ perseverasset, posteri tamen ejus, in eodem innocentiæ statu constituti, debuissent peculiariter die septimo, seu die Sabbathi cultui divino vacare, eo potissimum nomine, ut hac stata die recolerent beneficium creationis suæ, totiusque Mundi, hac die Sabbathi completæ. Cum igitur ante Patriarcham *Enosum* fuerint Deo oblata sacrificia, & ab exordio Mundi viguerit lex, a Deo condita, de Sanctificatione Sabbathi, dici minime potest, hunc Patriarcham fuisse primum, qui publicum Deo debitum cultum instituerit.

D. Siste tantisper. Subiit animum scrupulus, quem mihi eximas velim. Si lex de sanctificatione Sabbathi a Deo ab exordio Mundi condita est; quorsum igitur Ecclesia dispensavit cum Christianis ab hac lege, quam a Moyse, eorum Legislatore, promulgatam semper retinuerunt; & etiamnum observant Judæi?

M. Christiani antiquitus Sabbathum pie coluerunt, eoque die cœtus suos habuerunt. Cur autem Ecclesia hanc Sabbathi sanctificationem, quam Deus non æternum, sed ad tempus dumtaxat duraturam promiserat, postea transtulerit in diem Dominicam? Apposite hanc rationem adducit Sanctus *Joannes Damascenus* lib. 4. *de Fide Orthodoxa* c. 32. juxta ultimam editionem, quam adornavit P. *Michael le Quien*, Ordinis Prædicatorum: *Ex quo venit*, verba sunt S. Joannis Damasceni, *quod perfectum est, evacuatum est quod ex parte erat, ac scisso per Salvatoris Crucem tegumento, sive velo legis, Sanctoque Spiritu igneis linguis illucescente, litera obsolevit, corporalia cessarunt, & impleta lege servitutis, lex libertatis nobis donata est. Atqui perfectam humanæ naturæ requiem celebramus, hoc est, Resurrectionis diem, in qua Dominus Jesus, vitæ auctor & salvator, nos ad promissam illis, qui spirituali cultu Deo serviunt, hereditatem introduxit &c.* Sicut ergo Lex Mosaica, adveniente Jesu Christo, vero Messia, cessit, non secus ac prodita luce evanescunt umbræ, ita Sabbathi sanctificatio post Legis Evangelicæ promulgationem desiit, & auctoritate Ecclesiæ translata est in diem Dominicam, in qua Christus Dominus resurrexit, nosque per Resurrectionem suam ad perfectam requiem & ad promissam hæreditatem introduxit. Obiter autem observare debes, Sabbathi sanctificationem tam antiquam, tamque celebrem apud Judæos fuisse, ut illius notitia ac veneratio pervenerit ad Gentiles, quos inter sic canit poeta *Ovidius*:

Cultaque Judæo septima sacra viro;

circa tamen originem sanctificationis Sabbathi apud Judæos, turpiter errarunt Gentiles, Sacrarum literarum rudes. Alii quippe existimarunt, Judæos in honorem *Saturni* Sabbathum colere. Alii in honorem *Bacchi* a Judæis institutum fuisse dixerunt. Alii voluerunt, Judæos, ex Ægypto exeuntes, laborasse ulceribus inguinum, quæ Ægyptii *Sabbo* appellabant, eaque septimo die cessasse, ideoque hunc diem a Judæis Sabbathum vocatum fuisse & speciali cultu ab illis celebratum. Sed hæc Gentilium pura putaque commenta sunt, quia, sicut superius dixi, Deus ab initio Mundi diem septimam, seu Sabbathi diem (in qua, ut inquit Scriptura, requievit ab omni opere, quod patrarat) sanctificavit, consecravit, legemque edixit,

ut omnes in posterum eamdem diem solemnem haberent, & per illius diei sanctificationem, quæ per singulas hebdomades recurrebat, hominum mentibus infixa hæreret Mundi creationis a Deo factæ constans ac perpetua recordatio. Hinc contra Infideles validum duci potest argumentum ad religionem confirmandam, veritatemque illius facti, quod in libr. Genesis narrat Moyses de Mundi creatione facta a Deo, & de lege, quam ad conservandam creationis Mundi perennem memoriam tulit sanctificandi diem septimum, seu diem Sabbathi. At enim, ex eo quod præceptum sanctificandi diem Sabbathi fuerit ab origine Mundi a Deo datum, atque a Patriarchis, & Hebræis diligentissime observatum, manifesto colligitur, non potuisse Moysem imponere Hebræis circa ejusmodi factum de creatione Mundi a Deo facta, cujus memoriæ celebrandæ per singulas hebdomades specialis dies semper apud Hebræos dedicatus fuit. Cum enim singuli Judæi per certissimam traditionem, & celebrationem Sabbathi, singulis hebdomadibus recurrentem, moniti ac plene instructi essent circa factum, quod spectabat creationem Mundi, contra Moysem omni proculdubio reclamassent, si hac in re aliquid falsi protulisset. Sed de origine Sanctificationis Sabbathi, & de cultu, qui ante Patriarcham *Enosum* Deo exhibebatur, satis dictum sit (*a*).

„ (*a*) Vera quidem de institutione Sabbathi vel „ septimæ diei author hic statuit, non tamen „ ab omnibus æque admissa; sunt enim plures, qui „ ea tenentur opinione, Festum Sabbathi indi- „ ctum a Deo fuisse Judæis in quinta statione, „ cum populus venit in Mara, ibi enim, ut le- „ gitur Exod. XV. 25. *constituit* Deus *præcepta at-* „ *que judicia:* atque hanc originem determinat „ paraphrastes Chaldæus in caput illud Exodi. Quod „ autem notat Moyses in Genesi de benedictione „ & sanctificatione sabbathi, qua die a creando „ mundo cessavit, id vero scriptum esse a Moyse „ affirmant, ut intelligeret populus, quam merito „ Deus lato in ea statione præcepto diem septi- „ mam Festam haberi voluerit. Ceterum usque „ ad id tempus nihil de sanctificatione diei Sab- „ bathici in Scriptura occurrere, scriptores isti „ opportune admonent. Hanc sententiam præ ce- „ teris dissertatione sua tuetur Dom. Abbas Sallier „ in dissert. de Festo septimæ diei in tom. v. *me-* „ *moires de literature de l'Academie des Inscriptions* „ *& belles lettres*, verum etsi in scriptura nihil „ ante illud tempus legatur, ac fieri potuerit, ut „ expresso præcepto in statione Maræ id Deus in- „ junxerit; vix tamen credo, diem aliquam indi- „ ctam non fuisse a Deo in ipso creati mundi „ exordio, cum præsertim Moyses non ambigue af- „ firmet diem septimam sanctificationem & bene- „ dictionem a Creatore obtinuisse. Nec aliter ea „ verba, quam de sabbathi institutione Patres com- „ muni assensu unquam acceperunt. Felicius Ab- „ bas ille doctissimus demonstrat septimæ diei fe- „ stum commune aliis etiam nationibus fuisse; ad- „ ductis tamen veterum non obscuris testimoniis „ evincit diem septimam, quæ tantopere apud ve- „ teres celebratur, fuisse septimam cujuslibet men- „ sis, non vero septimam per singulas recurrentes „ hebdomadas.

D. Aliorum Patriarcharum, qui post *Enosum* vixerunt ante Diluvium, summatim, quæso, gesta perstringe, ne colloquium nostrum longius, quam par sit, protrahatur.

M. Patriarcha *Enosus*, genuit *Cainanem*, Cainan vero genuit *Malaleelem*, Malalcel autem *Jaredem*. Verum, quia de tribus illis Patriarchis, qui post Patriarcham *Enosum* vixerunt, nihil suggerunt Codices sacri, his prætermissis, transitum faciemus ad Patriarcham *Enochum*, qui fuit filius *Jaredis*, ac septimus ab Adamo Patriarcha, de quo Scriptura Sacra cap. 5. Geneseos hæc habet: *Ambulavit* (Henoch) *cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus*.

D. Ecquid, sodes, sibi volunt hæc Scripturæ verba, de *Henocho* dicta: *Et non apparuit, quia tulit eum Deus*? Voluitne Scriptura Sacra his verbis: *Et tulit eum Deus*, significare, quod *Enochus* mortuus sit, vel quod Deus vivum transtulerit *Henochum* in aliquem locum, in quo adhuc vivit?

M. Gemina est istorum Scripturæ Sacræ verborum interpretatio. Nonnulli cum Rabbino *Aben Esra* dicunt, hæc Scripturæ verba; *Quia tulit eum Deus*, significare, Patriarcham *Enochum* revera mortuum esse, non secus ac Libri primi Regum c. 19. verba illa Prophetæ Eliæ: *Tolle, quæso, animam meam*, significant mortem. Huic interpretationi suffragatur etiam Rabbi *Salomon*, aitque, Patriarcham *Enochum*, justum quidem fuisse, sed mente versatili, seu instabili, & ad impie agendum propensa, eamque ob rem, fuisse a Deo præmatura morte sublatum, sed hæc interpretatio, utpote falsa, reijcienda est. Alii vero Scripturæ Sac. Interpretes, cum Græci, tum Latini, asserunt, hæc Scripturæ Sacræ verba: *Quia tulit eum Deus*, significare, Patriarcham *Enochum* necdum esse mortuum, sed a Deo fuisse translatum in certum quemdam locum, ubi etiamnum vivit, eumque in fine Mundi venturum, ut fraudes Antichristi detegat, Fideles in Christi Fide confirmet, Judæos ad Christianam fidem convertat: denique, illum, post expletum prædicationis suæ tempus, ab Antichristo occisum iri, sed, post tres dies & dimidium, ad vitam rediturum, & splendidissima circumfusum gloria, in nube lucida ascensurum in Cælum. Hæc secunda interpretatio retinenda, & amplectenda est, tum quia non solum traditur ab omnibus Sanctis Patribus cum Græcis, tum Latinis, sed quia etiam perpetua, sibique semper constanti Ecclesiæ, & omnium Orthodoxorum traditione fulcitur: Tum quia magis congruit Scripturæ Sacræ, quæ non obscure innuit, Patriarcham *Enochum* nondum esse mortuum, sed adhuc in vita mortali conservari a Deo. Sic enim legitur Genesis cap. 5. v. 24. *Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus*. Deinde, Libri Sapientiæ cap. 4. v. 10. legitur: *Henoch, placens Deo, factus est dilectus, & vivens inter peccatores, translatus est: raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Idem ferme legitur cap. 44. v. 16. Libri Ecclesiastici: *Henoch placuit Deo*,

Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus pœnitentiam. Postremo Apostolus Paulus Epist. ad Hebræos c. 11. v. 5. de Patriarcha *Henocho* hæc habet: *Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia transtulit eum Dominus: ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo*. Ex quibus Scripturæ Sacræ locis facile colligitur, Patriarcham *Enochum* nondum esse mortuum, sed a Deo fuisse translatum in certum quemdam locum, ubi etiamnum vivit.

D. Gestirem scire locum, in quem Deus transtulerit Patriarcham *Enochum*?

M. Nonnulli existimant, Patriarcham *Enochum* fuisse a Deo translatum in Paradisum terrestrem, in quo constitutus est Adamus, ibique illum adhuc vivere, & hanc in rem laudant illud testimonium depromptum ex cap. 44. Libri Ecclesiastici: *Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum &c.* Verum nihil inde certi elici potest, quia non raro Scriptura Sacra *Paradisi* voce utitur, non ad indicandum Paradisum terrestrem, in quo fuit positus Adamus, sed ad designandum quemvis amœnum, ac deliciis affluentem locum, & in eo testimonio Libri Ecclesiastici citato hæc Paradisi vox nullo epitheto restringitur ad illum Adami Paradisum. Denique, permulti viri eruditi docent, Paradisum terrestrem, in quo fuit Adamus, aquis Diluvii Noetici, quod, sicut superius ostendimus, in universum Orbem grassatum est, deletum fuisse, quantum ad cultum, & amœnitatem. Quem igitur in locum Deus transtulerit *Enochum* inquirere, non solum curiosum, sed supervacaneum est: *Multi*, inquit S. Chrysostomus Homil. 22. in Epistolam ad Hebræos, *quærunt, quomodo translatus sit Enoch? & cur translatus sit? & cur non sint mortui neque ipse, neque Elias? & si adhuc vivant? quomodo vivant? & in quo habitu? Sed supervacaneum est hoc quærere. Nam quod ille quidem, nempe Henoch, sit translatus, hic autem Elias sit assumptus, dixerunt Scripturæ. Ubi autem sint, & quo modo sint, non adjecerunt. Non enim amplius dicunt, quam quæ sunt necessaria*. Idem docet S. *Augustinus* lib. 2. adversus *Pelagium*, & *Cælestium* cap. 23.

D. Dicebat mihi nuperrime vir eruditus, Patriarcham *Enochum* edidisse librum, ex quo excerptam Prophetiam citat S. *Judas*, Apostolus, v. 14. suæ Epist. ubi hæc habet: *Prophetavit autem, & de his, septimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis*. Id autem mihi verosimile haud videtur, quia sæpius a te audivi, Moysem, juxta Sanctorum Patrum sententiam, primum esse omnium Scriptorem, quod sane falsum esset, si Patriarcha *Enochus*, qui multis Sæculorum myriadibus Moysem præcessit, librum scripsisset.

M. Liber, qui olim circumferebatur sub nomine Patriarchæ *Enochi*, ad Apocryphorum classem ablegandus est, utpote suppostitius, & multis scatens erroribus, quos inter Auctor illius libri ait, Angelos Dei, amore mulierum captos, earumque congressibus inquinatos fuisse, & ex illis filios genuisse. Hinc libro, Patriarchæ Enocho perperam adscripto, omnem auctoritatem abrogant Sancti Patres *Hieronymus*, & *Augustinus*, quos secuta est Catholica Ecclesia, quæ nullam huic spurio libro asseruit, ac vindicavit auctoritatem. Citat quidem S. *Judas*, Apostolus, Patriarcham *Enochum*, tanquam auctorem illius Prophetiæ, quam in sua Epistola refert; sed inde non sequitur, *Enochum* scripsisse aliquem librum. Potuit quippe Apostolus *Judas* ejusmodi Prophetiæ *Enochi* per revelationem sibi divinitus factam habere notitiam, vel hæc *Enochi* Prophetia, ope continuatæ Traditionis conservata, potuit de ore in os; & de aure in aurem usque ad S. *Judam*, Apostolum, pervenire, qui illam, afflatus Spiritu Sancto, suæ Epistolæ inseruit. Si enim, ut recte observasti, Patriarcha *Enochus* esset illius libri, qui sub ejus nomine prostat, genuinus parens, esset itidem omnium Gentium Scriptorum antiquissimus, non vero Moyses; quod tamen negant omnes Sancti Patres. Nulla ergo fides habenda est *Tertulliano*, qui in lib. *De habitu Muliebri* hunc librum, qui Patriarchæ *Enocho* tribuitur, genuinum esse affirmat, & ex eo errorem de corporeitate Angelorum, & de illorum carnali cum mulieribus commercio errorem hausit.

D. Genuitne Patriarcha *Enochus* aliquem filium, antequam transferretur a Deo in eum locum, ubi, sicut mox dixisti, etiamnum vivit?

M. Patriarcha *Enochus*, sicut legimus cap. 5. Libri Geneseos, *vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalem .... & vixit, postquam genuit Mathusalem, trecentis annis, & genuit filios, & filias; & facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni*. Porro, circa *Mathusalem*, qui fuit *Enochi* filius, & octavus Patriarcha antediluvianus, duo velim observes. Primum est, Versionem 70. Interpretum in capite 5. Libri Geneseos sub mendo cubare. Ibi namque, juxta Græcorum Codicum calculum, *Mathusalem* invenitur vita functus post Diluvium annis quatuordecim, quod aperte adversatur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epist. 1. S. *Petri* diserte asserit, octo tantum animas, Noemum videlicet & uxorem ejus, tres ejus filios, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*, cum tribus eorum uxoribus, universalis Diluvii exitium evasisse. Quod quidem, ut clarius intelligas, advertere debes, *Mathusalem*, juxta 70. Interpretum Chronologiam, genuisse *Lamechum*, cum esset annorum 167. & rursus *Lamechum*, cum esset annorum 188. genuisse *Noemum*. Ex quo calculo sequitur, *Mathusalem* habuisse annos trecentos quinquaginta quinque, quando natus est *Noemus*. Cum igitur universale Diluvium contigerit anno sexcentesimo vitæ *Noemi*; necesse est, ut, juxta Codices Græcos, *Mathusalem*, anno, quo accidit universale Diluvium, natus dumtaxat fuerit annos nongentos quinquaginta quinque. Sed quia, nemine reclamante, *Mathusalem* vixit annos nongentos sexaginta novem, ut perhibet Scriptura Sacra, manifestum est, *Mathusalem*, juxta Codices Græcos, habita ratione per partes, vixisse quatuordecim annis post Diluvium. At, in Sacri Textus Hebræi Chronologia

omnia

omnia sibi perfecte cohærent. Nam, juxta Hebræos Codices, *Mathusalem* genuit *Lamechum* cum esset annorum 187. *Lamechus* autem genuit *Noemum*, cum esset annorum 182. A die ergo nativitatis *Mathusalem* usque ad nativitatem *Noemi* interfluxerunt anni trecenti sexaginta novem, quibus si adjicias sexcentos annos, quos natus erat *Noemus*, quando accidit Diluvium, facile comperies, Mathusalem anno vitæ suæ nongentesimo sexagesimo nono vitam cum morte commutasse, eodem videlicet anno, quo Diluvium Noeticum in totum Orbem grassatum est. Hic est nodus in Codicibus Græcis, seu 70. Interpetum, circa generationem Patriarchæ *Mathusalem*, implicatissimus, seu potius manifestus error, qui, sicut ait S. *Augustinus* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 13. *non casum redolet, sed industriam*. Unde idem S. Doctor cap. 11. ejusdem libri hæc habet: *Sed inquiunt, Judæos, dum nobis invident, quod Lex, & Prophetæ ad nos interpretando transmiserunt, mutasse quædam in Codicibus suis, ut nostri minueretur auctoritas. Hanc opinionem, vel suspicionem accipiat quisque ut putaverit, certum est tamen, Mathusalem non vixisse post Diluvium, sed eodem anno fuisse defunctum*. Alterum, quod velim observes, spectat Codices Samaritanos circa generationem *Mathusalem*. Testatur quippe S. *Hieronymus* in lib. *De Traditionibus Hebraicis*, se in Samaritanorum Codicibus sic scriptum invenisse: *Et vixit Mathusalem* 187. *annos, & genuit Lamech*. At, doctissimus P. *Morinus*, Congregat. Oratorii Presbyter, Exercitatione 4. *De Textus Hebræi, Græcique sinceritate*, specimen exhibet Samaritani Codicis, ubi Mathusalem vixisse tantum dicitur 67. annis, antequam genuit Lamechum. *Scaligerus* autem ex altera parte affirmat, se in Exemplari Samaritano, quod penes se habebat, sic invenisse scriptum: *Et vixit Mathusalem* 77. *annos, & genuit Lamechum*. Quæ sane varietas multum derogat sinceritati Codicis Samaritani; de quo tamen *Joannes Morinus*, mox laudatus, tantopere gloriatur. Quis enim hinc non colligat, aliud fuisse Exemplar Samaritanum S. *Hieronymi*, aliud *Morini*, aliud *Scaligeri*?

D. Intelligo quidem Patriarcham *Mathusalem*, annos natum nongentos sexaginta novem, mortuum esse eodem anno, quo contigit universale diluvium; at scire vellem, an iste *Lamechus*, quem dicis fuisse Patriarchæ *Mathusalem* filium, idem sit ac ille *Lamechus*, cujus superius mentionem fecisti, quique *Cainum*, filium *Adami* occidit, & primus fuit, qui ante Diluvium polygamiam simultaneam invexit, duas ducendo uxores, contra Legem de Monogamia ab exordio Mundi latam a Deo?

M. Iste *Lamechus*, filius *Mathusalem*, pietate insignis fuit, & a justitia, sapientia, multarumque rerum cognitione commendatur, subindeque plane diversus ab illo *Lamecho*, qui mulierosus fuit, & primus Polygamiam induxit. *Lamechus*, qui fuit Mathusalem filius, & Pater *Noemi*, originem habet ex *Adamo* per *Sethum*, & *Lamechus*, qui primus duas uxores duxit, ex *Adamo* per *Cainum* trahit genus suum. Genealogia *Adami* per filium suum *Sethum* Deo grata fuit & accepta. Genealogia vero Adami per filium suum *Cainum* fuit Deo exosa. Utramque genealogiam *Adami*, majoris claritatis ergo, hic subnectam, sicut describitur cap. 4. & 5. libri Geneseos.

Genealogia Adami per filium suum Cainum, quæ Deo exosa fuit.

Adamus genuit *Cainum*.
Cainus genuit *Henochum*, & ædificavit civitatem, quam de nomine filii sui *Enochiam* nuncupavit.
Henochus genuit *Irad*.
Irad genuit *Maviael*.
Maviael genuit *Mathusael*.
Mathusael genuit *Lamechum*;
Iste est *Lamechus*, qui duas accepit uxores, nomen uni *Ada*, & nomen alteri *Sella*.

Lib. Gen. c. 4.

Genealogia Adami per filium Sethum quæ Deo grata, & accepta fuit.

Adamus genuit *Sethum*.
Sethus genuit *Enosum*.
Enosus genuit *Cainanem*.
Cainan genuit *Malalaelem*.
Malalael genuit *Iared*.
Iared genuit *Henochum*.
Henochus genuit *Mathusalem*.
Mathusalem genuit *Lamechum*.
Lamechus genuit *Noemum*.

Lib. Gen. cap. 5.

D. Pervenimus tandem ad *Noemum*, Lamechi filium, qui fuit decimus Patriarcha antediluvianus, sub quo universale diluvium contigisse superius observasti. Sed dicas, amabo, quorsum Deus, emisso universali diluvio omnes homines delere voluerit, & *Noemo* duntaxat ejusque familiæ pepercit?

M. Causam terribilis illius erga homines divinæ sententiæ non aliam, præter malitiam hominum assignat Scriptura Sacra cap. 6. libri Genesis, ubi hæc habet: *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore.... delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres cæli*. Causam vero cur Deus Patriarcham *Noemum*, ejusque familiam huic destinatæ exemerit sententiæ, continenter Scriptura Sacra ibidem profert, dicens: *Noe vero invenit gratiam coram Domino.... Noe vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis*. Cum igitur tempore *Noemi* omnis caro corruperat viam suam, misit e Cœlo Deus ultrices aquas, ut hæc scelerum sentina penitus elueretur, & perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusque terræ eluvione flagrans ubique hominum libido restingueretur. *Noemi* autem, Patriarchæ pii, ac justi, familiam a Diluvio libera-

beravit Dominus, ut in ea vigeret, ac conservaretur vera Religio, & ad posteros illibata pervenire posset. Admonitus itaque *Noemus* a Domino, diluvium terris imminere, Arcam immensæ magnitudinis ex lignis contexuit, ac bitumine illam impenetrabilem aquis reddidit. Sed (quod singulari observatione dignum est) huic construendæ Arcæ homines, qui aquis Diluvii perire debebant, diu adlaborarunt, deridentes tamen *Noemum*, quasi delirum senem, a quo in Arcam, & ad sinceram scelerum detestationem, verbo & exemplo invitabantur. Sed in illos insanos homines vere quadrat istud, quod vulgo circumfertur, Adagium: *Sero sapiunt Phryges*; tunc enim serius agnoverunt, *Noemum* verum fuisse vatem, quando omnis ad Arcam, & ad salutem aditus præclusus omnino fuit. In hac Arca *Noemus* cum uxore sua, ac filiis tribus, *Semo*, *Chamo*, *Japheto*, & totidem suis Nuribus clausus est: volucrum etiam paria, itidemque diversi generis bestiarum, eadem in Arca recepta sunt, reliqua omnia, quæ erant in Mundo, fuere diluvio absumpta. Mansit autem *Noemus* clausus in Arca, donec jam imbrem destitisse, ac quieto in solo Arcam circumferri intellexerit. Tunc enim ratus id quod erat, corvum explorandæ rei gratia, primum per fenestram Arcæ dimisit, eoque non revertente, (utpote aut cadaveribus incubante, aut Arcæ tecto insidente) emisit *Noemus* columbam, quæ cum consistendi, seu pedem solo figendi locum non reperisset, reversa est, sed rursum remissa, folium olivæ retulit, manifestum indicium nudari cacumina arborum. Tertio demum emissa columba, non rediit, indeque certe cognoscens *Noemus*, cessasse penitus Diluvium, egressus est ex Arca. Mansit autem *Noemus* in Arca per annum integrum solarem, undecim diebus anno lunari majorem. Sic enim *Gordonus* calculum ponit: per dies 40. pluit. Per dies 150. stetit plenum diluvium. Per dies 129. minuuntur aquæ. Per dies 56. Noe perseverat in Arca, terra exsiccata. Hic dies ultimus habetur a multis vigesimus septimus mensis secundi, adeo ut annus integer solaris, & decem præterea dies hunc numerum efficiant. Hinc recte S. *August.* l. 15. de Civ. Dei c. 14. ait: *a sexcentesimo anno vitæ Noe, prorsus tantus etiam tunc dies fuit, quantus & nunc est, quem viginti & quatuor horæ diurno curriculo nocturnoque determinant: tantus mensis, quantus & nunc est, quem luna cæpta & finita concludit: tantus annus, quantus & nunc est, quem duodecim menses lunares, additis, propter cursum solarem, quinque diebus & quadrante consummant.* Eandem anni, & mensis formam fuisse a veteribus observatam asserit idem Sanctus Doctor lib. 4. de Trinitate cap. 4. Quid autem post egressionem ex Arca gesserit Noemus? & quo pacto ejus filii extinctum pene genus humanum reparaverint, instauraverint, ac per totum orbem propagaverint? opportunius suo loco ostendemus, seu in colloquiis nostris in historiam secundæ Mundi ætatis, quæ incipit ab universali Diluvio, & protenditur usque ad vocationem *Abrahami*.

D. Diluvium istud, quod Gentiles vocant *Ogygium*, & quod item *Deucalioneum* nuncupant, est ne idem ac Diluvium universale, quod sub Patriarcha *Noemo* contigisse Sacra Scriptura refert, vel ab eo plane diversum?

M. Hæc Diluvia, quæ contigisse narrant Gentiles, & quorum unum appellant *Ogygium*, alterum *Deucalioneum*, revera accidisse pertendunt multi Scriptores, qui in primis dicunt, hæc duo Gentilium Diluvia, videlicet *Ogygium*, & *Deucalioneum*, fuisse tantum Diluvia particularia, Diluvium vero, quod Scriptura Sacra ait sub Patriarcha *Noemo* inundasse terram, fuisse universale. Secundo, dicunt illi Scriptores, Diluvium *Ogygium* incidisse in tempora Patriarchæ *Isaaci*, filii *Abrahami*, vocari autem *Ogygium* ab *Ogyge*, Patre *Inus*, Beotiæ Rege; Diluvium vero alterum appellari *Deucalioneum a Deucalione*, Promethei filio, secundo Atheniensium Rege, *Cecropis*, primi Atheniensium Regis successore, & Moysis æquali. Postremo dicunt, Diluvium *Ogygium* Diluvio universali Noetico fuisse annis quingentis recentius, sed Diluvio *Deucalioneo* antiquius esse annis ducentis, & sexaginta tribus. Sic censent bene multi Scriptores. At ipse existimo, hæc omnia esse pura putaque commenta Græcorum Gentilium, qui aliquam notitiam de Diluvio universali Noetico, sive ex lectione Librorum Moysis, sive ex traditione cum accepissent, illud accidisse finxerint sub Regibus suis antiquissimis *Ogyge*, & *Deucalione*. Certe Diluvium *Deucalioneum*, sicut jam observavi sub finem secundi nostri Colloquii, Poeta *Ovidius* aperte innuit, non fuisse particulare, sed universale, ex quo sequitur, illud nec re, nec tempore differre a Diluvio universale, quod sub Patriarcha *Noemo* contigisse narrat *Moyses*. Lucianus etiam in libro *de Dea Syria*, qui extat Tom. 3. ejus Operum, Editionis Basileensis, describit hoc Diluvium *Deucalioneum*, non tanquam particulare, sed tanquam universale, in quo omnes perierint. Postquam enim hic Scriptor Græcus eo in libro locutus est de Templo Heliopolitano, ut vetustate clarissimo, ita per Orientem in gentibus celeberrimo, ista subjungit, juxta Versionem *Jacobi Micylli*: *Complures igitur Deucalionem Scytham illum tradunt, Templum hoc consecrasse, eum puta Deucalionem, cujus temporibus aquarum Diluvium fuit. Cæterum de Deucalione inter Græcos sermonem, quem illi de eo referunt, audivi. Habet sermo ille hoc pacto: hanc hominum generationem, quæ nunc est, ab initio haud quaquam fuisse, sed eam, quæ tum fuit, totam interiisse; hos autem homines, qui nunc sunt, secundi generis esse ejus, quod rursus a Deucalione in tantam multitudinem excrevit. De illis autem hominibus hujusmodi quædam traduntur: cum contumeliosi admodum essent, nefaria opera eos perpetrasse. Neque enim jusjurandum observasse, neque hospites recepisse, neque supplicum miseros esse. Ob eam rem, maximam calamitatem ipsos mox consecutam esse. Statim enim & tellus multam aquam effudit, & imbres magni fuerunt, & flumina solito majora decurrerunt, & mare quoque in multum ascendit eo usque dum omnia aquis inundarentur, atque omnes perirent. Deucalion autem solus omnium relictus fuit, in secundam*

dam videlicet generationem, prudentiæ simul, & pietatis gratia. Servatus autem fuit hoc pacto: Arcam ipse habebat, impositis in eam, & liberis, & uxore sua, conscendit. Cæterum, cum ipse ingrederetur, venerunt eodem & apri, & equi, & leonum genera, & serpentes, aliaque quæcumque tellure pascuntur, bina ex unoquoque genere cuncta. Ille autem recepit ad se omnia, atque ea ipsum haud quaquam lædebant, sed magna inter eos, Jove ita dispensante, concordia erat, unaque in Arca omnes navigabant, quamdiu aqua superabat. Atque hæc quidem de Deucalione Græci tradunt. Hanc *Luciani* de universali Diluvio, ejusque circumstantiis, narrationem si attente perpendas, facile percipies, Diluvii universalis, quod sub Patriarcha *Noemo* contigit, notitiam ad Græcos, seu Gentiles, pervenisse, eos vero commentos postea fuisse, istud Diluvium accidisse sub uno e suis Regibus, videlicet *Deucalione*.

D. Putasne, aliquos ex his, qui tempore *Noemi* vindicibus aquis universalis Diluvii extincti sunt, Pœnitentiam egisse, & æternam damnationem evasisse?

M. Si sermo sit de parvulis, qui per Sacramentum Legis naturæ, aut per Fidem signo aliquo sensibili, & sacro significatam, & confirmatam, ab originali peccato mundati, & sanctificati erant; nullum dubium est, quin isti parvuli, aquis Diluvii universalis submersi, salutem æternam fuerint consecuti. Si etiam sermo sit de his hominibus, qui, incipiente Diluvio, pœnitentiam agere potuerunt, donec aquis suffocati interirent, certum itidem est, illos, si revera pœnitentiam egerint, salutem æternam fuisse adeptos. Pœnitentiam autem aliquos ex his, qui universali Mundi Diluvio perierunt, egisse, docere videntur S. Hieronymus in Libro Quæstionum Hebraicarum in Genesim, & in Caput I. Prophetæ *Nahum*, necnon *Rupertus*, Abbas, lib. 4. Commentariorum in Genesim cap. 16. Ast, ipse, cum aliis doctissimis Scripturæ Sacræ Interpretibus, existimo, nullos ex his, qui in hoc generali Mundi naufragio extincti sunt, pœnitentiam egisse, ac subinde illos omnes æternam damnationem incurrisse. Tantum enim abest, ut Scriptura ullibi innuat, aliquos ex his, qui Diluvio Noetico perierunt, scelerum suorum pœnituisse, ut potius Evangelista *Lucas* cap. 17. v. 27. contrarium aperte testetur his verbis: *Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem, qua intravit Noe in Arcam, & venit Diluvium, & perdidit omnes*. Quapropter, sicut non licet asserere aliquos, vel ex Sodomitis, qui incendio perierunt, vel aliquos ex Ægyptiis, qui in Mari rubro demersi sunt, vel aliquos ex his, quos cum *Core*, *Dathan*, & *Abiron* dehiscens terra absorbuit, pœnitentiam egisse, quia de illorum pœnitentia altum est in Scriptura Sacra silentium; ita nulli affirmare fas est, aliquos ex his, qui tempore Noemi in generali Mundi Diluvio interierunt pœnitentiam egisse, quia de illorum pœnitentia silet omnino Scriptura Sacra; nec debemus certo quidquam pronuntiare, cujus in sacris litteris ne vola quidem, ac vel minimum reperitur vestigium, alioqui procacibus quibusdam ingeniis in Sacrarum Scripturarum interpretatione amplissimum ariolandi, vanisque indulgendi conjecturis aperiretur ostium. Probabilius itaque esse censeo, omnes homines, qui universali Diluvio perierunt, æternam damnationem incurrisse, tum quia, silente Scriptura Sacra, dicere haud possumus, quemquam illorum pœnitentiam egisse; tum quia etiam, juxta doctrinam Sanctorum Patrum, quemadmodum hi omnes, nullo excepto, qui extra Ecclesiam moriuntur, per temporalem mortem transeunt ad æternam, ita quicumque extra Arcam Noemi perierunt, æternum perierunt. Absurdum quippe est, & Scripturæ Sacræ auctoritati penitus contrarium, dicere impios, de peccatis suis pœnitentiam non agentes, æternis suppliciis non puniri, quia pœnis temporalibus in hac vita plectuntur.

D. Quoto anno Mundi contigit Diluvium universale Noeticum?

M. Hæc difficultas, propter Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum Codicum in annis Patriarcharum antediluvianorum numerandis discrepantiam, satis intricata est, nec tam facile dirimi potest. Hebræi namque ab ortu Mundi usque ad Diluvium numerant dumtaxat annos 1656. Græci autem, seu 70. Interpretes, a creatione Mundi usque ad Diluvium subducunt annos 2242. vel 2262. Samaritani denique ab exordio Mundi usque ad Diluvium numerant annos 1307. De hac calculorum discrepantia doctissimi Chronographi, & Theologi magno animorum æstu, hac nostra præsertim tempestate inter se se digladiantur, altercantur, tumultuantur; aliis Textum Hebræum, ac subinde Hebræorum calculum Versioni, & calculo 70. Interpretum anteponentibus; aliis e diverso stantibus pro Versione, & calculo Græcorum, seu 70. Interpretum. Qui calculum Hebræorum probant, mendosam & interpolatam esse 70. Interpretum Chronologiam pertendunt. Qui vero 70. Interpretum Epilogismum tuentur, corruptum, & adulteratum fuisse Textum, ac calculum Hebræorum dicunt, & utrique suas varias conjecturas proponunt. Longior certe essem, si hanc quæstionem, quæ amplissimam præbet disputandi materiam, in præsentia vellem accurate, pro eo ac meretur discutere. Consultius me facturum puto, si te remittam ad Dissertationem, quæ est ordine quinta, inter alias Dissertationes, quas edidi in libro *De Misteriis, & annis Jesu Christi Servatoris nostri*, quem Romæ anno 1724. secundis curis adornatam publicam in lucem emisi. In hac quippe Dissertatione multis momentis evinco, Chronologiam Textus Hebræi, in numerandis annis Patriarcharum ante, & post Diluvium, præferendam esse calculo Codicum Græcorum, & Samaritanorum, ibidemque omnibus objectionibus, quæ vulgo proponi solent, abunde facio satis.

D. Cum librum, quem lucubrasti, *De Mysteriis, & annis Jesu Christi*, nunc ad manum non habeam, optarem, ut compendio hic præcipua proferres momenta, quibus probari potest, Textus Hebræi Chronologiam in supputandis annis Patriarcharum primæ, & secundæ ætatis præponi debere calculo Codicum Græcorum, seu 70. Interpretum, & Samaritanorum.

M. Inter præcipua momenta, quibus probatur, Chronologiam Textus Hebræi in numerandis annis Pariarcharum primæ, & secundæ ætatis anteponi

poni debere calculo Codicum Græcorum, seu 70. Interpretum, & Samaritanorum, hæc sunt, quæ hic summatim perstringam. Primo, quia cum Chronologia Textus Hebræi, qui est Scripturæ Sacræ Textus primigenius, optime consentit Editio vulgata, quæ a Concilio Tridentino fuit Authentica declarata, & qua universa nunc utitur Ecclesia Catholica. Credibile autem non est voluisse Ecclesiam approbare in Editione vulgata Chronologiam Textus Hebræi in supputandis annis Patriarcharum primæ, & secundæ ætatis, si ea Chronologia corrupta, ac mendosa esset. Præterea, Chronologia, quæ est in Codicibus Græcis, seu 70. Interpretum, & in Pentateucho Samaritanorum, multis scatet erroribus, sicut superius observavimus in annis *Mathusalem*, quem Codices Græci superstitem faciunt, quatuordecim annis post Diluvium, quod e diametro opponitur Scripturæ Sacræ. Codices Samaritani ab initio Mundi usque ad Diluvium, percensent tantum annos 1307. qui annorum numerus, ut fatentur omnes, contractior est, & longævæ Patriarcharum ante Diluvium vitæ plures adimit annos. Denique, omnium Hebræorum animis tantus semper insedit ardor sacros conservandi libros, & cavendi, ne quod in ipsos, vel minimum irreperet mendum, ut paratos se se exhibuerint mortem potius oppetere, quam in eorum dapravationem consentire. Quo fit, ut audiri non debeant, qui aurem fabulis præbentes, dictitant, Hebræos, odio in Christianos percitos, Chronologiam Textus Hebræi de industria corrupisse. Sane, si Hebræi propter odium quo prosequuntur Christianos, voluissent sacros suos corrumpere libros, tam nefandum scelus non attentassent in Chronologia, sed in Vaticiniis, quæ de venturo Messia cecinerunt Prophetæ, quæque in Jesu Christo, vero Messia, adamussim fuisse completa antiqui Christiani Sole clarius contra Judæos demonstrabant; in his, inquam, corrumpendis Prophetarum de venturo Messia oraculis omnem suam operam, artem & industriam posuissent Judæi, non vero in corrumpenda Chronologia Sacra, quæ nullum Christianis ad probandum Messiæ adventum efficax poterat suppeditare argumentum. Non enim solebant antiqui Christiani disputare contra Judæos calculatoriis, seu e Chronologia petitis argumentis, sed ipsis objiciebant Prophetarum vaticinia, quæ illorum jugulum petebant, eosque ita ad incitas redigebant, ut ad illa nec hiscere, nec mussitare possent. Cum igitur Judæi hæc Prophetarum vaticinia, quæ Christianorum doctrinæ de adventu Messiæ aperte suffragantur, nunquam adulteraverint, sed illa adhuc integra, & illibata in Sacro Textu Hebræo conservent, quamvis ea, ne Christum esse verum, & a Prophetis prædictum Messiam fateri cogantur, sinistris, & violentis interpretationibus in alium sensum obtorto collo inflectere, ac detorquere frustra moliantur; qui, quæso, credibile erit, Judæos voluisse vitiare Chronologiam Sacri Textus Hebræi, quæ ipsis nec quidquam nocumenti, nec Christianis aliquid præsidii adversus ipsos afferre poterat? Id sane abhorret ab omni veri specie. Præterquamquod impossibile videtur, Judæos per totum, qua late patet, Orbem, maxime post passionem Christi, dispersos, & in varias Sectas, videlicet Samaritanorum, Saducæorum, Caraitarum, Rabbanistarum, Pharisæorum, &c. distractos, in depravationem Sacræ Chronologiæ Textus Hebræi consensisse, tamque sacrilegum facinus aggredi potuisse, etiamsi voluissent. Sed de Chronologiæ Sacri Textus Hebræi integritate plura legesis in prælaudata Dissertatione nostra.

D. Ut discrepantiam Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in numerandis annis primæ ætatis, seu Patriarcharum ante Diluvium, uno oculorum conjectu videre possim, rem mihi gratissimam faceres, si hic Tabulam Chronologicam subnecteres, quæ generationum Patriarcharum antediluvianorum annos; juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum accurate notaret.

M. Quandoquidem hæc, quam postulas, Tabula Chronologica nonnihil lucis afferre potest his, quæ hactenus diximus, eam oculis subjiciam.

TABULA CHRONOLOGICA.

Complectens annos generationum Patriarcharum antediluvianorum, juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum.

Adam genuit Seth	juxta codiees Hebræos.	Juxta codices Græcos.	juxta codices Samaritanos.
Anno ætatis suæ	130.	230.	130.
Seth genuit Enos.	105.	205.	105.
Enos genuit Cainan.	90.	190.	90.
Cainan genuit Malaleel.	70.	170.	70.
Malaleel genuit Jared.	65.	165.	65.
Jared genuit Enoch.	162.	162.	62.
Enoch genuit Mathusalem.	65.	65.	165.
Mathusalem genuit Lamech.	187.	167.	67.
Lamech genuit Noe.	182.	188.	53.
Diluvium cœpit Noe annos nato.	600.	600.	600.
Summa annorum a creatione mundi usque ad Diluvium.	1656.	2242. vel 2262.	1307.

D. Video sane magnam calculorum discrepantiam, quæ in numerandis annis Patriarcharum primæ ætatis, idest, a creatione Mundi usque ad Diluvium, reperitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos. Sed quia Concilium Tridentinum approbavit in Editione vulgata, quam sequitur Catholica Ecclesia, Chronologiam Codicum Hebræorum, eamque præfert calculis Codicum Græcorum,

& Sa-

& Samaritanorum, etiam, atque etiam te rogo, ut aliam hic inferas Tabulam Chronologicam, quæ, juxta Chronologiam Textus Hebræi, decem primorum Patriarcharum ab exordio Mundi ad Diluvium usque ftemma, & annorum vitæ summam complectatur.

M. En aliam, quam tibi exhibeo, Tabulam Chronologicam, in qua, juxta Chronologiam Textus Hebræi, accurate notantur anni Mundi, quibus decem Patriarchæ ante Diluvium nati, & mortui sunt. Indicatur etiam quoto anno vitæ suæ decem illi Patriarchæ ante universale Diluvium genuerint; quot annos vixerint, postquam genuerunt; & denique quot annos in universum vixerint. Quorum notitia tibi circa annos decem Patriarcharum ante diluvium abunde sufficere debet.

Tabula Chronologica decem Primorum Patriarcharum ante Diluvium stemma, & annorum vitæ summam complectens.

	Natus est anno Mundi.	Genuit anno vitæ suæ.	Vixit postquam genuit.	Vixit in universum.	Obiit anno Mundi.
Adamus	1.	130.	800.	930.	930.
Seth	130.	105.	807.	812	1041.
Enos	235.	90.	815.	905.	1140.
Cainan	325.	70.	840.	910.	1235.
Malaleel	395.	65.	830.	895.	1290.
Jared	460.	162	800.	962.	1422.
Enoch	622.	65.	300.	365.	987.
Mathusalem	687.	187.	782.	969.	1656.
Lamech	874.	182.	595.	797.	1651.
Noe	1056.	500	450	950.	2006.
Diluvium			Cœpit anno Mundi 1656.	Duravit anno 1.	Desiit anno Mundi 1657.

D. Votis mei plenissime fecisti satis. Quapropter, si nihil aliud de decem Patriarchis, qui vixerunt ante Diluvium, tibi supersit dicendum, hic finem ultimo colloquio nostro in Historiam primæ Mundi ætatis imponemus.

M. Ne quidquam horum prætermittamus, quæ Historiam spectant primæ Mundi ætatis, seu Patriarcharum ante Diluvium, velim ut sub finem hujus nostri Colloquii observes, *Adamum*, ejusque filium *Abelem*, necnon Patriarcham *Noemum*, Jesu Christi, Salvatoris nostri, verique Messiæ, typum gessisse, ut inde intelligas, horumce Patriarcharum Gesta in Christum collimasse, eumque venturum significasse. Ordiar autem ab *Adamo*, qui fuit primus omnium Parens, quique Jesu Christi typum gessit, sicut ex hac, quam subjicio, comparatione Adamum inter & Jesum Christum liquido patebit. In primis, Adamus sexto die creatus est: Jesus Christus sexto die mortem subiit. Adamus ad imaginem Dei creatus est: Jesus Christus est imago Dei invisibilis, & figura substantiæ ejus, & speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius, ut inquit Apostolus Paulus. De terra virgine fictus est Adamus: in puellæ Virginis Mariæ utero conceptus est Jesus, & ex eo, illibata manente Matris Virginitate prodivit. Adamum jussit Deus dominari piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & universis animantibus, quæ moventur super Terram: Jesus Christus prædicat, datam sibi esse omnem potestatem in Cælo, & in Terra. Conjugium Adami, & Evæ, individuum Christi Jesu, & Ecclesiæ connubium referre auctor est Apostolus *Paulus* in Epistola ad Ephesios cap. 5. Evæ suasu commissum est peccatum: Mariæ Virginis partu ortum est peccati remedium. Per lignum morti nos tradidit Adamus: per lignum, vitæ nos restituit Jesus Christus. Fructum arboris, per quem bonum, & malum noscebatur, degustat Adamus: De Christo Jesu prædixit Isaias: *Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Nudus peccavit Adamus: Nudus peccatum in Cruce reparavit Jesus Christus. Post admissum peccatum e Paradiso terrestri exivit Adamus: Post reparatum peccatum in cælestem Paradisum introivit Jesus Christus. Dormiente Adamo, creatur Eva: moriente Jesu, nascitur Ecclesia. Ex Adamo, & Eva nascuntur homines: ex Jesu Christo, & Ecclesia renascuntur homines.

Alteram Jesu Christi figuram exhibet nobis *Abelis*, & *Caini*, filiorum Adami, historia. Quemadmodum enim *Abeli*, integerrimo viro, *Caini*, fratris, invidiam conflavit eximia, qua pollebat, pietas; ita Jesu Christo, omnium hominum innocentissimo, fratrum Judæorum odium virtutes suæ pepererunt. Fuit Abel ovium pastor: Jesus Christus fuit pastor hominum. Abeli mortem parat Cainus: Jesu Christo mortem consciscunt Judæi. Abelem foras ad mortem edu-

cit Cainus: Jesum Christum Judæi ad supplicium extra Hierosolymam rapiunt. Vox sanguinis Abelis clamat ad Deum de terra: De Jesu Christo ait Apostolus *Paulus* in Epistola ad Hebræos: *Accessistis ad Testamenti Novi Mediatorem Jesum, & sanguinis aspersionem, melius loquentem, quam Abel.* Hanc Caino pœnam, ob perpetratum flagitium, irrogat Deus, ut detestabilis, & exosus sit omnibus in terra hac, quam fraterno sanguine respersit: Judæi omnibus invisi, & execrabiles sunt, præsertim in Ecclesia Christiana, quæ Jesu Christi sanguine lota, ac mundata est. Futurum præterea addidit Deus, ut terram a se fœdatam vanis laboribus Cainus exerceat, nullos ipsi fructus, operæ pretium reddituram: adeo etiam deplorandam videmus perfidorum Judæorum sortem ac conditionem, ut priscam, & jampridem antiquatam Synagogam, necnon abrogatos ejus ritus frustra concelebrent, nec quidquam proficiant ad salutem. Exilio quoque Cainum multat Deus, patriisque extrudit sedibus, sic tamen ut tutum, & incolumem ei vitam præstet: profugi passim, & extorres errant Judæi, nec penitus tamen exscinduntur. Signo quodam Cainum notavit Deus, quo agnitus mortem effugeret: Judæi, qui per immanitatem, post homines natos maximam, Jesum Christum in Crucem egerunt, certo colore, vel nota insignes variis in locis esse jubentur, quo ab aliis discernantur. Plura circa hanc comparationem Abelis, & Jesu Christi legesis apud *Rupertum* Abbatem Tuitiensem lib. 3. Comment. in Genesim cap. 6.

Denique, in Patriarcha *Noemo* typum Jesu Christi habemus. *Noemi* quippe nomen significat consolationem, & quietem: id de se pollicitus est Jesus Christus, dicens: *Tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Matth. cap. 11. Præterea, *Noemus*, sicut legitur cap. 6. Libri Geneseos. *Invenit gratiam coram Domino: Noe vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit*: Jesus Christus *proficiebat sapientia, & gratia apud Deum, & homines*, cap. 2. Evangelii Lucæ. Terras inundante Diluvio, totumque genus humanum delente, hi tantum instantem perniciem evaserunt, quos servavit *Noemus* in Arca: grassante in Mundo peccati lue, hominesque in certum interitum adducente, illi dumtaxat fuere ab imminenti exitio liberati, quos Jesus Christus efficaciter salvos esse voluit; *nec enim aliud*, (ut dicitur Act. Apostol. cap. 4.) *nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*. Extra Arcam *Noemi* omnes perierunt absorpti aquis Diluvii: Extra Ecclesiam, quam Christus instituit, nulla est salus, vita, & gratia sanctificans: *Noemus*, nudatus a Chamo, filio suo, irrisus est, cum interea filii ejus duo, *Semus*, *& Japhetus*, singularem ei pietatem, ac reverentiam præstiterunt, indeque factum est, ut *Noemus* diris devoverit *Chamum*, duobus vero aliis filiis suis fausta omnia fuerit apprecatus: Jesus Christus nudus in Cruce pendens, ab Israele, filio suo, habitus est ludibrio, cum verus Israel, & populus gentium, ejus quoque filii, in ipsius obsequium, & cultum concesserint, & idcirco Deo ille, seu populus Judaicus, abominabilis factus, extrema per omnia infelicem vitam trahit, dum hic populus verorum Israelitarum, & Gentium, Jesu Christi doctrinam suscipientium, evasit Deo gratus, & acceptus. Denique, Arca *Noemi* paucos a Diluvio liberavit, & animalia munda, & immunda continebat: in Ecclesia Jesu Christi, si advertatur cæterorum hominum, qui sua culpa pereunt, ingens multitudo, pauci salvantur, indeque Christus sæpius dicit, salutem esse paucorum, & arctam esse viam, quæ ducit ad cælum. Ecclesia etiam Jesu Christi complectitur homines bonos & malos, justos & peccatores, non secus ac frumentum cum palea invenitur in area, & boni ac mali pisces concluduntur in sagena.

D. Eccur, quæso, voluit Deus, ut tot typis, ac figuris etiam ab initio Mundi prænunciaretur, & adumbraretur Jesus Christus, qui tamen post expletum dumtaxat quartum Mundi millenarium prodiit in lucem?

M. Cum Christus sit Deus simul & homo, qui redemptionis generis humani ineffabile Mysterium in terris implere debebat; oportuit, ut post peccatum Adami, hoc est, ab ipso Mundi exordio prædiceretur, multisque typis ac figuris, quasi prævio quodam ad ostium suum apparatu, terris ostenderetur. Hinc non solum voluit Deus, ut Patriarchæ dictis, & factis suis Jesum Christum, verum Messiam a Deo promissum, repræsentarent, sed etiam, dum omne humanum genus in vitium rueret, elegit numerosam gentem, seu Judaicam, cui Leges, Ritus, Cæremonias, & Sacrificia præscripsit, quibus promissus Christus, dignitas ejus, opera, vita, & mors, prænunciarentur, & significarentur, sicque, dum gens Judaica hunc promissum Servatorem exspectaret, eadem spe totus Orbis impleretur, huicque excipiendo aliquando homines bene præparati essent: *Per multam seriem temporum prædicendus fuit* Christus: *Non enim aliquid parvum venturum fuit. Diu fuerat prædicendus, semper tenendus. Quanto major judex veniebat, tanto præconum longior series præcedebat*, sunt verba S. *Augustini* Tractatu 31. in Joannem. Sed de typis ac figuris, quibus adumbratus fuit Jesus Christus, antequam ejus vultus toti terrarum orbi affulgeret, plura opportunius dicemus in nostris Colloquiis, in quibus agemus de Lege Mosaica, cujus ritus, cæremoniæ Festa, & Sacrificia in Jesum Christum venturum collimabant, eaque ad illum significandum, seu, ut ita loquar, ad viam ejus adventui sternendam, fuerunt a Deo instituta, disposita, & ordinata. Finem itaque huic ultimo nostro Colloquio in Historia primæ Mundi ætatis, quæ incipit a creatione Mundi, & protenditur usque ad diluvium, imponamus. Crastina autem die aggrediemur hora secunda pomeridiana Historiam secundæ Mundi ætatis, quæ incipit a diluvio universali Noetico, & producitur usque ad vocationem Abrahami. Tu vero, quæ in tribus Colloquiis in Historiam primæ Mundi ætatis hactenus diximus, sæpius ruminari, & memoriæ tuæ trabali clavo penitius infigere debes.

HISTO-

HISTORIA
SECUNDÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ initium habet a Diluvio Universali Noetico, & producitur usque ad vocationem Abrahami.

OST universale Diluvium tres filii Noemi, videlicet *Semus*, *Chamus*, & *Japhetus*, genus humanum, quod erat aquis Diluvii pene extinctum, repararunt, & ex his orti sunt omnes populi. Qui autem ex his tribus Noemi filiis proximæ nati sunt, aucto hominum numero, de discessu in varias terræ regiones cogitarunt; sed prius maximæ altitudinis turrim *Babel*, seu *Confusionis*, quæ omnibus perfugii loco esse posset, si novum Deus moliretur Diluvium, audaci conatu inchoarunt, perficere tamen haud potuerunt, Deo immensæ illius molis fabricam momento temporis interrumpente, & linguam communem, qua utebantur, in plures linguas dividente, quo factum est, ut sublato illo, quo inter se se devinciebantur isti postdiluviani homines, loquelæ commercio, aliis in alias terras commigrandi incubuerit necessitas. Sed etiamsi locis dissiti, & sermone essent divisi, in hoc tamen conveniebant, quod moribus perditi in flagitia, & sordes ruerent, omnibus scelerum generibus essent mancipati, neglectoque solius Dei veri cultu, Idolis servirent. Nonnullos tamen in tanta malorum colluvie illibatos & puros servavit sibi Deus, quos inter eminet *Abrahamus*, qui specialiter electus est, ut esset pater credentium. In vocatione Abrahami desinit secundæ Mundi ætatis Historia, quam in tribus, quæ instituemus, colloquiis, diligenter examinabimus. In primo colloquio agemus de his, quæ spectant Historiam secundæ Mundi ætatis. In altero Colloquio discutiemus quædam dubia, quæ circa secundæ Mundi ætatis Historiam proponere solent Scripturæ Sacræ interpretes. In postremo referemus Patriarcharum postdiluvianorum Gesta, & aliquot difficultatibus, quæ circa illorum vitæ annos, vel circa illorum dicta aut facta occurrere possunt, breviter faciemus satis.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo agitur de his, quæ spectant secundæ Mundi Ætatis Historiam.

DISCIP. AD te, observande Magister, hora, quam præfixisti heri, secunda pomeridiana, non tam accurri, quam advolavi, ut in eo, quod hodie habituri sumus, colloquio perdiscere possim omnia, quæ ad Historiam secundæ Mundi ætatis, hoc est, a Noetico Diluvio usque ad vocationem Abrahami, attinere possunt.

M. Optato sane & in tempore advenisti, nec enim hodie in meo Museolo fiet nostrum colloquium, sed in meo prædiolo rustico, quod procul a nobis non distat, & quo ipse me recipere soleo, quoties me urbis cœpit satietas. Hoc prædiolum; ceu Colloquio nostro locum peropportunum, destinavi, non solum quia cæli affulgens serenitas ad prodeambulandum invitat, verum etiam, quia in horto istius prædioli extat copiosum pomarium, proceris quercubus, & rivo limpidissimo cinctum. Adest etiam, inter alias arbores, Pirus, quæ triplicem nobis voluptatem ministrabit; Nam ut est procera satis, & patulis diffusa ramis, amœnissimam prorsus umbram præbebit, & frondibus opacis æstum facile propulsabit. Præterea, ut est anni vernum tempus, non oculos modo flosculorum adspectus pascet, sed etiam nares gratissimo odore recreabit; ut nihil in præsentia dicam de aura, quæ ibi spirat, saluberrima, de leni murmure rivi, qui circum labens totum hortum irrigat, & de variis herbarum virentium, graminumque flosculis versicoloribus distinctorum, speciebus. In hoc amœnissimo horto sub illa ingenti Piro commodissima sedilia inveniemus, pulvillos quoque, si videbitur, adferri jubebo.

D. Delectat me valde hæc amœnissimi loci tam eleganter a te collaudata species. Huc itaque, abjecta omni cunctatione, nos conferamus, ut humi juxta rivum in gramine procumbentes colloquium nostrum incipiamus.

M. Ne, inter eundum huc, tempus inani sermone teramus, periculum facere vellem, an memoria adhuc teneas Historiam primæ Mundi ætatis, quam tibi in superioribus colloquiis sat superque exposui; sic enim ad audiendam Historiam secundæ ætatis Mundi, quam, dum ad hortum erimus appulsi, pertexam, præparatus magis accedes.

D. Quando ita jubes, Historiam primæ Mundi ætatis compendiose descriptam inter deambulandum recitabo, ut inde intelligas, me omnem itidem curam & attentionem adhibiturum, ut Historia secundæ Mundi ætatis, quam mox concinnaturus es, perpetuo memoriæ meæ infixa remaneat. En igitur Historiæ a creatione Mundi usque ad Diluvium, hoc est, primæ Mundi Ætatis synopsim: Postquam Deus creasset cælum & terram, condidit tandem ad imaginem & similitudinem suam Adamum, & e costa, quam ei detraxit, formavit *Evam*, ipsius conjugem. Hos primos parentes nostros, quibus dederat Deus mentem ratione pollentem, & in bonum natura sua conversam, collocavit in Paradiso voluptatis, omni bonorum copia affluente. Ipsi vero, accepta ab omnipotenti conditore Lege observatu facillima, qua ligni scientiæ boni & mali fructus ipsis interdicebatur, externa dumtaxat persuasione, seu suggestione Diaboli, qui formam serpentis induerat, non interna concupiscentiæ, quæ necdum ipsis inerat, sollicitatione victi, primum Dei mandatum, decerpto ex arbore vetita fructu, eoque gustato, violarunt. Hinc prima totius *labis origo*. Hinc Adamus & Eva continuo nudos esse se erubuerunt. Hinc e Paradiso terrestri fuerunt actutum a Deo expulsi, morbis & morti obnoxii facti, quos Deus creaverat immortales. Hinc ad summam miseriam redacti, compulsi sunt vesci pane in sudore vultus sui. Hinc denique cœpit concupiscentia contra rationem pugnare, durumque deinceps in omnes homines, qui ab iis prognati sunt, imperium exercere. At Deus, *qui dives est in misericordia*, & cujus bonitas prævalet hominum nequitiæ, primis Parentibus nostris, statim ac lapsi sunt, promisit ex semine eorum nasciturum Messiam, seu Redemptorem, qui generi humano illata per primigeniam Protoparentis Adami culpam damna cum fœnore resarciret. Patuit autem confestim post peccatum primi omnium hominum parentis, corruptam esse totam illius sobolem, & egere salvatore, qui non solum paupertati & miseriis, sed & moribus corruptis mederetur. At enim *Cainus*, filius Adami, & Evæ, invidia motus, occidit *Abelem*, fratrem suum. Dein, hominibus sceleratioribus factis, Deus coactus est Mundum universali Diluvio perdere, uno excepto Patriarcha Noemo cum familia sua, qui jussu Dei ingentem fabricavit Arcam, qua, præter familiam suam, omnium animalium species servavit, ne perirent in aquis. Hactenus, ut morem tibi gererem, compendiosam recitavi primæ Mundi Ætatis narrationem, quæ nos sensim sine sensu ad hunc hortum perduxit, qui studiorum secessibus vel maxime videtur idoneus, quique limpidis suis fontibus, ac ripis smaragdinis, & opacis nemorum umbris me plurimum exhilarat atque delectat. Age itaque, sedeamus, tu vero incipe secundæ Mundi Ætatis Historiam, quam in numerato habes; tuam quippe novi memoriam, quam scio tibi esse commentarii vice.

M. Historiam secundæ Mundi Ætatis ordiar ab his

his, quæ immediate post Diluvium contigerunt, eamdemque Historiam continuabo usque ad vocationem Abrahami, ubi definit secunda Mundi Ætas. Tu vero, fac ut attento sis animo, neque circa ea, quæ intelligentia assequi haud poteris, apposite interroges.

D. Quid egit Noemus, postquam, exacto Diluvio, exivit ex Arca?

M. Postquam Noemus anno Ætatis suæ sexcentesimo primo, a creatione vero Mundi anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, ex Arca, orbe siccato, suisset jussu Dei egressus, Altare Deo, ceu liberatori suo, erexit, eique in gratiarum actionem holocausta obtulit, quæ grata Deus habuit, ideoque Noemo, & ejus familiæ benedixit, promisitque, se non amplius universali diluvio deleturum genus humanum, dicens: *Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci*, Genesis c. 8. v. 21. *statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram*, Genesis cap. 9. v. 11. *Et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendam universam carnem*, ibidem, v. 15. Denique, Deus promisso suo de eluvione ulterius non immittenda adjecit fœdus Iride firmatum, quod dignatus est icere cum Noemo dicens: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram*; sicque factum est, ut qui ante diluvium erat tantum a natura pluviæ signum, cælestis in nubibus arcus, evaserit post diluvium fœderis Deum inter & homines tessera, & quasi fidejussor divino nutu fuerit constitutus; ne unquam pari eluvione universum terrarum orbem Deus inundaret. Falsum igitur est quod dictitant nonnulli: Iridem nunquam fuisse ante diluvium universale; nam ante diluvium fuit Sol, fuerunt pluviæ, serenitates, nubes roscidæ, nubes opacæ, exhalationes, halitus, spiritus vagantes per Atmosphæram, sicut modo; alioqui progenies illa hominum, qui ejusdem speciei, temperamenti, atque complexionis quoad substantiam, erant sicut nos, quo pacto subsistere potuisset, deficientibus his; quæ adeo necessaria experimur, cum ad nostram conservationem, tum ad segetum, plantarumque generationem?

D. Dicebat mihi nuperrime vir Historiæ Sacræ peritus, Deum contraxisse hominum post diluvium vitam ad annos centum viginti, juxta illud Scripturæ Sacræ: *Dixitque Deus: non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque dies illius centum viginti annorum*. Addebat insuper vir ille eruditus, Deum, habita ratione imbecillitatis hominum post diluvianorum, eis permisisse esum carnium, quem hominibus ante diluvium prohibuerat, in cujus sententiæ confirmationem, hæc verba Scripturæ Sacræ proferebat perdoctus ille vir: *Omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibum ..... excepto quod carnem cum sanguine non comedetis*, Genesis cap. 9. v. 3. utrum autem hæc vera sint, & Scripturæ Sacræ consentanea, velim ut in præsentia me edoceas.

M. Utramque istius viri eruditi sententiam, ut candide fatear, meo calculo probare haud possum. Et primo quidem, hæc verba Scripturæ Sacræ, quæ lib. Genesis cap. 6. v. 3. leguntur: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, non innuunt, Deum contraxisse post diluvium vitam hominum ad annos centum viginti, sicut nonnulli post *Josephum* Hebræum, lib. 1. Antiq. Judaicarum cap. 4. male interpretantur: sed hæc Scripturæ Sacræ verba: *eruntque dies illius centum viginti annorum*, indicant spatium, quod Deus hominibus ante diluvium concessit, pœnitentiam agendi, tanquam si Deus diceret: *usque ad centum viginti annos iram meam in homines differam, ac procrastinabo; si autem non resipiscant, & ad meliorem frugem sese recipere nolint, in eos diluvium inducam*. Hunc esse genuinum illorum Scripturæ Sacræ verborum sensum evidentissime patet ex annis Patriarcharum post diluvium. *Semus* quippe, Noemi filius, qui tempore diluvii centum annos natus erat, vixit usque ad sexcentos annos. Innumeri etiam alii post diluvium longe ultra centnm viginti annorum spatium vitam produxerunt, ut Sanctæ Literæ docent. Rejicienda itaque est hæc *Josephi* Hebræi, & aliorum ei adhærentium expositio, quæ centum viginti annos hominibus post diluvium in vitæ terminum fuisse a Deo constitutos asserit, & intelligenda sunt hæc laudata Scripturæ Sacræ verba: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, eodem in sensu, quo explicantur hæc Prophetæ *Jonæ* verba: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*. Alteram quod spectat sententiam, quam, ut mox dicebas, propugnabat vir eruditus, affirmans, Deum dumtaxat post diluvium concessisse esum carnium, quem hominibus ante diluvium vetuerat: hæc, inquam, non mihi itidem probatur sententia. Ostendi siquidem in nostro secundo Colloquio in Historiam primæ Mundi ætatis, Deum nullum edidisse præceptum, quo prohibuerit hominibus ante diluvium esum carnium. Addam hic dumtaxat, credibile non esse, homines, qui, ut perhibet Scriptura Sacra, ante diluvium illicitis voluptatibus admodum dediti erant, a carnibus abstinuisse, ex quarum immoderata comestione prodeunt illæ voluptates, quæ ad gulam pertinent, & ventri ac libidini serviunt, in quibus illi toti erant; crediderim ergo ipse Deum non prohibuisse hominibus ante diluvianis esum carnium, sed tacite illorum esum eis tantummodo permisisse, & post diluvium factam fuisse a Deo aperte hominibus potestatem comedendi carnes, tum quia voluit Deus hac speciali concessa indulgentia homines post diluvianos ab eluvionis metu confirmare & recreare; Tum quia etiam, terra diluvio effœta & deterior facta est, atque olera minus nutritiva, quam erant antehac: Tum denique, quia natura hominis post diluvium evasit fragilior & imbecillior, sicut ex contractiore vita eorum, qui post diluvium nati sunt, & quorum ætas in Sacris literis præscripta est, facili negotio intelligi potest.

D. Quid sibi volunt hæc verba: *Excepto quod carnem cum sanguine non comedetis?*

M. Deus his verbis prohibuit hominibus postdiluvianis, ne membrum de animante adhuc vivo comederent. Voluit etiam Deus, ut homines absti-

abstinerent ab esu sanguinis animalium, quia eorum anima est in sanguine. Hanc legem de abstinentia ab esu sanguinis animalium, latam a Deo post diluvium, observant etiam num ad summos juris apices Judæi, qui ab esu sanguinis, & suffocati vehementer abhorrent. Ejusdem legis de abstinentia a sanguine animalium observationem commendarunt Apostoli, in Concilio Hierosolymitano, sic definientes: *Visum est Spiritui Sancto, & Nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione*. Hanc legem in exordio nascentis Ecclesiæ promulgarunt Apostoli, ut facilius conciliarentur Gentiles cum Judæis, & simul habitantes, in unum populum coalescere possent, sublatis semel hisce causis, quibus ab invicem dissociari, & alienari potuissent, qualis erat esus sanguinis, a quo Judæi ex præscripto legis religiose abstinebant. At, cum jam a multis sæculis Judæorum, & Gentilium discordia omnino desierit, & utrique, Jesu Christi Fide illuminati, in ejus Ecclesiam coaluerint, hæc tandem lex de abstinentia a sanguine, quæ non perpetua, sed temporanea, seu ad tempus observanda erat, fuit in Ecclesia penitus abolita, extincta, & antiquata. Hic tamen obiter advertere debes, Deum, occasione illius legis de non comedenda carne animalium cum eorum sanguine, & de abstinentia ab esu illorum sanguinis, quam tulit post diluvium, aliud ad detestationem homicidii edidisse præceptum, cap. 9. libri Geneseos his verbis conceptum: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo*. Quasi Deus hominibus postdiluvianis sic diceret: *Ne forte licitum putetis humanum sanguinem, sicut & belluinum effundere; denuncio vobis, quod quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius, tantum abest, ut hominem, qui homicidii reus erit, impune abire sinam*.

D. Fueruntne alia præcepta post diluvium a Deo data *Noemo*, ejusque filiis, quæ observare tenerentur?

M. Hebræorum Magistri, seu Rabbini, *Noachidas* vocant omnes Gentes, præter Hebræos, qui *Abrahamidæ*, vel potius *Israelitæ* vocari amant. Hi autem Rabbini dicunt, Deum tradidisse Noemo, ejusque filiis, septem præcepta, quæ ideo appellant *præcepta Noachidarum*, quæque pro jure naturali, seu jure omnium gentium, sumunt. Horum septem Noachidarum præceptorum primum præcipit unius solius Dei cultum, & damnat idololatriam. Alterum præceptum vetat, ne nomen Dei prophanetur. Tertium prohibet, ne effundatur sanguis humanus. Quartum damnat illicitos concubitus. Quintum inhibet furtum. Sextum præscribit ut Magistratus & Judices constituantur, quibus onus incumberet de illis præceptis ferendi judicium, & commonendi populum de illorum observatione. Septimum denique Noachidarum præceptum prohibet, ne animalium caro cum sanguine comedatur. His septem Noachidarum præceptis adstringebantur quot quot erant intra Hebræorum portas, seu qui dicebantur *Proselyti portæ & domicilii*, quique professione non erant Judæi, seu Legem Mosaicam non sectabantur. Neque enim cuiquam fas ac licitum erat cum populo Dei, idest, Israelitico, commoranti, sine justitia, hoc est, absque illorum septem Noachidarum præceptorum observatione, vivere; sicut restatur *Maimonides*, cap. 3. ubi hæc habet: *tenemur interficere omnes Gentiles qui nolunt recipere præcepta Noachidarum, si sint in potestate nostra*. Et paucis interjectis, subdit: *Jussit Moyses, a Deo edoctus, ut cogeremus unumquemque, qui in Mundum venerit, suscipere in se præcepta Noachidis data, & quicumque ea non suscipiet, interficitur; qui vero ea in se suscipit, vocatur Proselytus domicilii in quocumque loco. Obligatur autem ea in se suscipere coram tribus viris doctis*. Sed de his septem Noachidarum præceptis & de Hebræorum Proselytis, qui illorum observatione obstringebantur, plura legesis apud jam citatum *Maimonidem* in suo Tractatu *de Proselyto*.

D. Legam, si aliquando mihi per otium liceat, hunc *Maimonidis* Tractatum. Interim, perge, si placet, referre cætera, quæ Noemum, ejusque filios spectant.

M. Terram studiose coluit Noemus, atque vineam sua manu sevit. *Unde* (inquit Lactantius cap. 14. lib. 2. Institutionum Divinarum) *arguuntur, qui auctorem vini Liberum*, seu Bacchum *putant*. *Ille enim*, seu Noemus, *non modo liberum, sed etiam Saturnum, atque Uranum multis antecessit ætatibus*. Ex vinea, quam plantaverat Noemus, cum primum fructum cepisset, lætus factus, bibit usque ad ebrietatem, jacuitque nudus. Quod cum vidisset unus ex filiis suis, cui nomen fuit *Cham*, non texit patris nuditatem, sed egressus etiam fratribus suis, videlicet, *Semo*, & *Japheto*, indicavit. At, illi, sumpto pallio intraverunt aversis vultibus, patremque texerunt. Quæ cum facta expergefactus recognovisset pater, imprecatus est non filio suo *Chamo*, sed *Chanaani*, filio *Chami*, dicens, *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis*; benedixit vero *Noemus* aliis duobus filiis suis *Semo*, & *Japheto*, sicut legitur cap. 9. libri Geneseos.

D. Duo hic, cum bona tua venia, proponam Dubia. Primum est, an ebrietas, in quam Noemus, hausto nimium vino, incidit, ei debeat vitio verti, fueritque vere peccatum? Alterum Dubium est, cur Noemus intorserit maledictionem in *Chanaam*, filium *Chami*, & non in ipsius patrem, seu *Chamum*, qui Noemum, Patrem suum, jacentem nudum, & verenda sua monstrantem derisit, eumque fratribus suis deridendum propinavit?

M. Ebrietatem Noemi non fuisse peccatum, constans est Sanctorum Patrum Sententia. Alii quippe, quos inter censentur *Hieronymus*, & *Augustinus*, docent, Ebrietatem Noemi mysticam fuisse, idest, Deum in ebrietate Noemi typum dare voluisse impletum in Jesu Christo, Salvatore nostro. Sic enim loquitur S. *Hieronymus* in lib. contra Luciferianos: *Egressus ex Arca Noe vineam plantavit, & bibens de ea inebriatus est. Natus quoque in carne Christus Ecclesiam plantavit, &*

passus

passus est. Nudatum patrem irrisit major filius, & minor texit. Deum crucifixum irriserunt Judæi, honorarunt Gentiles. His gemina habet *S. Augustinus* lib. 16. *De civitate Dei* cap. 1. Alii vero SS. Patres hanc ebrietatem Noemi non fuisse peccatum asserunt, videlicet S. *Cyrillus* Alexandrinus lib. 2. in Genesim, *Theodoretus* Quæst. 56. in Genesim, *Chrysostomus* Homil. 29. in Genesim, *Ambrosius* lib. *de Noe & Arca* cap. 29. Rationes autem, quibus illi Sancti Patres excusant Noemi ebrietatem, hæ sunt: quod Sancti illius Patriarchæ inopinate ebrietas fuit, ut loquitur *S. Cyrillus*: quod ab imperitia proficiscebatur hæc passio, non ab intemperantia sicut ait S. *Chrysostomus*, quia, inquit, neque ille gustaverat prius, neque alium sciebat, qui gustasset, ignarus qua mensura uti debebat, per ignorantiam incidit in ebrietatem. Cum igitur involuntarium sit, quod fit ex inculpata ignorantia, & nullum sit peccatum, nisi voluntarium sit, sequitur, ebrietatem Noemi non fuisse peccatum, utpote quæ involuntaria prorsus fuit. Ad alterum, quod proponis, Dubium, respondet *Theodoretus*, *Chanaam*, filium *Chami*, fuisse primum, qui Noemum avum suum, dormientem, & indecore nudatum animadvertit, nec officiose, ut par erat, eum cooperuisse, sed irrisisse, totamque rem ad patrem suum *Chamum* inverecunde & cum risu detulisse, neque ipsum a Patre de humanitate in parentem increpitum fuisse, sed & ipsum quoque derisisse; eaque de causa *Chanaam*, filium *Chami*, improbissimæ derisionis primum auctorem, fuisse ab avo suo, seu *Noemo*, maledictione perculsum. Addo etiam, Noemum non maledixisse filio suo *Chamo*, sed *Chanaani*, filio *Chami*, quia Deus *Chamo*, aliisque duobus filiis Noemi benedixerat, quando egressi sunt ex Arca; non conveniebat igitur, ut Noemus malediceret filio suo *Chamo*, cui Deus benedixerat: Tum quia etiam, si Noemus maledixisset filio suo *Chamo*, ea maledictio incidisset in omnes filios *Chami*, cui tamen Deus illos subjicere nolebat, sed tantum progenies *Chanaani*, filii *Chami*, & irrisoris sui avi Noemi.

D. *Semum*, *Chamum*, *& Japhetum*, fuisse filios Noemi jam probe scio, sed a te scire optarem primo, an *Semus* sit revera primogenitus filiorum Noemi? Secundo, an Noemus præter tres illos filios, quos genuit ante diluvium, alios procreaverit post diluvium?

M. Quinam inter tres illos Noemi filios ordo servari debeat? Seu quinam sit filiorum Noemi primogenitus? Incertum omnino est, ac lis sub judice adhuc pendens. Alii existimant, *Semum* esse primogenitum filiorum Noemi eo præsertim ducti argumento, quod quoties Scriptura Sacra recenset filios Noemi, semper *Semum* primo reponit loco. Verum, hæc mihi non placet conjectura, quia Scriptura Sacra percensendo filios Noemi, primum numerat *Semum*, non quidem ordine naturæ, sed habita ratione ejus dignitatis, cum ex ipso, seu ex ipsius familia proditurus esset Jesus Christus verus Messia. *Ex Semo*, inquit Sanctus Augustinus lib. 16. de Civitate Dei, *Patriarchæ, & Prophetæ, Christus ipse & Apostoli; ex Japhet Gentes prodierunt, & utrique in idem corpus Ecclesiæ coierunt.* Certe, nemo negare potest, Scripturam Sacram, dum recenset filios Noemi, secundo loco ponere *Chamum*, qui patris sui Noemi fuit irrisor, & tamen *Chamum* fuisse juniorem *Japheto*, quem Scriptura Sacra inter filios Noemi ultimo loco collocat, testatur eadem Scriptura Sacra v. 24. cap. 9. libri Genesis, ubi hæc habet: *Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei filius suus minor*, idest, *Chamus*, patris sui Noemi irrisor. Non ergo ex Scriptura Sacra certo evinci potest, *Semum* fuisse primogenitum filiorum Noemi. Immo potius probabilius, mea quidem sententia adstrui potest auctoritate Scripturæ Sacræ, Japhetum esse primogenitum filiorum Noemi. At enim, postquam Scriptura Sacra cap. 10. v. 1. libri Genes. numeravit tres filios Noemi, dicens: *Hæ sunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Japhet*, statim a recensendis decem filiis *Japhet* exordium ducit, qui ordo præposterus esset, si *Japhetus* ordine naturæ fratres suos non ante vertisset, seu filiorum Noemi non fuisset primogenitus. In altero, quod proposuisti, Dubio, utrum Noemus aliquos post diluvium genuerit filios? Non est quod multum immoremur, cum Scriptura Sacra tres duntaxat recenseat filios, quos ante diluvium procreavit Noemus videlicet *Semum*, *Chamum*, *& Japhetum*: *Tres isti sunt filii Noe, & ab his disseminatum est omne genus hominum, super universam terram*, Genesis cap. 9. v. 19. Si ergo ex Scriptura Sacra ex tribus istis Noemi filiis propagatum est omne genus humanum super universam terram, palam sequitur, Noemum nullos post diluvium genuisse filios, alioqui dicendum esset, illos filios, quos post diluvium genuisset Noemus, permansisse steriles, & improles obiisse, quod sane tam absurdum est, quam quod maxime. Rejicienda itaque est sententia Cardinalis *Cajetani*, asserentis Noemum genuisse filios post diluvium; sed sibilo explodi debet *Berosus Annianus*, qui scribit, Noemum procreasse post diluvium plures filios, triginta scilicet Gigantes, quos ex nomine matris, quæ *Titæa* dicebatur, *Titanas* appellavit. Apage fabulam, Sunt quidam alii Scriptores, qui dicunt, *Chamum*, filium Noemi, intempestiva venere in Arca usum, genuisse filium dictum *Chanaan*. Sed contrarium diserte asserit Scriptura, quæ cap. 10. vers. 1. libri Geneseos, postquam percensuit tres Noemi filios, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*, continuo subjungit: *Natique sunt eis filii post diluvium*, ergo filii Noemi, quos inter est *Chamus*, durante diluvio, procreandis liberis operam non dederunt. Præterea eodem in capite libri Geneseos vers. 6. numerantur filii *Chami*: *filii autem Chami, Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan*. Si autem *Chamus*, durante diluvio, genuisset in Arca filium suum juniorem, dictum *Chanaan*, jam ergo tres filios, *Chanaane* majores, videlicet *Chus*, *Mesraim*, *& Phuth*, procreasset ante diluvium, ac subinde tres illi filii una cum patre suo *Chamo* extitis-

E 4 sent

sent in Arca, quod tamen opponitur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epistolæ primæ S. *Petri* octo tantum enumerat animas, quæ perstante diluvio fuerunt in Arca inclusæ; scilicet Noemum, & ejus uxorem; tres Noemi filios, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*, earumque uxores. Addo etiam credibile non esse, grassantis diluvii tempore, quo Noemus, ejusque filii, in Arca conclusi, pœnitentia, precibus & lacrymis iram Dei placare debebant, voluisse *Chamum* indulgere libidini, & liberos intempestiva Venere procreare.

D. Non mihi verosimile videtur, totum genus humanum potuisse, a tribus dumtaxat Noemi filiis post diluvium ita propagari, ut omnes totius orbis nationes a tribus illis Noemi filiis originem duxerint.

M. Cum diluvium Noeticum fuerit universale, sicut sub finem nostri secundi Colloquii in Historiam primæ Mundi Ætatis ex Scriptura Sacra dilucide ostendimus, pro comperto habere debes, omne genus humanum, quod tempore diluvii, excepta Noemi familia extinctum est, a tribus Noemi filiis post diluvium ita fuisse reparatum ut ex illis singulæ universi orbis nationes prodierint. Cæterum, cum nimis longum esset hic assignare singulas nationes, quibus tres filii Noemi initium dederunt, ab his in præsentia recensendis supersedebo, tibique auctor sum, ut consulas viros eruditos, qui hoc argumentum de propagatione totius orbis nationum ex tribus filiis Noemi post diluvium fusius pertractarunt, quos inter *Bochartus* in libro suo, cui titulus est: *Phaleg*, seu in sua *Chronologia Sacra* majori studio, & eruditione laborasse, cæterisque Scriptoribus palmam præripuisse videtur.

D. Non possum adhuc conciliare Historiam Sacram cum Prophana, quæ, sicut nuperrime audivi a viro erudito, Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Sinarum antiquitates, Monarchias, & Regna longe ante diluvium Noeticum habuisse exordium narrat. Quod si verum sit, qui, quæso, fieri potuit, ut tres filii Noemi omnibus universi orbis nationibus post diluvium dederint initium?

M. Historiæ Sacræ authoritati indivulse adhærere debes, nullamque prorsus adhibere fidem Ægyptiorum, & Chaldæorum Historiis, quæ fabulis scatent, teste S. *Augustino* l. 12. *De Civit. Dei* c. 10. ubi dicit, non esse credendum litteris, quas Chaldæi, & Ægyptii plenas fabulosis Antiquitatibus proferunt contra Authoritatem vetustissimorum divinorumque librorum. Et lib. 18. *De Civit. Dei* cap. 40. fictitias Ægyptiorum Antiquitates his verbis refellit Doctor ille aquilinus: *Frustra vanissima præsumptione garriunt quidam, dicentes: Ex quo rationem syderum comprehendit Ægyptus, amplius quam centum annorum millia numerari. In quibus enim libris numerum istum collegerunt, qui non multum ante annorum duo millia litteras, Magistra Iside, didicerunt.* His similia habet *Lactantius* lib. 7. *Divinarum Inst.* cap. 14. ubi hæc habet: *Chaldæi quadringenta septuaginta millia annorum monimentis comprehensa se habere delirant: in quo quia se posse argui non putabant, liberum sibi crediderunt esse mentiri.* Denique si consulamus Scriptores Prophanos, aperte constabit, ipsos ne minimam quidem fidem habuisse hisce vanissimis, mendacissimisque Chaldæorum Antiquitatibus, quas nobis tradiderunt. At enim *Diodorus* Lib. 2. pag. 83. affirmat, *Chaldæos rei Astrologicæ scientia mortalibus universis præcellere, & maximam huic speculationi operam tribuisse. At numerum annorum, quibus Mundi se considerationi vacasse Collegium Chaldæorum asseverat, haud facile credideris. Nam ad expeditionem Alexandri in Asiam quadringenta, & septuaginta tria millia annorum numerant, ex quo sydera observari cæptum est.* Quis ergo non videt, Ægyptios, Chaldæos, aliosque Nationum Orientalium populos, ut gentis suæ primordia augustiora redderent, splendida mendacia adornasse, & puras putasque fabulas obtrusisse?

D. Mittamus igitur istas Ægyptiorum, & Chaldæorum fabulosas antiquitates, & ostende, quæso, illarum nationum originem non altius quam a filiis Noemi post diluvium esse arcessendam.

M. Ægyptiorum, & Chaldæorum originem non altius, quam a filiis Noemi post diluvium duci debere, facile tam ex Sacra, quam ex Prophana Historia evinci potest. Nam primo, Ægyptus vocatur *Cham* non tantum in Sacris Litteris, verum etiam in Gentilium libris, hoc quippe nomine insignitur a *Plutarcho*. Ideo autem Ægyptus vocatur *Cham* quia *Chamus*, Noemi filius, fuit primus Ægypti Rex, quem *Menen* appellant *Herodotus*, *Diodorus Siculus*, *Eratosthenes*, & ex Manethone *Julius Africanus*, *Eusebius*, & *Georgius Syncellus*. Ægyptus etiam appellatur *Misraim*, propter *Misraim*, filium *Chami*, sicut testantur *Josephus* Hebræus, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 12. & *Georgius Syncellus* in sua Chronographia. Duo itaque illa nomina *Cham* & *Misraim* Ægypto imposita palam demonstrant, Ægyptiorum originem non altius, quam a filiis Noemi post Diluvium esse repetendam. Hinc *Marshamus*, & *Ellias Du Pin* Ægyptiorum Dynastias, earumque originem post Diluvium cum calculo textus Hebræi optime conciliant, prior quidem in suo *Chronico Canone Ægyptiorum*; alter vero in sua *Bibliotheca universali historicorum*.

D. Expone nunc, quo pacto tres filii Noemi potuerint post Diluvium tam cito propagare genus humanum, totque diversarum nationum Monarchias, & Regna instituere?

M. Genus humanum a filiis Noemi, *Semo*, *Chamo*, *Japheto*, & ab ejus nepotibus fuit post Diluvium brevi tempore propagatum, tantumque per polygamiam, quam Deus postdiluvianis hominibus concessit, incrementum brevi tempore suscepit, ut non una regione capi amplius posset. Aucto itaque hominum numero, de discessu in varias terræ regiones cogitatum est, sed in eas antequam immigrarent, & a se mutuo divellerentur, ingentem turrim *Babel*, sive *Confusionis*, in Campo Sennaar ædificarunt, non eo quidem fine (sicut quidam post *Josephum* Hebræum putarunt) ut hæc altissima turris esset omnibus perfugium, si quando Deus, oblitus fœderis cum hominibus initi, Mundum aut universali Diluvio, aut generali incendio destruere

ſtruere vellet; (nec enim adeo inſanierant illi homines, ut contra armatam Dei manum ſubſidia humana, ac perfugia prævalere poſſe ſibi perſuaderent; maxime cum funeſta experientia jam exploratum haberent, Diluvium a Deo immiſſum, quindecim cubitis altioribus totius orbis montibus eminuiſſe; ſed hanc altiſſimam turrim, quæ ad nubes uſque aſſurgeret, eo fine exſtruxerunt, ut relicto poſteris ſuperbiſſimo, & ære perenniori monumento, quod nec imber edax, nec aquilo vehemens diruere poſſet, nominis ſui fama, ac gloria longe, lateque diffunderetur. Ejuſmodi poſt diluvianos homines, qui huic immenſæ turri conſtruendæ operam navarunt, a peccato excuſat *Toſtatus*, cujus ſententia jure optimo ab omnibus rejicitur. Satis enim ſuperque peccatum illorum tam inſolentis operis aggreſſorum arguit Dei, præpotentis ſcelerum ultoris, animadverſio ac vindicta. Aperte etiam illa Dei verba: *Venite, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui*, Gen. c. 11. v. 7. judiciariam Dei actionem, pœnamque judicio ſecutam indicant.

D. In quo ſita erat illarum linguarum confuſio, qua Deus, ad iram concitatus, ſuperbos illos, ridiculoſque latomos punivit?

M. Ab exordio Mundi uſque ad conſtructionem Turris Babelicæ, communis fuerat omnium mortalium lingua, ſicut Scriptura Sacra c. 11. v. 1. ait: *Erat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem*. Hanc autem primigeniam, & communem omnium hominum linguam Deus in plures linguas diſtraxit, ut temerariis illis hominibus, adempto ſemel communis vocis commercio, evanidos illorum redderet conatus, ipſique tandem ædificandi conſilium abjicerent, & in totum orbem diſpergerentur, Monarchiis, & regnis omnium nationum daturi initium. Hanc autem communem omnium mortalium linguam, quæ ab exordio Mundi uſque ad conſtructionem Turris Babelicæ obtinuit, fuiſſe Hebraicam, eamque Mundo fuiſſe coævam, & Adamo, & Patriarchis prioribus uſitatam, & poſt Babelicam confuſionem in familia Patriarchæ *Heberis* uſque ad Abrahamum, & in tota gente Iſraelitica perſeveraſſe, opportunius in Colloquio ſequenti oſtendemus. Porro, in hac confuſione Babelica natas fuiſſe 70. vel 72. linguas juxta numerum nepotum Noemi, communis eſt veterum Patrum ſententia. Hinc Patres Latini, qui recenſent ſeptuaginta duntaxat Noemi nepotes, ajunt, ſeptuaginta in hac confuſione Babelica ortas fuiſſe linguas. Patres vero Græci, qui ſeptuaginta duos numerant nepotes Noemi, dicunt, numerum linguarum in confuſione Babelica excreviſſe uſque ad ſeptuaginta duas. Verum ipſe, ut candide fatear, cum veterum de 70. vel 72. linguis ſententia certa non omnino ſit, probabilius exiſtimo, certo definiri haud poſſe linguarum numerum, in quas humanus ſermo in confuſione Babelica diviſus eſt. Hoc unum certum eſt, hac ſemel facta diviſione linguarum, homines fuiſſe per totum orbem diſperſos, & alios in alias commigraſſe terras, ubi diverſis nationum populis, Monarchiis, & Regnis dedere initia.

D. Poteſtne certo e Sacra Scriptura probari, Noemi nepotes, poſt linguarum confuſionem, in omnes univerſi orbis terras fuiſſe diſperſos? obvium enim habui nudiuſtertius quemdam Sacræ Geographiæ peritum, qui aſſerebat diviſas, & poſſeſſas fuiſſe a filiis, & nepotibus Noemi non univerſas totius orbis plagas, ac terras, ſed regiones tantum terræ Sanctæ, vel terras ei conterminas.

M. Commentum tibi narravit quiſquis ille fuerit Sacræ Geographiæ peritus, quod memini me legiſſe in Præadamitarum Syſtemate, quod procudit quidam fabulator, qui ſeſe omnibus deridendum propinavit. Hanc autem fabulam aperte explodit Scriptura Sacra, quæ poſtquam cap. 9. libri Geneſeos percenſuit generationes trium filiorum Noemi, videlicet *Semi*, *Chami*, & *Japheti*, enumerat deinde cap. 10. generationes filiorum, qui orti ſunt ex *Semo*, *Chamo*, & *Japheto*, quibus enumeratis, ſubdit: *Ab his diviſæ ſunt Inſulæ Gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundum linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis*. Quis autem, amabo, ſuum in animum inducere poteſt, per *Inſulas Gentium*, & *nationes* ſignificari non Gentes per omnes Mundi terras diſperſas, ſed tantum terræ Sanctæ populos, ſicut falſis, & frivolis nixus conjecturis ſcripturire auſus eſt fabulator Præadamitarum, in quem bene multi viri eruditi calamum acuerunt, multiſque argumentis ex Hiſtoria Sacra petitis luculenter demonſtrarunt, omne genus humanum, quod univerſali Noetico Diluvio pene extinctum fuerat, a filiis, & nepotibus Noemi fuiſſe reparatum, univerſoſque terrarum omnium populos ab illis fuiſſe propagatos. Hos inter viros eruditos, qui hac provincia egregie defuncti ſunt, eminet *Bochartus*, ſuperius a me laudatus, ut in Hiſtoria, ac Geographia Sacra verſatiſſimus Scriptor, quem digito tibi monſtraſſe abunde ſufficiat. Dicam tantum in genere, *Semi*, Noemi filii, poſteros occupaſſe Aſiam Orientalem, & partem Auſtralis; *Chami*, alterius filii Noemi, poſteris obveniſſe partem Aſiæ Auſtralis, & Africam; *Japhetum* vero, Noemi itidem filium, obtinuiſſe Aſiam Septentrionalem, & Europam.

D. Quoto anno poſt Diluvium contigere hæc tria, quæ mox memoraſti, nimirum ſtructura turris Babelicæ, linguarum confuſio, & hominum in omnes orbis regiones diſperſio?

M. Hæc tria ſub *Phalego*, Patriarchæ *Heberis* filio, contigiſſe, conſtans eſt omnium ſententia. Sed utrum hæc tria acciderint, naſcente *Phalego*? an ipſo adulto, an morti propinquo? non convenit inter omnes. Alii poſt *Joſephum* Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 7. & S. *Auguſtinus* lib. 16. *De Civit. Dei* c. 11. cenſent, hæc tria contigiſſe naſcente *Phalego*, & ob eam rem memorabilem Patriarcham *Heberum* naſcenti filio ſuo nomen dediſſe *Phalegi*, quod ſignificat diſperſionem, ſeu diviſionem. Natus autem eſt *Phaleg* anno centeſimo a Diluvio expleto. Alii dicunt, hæc tria contigiſſe adulto jam *Phalego*. Alii denique volunt, hæc tria facta eſſe extremis *Phalegi* temporibus, ſeu in illius

illius morte, quæ incidit in annum ab expleto Diluvio 338.

D. Indica, si placet, sententiam, quæ tibi hac in re magis probatur, quamque ipse ambabus manibus amplectar?

M. Mihi magis arridet media sententia, quæ hæc tria, seu structuram turris Babelicæ, confusionem linguarum, & terrarum divisionem, statuit facta esse adulto jam *Phalego*, Patriarchæ *Heberis* filio. At enim prima sententia, quæ tuetur, hæc tria contigisse nascente *Phalego*, non mihi placet, quia *Phaleg*, filius *Heberis*, natus est, sicut mox diximus, anno centesimo a Diluvio expleto. Qui autem credibile est, tres filios Noemi, *Semum*, *Chamum*, *Japhetum*, potuisse intra centum annos tot procreare filios, ex quibus Regna, populi, & numerosæ coloniæ ad universam, qua late patet, terram incolendam formarentur, quod sane omnino incredibile videtur. At, in media, quam sequor, sententia, nihil prorsus apparet, quod sit creditu difficile. Existimo siquidem, structuram Turris Babelicæ, confusionem linguarum, ac terræ divisionem contigisse jam adulto *Phalego*, seu anno nonagesimo secundo ætatis ipsius, hoc est, anno Mundi 1848. a Diluvio autem anno 192. Non est autem incredibile, tres filios Noemi intra spatium 192. annorum potuisse tot progignere homines, quot ad construendam Turrim Babelicam, & ad condenda diversa Regna, quæ initio erant admodum angusta, sat superque sufficere potuerunt, idque eo facilius credi potest, quod polygamia, seu facultas plures simul uxores ducendi, fuerit a Deo post Diluvium permissa ad sobolis humanæ incrementum, ad orbis vastitatem reparandam, adeo ut non desint Auctores graves, qui per regulas Arithmeticæ demonstrant, tempore, quo facta est orbis divisio, extare potuisse numerum trecentorum octoginta millium, sexcentorum & quinquaginta marium, totidemque fœminarum. Quæ demonstratio a doctissimo *Petavio*, & ab aliis Chronologis, qui hoc argumentum ex professo tractarunt, tradita inde magis confirmari potest, quod homines post Diluvium, cum propter vivax, ac vegetum corporis robur ad multos annos superstites essent, potuerunt sive ope polygamiæ simultaneæ, sibi id ætatis a Deo concessæ, sive beneficio divinæ fœcundantis benedictionis, pares esse plurimis procreandis liberis, ita ut quotannis singulos gignerent filios, aliquando geminos & nonnunquam ter geminos haberent. Cum igitur media illa, quam proposui, sententia nihil habeat, quod sit creditu difficile, quodque negotium facessere possit, ei lubentissime subscribo, nec differendam esse puto hanc factam terræ divisionem in tempus illud, quod mortem *Phalegi* proxime antecessit.

D. Si terræ divisio facta est adulto jam *Phalego*, hoc est, anno ætatis suæ nonagesimo secundo, quorsum igitur ejus pater *Heber* nascenti filio indidit nomen *Phalegi*, quod significat divisionem terræ? Præterea, media hæc sententia, quæ, in præfigendo tempore divisionis terræ, tibi magis probatur, non omnino; pace tua dixerim, difficultatem solvit. Si enim stare velimus calculo Textus Hebræi (quem Græcorum, seu lxx. Interpretum Chronologiæ præferendum esse jam me monuisti) comperiemus, a Diluvio Noetico usque ad nativitatem Abrahami interfluxisse dumtaxat annos ducentos nonaginta duos. Verosimile autem non est, in tam exiguo temporis intervallo tot Reges, quorum meminit Historia Sacra, quique vel ante ortum Abrahami extiterunt, vel ei coætanei fuerunt, potuisse ex tribus dumtaxat Noemi filiis, a Diluvio superstitibus, oriri, ac multiplicari. Enim vero, ut nihil in præsentia dicam de Assyriorum, Ægyptiorumque Regibus, qui etiam ante ortum Abrahami amplissima jam Regna occupabant, & multa inter se bella movebant; legi nuperrime cap. 14. Libri Geneseos, fuisse novem Reges Abrahamo coævos ac suppares, quorum uni, scilicet *Chodorlahomoro*, quinque Reges annis duodecim servierunt, annoque decimo quarto redintegratum est bellum, quo *Loth*, nepos Abrahami, captus est, & ab Abrahamo fuit servatus. Cum igitur, juvene adhuc Abrahamo, tot extiterint Reges, multaque inter illos sævissima exarserint bella, vix ac ne vix quidem intelligi potest, quo pacto tot Reges, totque nationes, longe a se invicem separatæ, ex tribus Noemi filiis intra spatium ducentorum nonaginta duorum annorum pullulare & exsurgere potuerint? Addo etiam, *Diodorum Siculum*, quem paucis abhinc diebus legebam, de Assyriorum Imperii amplitudine ac potentia sub *Nino* cap. 2. *Bibliothecæ* differentem, testari, *Ninum*, amplissima sui nominis condita urbe, dicta *Ninive*, Armeniam, Mediam, Syriam, Ægyptum, Phæniciam, & Asianos tractus omnes, præter Indiam, occupasse; postremo, Bactrianos infinitis copiis fuisse aggressum, ita ut in ejus exercitu peditum essent decies septies centena millia, Equitum ducenta millia, falcatorum curruum centum millia cum sexcentis. Porro, *Ninus* fuit filius *Beli*, qui primo regnavit in Babylone, atque Babyloniorum, seu Assyriorum Imperii conditor fuit. Si ergo Babyloniorum, seu Assyriorum Imperium conditum sit a *Belo*, tempore, quo divisionem terræ factam esse, seu anno a Diluvio centesimo nonagesimo secundo, asseruisti; non video sane, quomodo fieri potuerit, ut intra tam breve, & angustum temporis spatium Babyloniorum, seu Assyriorum Imperium evaserit adeo amplum, ac longe lateque patens, ut *Ninus*, qui patri suo *Belo*, Babyloniorum, seu Assyriorum Imperii conditori, successit, habuerit exercitum ex innumeris conflatum hominibus, totque Provincias, & nationes victricibus armis subegerit, sicut narrat *Diodorus* loco mox a me laudato.

M. Video, te ad nostrum Colloquium non imparatum accessisse; tres etenim difficultates proposuisti, quæ explicatione indigent. A prima autem cito me expediam. Quamvis enim terræ divisio contigerit, sicut dixi, anno nonagesimo secundo ætatis *Phaleg*, attamen pater ipsius *Heber* nascenti filio suo indidit nomen *Phaleg*, quod significat divisionem terræ, quia *Heber* spiritu Prophetico prævidit, tempore hujus filii, qui nascebatur, futuram terræ divisionem. Ita respondent S. *Hieronymus*

in

in Traditionibus Hebraicis in Genesim, S. *Chrysost.* Hom. 30. in Genes. *Abulensis*, & *Lyranus*. (*a*) Alteram, quam proposuisti, difficultatem, plene dissolvam in sequenti Colloquio nostro, ubi auxiliante Deo, discutiemus nonnulla Dubia, quæ circa Historiam secundæ Mundi ætatis moveri & ventilari solent. Interim dicam hic obiter, ab universali Diluvio Noetico usque ad ortum *Abrahami* fluxisse annos 352. non vero annos tantum 292. *Abrahamus* siquidem, juxta Calculum Textus Hebræi, natus est non anno ætatis patris sui *Thare* septuagesimo, sicut perperam nonnulli autumant Chronologi, sed anno centesimo trigesimo patris sui *Thare* prodiit in lucem. Quo fit, ut, facta annorum supputatione, numerentur a Diluvio Noetico usque ad ortum *Abrahami* anni 352. Et rursus a Diluvio usque ad vocationem Abrahami (quæ contigit anno ejus ætatis septuagesimo quinto) intercesserint anni 427. Non est autem creditu difficile, intra spatium 352. vel 427. annorum potuisse a tribus filiis *Noemi*, eorumque posteris, sic humanum genus propagari, ut Abrahami tempore multi extiterint Reges, jamque conditæ fuerint Babyloniorum, seu Assyriorum, & Ægyptiorum Monarchiæ, quæ tamen in ortu suo parvæ, tenues & angustæ fuerunt. *Belus*, ille, quem Historici Prophani dicunt fuisse Imperii Babyloniorum, seu Assyriorum conditorem, vocatur in Sacris Literis *Nembrodus*, qui fuit filius *Chus*, nepos Chanaan, & pronepos Chami, filii Noemi, sicut legitur cap. 10. v. 10. libri Genesis. Huic *Belo*, seu *Nembrodo*, successit in Babyloniorum, seu Assyriorum Imperium *Ninus*, ejus filius, a quo condita est urbs Ninive. Circa idem tempus, quo Babyloniorum, seu Assyriorum Imperio *Nembrodus* primordium dedit, alibi quoque Regna constituta sunt, præsertim Ægyptiorum, & Sicyoniorum, quorum exordia, in variis confingendis Regum Dynastiis, *Julius Africanus*, *Eusebius* in Chronico, & *Diodorus Siculus*, in sua Bibliotheca fabularum licentia corruperunt. Hinc patet responsio ad tertiam, quam proposuisti, difficultatem, petitam ex narratione *Diodori Siculi*, de Assyriorum Imperii amplitudine ac potentia sub *Nino*. Hæc quippe *Diodori* narratio, ceu fabulosa, sibilo explodi debet. Ut enim Assyriorum Imperii, cujus Historiam describebat ille Scriptor, originem augustiorem redderet, de *Nini* potentia, ejusque Imperii amplitudine multa finxit, splendida mendacia longo latoque calamo libere effudit, &, ut vulgo ajunt, ex musca elephantem fecit.

„ (*a*) Nodum quidem solvi difficilem hic extricare tentat vir doctissimus, sed cum solvere „ non valeat, præcidit; censet enim adulto jam „ Phalegi dispersionem gentium contigisse; at si „ eo adulto, & jam centenario dispersio facta est, „ quomodo pater nascenti filio nomen indidit Phaleg, quod divisionem, & dispersionem gentium „ significat? quomodo Pater futurum post centum „ annos eventum præscire potuit? Id vero Deo revelante didicisse Heber cum S. Hieronymo, aliisque affirmat. At vereor ne non *Deus e machina* inducatur. Planius responderetur Phaleg „ cognomen fuisse homini post dispersionem inditum, cum ante alio forte nomine ignoto nobis „ appellaretur; & cum deinceps ex eodem cognomine magis quam ex ipso nomine innotuisset, „ maluit illum Moyses ex cognomine indicare. „ Nec insuetatum est scripturæ viros ex indito „ cognomine designare; sic Abraham ex cognomine potius, quam ex nomine Abram appellari „ consuevit.

D. Mansitne apud illos homines, qui in confusione Babelica sermone diversi, in varias terræ regiones dispersi sunt, solius Dei veri cultus, seu avita illa, quam a Majoribus suis acceperant, Religio?

M. Minime gentium. Hi siquidem homines post confusionem linguarum hac atque illac dispersi, omnes insulas & orbem totum replerunt, & a stirpe sanctæ radicis avulsi, novos sibi mores, ac Instituta pro arbitrio condiderunt. *Sed omnium primi* (utor verbis *Lactantii* lib. 2. Divin. Institut. c. 14.) *Qui Ægyptum occupaverunt, cælestia suspicere, atque adorare cœperunt. Et quia nec domiciliis tegebantur, propter aeris qualitatem (nec enim in ea regione nubibus subtexitur cælum) cursus siderum, & defectus notaverunt, dum ea sæpe venerantes, curiosius atque liberius intuerentur. Postea deinde portentificas animalium figuras, quas colerent, commenti sunt, quibusdam prodigiis inducti. Cæteri autem, qui per terram dispersi fuerant, admirantes elementa Mundi, cælum, solem, terram, mare, sine ullis imaginibus, ac templis venerabantur, & his Sacrificia in aperto celebrabant, donec processu temporis potentissimis Regibus templa, & simulachra fecerunt, eaque victimis, & odoribus colere instituerunt. Sic aberrantes a notitia Dei, gentes esse cœperunt. Errant igitur, qui Deorum cultum ab exordio rerum fuisse contendunt, & priorem esse gentilitatem, quam Dei religionem, quam putant posterius inventam, quia fontem atque originem veritatis ignorant.* Ex quo *Lactantii* testimonio colligere debes primo, homines, post linguarum confusionem in omnes terræ plagas dispersos, neglecto solius Dei veri cultu, Idolis servisse. Tanta videlicet erat hominum id ætatis ad malum proclivitas, ut nulla prorsus habita ratione Diluvii, in sordes, flagitia, & in Idololatriam prolapsi sint. Secundo colligere debes, Idololatriæ originem non altius esse arcessendam, quam ab eo tempore, quo facta linguarum confusione homines per omnes orbis regiones dispersi sunt.

D. Cum de idololatriæ exordio jam cœperis habere sermonem, rem mihi pergratam faceres, si primo ostenderes, quo pacto invecta sit Idololatria, & quis, post hominum in varias Orbis terras dispersionem, ei dederit initium? Secundo, quis fuerit Idololatriæ progressus? & denique, quis ejus interitus?

M. Amplissimum sane mihi proponis differendi argumentum, de quo non minus late quam erudite pertractat *Joannes Gerardus Vossius* in libro, quem *De Idololatria* concinnavit. Hunc itaque Auctorem, si tibi per otium liceat, consulere poteris. Ipse vero, qui mihi præscriptos brevitatis limites excedere nolo, rem totam summatim perstringam. Imprimis, quod spectat exordium & An-

Auctorem Idololatriæ, seu Polytheismi, pervulgata est Scriptorum sententia; *Ninum* (qui fuit filius *Nembrodi*, Noemi nepotis, cujus regni principium in terra Sennaar Babylon fuit, sicut legitur c. 10. libri Geneseos v. 10.) extitisse Idolorum, & Idololatriæ auctorem. *Ninus* siquidem, mortuo patre suo *Belo*, seu *Nembrodo*, quem ardenti prosequebatur amore, ut eum præsentem sibi, ad levandum utcumque dolorem, redderet, statuam in ejus erexit honorem, quam votis & Sacrificiis a servis suis & domesticis coli voluit, ita ut nullam gratiam, nullumve beneficium, nisi reclamarent patrem, concederet. Hic autem *Ninus*, filius *Beli*, seu *Nembrodi*, idem est ac ille Rex *Assur*, cujus meminit *Moyses* cap. 10. v. 10. libri Genesis, dicens: *Fuit autem principium regni ejus* (idest, *Nembrodi*, qui fuit filius *Chus*, & nepos Noemi) *Babylon in terra Sennaar*. Et versu sequenti subdit Moyses: *De terra illa*, seu Sennaar, *egressus est Assur*, seu *Ninus*, *qui ædificavit Niniven*, *& plateas civitatis*. Ninus autem, filius *Beli*, ideo dictus est Rex *Assur*, quia, licet regnis Babyloniorum, & Assyriorum perinde potiretur, maluit tamen Rex Assyriorum dici, quam Babyloniorum, eò quod Babyloniorum regnum, quod *Belus*, seu *Nembrodus*, ipsius pater, condiderat in terra Sennaar, paternam quidem gloriam commendaret, sed Assyriorum Regnum, quod *Ninus* suam in potestatem victricibus armis redegerat, propriam ejus virtutem magis commendaret. Primus itaque Idololatriæ auctor fuit *Ninus*, qui patrem suum *Nembrodum*, dictum *Belum*, publica Apotheosi sub titulo *Jovis*, vel, ut aliis placet, *Saturni Babylonii*, retulit in Deum, sicut observat *S. Hieronymus* Comment. in cap. 2. Osee, dicens: *Ninus in tantam pervenit gloriam, ut patrem suum Belum referret in Deum, qui hebraice dicitur Bel . . . hunc Sidonii & Phænices appellant Baal*. Hoc infestissimum *Nini* exemplum plerique Principes deinceps imitati, Idololatriam per totum terrarum Orbem propagarunt, ut fuse demonstrat Sacer auctor libri *Sapientiæ* cap. 14. v. 14. & seqq. Cœperunt ergo homines (ut ea, quæ Idololatriam spectant, breviter attingam) primum Astra, ceu vera numina, colere; deinde, crescente vanitate, & prava invalescente consuetudine, Reges Deorum numero accensuerunt populi, & quosdam Heroes, quos inter eminet *Hercules*, propter res ab ipsis praeclare gestas, divino cultu donarunt. Postremo, eo impietatis & insaniæ proruperunt homines, ut eos mutis animalibus, serpentibus, draconibus, bobus, divinum deferre cultum non puduerit, sicut testatur Apostolus *Paulus* in Epistola ad Romanos cap. 1. dicens: *& mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum*, & *quadrupedum*, *& serpentium*. Hinc orta est in Mundo vana Idolorum superstitio, quam *Lactantius* cap. 8. lib. 1. *Divin. Institutionum* sic eleganter refellit: *Unde mihi de tanta Dei majestate sæpius cogitanti, qui Deos colunt, interdum videri solent tam cæci, tam incogitabiles, tam excordes, tam non multum a mutis animalibus differentes, qui credunt, eos, qui geniti sunt maris ac fœminæ coitu, aliquid majestatis, divinæque virtutis habere potuisse*. Porro, *constat*, prosequitur idem Scriptor, *Herculem*, *Apollinem*, *Liberum*, *Mercurium*, *Jovemque ipsum cum cæteris homines fuisse*, *quoniam ex duobus sexibus nati*. Et paucis interjectis, subdit: *Quomodo ergo*, *inquiet aliquis*, *Dii crediti sunt? nimirum quia Reges maximi*, *ac potentissimi fuerunt*, *ob merita virtutum suarum*, *aut munerum*, *aut artium repertarum*, *cum chari fuissent iis*, *quibus imperitaverant*, *in memoriam sunt consecrati*. *Quod si quis dubitet*, *res eorum gestas*, *& facta consideret*, *quæ universa tam Poetæ*, *quam historici veteres prodiderunt*. De simulacris Deorum, eorumque contemptu, leges eumdem *Lactantium* cap. 4. lib. 2. *Divin. Institut.* Perstitit in mundo Idololatria usque ad Christum, Salvatorem nostrum, qui, sicut prædixerant Prophetæ, Idololatriam, tot annorum diuturnitate roboratam, penitus profligavit, deorum delubra solo æquavit, Dæmonibus, per ambigua Oracula populum deludentibus, æternum imposuit silentium, uniusque veri Dei cultum in universum orbem invexit. (*a*)

„ (*a*) Omnes fere heterodoxi, apud quos libri „ sapientiæ authoritas pensi parum habet, aliam Idololatriæ originem assignant admirationem, „ quam Sol, Luna, & astrea reliqua in hominibus „ excitarunt. Ad tantam enim eorum lucem stupentes, cursum eorum constantem, scitamque rationem intuentes, divini aliquid inesse illis suspicati sunt, hinc honor, ac dein cultus. In „ rem suam afferunt illud Jobi XXXI. 26. 27. quo „ jam inde ab ejus ætate cultum astrorum pervulgatum extitisse demonstrant, & quidem unice; „ neque enim Jobus alterius Idololatriæ meminit: „ *Si vidi solem*, *cum fulgeret*, *& lunam incedentem clare*, *& lætatum est in abscondito cor meum*, „ *& osculatus sum manum meam in ore meo*. Porro manus osculatione cultum suum Diis veteres „ præstabant, ut ex Minucio in Octavio discimus. „ Suffragantur vetustissimi Pagani scriptores, Diodorus Siculus Biblioth. lib. 1. Plato in Cratylo, „ Sanchoniaton apud Euseb. Præp. lib. 1. cap. 9. „ qui omnes Idololatriæ astrorum primatum vindicant. Verum conciliari utraque sententia potest; cum enim late dispersæ per varias dissitas „ regiones gentes essent, varias etiam extitisse Idololatriæ origines credendum est, aliis a consecratis in Deos hominibus, aliis ab impenso astris „ cultu superstitionem suam incipientibus.

D. Cum homines, post linguarum confusionem, per omnes Orbis partes fuerint dispersi, optarem, ut brevem hic delineares totius Orbis descriptionem, eademque opera ostenderes, quo pacto omnes Mundi partes a filiis, nepotibusque *Noemi* fuerint occupatæ, atque habitatæ.

M. Partes Mundi terrestris, nobis cognitæ, sunt omnino quatuor, *Asia*, *Africa*, *Europa*, & *America*, quæ *novus Orbis*, appellatur. *Asia* sex potissimum partes, juxta recentiorum Geographorum divisionem, complectitur, scilicet *Asiaticam Turcarum ditionem*; *Persidem*, seu Persarum Imperium; *Indiam*; *Chinam*; *Tartariam magnam*; & *Insulas*, quæ Asiæ adjacent, & quæ sunt

sunt *Japonenses*, *Philippinæ*, *Moluccæ* &c. Africæ partes octo præcipue numerantur, nimirum: *Ægyptus*, *Barbaria*, *Bildugerid*, *Zaara*, seu Desertum, *Nigritia*, *Guinea*, *Æthiopia*, ac *Nubia*, quibus, nonæ partis instar, adjungi possunt *Insulæ* proximæ, scilicet *Madagascar*, *Sancti Thomæ*, *Promontorii viridis*, *Azores*, *Fortunatæ*, seu *Canariæ* &c. In Europa ad Septentrionem occurrunt primo Insulæ Britannicæ, quæ *Angliam*, *Scotiam*, & *Hiberniam* complectuntur: Deinde, in continente, seu in terra, reperiuntur *Dania*, & *Norvegia*, tandemque *Suecia*, & *Moscovia*. Ad Austrum vergunt *Hispania*, *Italia*, & *Turcicum in Europa Imperium*, quæ in varias adhuc Provincias, & Regna distribuuntur. Medio denique loco consistunt *Gallia*, *Germania*, *Polonia*. Quarta Mundi Pars, quæ dicitur *America*, vel Septentrionalis est, & vocatur *Mexicana*, vel Meridionalis est, & appellatur *Peruviana*. In Septentrionali America inveniuntur *Canada*, seu nova Francia, *Virginia*, *Florida*, *Mexicana Regio*, & *nova Hispania*, quibus adjici possunt Insula California, & aliæ minores. In America vero Meridionali extant *Castella aurea*, *Guiana*, *Peruvium*, *Chili*, *Magellanica Regio*, *Brasilia*, *Paraguaja*. Has quatuor Orbis Partes, & in his contentas Insulas a tribus filiis Noemi, eorumque nepotibus, post divisionem terræ, habitatas fuisse perdocte ostendit *Samuel Bochartus* in libro, cui titulum indidit *Phaleg*, seu de *Sacra Geographia*, ubi omnium Gentium, post divisionem terræ ex tribus *Noemi* filiis, eorumque nepotibus, prodeuntium origines, situs, linguas, mores, Regnorum initia, Religionum institutiones, ac incrementa, Ethnicarum fabularum natales & fundamenta, singularum Nationum commercia, Colonias & societates, incredibili labore ita diserte exposuit, ut Babylonicæ Terrarum dispersioni præfuisse, & singulis Nationibus regiones suas, idiomata, mores, cultus, Instituta, præsens ipse definiisse videatur. Hunc itaque Auctorem, si ea de re plura scire aveas, consulas velim.

D. At, dicas mihi, si placet, quo pacto filii *Noemi*, eorumque nepotes, potuerint, post divisionem terræ, in Americam penetrare? Americani siquidem, ut nuperrime audivi a viro erudito, sunt Antipodes respective ad varias regiones hujus nostri Orbis veteris. Porro Antipodas, seu populos adversis vestigiis nobis oppositos, quasi commentitios non solum rejecere *Lactantius*, & S. *Augustinus*, ut me monebat vir ille eruditus, sed etiam Summus Pontifex *Zacharias*, urgente *Bonifacio*, Episcopo Moguntino, Sententiam Suspensionis tulit adversus *Virgilium*, Presbyterum, quod Antipodas esse affirmasset. Hoc autem *Zachariæ* Papæ factum a multis Historicis ad annum Christi 748. narrari, propriis ipse oculis inspexi. Credibile igitur non est, filios *Noemi*, eorumque nepotes, post divisionem terræ, Americam penetrare & habitare potuisse, cum ea Regio nullos prorsus incolas admittat, nec admittere possit.

M. Existere in rerum natura Antipodas, quales sunt *Americani*, negarunt quidem olim *Aristoteles* 2. Met. cap. 5. *Lactantius* lib. 3. Divin. Instit. cap. 23. & *Augustinus* lib. 16. De Civitat. Dei capit. 9. Sed, ob diversas rationes, quas hic breviter referre non abs re erit. In primis, *Aristoteles* negavit esse Antipodas, quia putavit, sole sub ardente, atque radios ad perpendiculum vibrante, neque pluvias, neque fontes, neque flumina esse posse, ac subinde, neque arbores, neque pascua, & consequenter, neque animalia, neque homines. *Lactantius* vero negavit esse Antipodas, ob vulgarem illam opinionem, quod homines pedibus sursum, & capite deorsum penduli, inversoque ordine deberent incedere. Sic enim loco mox a me laudato scribit elegantissimus ille Auctor: *Quid illi, qui esse contrarios vestigiis nostris Antipodas putant, num aliquid loquuntur? aut est quisquam tam ineptus, qui credat esse homines quorum vestigia sint superiora, quam capita? aut ibi, quæ apud nos jacent, inversa pendere? fruges & arbores deorsum versus crescere? pluvias & nives, & grandinem sursum versus cadere in terram? & miratur aliquis hortos pensiles inter septem mira narrari, cum Philosophi, & agros, & maria, & urbes, & montes pensiles faciant?* &c. Denique S. *Augustinus* negavit esse Antipodas, quia existimavit ejusmodi homines suam haud potuisse originem trahere ex aliquo trium filiorum *Noemi*, a quibus tamen Scriptura Sacra c. 9. libri Geneseos ait, *disseminatum esse omne genus hominum super universam terram*. Putavit, inquam, S. *Augustinus*, nullum ex tribus *Noemi* filiis, eorumque nepotibus, immensam superare potuisse molem vastissimi illius Oceani, statim occurrentis post Fretum Gaditanum, sicque negavit esse Antipodas, seu Americanos. Verum, nostris temporibus nullus est, qui in dubium revocet, existere Antipodas, seu populos Americanos, cum frequenter in Americam navigent Hispani, Galli, Angli, quorum alii aliis regionibus detectis nomina sua quique lingua imposuerunt. Primus, qui regionem Americanam, quoad oram maritimam, lustravit, fuit *Alphonsus Sanchez*, nauclerus Bæticus, qui, rediens in Hispaniam, ut majori apparatu navium & hominum instrueretur, morte præoccupatus, tradidit sua Scripta *Americo Vespucio*, natione Florentino, qui *Emmanuelis*, Lusitaniæ Regis, auspiciis a Gadibus profectus anno 1497. hanc regionem detexit, quæ ab ipso nomen *Americæ* sumpsit. Ante hanc tamen *Americum Vespucium*, quasdam Americæ Insulas, *Hispaniolam*, videlicet, *Cubam*, & *Jamaicam*, anno 1494. ingressus fuerat *Christophorus Columbus*, Genuensis. Modo in Americam, dictam *novum Orbem*, multi eunt & redeunt singulis diebus, & ad populos Americanos mittuntur viri Apostolici, veritatis Christianæ præcones, a quibus æternæ salutis viam docentur, salutaremque doctrinam accipiunt. Immo, in America Christianam Religionem vigere, & in ea latissime esse diffusam, tam certum est, quam quod maxime. Quo pacto autem filii, aut nepotes *Noemi* potuerint immensam superare molem vastissimi Oceani, statim occurrentis post Fretum Gaditanum,

usque

usque ad Americam? Etsi, ut candide fatear, explicatu difficile sit, potest tamen dici primo, quod, sicut Deus transtulit *Henochum*, & *Heliam*, ita, non obstante vastissimo illo Oceano, transtulit aliquot ex nepotibus *Noemi* in Americam, quam nos *novum Orbem* nunc appellamus. Secundo dici potest, illum, vastissimum licet, Oceanum pluribus insulis esse respersum, sicut & multa alia maria Insulis magnis, parvis, & mediocribus scatent. Fieri ergo facile potuit, ut nepotes Noemi, postquam omnes Orbis regiones gentibus implessent, transirent de Insulis ad Insulas, donec diffunderentur hac illac per Americam totam. Denique dici potest, aliquos ex nepotibus *Noemi*, qui Africam incolebant, potuisse inter navigandum, præter intentionem, & procellarum impetu abreptos, transire ex Africa in Brasiliam, quæ est pars propinquior Americæ, indeque facili negotio devehi in Americam, eosque ibi substitisse, & multiplicatos fuisse, eo modo, quo Hispanus *Cabral*, e Lusitania solvens, invenit, præter intentionem, & tempestatis impetu raptus, eamdem Brasiliam; & alter Hispanus, Bæticus, itidem procelloso mari raptus, & præter intentionem suam, reperit *Jucatam*, & littus *Veraguas*, quæ sunt partes Mexici.

D. Americanos ex Africanis descendisse mihi (cum tua bona venia) probabile non videtur, quia Africani meridionales, cujusmodi sunt *Guinei*, *Angolitani*, & Accolæ maris nigri, habent colorem prorsus nigrum. Si ergo Americani ex Africanis meridionalibus descenderent, ut mox insinuasti, deberent pariter esse omnino nigri, quia materia illa primigenia, quam parentes communicant filiis, & qua formatur horum corpus, tota imbueretur illo nigredinis fermento, & filiorum corpus totum evaderet nigrum sicut experimur in filiis, quos parentes nigri gignunt in regionibus nostris. Porro, *Americani* licet sint coloris fusci & subobscuri, non sunt tamen omnino nigri, sicut sunt Guinei, & alii Africani meridionales, hæc igitur Americanos inter & Africanos in colore diversitas argumento est, Americanos ex Africanis non descendisse.

M. Causa nigredinis Africanorum, Æthiopum, Guineorum &c. non aliunde, mea quidem sententia, repeti posse videtur, quam ex magna, quæ in Africa reperitur, copia metallorum, præsertim argenti vivi, ferri, & carbonum fossilium, in terræ visceribus latitantium, forasque emittentium, & per aerem spargentium subtiles fumos, halitus, & spiritus viscosos, nigros, tetrosque vapores, quos dum continuo ebibunt, respirantque corpora, sensim sine sensu nigerrimum contrahunt colorem. Nepotibus itaque *Chami*, filii *Noemi*, in Africam, post divisionem terræ, ingressis, contigit, quod apud nos accidere solet hominibus diu degentibus in culinis, in quibus jugiter ardent carbones illi fossiles, aut res mittentes tantum vapores nigros, nempe quod mutatur illis color, & in nigredinem degenerat. Nepotes igitur *Chami*, qui Africam occuparunt, respirantes semper illos halitus, e terrarum visceribus erumpentes, nigrum contraxerunt colorem, & materiam eisdem tetris refertam spiritibus per generationem communicarunt filiis suis, quibus post aliquot generationes, idem contigit, quod caminis nostris, qui ex vaporibus, halitibus, jugiter ex materia infra combusta ascendentibus, evadunt nigri. Hæc est vera causa, ni mea me fallat mens, nigredinis Africanorum. At nunc breviter explicandum est, cur Americani, qui, ut antea diximus, ex Africanis descendunt, sint coloris dumtaxat fusci & obscuri, sed non prorsus nigri, sicut sunt Africani, ex quibus prodierunt? Hujus discriminis in colore Africanos inter & Americanos hæc ratio proferri potest. Nempe, quod Africani, qui ex Africa meridionali in Americam transierunt, erant omnino nigri coloris, sed postquam in America sedes suas fixissent, paulatim intensa illorum nigredo mitigata est, & in colorem nec album, nec nigrum; sed in fuscum, & subobscurum degeneravit. At enim, cum in America Mineralium, carbonum fossilium, tetros emittentium halitus & vapores fuscos tanta non sit copia, quanta est in Africa, fieri facillime potuit, ut illorum Africanorum, qui dum in Americam trnsierunt, nigri prorsus coloris erant, filii, qui nunc Americani dicuntur, amiserint, post aliquas generationes, paternam illam nigredinem intensam, & contraxerint hunc colorem, quo nunc tinguntur, quique nec albus nec niger est, sed fuscus ac subobscurus; non secus ac mutatis Solo, Cælo, aquis, & cibo, mutari solent aliorum hominum complexiones.

D. Hactenus, ut ingenue fatear, crediderain, insitam illam nigredinem, ac perpetuo Africanis meridionalibus inhærentem, vel ex eo præcise nasci, quod populi illi degant sub Zona torrida, & radiis directis Solis sint obnoxii; vel hanc Africanorum meridionalium nigredinem esse pœnam *Chami*, illarum gentium Patris: quasi primam irreverentiam filii adversus patrem, qualis fuit illa *Chami* adversus patrem suum *Noemum*, ultus fuerit Deus ea nota perpetua, perinde ac *Caino*, in pœnam fraterni homicidii, signum, quo ab omnibus statim dignosci posset, imposuit.

M. Neutri capiti, quod assignasti, accepta referri debet Africanorum meridionalium nigredo. Et primo quidem, Zona torrida sub qua degunt Africani meridionales, non est causa eorum teterrimæ nigredinis, quia multæ sunt aliæ nationes sub Zona torrida, videlicet major pars Americanorum; & tamen licet sint fusci & subobscuri coloris, sicut mox innuimus, non tamen sunt coloris teterrimi, ac penitus obscuri. Secundo dici non potest, Africanorum meridionalium nigredinem esse pœnam a Deo ipsis inflictam ob culpam *Chami*, eorum parentis; id, inquam, dici minime potest: Tum quia, de illa pœna silet omnino Scriptura Sacra, quæ tamen de signo, quod Deus *Caino*, propter fraternum homicidium, imposuit, disertam mentionem facit: Tum quia etiam, Africani septentrionale, & Palæstini etiam sunt nepotes *Chami*, sicut ait Scriptura, & tamen isti non fœdantur totali illa nigredine: Tum quia, Indi Orientales sunt nepotes Semi, filii *Noemi*, & fra-

tres

tres *Chami*, & tamen inter illos sunt nationes prorsus nigræ, sicut in ipsa Insula *Manila*. Adde denique, Deum non vibrasse maledictionem in *Chanum*, sicut superius observavimus, sed in ejus filium natu minimum, qui *Chanaan* in Scriptura nuncupatur: *Maledictus Chanaan*, *servus servorum*, *&c.* Genesis cap. 9. Porro, posteri istius *Chanaanis*, filii *Chami*, non sunt Africani, sed Sidonii, & Chananæi, sicut constat ex c. 10. v. 15. libri Geneseos. Divina itaque maledictio in *Chanaanem*, filium *Chami*, vibrata, non afficiebat Africanos, qui ex *Chamo* quidem descendebant, non per *Chanaanem*, cui imprecatus fuerat Deus, sed per alium ejus filium, puta *Phuth*. Nigredo igitur Africanorum meridionalium nec in Zonam torridam, sub qua degunt, nec in pœnam a Deo posteris *Chami*, a quo descendunt, inflictam, tanquam in causam, rejici debet. (*a*)

„ (*a*) Zonæ quidem torridæ calorem causam „ non esse nigredinis Æthiopum negat hic Histo- „ ricus noster; verum D. de Bouffon Histoir. Na- „ tural. General & Particul. Tom. III. hoc ar- „ gumenti genus ceteris huc usque diligentius tra- „ ctans, postquam per gentes fusco colore tinctas „ late discurrit, evincit eas terras, quæ solis ca- „ lentis ardore maxime torrentur, nigro colore „ atrius offuscari; id vero non omnibus sub zona „ torrida degentibus semper contingere, cum aliæ „ ob situm loci, ob procerrimorum montium ni- „ ves, ob ventos longa terrarum decursione re- „ frigeratos etiam in calidissimo climate tempe- „ ratiore cælo fruantur; ex quo fit, ut etiam in „ zona torrida gentes nonnullæ albescant. Hinc „ concludit solis radios magis minusve ferventes „ unicam esse atri coloris causam.

D. Nunc facile capio, quo pacto, facta post diluvium divisione terræ, posteri Noemi omnes Orbis partes adierint, & ex continente ad ejus Insulas, etiam valde dissitas navigando transierint, ibique domicilium fixerint. Sed necdum satis intelligo, qui fieri potuerit, ut animalia ex continente in remotissimas Insulas, in quibus nunc reperiuntur, transire potuerint? Non loquor autem hic primo de animalibus, quæ sunt utilia, quia ejusmodi animalia ex continente in Insulas, valde etiam distantes, iisdem navibus, quibus homines vehebantur, asportari potuerunt, sicut revera Hispani in Americam duas species animalium ibi ignotorum, nimirum *Equinam*, & *Bovinam*, asportarunt. Non loquor etiam hic de animalibus, quæ ex putredine nascuntur, necessarium quippe non fuit, ut hæc animalia in Insulas transportarentur, quia in illis Insulis potest esse putredo, ex qua generentur isthæc animalia. Quo fit, ut nemini mirum videri debeat, quod in insulis longe dissitis a continente inveniantur mures, mustelæ, cuniculi, colubri immanes, lacerti, Dracones, & similia. Quoniam, licet hæc animalia fieri soleant generatione, fiunt etiam corruptione; Apes siquidem ex putrefactis taurorum visceribus generantur, sicut fuse describit Poeta, *Virgilius* lib. 4. Georgicorum. Ex medulla etiam spinæ cadaveris humani fiunt interdum colubri in sepulcris, & ne in referendis aliis exemplis prolixior sim, Anas marina, quam nos, ob ipsius carnem macram, *Macrosam* appellamus, ex corruptis navium asseribus, aut tignis producitur, ut vulgo perhibent. Idem dicendum reor de ranis, vermibus, & omnibus Insectorum generibus, quæ ex putrefacta materia exoriri possunt. De his ergo animalibus, quæ corruptione nasci possunt, in præsentia non loquor, sed de illis dumtaxat animalibus, quæ ex putrefacta materia oriri haud possunt, quæque prorsus inutilia, immo & perniciosa sunt, sicut vulpes, lupi, & similes pestes, vel ferocia sunt, ut leones, Tigrides, Pantheræ, & alia id genus exitiosa animalia. Expone itaque, quæso, quomodo hæc animalia, quæ inutilia sunt, perniciosa, atque ferocia, potuerint e continente, seu e terra, in remotissimas Insulas transire?

M. Esse quædam animalia, quæ, sicut asseris, ex sola putrefacta materia nascantur, nulla ratione mihi fit verosimile, longeque probabilius esse censeo, omnia animalia, sive insectilia & imperfecta sint, sive perfecta, ex ovis fœcundatis originem habere. Quis enim sibi persuadeat, putrescentem materiam posse repente converti in illud corpus organicum, quod in animalibus insectilibus, seu imperfectis, percipitur, & cujus structura tam affabre elaborata vix ac ne vix quidem humano intellectu comprehenditur? credibile ne est, ex materiæ, ut vulgo ajunt, corruptione, organa omnia corporis viventis sponte formari posse, & vitales functiones obire? id sane, ut candide dicam, superat omnem fidem. Non ergo animalia insectilia, seu imperfecta, nascuntur ex putrefacta materia, quæ certe in venas, arterias, nervos, oculos, nares, & cæteras partes organicas mutari non potest, nec corpus motus, vitæ, ac sensus particeps reddere; sed insectilia, seu imperfecta animalia prodeunt ex ovis a masculo fœcundatis, seu spiritu masculo impregnatis. Idem dicendum esse existimo de animalibus perfectis, illa videlicet ex ovis fœcundatis nasci, ac subinde illorum originem refundi haud debere in seminum permixtionem, cum toties jactata illa *virtus formatrix* in semine, per quam quidam philosophi ajunt, ex commixtione seminum exurgere animalia perfecta, cujusmodi sunt homo, leo, equus, canis &c. sit tantum inane prorsus nomen, & in quo illa *vis formatrix* consistat, aut qua ratione operetur, omnes alto premant silentio.

D. Vere nunc illud *Terentii* Dictum usurpare possum: *Fecisti probe incertior sum multo*, *quam dudum*. At enim, si animalia insectilia, seu imperfecta, non nascantur ex putrefacta materia, sed ex ovis fœcundatis, seu masculo spiritu impregnatis, quo pacto, quæso, istæc insectilia animalia transvehi potuerunt in Insulas illas a continente remotissimas, in quibus modo maximo in numero reperiuntur?

M. Quamvis omnia animalia insectilia, seu imperfecta, aquis Diluvii Noetici perierint, facile

facile tamen fieri potuit, ut, antequam interirent, aculeis suis, quasi terebris, utentia, ova, masculo spiritu imprægnata, inseruerint in arboribus, quæ sub aquis Diluvii vivebant, suumque virorem servabant, eo pari modo, quo nunc experientia compertum habemus, hæc insectilia, seu imperfecta animalia suis aculeis, tanquam terebris, uti, ad inserenda & deponenda ova sua, a masculo fœcundata, in quibusdam fructibus, & arborum tuberculis; ex quibus ovis ibidem reconditis exoritur magna copia vermiculorum, & insectilium animalium, quæ reperiuntur in quibusdam fructibus in quercuum gallis, in fagorum, & aliarum arborum tuberculis, quæque paratissimum ex arborum, fructuumque succo nanciscuntur alimentum. Hinc fortasse est, quod lignum vetus & corruptum vermibus, seu insectilibus animalibus scateat. Nam cum eorum ova diutius in ipso sint asservata, tunc præsertim ab illis excluduntur, cum lignum putrescit, ipsiusque partes majori fermentatione exagitantur. Nec alia fortasse origo est eorum vermium, qui in animalium visceribus, aut artubus nonnunquam delitescunt. Sæpe enim insecta illa minutiora animalia, aut eorum ova cum fructibus & alimentis sorbemus, cumque ista animalcula suis ovariis sint instructa, alia propemodum innumera insectilia animalia excludunt, quæ in *Vasis hepaticis*, in *poro biliario*, & aliis partibus magno quodam numero reperiuntur. Qua de re si plura desideres, lege librum, quem edidit doctissimus Pater *Sagueins*, Ordinis Sancti Francisci de Paula, *De causa & origine pestis*, quæ in Gallo-Provincia sævire cœpit anno 1720. Hoc autem semel posito, facile intelligitur, insectilia animalia, antequam interirent aquis Diluvii, ova sua, a masculo fœcundata, recondidisse in quibusdam arboribus, quæ sub aquis Diluvii vixerunt, suumque virorem retinuerunt. Quo postea factum est, ut, cessante Diluvio, ex his ovis, quæ quibusdam arboribus, sub aquis Diluvii virentibus delitescebant, innumera exclusa sint insectilia animalcula, quæ ex succo illarum arborum sua parata habebant alimenta. Quod vero sint quædam arborum species, quæ sub aquis vivunt, & virorem suum servant, non solum testantur *Theophrastus* in *Historia Plantarum* cap. 4. *Plinius* Libr. 13. cap. 21. & alii, sed etiam id non obscure innuit Scriptura Sacra, dum cap. 8. vers. 11. Libr. Genesis, ait, quod columba, quam *Noemus* ex Arca miserat, ut exploraret an cessassent aquæ Diluvii? *Venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo*. Præterquam quod, etiamsi darem, universas arbores sub aquis Diluvii corruptas & putrefactas fuisse, semper tamen verum esset, ex ea putrefactione arborum, in quibus delitescebant insectilium ova fœcundata, innumera potuisse excludi insectilia animalia, quia, sicut superius observavimus, experientia nunc exploratum habemus, ligna, quo vetustiora sunt, eo pluribus vermibus seu insectilibus animalculis esse referta, non alia sane ratione, nisi quia ova illorum insectilium animalium, quæ diutius in istis lignis asservantur, tunc potissimum ab illis excluduntur, cum hæc ligna putrescunt, eorumque partes majori fermentatione perturbantur. Sive ergo insectilia animalia ex materia putrefacta nascantur, sicut censent nonnulli Philosophi, sive ex ovis, a masculo fœcundatis semper excludantur, ut ipse cum viris eruditis probabilius esse arbitror, facile intelligitur, non fuisse necessarium, ut isthæc insectilia animalia in Insulas a continente remotissimas post universale Diluvium transveherentur, cum vel ex materiæ (ut aliqui volunt) putredine nasci, vel ex ovis (sicut mox exposui) in istis Insulis, etiam a continente conjunctissimis, excludi potuerint.

D. Necdum exposuisti, quo pacto ferocia animalia, sicut sunt leones, tigrides, pantheræ, necnon quædam nociva, videlicet vulpes, lupi, & alia id genus: denique, quomodo volucres potuerint post diluvium transire in Insulas a terra, immenso interjecto pelago, valde distantes, & ex illis Insulis ad Americam, quam nos appellamus *novum Orbem*, pervenire?

M. Quamvis vastissimum sit pelagus, quo America a tribus aliis Orbis partibus divellitur, verosimile tamen est, illud antiquitus pluribus Insulis fuisse refertum, quorum nonnullæ progressu temporis, ob validos terræ motus, fuerunt a mari absorptæ. Hoc semel posito, dici potest primo, hæc ferocia animalia, tranando pelagus, potuisse ex unis in alias viciniores Insulas, & ex his in alias, odore prædæ illecta, usque ad Americam pertransire; non secus ac nostris temporibus homines maritimi subtilibus cymbis, oblongam illam Insularum catenam, quæ a Septentrione in Meridiem per multa centena milliarium transversa occurrit, transcurrunt, & ad remotissimas Insulas, atque regiones perveniunt. Secundo dici potest, ferocia animalia potuisse in Insulas, a continente valde distantes, advehi in navibus a quibusdam hominibus, qui incolas ejusmodi Insularum infensissimo odio prosequebantur, eo fine, ut truculentia illa animalia depopularentur greges suorum hostium, ibique infestam suam speciem propagarent. Tertio fieri potuit, ut aliqui ferocia isthæc animalia in has Insulas a terra remotissimas in navibus asportarint ad jocum, ad delicias, ad pompam, perinde ac modo ad Regum Aulas deferri solent. Hæc autem ferocia animalia, ad illas Insulas semel delata, & postea libertatem nacta, suam speciem ibi propagarunt. Postremo, ista ferocia animalia in has Insulas transvehere potuerunt homines in navibus propter aliquam utilitatem vel pellium, vel medicinæ conficiendæ ex oleo, ex spiritibus, ex sale illorum animalium. Sed de transitu ferocium animalium in Insulas a continente remotissimas sat superque dictum sit. Pauca nunc de transitu volucrum, & aviculaum in Insulas, quæ a terra maxime distant, hic edisseram. Censeo igitur volucres & aviculas volando ad viciniores Insulas transiisse, & ex his ad alias, quæ a continente longissimo intervallo distant, pervenisse, identidem tamen in medio Oceano quie-

quiescentes, tantisper arboribus navium insidentes, seque in tanto itinere pascentes culicibus & piscibus volatilibus, quibus pelagus abundat. Testantur siquidem bene multi, qui suas maritimo itinere peregrinationes literis mandarunt, se vidisse sæpius volucres, quæ supra navium verticibus insidebant, solitas esse interdum, ut vitam sustentarent, involare in pisces volatiles, & in examina culicum, indeque gratum navigantibus præbere spectaculum, præsertim, quando pisces volatiles a mari ad aerem fugiunt, pulsi videlicet a marinis inimicis, seu a pisce majore, & rursus ab aere ad mare fuga se se proripiunt, ne incidant in alium inimicum aereum, scilicet volucrem piscatricem, in cujus alitum cedunt, ni protinus ab aere ad mare fugiant. Sunt etiam in Insulis, a continente remotissimis, quædam aviculæ, quæ hinc ab hominibus fuerunt asportatæ, quemadmodum de animalibus domesticis superius ostendimus.

D. Sed cur, quæso, voluit Deus, ut non solum homines, qui peccaverant, divinamque ejus Legem violaverant, universali Diluvio interirent, sed etiam voluit eidem pœnæ addicere omnia bruta animantia, quæ in terris erant, exceptis his, quæ *Noemus*, jussu Dei, in Arca servavit, cum tamen bruta animantia, nec peccare, nec divinam Legem transgredi potuerint, utpote nulla ratione aut libertate donata?

M. Antequam hanc difficultatem diluam, præstat, ut obiter observes, nonnullos errasse in explicanda belluarum natura. *Origenes* Homilia 4. in *Ezechielem* sensit, stellas peccatis esse obnoxias, nec Astra modo, sed elementa etiam, ac proinde ea judicium Dei olim subitura. Ut autem sententiam suam adstruat *Origenes*, probat, stellas esse animalia, quod mandata Dei dicantur accipere, mandare etiam ipsis Deum, ut statis moveantur temporibus, motus vero hujusmodi neque absolvi posse sine anima, neque sine motu esse posse, quæ anima prædita sint, nec anima solum, sed & ratione pollere, ac proinde incrementa capere, sine dubio, virtutis, vel decrementa. Ad hæc, animas antiquiores recentibus siderum corporibus inseri, probat ibidem *Origenes*, cujus licet caussam sæpius agat, objecta diluat, & duriores quandoque opiniones emollire pro virili satagat illustrissimus *Petrus Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, hunc tamen *Origenis* errorem lib. 2. *Origenianorum*, Quæst. 8. purgare non potuit, immo potius *Sixtum Senensem*, qui *Origenem* ab hoc errore vindicandum suscepit, valide refellit. Ad hunc errorem *Origenis*, Astris, & animalibus, rationem tribuentis, & facultatem peccandi, proxime accedit *Lactantius* lib. 3. *Divin. Institut.* cap. 10. ubi aperte docet, homines dumtaxat per *Religionem* discrepare a belluis, non vero per rationem, quæ hominibus ac belluis communis est. Sic enim ait: *Summum igitur bonum hominis in summa religione est. Nam cætera, etiam quæ putantur homini propria, in cæteris quoque animalibus reperiuntur. Cum enim suas voces propriis notis discernunt atque dignoscunt, colloqui videntur, videndique ratio apparet in his aliqua, cum demulsis auribus, contractoque rictu, & oculis in lasciviam resolutis, aut homini alludunt, aut suis quisque conjugibus ac fœtibus propriis. Nonne aliquid amori mutuo & indulgentiæ simile impartiunt? Jam illa, quæ sibi prospiciunt in futurum, & cibos reponunt, habent utique providentiam. Rationis quoque signa in multis deprehenduntur. Nam quando utilia sibi appetunt, mala cavent, pericula vitant, latibula sibi parant in plures exitus dispatentia: profecto aliquid intelligunt. Potest aliquis negare illis inesse rationem, cum hominem sæpe deludant.* Sed hunc *Origenis* & *Lactantii* errorem, qui animalibus, seu belluis, & rationem & facultatem peccandi inesse perperam existimarunt, retulisse, abunde refutasse est. Nec enim Deus omnia animalia, quæ erant in terra, voluit ut Diluvio universali perirent, eo quod ante hac peccassent, sed quia, cum decrevisset Deus, omnes homines, qui peccaverant, penitus exterminare, excepta Noemi familia, necesse fuit, ut omnia animalia, exceptis his, quæ ad aliorum propagationem in Arca *Noemi* fuerunt asservata, submergerentur generalis Diluvii aquis, quæ ut perhibet Scriptura Sacra, altiores montes quindecim cubitis superabant. Absit tamen, ut nostro calculo probare velimus sententiam quorumdam recentiorum Philosophorum, qui brutis animantibus cognitionem, sensum, vitam & animam prorsus adimunt, voluntque, ea, horologiorum instar, esse pura automata, arcanis rotulis & elateriis contexta, quia, inquiunt, si belluæ vita & cognitione præditæ essent, injuste tot malis & incommodis, quibus sunt obnoxiæ, a Deo punirentur, cum ullum peccatum, propter quod tot sibi infligerentur pœnæ, nunquam admiserint. Absit, inquam, ut hanc recentiorum Philosophorum opinionem probare velim. Licet enim ultro fatear, belluas vita & sensibili cognitione pollere, eaque, sicut experientia constat, multas perpeti miserias; contendo tamen, ejusmodi miserias, quas belluæ patiuntur, non esse pœnas ipsis a Deo inflictas, sed esse tantummodo defectus, qui consequuntur illarum naturam; sicut ex. Gr. si homo fuisset in statu naturæ puræ a Deo conditus iisdem miseriis, calamitatibus, morbis, & morti obnoxius extitisset, quibus nunc in statu naturæ lapsæ subditus est, cum hoc tamen discrimine, quod homo in statu naturæ lapsæ miserias, calamitates, morbos & mortem persentiat tanquam pœnas sibi a Deo illatas propter peccatum originale, quod est causa, radix & origo omnium illarum pœnarum. At homo, si in statu naturæ puræ fuisset a Deo creatus, ejusmodi miserias, morbos, & mortem expertus quidem fuisset tanquam defectus consequentes naturam illius, quæ passibilis & mortalis est, sed non tanquam pœnas sibi inflictas a Deo, quia Deus bonus & justus neminem pœna afficit nisi ob præcedens peccatum, quod, sicut in confesso est apud omnes Theologos, eo in statu naturæ puræ non fuisset, sicut jam observavimus in primo Colloquio in Historiam primæ Mundi ætatis. Sed de belluis, earumque natura plusquam satis dictum sit, & præsenti Colloquio nostro finem, si placet, imponamus.

D. Ne diutius, quam par sit, nostrum protrahatur

batur colloquium, hoc unum dumtaxat tibi Dubium proponam, an videlicet Ethnici scriptores aliquam de Turri Babylonica, & de dispersione hominum in omnes Orbis Regiones notitiam habuerint?

M. Ethnici scriptores, & poetæ multa de Turri Babylonica, & de hominum dispersione scripserunt, quorum nonnulla, quæ ex lectione Scripturæ scire potuerunt, servant vestigia veritatis: quæ tamen, pro more suo, multis fabulis, & inanibus commentis resperserunt; Sibylla quædam apud *Josephum* lib. 1. contra *Appionem*, & apud *Eusebium*, Episcopum Cæsariensem, lib 9. *De Præparatione Evangelica*, hæc habet: *cum omnes homines una lingua loquerentur, altissimam Turrim ædificarunt, tanquam in Cælum ascensuri. Dii autem, ventis immissis, Turrim everterunt, & propriam unicuique linguam attribuerunt. Unde factum est, ut Urbi Babyloni nomen esset*. Eupolemus etiam apud eumdem *Eusebium*, loco mox a me laudato, itidem scribit, *Urbem Babylonem primum ab illis fuisse conditam, qui a Diluvio servati sunt, eos autem fuisse gigantes, & celebrem illam urbem exstruxisse, qua, vi divina, prostrata, gentes per universam terram fuisse dispersas*. Abydenus apud S. *Cyrillum*, adversus *Julianum* Apostatam, & apud jam citatum *Eusebium* lib. 9. De Præp. Evang. c. 9. eum in modum effatur: *Sunt qui dicunt, primos e terra editos, cum virium & molis ratione superbirent, & Diis se præstantiores esse jactarent, Turrim excelsam erexisse, ubi nunc est Babylon, & cum esset jam Cælo proxima, ventos, Diis subvenientes, totum opus subvertisse; ruinis autem Babyloniæ nomen fuisse impositum*, &c. Ex hac Turris Babyloniæ extructione ansam & occasionem arripuerunt Poetæ fingendi fabulam de Gigantibus e terra editis, qui temerario ausu cum Diis pugnare, & aggestu montium in cælum sibi viam parare vellent, *Jovis* fulmine fracti, victi & dissipati sunt, sicut Poeta *Ovidius* describit libr. V. Fastorum, his versibus:

Terra feros partus, immania monstra, Gigantes
Edidit, ausuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues,
Atque ait; in magnos bella movete Deos.
Extruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Jovem.
Fulmina de Cæli jaculatus Juppiter arce,
Vertit in authores pondera vasta suos.

HÆc ex vetustis Ethnicorum Scriptorum, & Poetarum monumentis hausta servant quidem multa veritatis vestigia, sed quæ multis fabulis fuerunt ab illis conspersa atque interpolata. In primis, fabulis accenseri debet quod dictitant de Turris Babylonicæ extructoribus, illos videlicet fuisse Gigantes e terra editos. Secundo, ejusmodi Gigantes hanc Turrim Babylonicam eo fine ædificasse, ut contra Deos bella movere possent. Tertio, illos Turris Babylonicæ conditores voluisse prædictam Turrim ad Cœlum usque evehere. Absit enim ut credamus, tam vesanos fuisse istos Turris Babylonicæ conditores, ut crediderint, eam usque ad Cœlum evehi posse, sed tantum, juxta phrasim hebraicam, profitentur in Scriptura sacra cap. XI. lib. Gen. V. 4. se, ad celebrandum nomen suum, Turrim extructuros, *cujus culmen pertingat ad Cælum*, idest, in immensum attollatur. Postremo, purum putumque commentum est, quod ajunt Ethnici scriptores, Turrim Babylonicam, immissis ventis, fuisse a Diis penitus eversam ac solo æquatam. Sed, explosis istis Ethnicorum fabulis, hoc unum ad coronidem nostri colloquii addam, nimirum in illos Turris Babylonicæ latomos vere quadrare id, quod dicit *Salomon* lib. Proverbiorum cap. 10. V. 24. *Quod timet impius, veniet super eum*. Metu quippe dispersionis, homines post Diluvium Urbem & Turrim Babylonicam extruendam sibi proponunt: *Venite*, inquiunt, *faciamus nobis civitatem & Turrim . . . antequam dividamur in universas terras*, Genesis cap. XI. V. 4. At, Deo sic disponente, illud ipsum ædificium, quod, metu dispersionis, magno molimine substruxerunt, causa fuit cur citius dispergerentur. Deus tamen qui e malo elicit bonum, singulari divinæ suæ providentiæ beneficio fecit, ut hæc dispersio cederet in utilitatem generis humani, & longe majus inde emergeret bonum, quam quod sibi proposuerant insani Turris Babylonicæ fabricatores. Erat siquidem illis animus in Turris unius substructione inutiliter consenescere, sed Deus illos dispersit, ut genus hominum propagarent, Urbes plurimas in toto terrarum Orbe conderent, & fundamenta jacerent tot Regnorum, quæ etiamnum florent. Plura non dicam, ne te, domum properantem, diutius hic detineam, sed te postridie in meo Musæo expecto, ibique nostrum habebimus colloquium, in quo faciam satis omnibus Dubiis, quæ in Historiam secundæ Mundi ætatis proponere solent viri eruditi. Tu interim studio gnaviter incumbe, & fac, ut ad colloquium nostrum imparatus non accedas.

COLLOQUIUM II.

In quo diluuntur Dubia, quæ in Historiam secundæ Mundi ætatis viri eruditi proponere solent.

DISCIP. PErlegi, ut morem tibi gererem, celebriorum Scripturæ sacræ Interpretum libros, ex quibus aliquot circa Historiam secundæ Mundi ætatis congessi dubia, quæ in hocce colloquio juxta ordinem, quo memoriæ meæ occurrent, tibi proponam, ut majorem illorum elucidationem ex tuis Responsis haurire possim. Et primo quidem, a te percontabor: quænam illa prima fuerit lingua, quam Deus ab initio Mundi primis parentibus nostris indidit, & quæ sola ante confusionem Babylonicam viguit? Unam etenim ante dispersionem hominum fuisse linguam, legi in Scriptura sacra c. XI. v. 1. lib. Geneseos: *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorumdem*.

M. Quam difficile sit definire, quænam fuerit primi-

primigenia illa & antiquissima lingua, quæ sola a primo homine *Adamo* usque ad linguarum confusionem obtinuit in Mundo, ex tot sententiarum, quæ super hac re circumferuntur discrepantia facili negotio judicari potest. In primis, *Joannes Goropius Becanus* linguam Cimbricam, seu Belgicam, pro antiquissima & primorum parentum nostrorum in Paradiso terrestri vernacula venditare voluit. Sed hæc sententia (si excipias *Levinum Terrentium*) nullos patronos nacta est. Doctissimus Abbas *Paulus Pezronus*, Ordinis Cisterciensis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate & origine nationis, & linguæ Celtarum, seu veterum Gallorum*, perrendit, linguam Celticam, quæ in Armorica inferiori, seu in Britannia minori, adhuc viget, esse primam omnium linguam, quam Deus primis parentibus nostris *Adamo*, & *Evæ* infudit, quaque omnes homines usque ad confusionem linguarum usi sunt. Sed hæc opinio nihilo præcedenti plausibilior est. *Theodoretus*, natione Syrus, & Cyri in Syria Episcopus, Quæst. 12. in Genesim linguæ Syro-Chaldaicæ, ut genti suæ gratificaretur, hanc gloriam vindicare pro viribus conatus est, in cujus sententiam iverunt nonnulli, quos prolixe satis confutavit *Waltonus* in Apparatu ad Biblia Polyglotta Anglicana, Prolegomeno tertio. Sunt aliqui, quos inter censetur illustrissimus *Petrus Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelica*, qui linguam Chaldaicam omnium antiquissimam, ac Mundo coævam esse celebrant. Uno verbo, sunt plures nationes, quæ suam linguam omnium primam esse jactant, *Æthiopicam* Abissini; suam Chinenses; suam Arabes; &c. Ipse vero cum antiquis Scriptoribus, & sanctis Patribus, *Origene* Homilia XI. in librum Numerorum, S. *Chrysostomo*, Homilia 3. in Genesim, S. *Augustino* lib. 16. *De Civit. Dei* c. 12. & S. *Hieronymo* Commentario in c. 3. *Sophoniæ*, quos e modernis sequuntur *Serarius*, *Bonfrerius*, *Buxtorfius*, *Waltonus*, *Thomassinus* & alii, longe probabilius esse arbitror, primam, & antiquissimam Mundi linguam, quam Deus infudit primis parentibus nostris, & qua inter se locuti sunt, fuisse eam, quæ post hominum, & linguarum divisionem, *Hebræa* consequentibus temporibus dicta est, & etiamnum dicitur. Hæc, inquam, sententia mihi præ cæteris aliis magis arridet, primo, quia nulla est alia lingua, quæ tam simplex sit, quæque tanta efficacia naturam & proprietatem rerum efferat, quam hæc lingua Hebræa. Secundo, quia Etymologia nominum primorum hominum, & Patrum Antediluvianorum, necnon omnium artium, & instrumentorum, etiam musicorum, aperte demonstrat, primam omnium linguam esse Hebræam. Hæc enim nomina, quæ in principio creationis, & sequentibus temporibus data sunt hominibus, vere esse hebraica, & e radicibus hebraicis derivata, evincunt viri eruditi, mox a me laudati. Postremo, quia omnes linguæ cum antiquiores, tum recentiores, suam ex lingua hebraica originem habent, ut videre est in *Glossario Hebraico*, quod edidit *Ludovicus Thomassinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, ubi clarissimus ille Scriptor, & linguarum exoticarum peritissimus, ostendit, non solum linguas, Chaldaicam, Arabicam, Phœniciam, seu Chananæam, sed etiam linguas Græcam, Latinam, Saxonicam, Teutonicam, Celticam, Armoricam, Gallicam, Hispanicam, Italicam &c. esse totidem linguæ hebraicæ dialectos, seu varias propagines, quæ e lingua hebraica, omnium prima, tamquam e radice pullularunt.

D. Fuitne hæc lingua Hebræa, post linguarum confusionem, & hominum dispersionem, in multis familiis conservata?

M. Autumant nonnulli Auctores, linguam Hebræam, post linguarum confusionem, & hominum dispersionem, in multis familiis & locis, videlicet in Syria, Assyria, & in terra Chanaan, atque in posteris *Chami*, filii Noemi, incorruptam permansisse. Ast, ipse probabilius esse censeo, primigeniam linguam hebræam fuisse conservatam puram & illibatam in una tantum familia, quæ, juxta promulgatam tam Hebræorum, quam Christianorum sententiam, fuit familia *Heberis*, pronepotis Patriarchæ *Semi*. Porro, hanc nostram sententiam præsertim stabiliunt nomina Patriarcharum post diluvium, nempe *Abrahami*, *Isaaci*, *Jacobi*, omniumque ejus filiorum, quæ omnia pure hebraica sunt, unde sequitur necessario, illos qui hæc indiderunt nomina, hebraice esse locutos, subindeque linguam Hebraicam, post linguarum confusionem, in familia Patriarchæ *Heberis* fuisse conservatam. *Abrahamum* siquidem, *Isaacum*, *Jacobum* &c. fuisse posteros Patriarchæ *Semi*, per lineam *Heberis* descendentes, omnibus e Scriptura sacra notissimum est.

D. Quænam potissimum fuit causa, ob quam lingua Hebræa post linguarum confusionem, in sola familia Patriarchæ *Heberis* incorrupta permanserit?

M. Duplex potest assignari causa, cur lingua Hebræa in sola *Heberis* familia permanserit incorrupta. Primo, quia familia Patriarchæ *Heberis* nullo pacto consensit in impium & flagitiosum fabrorum Turris Babylonicæ consilium. Scriptura namque expresse dicit urbem, & Turrim Babylonicam fuisse extructam a *filiis hominum*, per quos, ut alibi observavimus, intelligit homines impios & prophanos, qui e *Caino*, filio *Adami*, genus suum ducebant, quemadmodum Scriptura Sacra per *filios Dei* solet indigitare posteros *Sethi*, alterius filii *Adami*, & posteros itidem Patriarchæ *Semi*. Cum igitur familia Patriarchæ Heberis, quæ per *Semum*, filium *Noemi*, descendebat, non consenserit in flagitiosum istud extruendæ Turris Babylonicæ consilium, credibile non est, hanc familiam in eadem illorum pœna, seu linguarum confusione, jacuisse, quorum culpæ se participem non reddidit. Hinc est, quod familia Patriarchæ *Heberis*, tempore, quo homines, post linguarum confusionem, per omnes terras dispersi sunt, non fuerit ipsa dispersa, sed inconcussa tunc sedibus suis permanserit, donec *Abrahamus*, ex familia Patriarchæ *Heberis* descendens, speciali vocatione inde fuerit a Deo evocatus. Sicut igitur pœnam dispersionis non subiit familia Patriarchæ

F 2 *Hebe-*

Heberis ita verisimile est, eam nec linguæ suæ confusionem esse passam, sed potius avitam linguam Hebræam conservasse puram & incorruptam. Altera causa, cur lingua Hebræa, post linguarum confusionem, in sola familia Patriarchæ *Heberis* integra & incontaminata permanserit, hæc est, quia familia *Semi*, filii *Noemi*, ex qua Patriarcha *Heber* propagatus est, semper in vera religione, seu in sincero unius & veri Dei cultu constanter perstitit: e contrario familia *Chami*, alterius filii *Noemi*, a Deo, & a vera religione descivit. Quo factum est, ut familiam Patriarchæ *Heberis* singulari favore, gratia ac benedictione Deus prosecutus fuerit, cum e contra familia *Chami*, ex qua *Chanaan* prognatus est a Deo sit maledicta. Probabile itaque est primo, Deum in familia Patriarchæ *Heberis*, quæ fuit familia sancta & benedicta, maluisse conservare linguam sanctam, seu Hebræam, per quam religionem & Legem suam propagare, & promulgare voluit, quam in familia prophana & maledicta. Secundo, probabile etiam est, linguam Hebræam, sic dictam fuisse a Patriarcha *Hebere*, eo quod apud ipsum, & in ejus familia fuit tempore confusionis linguarum conservata, & postmodum ad ejus posteros transfusa.

D. Interfui nuperrime cœtui quorumdam virorum eruditorum, quorum aliqui affirmabant *Hebræos* sic dictos esse a Patriarcha *Hebere*, qui linguam Hebræam, post linguarum confusionem, in sua familia incorruptam conservavit; Alii vero ajebant, hujus Hebræorum nominis originem altius arcessendam non esse, quam a temporibus Patriarchæ *Abrahami*, qui primus a Chananæis fuit vocatus *Hebræus*, quod fluvium Euphratem transisset, ut relicta Chaldæa, quæ erat trans fluvium Euphratem, habitarent terram Chanaan. Ob illum fluvii Euphratis transitum, *Abrahamus* fuit a Chananæis *Heber*, idest, *Transitor* appellatus, indeque Hebræorum nomen omnibus *Abrahami* posteris hæsit, sicut dicebant viri illi eruditi. Tu quid ea de re sentias, paucis aperire ne graveris.

M. Cum utraque sententia, ut candide fatear, cum antiquorum, tum recentiorum Scriptorum testimoniis fulciatur, neutri suam probabilitatem adimere volo, sed illius delectum tuo arbitrio lubens permitto. Hi qui *Hebræos* sic a Patriarcha *Hebere* dictos putant, nituntur testimoniis *Josephi* Hebræi, lib. 1. Antiquit. Judaic. cap. 6. *Eusebii* lib. 7. *De Præparat. Evang.* cap. 2. *Eucherii* lib. 2. in Genesin cap. 7. sed potissimum S. *Augustini* lib. 16. De Civit. Dei cap. 12. ubi luculenter docet, linguam hebraicam, ante confusionem linguarum & gentium dispersionem, omnibus communem fuisse, eamque in familia Patriarchæ *Heberis*, *Phalegi*, & *Abrami*, integram mansisse tradit, idque hinc probat, quod diversorum populorum nomina, qui suis colonis orbem terrarum impleverunt, ea ipsissima sint, quæ in Sacris Litteris sunt consignata: *Illarum*, inquit Aquilinus ille Doctor, *gentium vocabula partim manserunt, adeo ut etiam hodie appareat, unde sint vocabula derivata, sicut ex Assur Assyrii; ex Heber Hebræi; partim temporis vetustate mutata sunt: Ita ut vix homines doctissimi, antiquas Historias perscrutantes, nec omnium, sed aliquarum ex istis origines potuerint reperire.* Hactenus S. *Augustinus*, in cujus sententiam manibus pedibusque descendunt moderni Scriptores undecumque doctissimi, quos inter numerantur *Pererius*, *Steuchus*, *Genebrardus*, *Cornelius a lapide*, *Bonfrerius*, *Buxtorfius*, &c. inter Rabbinos vero, *Aben-Esra*, *Kimki*, & *Abarbanel*. At vero, alii Scriptores, qui hujus *Hebræorum* nominis originem ab *Abrahamo* repetendam esse asserunt, bene multos proferunt cum antiquos, tum recentiores Auctores, qui eorum sententiæ aperte patrocinantur. Hi autem sunt *Julius Africanus*, ab *Eusebio* citatus, qui hæc habet: *Hebræi, dicti quasi transitores, quia Abraham Euphratem transiit, non, ut quidam, ab Heber*. Origenes in Matthæum p. 239. ait: *Hebræi, qui exponuntur trajectitii*. Idem repetit Hom. 19. in Numeros, & Homil. 35. in Genesin. S. *Hieronymus* in Ezechielem cap. 7. *Abraham Hebræus, idest, περάτης, & peregrinus transitorque nominatur*. In eandem sententiam conspirant Patres Græci, *Diodorus Tarsensis*, S. *Joannes Chrysostomus* Homilia 35. in Genesin & Homilia *De nomine Abraham*, & *Theodoretus* Quæst. 60. in Genesim. Eidem sententiæ suffragantur itidem plurimi Rabbini, & peritiores Scripturæ Sacræ moderni Interpretes, *Paulus Burgensis*, *Reuchlinus*, *Isidorus Clarius*, *Estius*, *Arias Montanus*, *Morinus*, *Munsterus*, *Scaligerus*, *Seldenus*, *Cappellus*, *Grotius*, *Vossius*, *Waltonus*, &c. Cum igitur utraque sententia circa nominis Hebræorum originem probabilibus nitatur conjecturis, suosque habeat defensores, sua utrique debet constare probabilitas, maxime cum ea de re sileat Scriptura Sacra, nec in ea curiosius inquirere par sit, quæ ipsa silentii sipario obtexit.

D. Quo pacto intelligi debent hæc Dei verba, quæ cap. 11. Lib. Geneseos leguntur: *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui?*

M. Communis est Scripturæ Sacræ Interpretum sententia, Deum in confusione Babelica, sic primigeniam linguam, quæ, ut ostendimus, Hebræa erat, confudisse, ut omnes homines, antequam dispergerentur in 70. vel 72. linguas, juxta totidem Patriarchæ *Noemi* nepotum numerum, divideret. Scriptores Latini, quia numerant dumtaxat septuaginta *Noemi* nepotes, videlicet ex *Japheto*, filio *Noemi*, quatuordecim; ex *Chamo*, altero *Noemi* filio, triginta; & ex *Semo*, tertio Noemi filio, viginti sex; ideo dicunt, Deum in confusione Babelica divisisse hominum genus in 70. linguas omnino diversas. Ast, Scriptores Græci affirmant, Deum, antequam homines in omnes terras disperseret, illos in 72. linguas plane distinctas divisisse, quia, præter illos septuaginta *Noemi* nepotes, quos percensent Latini, duos alios admittunt, nempe *Elisam* inter filios *Japheti*, & *Cainanem* inter nepotes *Semi*. Sed hæc veterum, tam Græcorum, quam Latinorum, de 70. vel 72. linguis, in quas ante dispersionem gentium divisus est humanus sermo, cum certa non sit, sicut alibi me observasse memini, longe probabilius ipse arbitror Deum in confusione Babelica non novas in mentibus hominum produxisse linguas, a lin-

a lingua hebraica, quæ erat antiquissima, & qua omnes homines antequam dispergerentur, loquebantur, omnino diversas; sed Deum dumtaxat confudisse linguam hebraicam qua tanquam vernacula utebantur omnes, & ex ea linguæ hebraicæ confusione ortos esse diversos loquendi modos, seu varias linguas, quæ tamen erant totidem linguæ hebraicæ dialecti, non secus ac linguæ Italica, Gallica, Hispanica, sunt dialecti linguæ latinæ. Illa quippe linguæ hebraicæ confusio, quam Deus ad dispergendos homines per omnes terras induxit, idem effecit, quod ipsa dispersio gentium temporum lapsu effecisset; in varias enim dialectos abiisset. Hinc linguæ Orientales, scilicet Chaldæorum, Syrorum, *Phœnicum*, seu Chananæorum &c. facilius discuntur ab his, qui Hebraice sciunt, quia sunt linguæ hebraicæ dialecti, majorem cum ipsa affinitatem habentes. Sed de his plura legesis apud jam citatos doctissimos Auctores, *Ludovicum Thomassinum* in Præfatione sui *Glossarii Hebraici*, & *Paulum Pezronum* in libro, quem concinnavit *De Antiquitate & origine nationis & linguæ Celtarum, seu veterum Gallorum*.

D. *Cainan* ille, quem Scriptores Græci, ut mox dixisti, enumerant inter nepotes *Semi*, filii *Noemi*, fuitne verus Patriarcha, aut suppositititius? audivi quippe nudiustertius viros eruditos ea de re inter se acerrime digladiantes; aliis asserentibus, hunc *Cainanem*, quem Græci Scriptores inter *Semi* nepotes numerant, esse plane suppositititium, ac subinde e serie Patriarcharum post Diluvium jure optimo esse expungendum; aliis vero, affirmantibus, hunc *Cainanem* vere inter nepotes *Semi* locum habere debere, eumque inter *Arphaxad*, cujus filius fuit, & *Salem*, quem genuit, esse reponendum. Hanc igitur, si placet, elucida difficultatem, quæ mihi, ut verum fatear, satis intricata videtur.

M. Justissima de causa hanc difficultatem satis intricatam appellas. Si enim æqua lance libremus singula momenta, quibus hinc inde fulti Scripturæ Sacræ Interpretes, *Cainanis* generationem, *Arphaxad* inter & *Salem*, aut admittunt, aut inficiantur; comperiemus, difficilem ad dirimendam hancce difficultatem patere aditum. In primis, hi, qui *Cainanis* generationi refragantur, his nituntur momentis. Ajunt primo, *Moysem* in primigenio Textu Hebræo, sive in cap. 11. Libri Genesis, sive cap. 1. lib. 1. Paralip. ubi Patriarcharum ante & post Diluvium generationes accuratissime percenset, altissimo silentio prætermisisse in serie Patriarcharum post Diluvium istum *Cainanem*, quem Græci Codices *Arphaxad* inter & *Salem* inserunt. Nec tantum in Textu Hebræo desideratur iste *Cainan*, sed nec invenitur in Textu Samaritano, & in Antiquis Scripturæ Sacræ Versionibus Chaldaica, Syriaca, Arabica, Persica, & in nostra Versione Vulgata, quæ ab Œcumenico Concilio Tridentino Authentica est declarata, ne vola quidem, aut ullum hujus *Cainanis* post diluviani apparet vestigium. Fatentur quidem istius sententiæ Assertores, hunc postdiluvianum *Cainanem* extare in versione lxx. Interpretum, ejusque nomen etiam legi in Evangelio *S. Lucæ* cap. 3. Sed contendunt, nomen *Cainanis* reperiri duntaxat scriptum in Versione lxx. Interpretum, quæ erat corrupta & interpolata, sed non in ea Versione lxx. Interpretum, quæ erat illibata atque incontaminata. Geminam quippe Versionem lxx. Interpretum distinguit Sanctus *Hieronymus* in Epist. 135. ad *Sunniam*, & *Fretellam*, unam nimirum, quæ extabat in Hexaplis *Origenis*, & aliam, quam *Origenes*, *Eusebius Cæsariensis*, omnesque veteres Græci Tractatores appellant Κοινὴν, idest, *communem*, quia communi fidelium usui inserviebat. Observat autem ibidem S. ille Doctor, id discriminis fuisse inter utramque lxx. Interpretum Versionem; quod illa, quæ erat in Hexaplis *Origenis*, pura, emendata, & castigata esset; alia vero lxx. Interpretum Versio, quæ vulgo *Communis* dicebatur, quod manibus omnium passim tereretur, pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum esset vitiata, multisque scateret mendis. Hoc posito, dicunt illi Auctores, qui *Cainanem*, ceu Patriarcham infitiantur, explodunt, nomen quidem *Cainanis* irrepsisse in Versionem lxx. Interpretum, quæ corrupta erat, sed non extitisse in ea Versione lxx. Interpretum, quæ erat in Hexaplis *Origenis*, & emendatissima censebatur, quæque in Alexandrina Reginæ Ægypti *Cleopatræ* insigni Bibliotheca fuit asservata, donec anno ante Natale Christi Domini circiter quadragesimo octavo fuit hæc Bibliotheca incendio consumpta, quando videlicet Bello priori Alexandrino, a *Cæsare* confecto, ex militum seditione, maximo Reipublicæ literariæ damno, conflagratione periit. Quod spectat Evangelium *S. Lucæ*, in cujus capit. 3. legitur nomen *Cainanis* postdiluviani, respondent Scriptores, qui istius *Cainanis* generationem non admittunt, interpolatrice manu hujus *Cainanis* nomen in Evangelium *S. Lucæ* fuisse intrusum, idque evincere se posse putant ex libro *S. Lucæ* Græco-Latino, in antiquioribus membranis, literis majusculis, sine spiritibus & accentibus descripto, in quo nulla omnino *Cainanis* postdiluviani fit mentio. Hic autem liber, Historias quatuor Evangeliorum, & Actorum Apostolorum complectens, ex Græcia olim in Gallias asportatus, in Monasterio *S. Irenæi*, in Suburbio Lugdunensi est repositus, ibique, oriente bello anno 1562. repertus est a *Theodoro Beza*, Hæresiarchæ *Calvini* Discipulo, qui anno 1581. illum Cantabrigensi Academiæ Bibliothecæ dono dedit.

Aliud probationis genus ad excludendum hunc *Cainanem* e serie Patriarcharum postdiluvianorum desumunt multi Scriptores latini ex Sanctis Patribus, qui in serie Patriarcharum postdiluvianorum juniorem *Cainanem* omnino prætermittunt, quos inter sunt *Epiphanius* Hæresi lv. quæ est Melchisedechianorum, *Julius Africanus*, *Theophilus Antiochenus*, lib. 3. ad *Autolicum*, quibus addunt *Eusebium*, Episcopum Cæsariensem, in suo Chronico a *Scaligero* græce edito, *Josephum* Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. c. 8. & duos Scriptores prophanos, *Berosum* videlicet Chaldæum, citatum apud *Eusebium* lib. 3. *Præparationis Evangelicæ*, & *Eupolemum*, laudatum ab *Alexandro Polybistore* apud *Eusebium*, qui diserte asserunt, Patriarcham *Abrahamum* vixisse decima post Diluvium generatione. Porro, si *Cainan* inferatur inter *Arphaxad* & *Salem*, comperitur

tur, Abrahamum non vixisse decima post Diluvium generatione, sed undecima. Hæ sunt in summa præcipuæ rationes, quibus adducuntur multi Scriptores latini ad repudiandum *Cainanem*, tanquam Patriarcham insititium, & intrusum in Evangelium S. *Lucæ*.

At, non desunt viri eruditi, qui his momentis alia non minoris ponderis opponunt, probantque, *Cainanem* in Patriarcharum postdiluvianorum chorum esse admittendum. In primis dicunt, lxx. Interpretes in sua Versione Græca cap. 11. Lib. Geneseos *Cainanem* laudare tanquam filium *Arphaxad*, eumque reponere *Arphaxad* inter & *Salem*. Quis autem dicere audeat, quempiam aliquando mortalium fuisse adeo temerarium, qui in Sacrum Textum intrudere voluerit *Cainanem*, si revera esset Patriarcha suppositititius, & nunquam in rerum natura extitisset? Quæ malitia? Quæ spes utilitatis septuaginta Seniores, aut eorum Amanuenses potuit ad tam putidum mendacium impellere? Præterea, S. *Lucas*, Evangelista, cap. 3. sui Evangelii Genealogiam Christi Domini texens, *Cainanem* reponit *Arphaxad* inter & *Salem*, dicens: *Qui fuit Salem, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad*. Porro, temeritatis est summæ ex Evangelio S. *Lucæ* quod omnibus Sacro-Sanctum esse debet, expungere velle, quod non solum vetustissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, sed etiam Sancti Patres, præsertim *Augustinus* lib. 16. *De Civitate Dei*, & *Hieronymus* in Translatione Evagelii S. *Lucæ*, legerunt, agnoverunt, retinuerunt, quodque etiam Romana, post Sacrorum Codicum emendationem, jussu Summorum Pontificum *Sixti V.* & *Clementis VIII.* factam, etiamnum legit, agnoscit, retinet & approbat Ecclesia, quæ nec falli, nec fallere potest. Addunt denique, *Cainanem*, postdiluvianum, omitti quidem in nostra Editione Vulgata Veteris Testamenti, sed hanc omissionem arguere dumtaxat Amanuensium memoriæ, & diligentiæ defectum, quem ita contigisse longe credibilius esse putant, quam si dicatur, *Cainanem* in Græca lxx. Interpretum Versione, & in Evangelio S. *Lucæ* consulto & data opera fuisse insertum, & adjectum, quia hæc additio absque insigni audacia, & falsitate fieri haud potuisset. His potissimum momentis nituntur generationis *Cainanis* patroni ac defensores.

D. Circa *Cainanis* postdiluviani generationem duas Scriptorum cum Græcorum, tum latinorum sententias e diametro oppositas video, sed cuinam sententiæ palmam adscribere debeam, dubius adhuc hæreo, & instar stateræ, hac illac æqua lance libratæ, neutro propendeo.

M. Cum nomen *Cainanis* legatur in Evangelio S. *Lucæ*, nec ulla ratione dici possit, istud Evangelium sub mendo cubare, auctor tibi sum, ut in illorum sententiam descendas, qui albo Patriarcharum postdiluvianorum *Cainanem* accensent. Ne autem ea, quæ ab oppositæ sententiæ Assertoribus proferuntur, quæque superius perstrinxi, momenta tibi aliquid facessant negotii, his breviter, quantum fieri poterit, faciam satis. Et primo quidem dico, Moysem in Textu Hebræo generationem *Cainanis*, Patriarchæ postdiluviani, de industria transiliisse. Statuerat quippe Moyses (Sicut, post *Josephum* lib. 1. Antiq. Jud. c. 6. observant vetustissimi Hebræorum Scriptores) decem dumtaxat Patriarcharum post Diluvium generationum gradus percensere, hoc est, a *Noemo* usque ad *Abrahamum*, non secus ac ab *Adamo* usque ad *Noemum*, decem dumtaxat Patriarcharum antediluvianorum generationes recensuit. Quomodo etiam videmus, *Matthæum*, Evangelistam, in describenda Genealogia Christi Domini tres tessaredecades animo complexum, in earum altera tres generationes de industria prateriisse. Ait enim c. 1. sui Evangelii: *Joram* genuit *Oziam*; cum tamen l. 4. Regum c. 8. & 11. *Joram* genuerit *Ochosiam*, Ochosias genuerit *Joam*, Joas genuerit *Amasiam*, Amasias vero genuerit *Oziam*. Quemadmodum igitur Evangelista *Matthæus*, ob illum quatuordenarium mysticum numerum, quem, in texenda Genealogia Christi retinendum sibi præscripserat, tres in secunda tessaredecade resecuit generationes, quæ huic mystico numero officere potuissent; ita pari jure *Moyses*, qui in recensendis generationibus Patriarcharum, qui ante & post Diluvium vixerunt, decadem, seu mysticum denarium numerum sibi servandum proposuerat, generationem *Cainanis* postdiluviani silentio prætermisit, quia, si eam recensuisset, non decem, sed undecim, Patriarcharum generationes secundæ Mundi ætatis numerare debuisset, sicque finem, in putandis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis annis sibi præfixum, non obtinuisset. At, lxx. Interpretes, qui in sua Græca Scripturæ Sacræ versione non meros agebant interpretes, sed Prophetas, quique spiritum sanctum, Sacrarum scripturarum Auctorem, inhabitantem habebant, sicut plerique Sancti Patres, potissimum S. *Augustinus* lib. 18. De Civitate Dei cap. 43. Scripto tradiderunt, non tam ex Textu Hebræo converterunt in Græcum sermonem ea, quæ in Pentateucho *Moysis* repererunt, sed etiam suppleverunt quæ ab illo, justa quidem, licet nobis ignota quandoque ratione, fuerunt prætermissa. *Cainanis* itaque generationem, a Moyse omissam, lxx. Interpretes, afflati Spiritu sancto, in sua Versione Græca *Arphaxad* inter & *Salem* inseruerunt. Quod quidem palam adstruere videtur auctoritas S. *Lucæ*, Evangelistæ, qui cap. 3. sui Evangelii describendo genealogiam Christi Salvatoris nostri, disertam *Cainanis* mentionem facit, quia hanc generationem *Cainanis* repererat in pura & immaculata, quam consuluit, Versione lxx. Interpretum. Quis enim, amabo, inficias ire audeat, S. *Lucam*, Evangelistam, habuisse penes se puram & castigatissimam lxx. Interpretum Versionem? Falsum igitur est quod dictitant nonnulli, generationem *Cainanis* extitisse quidem in Versione lxx. Interpretum, quæ corrupta, & adulterata erat, sed non in Versione lxx. Interpretum, quæ pura & incontaminata erat; alioqui dicendum esset S. *Lucam*, nulla habita ratione puræ & castigatæ Versionis lxx. Interpretum, consuluisse tantum, ad describendam genealogiam Christi, corruptos jam Codices Versionis Græcæ lxx. Interpretum, quod sane citra temeritatem

ritatem, ne quid gravius dicam, nec proferri, nec cogitari potest. Longe itaque credibilius est, generationem *Cainanis*, postdiluviani, extitisse in Versione emendatissima lxx. Interpretum donec quidam scioli, & male feriati homines, quos non pudet grassari, & virgam censoriam exercere in Scripturam Sacram, fuerint exorti qui, postquam Græcos Codices cum Hebraicis contulissent, vidissentque, *Cainanem*, postdiluvianum, ab Hebraicis abesse codicibus, quem licenter in Sacris Codicibus adjectum sibi perperam persuaserant, licentius etiam, tanquam Patriarcham addititium, eraserunt, ac de medio sustulerunt. Hujus nostræ conjecturæ vim non infringit liber ille Græco-latinus, complectens quatuor Evangeliorum, & Actorum Apostolorum Historias, Cantabrigensi Academiæ anno 1581. donatus, in quo non extat *Cainanis* postdiluviani generatio: Hic, inquam, manuscriptus Codex, licet antiquissimus, hujus conjecturæ nostræ robur non infringit, tum quia tantam auctoritatem non habet, ut opponi, & præferri debeat omnibus aliis manuscriptis Codicibus Græcis, qui asservantur in Bibliothecis, in quibus invenitur *Cainanis* nomen, nec prædictus Codex jus dare potest hominibus, aliunde rerum novarum cupidis, carpendi, aut perturbandi receptam ubique gentium Evangeliorum, & reliquorum Sacrorum librorum editionem a Sacro-Sancto & Œcumenico Concilio Tridentino & a Sede Apostolica probatam, emendatam, ejusque jussu publicam in lucem emissam. Tum quia etiam prædictus Codex Greco-Latinus nec *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, qui quarto Ecclesiæ florebat Sæculo, nec S. *Hieronymo*, qui in quinto Ecclesiæ Sæculo Chronicon ejusdem *Eusebii* Græcum latine vertit, & auxit, antiquior est, sicut asserunt periti hujus temporis Critici; Atqui tamen *Eusebius* in suo Chronico inter Patriarchas postdiluvianos recenset *Cainanem*, & S. *Hieronymus*, tam in sua translatione latina Evangelii S. *Lucæ*, quam in sua versione itidem latina Chronici *Eusebii* eumdem *Cainanem* retinuit, nec expungendum esse putavit; tanti ergo facere haud debemus hunc manuscriptum Codicem Græco-Latinum, in quo *Cainanis* postdiluviani generatio non legitur, ut illum præponere debeamus aliis antiquioribus Codicibus Græcis, quos *Eusebius*, & S. *Hieronymus* consuluerunt, & in quibus *Cainanis* postdiluviani nomen inter Patriarchas *Arphaxad* & *Salem* inveniebatur scriptum. Hinc facile inferre potes, nullam fidem adhibendam esse *Scaligero*, qui dum Græcum *Eusebii* Chronicon edidit, vel potius pro arbitratu suo consarcinavit ac interpolavit, ex eo *Cainanem* postdiluvianum expunxit, cum tamen omnes aliæ Græcæ Chronici *Eusebii* editiones hunc *Cainanem* admittant, eumque *Arphaxad* inter & *Salem* in serie Patriarcharum postdiluvianorum reponant.

Ex his, quæ hactenus diximus, in promptu est responsio ad testimonia antiquorum Scriptorum, qui *Cainanis* postdiluviani nullam mentionem fecerunt: Nam ideo *Origenes*, *Julius Africanus*, *Theophilus Antiochenus*, *Epiphanius*, & tres Scriptores Prophani, seu *Berosus*, *Eupolemus*, & *Alexander Polhystor* generationem *Cainanis* prætermiserunt, quia Textum Hebraicum, non versionem lxx. Interpretum sunt secuti, quod sane nihil omnino facit contra nos, qui ultro fatemur, multos antiquos sanctos Patres, & Ecclesiasticos atque prophanos Scriptores, Textum Hebræum sequentes, generationem *Cainanis* postdiluviani omisisse. At, nemo proferre unquam poterit aliquem sive ex sanctis Patribus, sive ex Ecclesiasticis aut prophanis Scriptoribus, qui disertis verbis dicat, *Cainanem* in serie Patriarcharum postdiluvianorum non esse admittendum.

D. Miror profecto, quod *Cainanem* postdiluvianum, tanquam verum Patriarcham, agnoscas. Sæpius enim monuisti me, Chronologiam lxx. Interpretum mendosam esse, eique præferendam esse Chronologiam Textus Hebræi. Et tamen si semel admittatur *Cainan*, tanquam verus Patriarcha, & ut filius *Arphaxad* & pater *Salemi*, sequetur primo, standum esse, circa generationem *Cainanis*, Chronologiæ lxx. Interpretum. Deinde, consequens erit, *Moysis* Chronologiam, quæ extat in primigenio Textu Hebræo, esse vitiatam, cum in ea deessent centum & triginta quinque anni, quos, juxta lxx. Interpretum Chronologiam, habuisse dicitur *Cainan*, quando genuit *Salem*. Id autem de Chronologia Textus Hebræi dici minime potest, cum certum sit, *Moysem* temporum Historias, & Patriarcharum, qui ante & post diluvium vixerunt, annos integre, exacte, ac perfecte in Libro Genesis describere voluisse, cum singulorum vitæ annos minutatim persequatur. Hic mihi videtur nodus implicatissimus, & labyrinthus intricatissimus, unde emergere difficillimum sit, tua igitur opera in gressu tam lubrico versans maxime indigeo. (*a*)

„ (*a*) Juvat hic integram testimonium recita-
„ re Millii Anglicani scriptoris viri in conferendis
„ Græcis Biblicis novi testamenti codicibus exerci-
„ tatissimi; ille enim ad cap. III. Lucæ 36. ubi
„ *Cainan* occurrit, hæc notat. *Deest* (Cainan) *in*
„ *Cantuar.* (Qui ipse est Codex Bezæ) *repugnan-*
„ *te cæterorum Codicum omnino fide. Quid mirum*
„ *autem si scriba iste* (Codex Cantuariensis) *qui*
„ *in Evangeliis infinita pro arbitrio addere, mutare,*
„ *detrahere ausus est, qui ex suopte cerebro prognatam*
„ *genealogiam quandam in genuinæ locum substitue-*
„ *rit, qui denique Evangelium hoc adeo misere*
„ *passim interpolavit, ut monotessaron quoddam fere*
„ *quam ipsius Lucæ Evangelium dixeris*. Fateor
„ equidem Millium infenso extitisse animo in hunc
„ Codicem, eo quod ejus authoritate Morinus vul-
„ gatæ latinæ cui adamussim cohæret, defenderit
„ veritatem. Verum omnium aliorum Codicum
„ ab eodem Millio consultorum consensus in reti-
„ nenda lectione *Cainan* ad illos refutandos, qui
„ vocem illam in textum Evangelii contendunt,
„ plurimum valet; semel autem admissa sincerita-
„ te lectionis hujus in S. Luca, moneatque Mil-
„ lius ibidem Evangelistam sequi per omnia
„ lectionem septuaginta interpretum, in iis pa-
„ riter, in quibus ab Hebraico textu recedunt;
„ firma hinc deducitur conjectura ejusdem ver-
„ sionem septuaginta, lectionem *Cainan* retinuisse,

„ quo fit, ut lectio ista nequaquam addita in septemviralem lectionem judicetur.

M. Ut adjectio *Cainanis* postdiluviani non variet Sacram Chronologiam Patriarcharum, quam Moyses in Libro Genesis describit, dicendum est cum *Genebrardo* lib. 1. Chronographiæ, quod *Arphaxad* anno ætatis suæ 18. genuit *Cainanem*, & quod *Cainan* anno ætatis suæ 17. genuit Salem, qua ratione vere dici potest, *Salem* natum esse ipsi *Arphaxad* non quidem immediate, ut ajunt, sed mediate per *Cainanem*, cum Arphaxad annum ætatis suæ ageret trigesimum quintum, sicus legitur in Textu Hebræo & in Editione vulgata Gen. cap. 11. v. 12. Nam more loquendi, Sacris Literis non inusitato, nepotem genuisse avus vere dicitur, licet non eum immediate genuerit, sed tantum mediate, hoc est per alium. Sic Evangelista *Matthæus*, ut antea dicebam, cap. 1. sui Evangelii ait: *Joram genuit Oziam*: quamvis *Joram* non immediate genuerit Oziam, sed tantum mediate, idest, per nepotes; nam *Joram* genuit immediate *Ochosiam*, Ochosias genuit *Joam*, Joas genuit *Amasiam*, Amasias genuit *Oziam*. Hanc *Genebrardi* sententiam amplectitur *Joannes Harduinus*, recens Societatis Jesu Scriptor, in sua *Veteris Testamenti Chronologia*, quæ extat inter selecta illius Opera Amstelodami edita an. 1709. Cæterum, quod in Versione lxx. Interpretum legitur, *Arphaxad* anno ætatis suæ 135. genuisse *Cainanem*, & *Cainanem* anno ætatis suæ 130. genuisse *Salem*, mendum est Chronologiæ, sicut fatentur omnes Scriptores latini, etiam hi, qui generationem *Cainanis* admittunt, quique putant, *Arphaxad* anno ætatis suæ 35. genuisse *Cainanem*, *Cainanem* anno ætatis suæ 30. genuisse *Salem*, detractis illis centum adjectitiis annis, qui non solum in generatione *Cainanis*, sed etiam in generationibus aliorum Patriarcharum ante & post Diluvium irrepserunt in Chronologiam lxx. Interpretum, sicut, post S. *Augustinum* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 13. prolixe ostendi in Dissertatione quinta Tractatus *De Mysteriis, & Annis Christi*. Verum, quia illi Scriptores latini, qui admittunt generationem *Cainanis*, ajuntque, eum anno ætatis suæ trigesimo genuisse *Salem*, haud parum turbant ac confundunt ea 30. annorum *Cainanis* adjectione Chronologiam, quæ describitur in Textu Hebræo, Patriarcharum post diluvium; ideo ipse, ne tantillum varietur, aut immutetur Chronologia Textus Hebræi, longe probabilius cum *Genebrardo*, & *Harduino*, mox a me laudatis Scriptoribus, censeo, *Arphaxad* genuisse *Cainanem* anno ætatis suæ 18. *Cainanem* vero ætatis suæ anno 17. genuisse *Salem*. Quo posito annorum calculo, vere dici potest, citra ullam Textus Hebræi Chronologiæ immutationem, *Salem* natum esse ipsi *Arphaxad* non quidem immediate, sed mediate, hoc est, per *Cainanem*, patrem suum, cum *Arphaxad*, avus *Cainanis*, annum attigisset ætatis suæ trigesimum quintum, sicut legitur in Textu Hebræo, & in Editione Vulgata cap. 11. v. 12. Libri Genesis: *Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Salem*, non quidem immediate, ut mox dixi, sed mediate, idest, per filium suum *Cainanem*, qui fuit pater *Sale*.

D. Cum Textus Hebræi Chronologiam, juxta tuum explicandi modum, non perturbet hæc *Cainanis* in serie Patriarcharum postdiluvianorum adjectio, in tuam sententiam lubens ipse descendo, & *Cainanem*, ceu verum postdiluvianum Patriarcham, *Arphaxadi* filium, & patrem *Sale*, ultro agnosco. Sed subiit nunc animum altera difficultas Chronologica, nimirum, quoto anno ætatis suæ *Thare* genuerit filium suum *Abrahamum*? Multi quippe Interpretes, quorum in Scripturam Sacram Commentarios perlegi, asserunt, *Thare* anno dumtaxat ætatis centesimo trigesimo genuisse *Abrahamum*. Alii vero Scripturæ Sacræ Interpretes dicunt, *Thare* anno ætatis suæ septuagesimo genuisse *Abrahamum*, idque propter illa verba *Moysis* cap. 11. v. 26. Libri Geneseos: *Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran*. Inde enim colligunt, non quidem hoc velle *Moysem*, tres istos esse genitos a *Thare* septuagenario; sed illud solum, post septuagesimum ætatis suæ annum cœpisse *Thare* gignere filios: cum autem primo loco ponatur *Abrahamus*, ab eo esse factum gignendi exordium, ac proinde *Abrahamum* genitum esse, cum *Thare*, ipsius pater, explevisset annum ætatis suæ septuagesimum. Hæc autem opinionum circa ortum *Abrahami* discrepantia haud parum perturbat Textus Hebræi Chronologiam. Nam si *Abrahamus* non anno patris sui *Thare* lxx. sed cxxx. natus fuit, necessario sequitur, sexaginta annis in serie Chronologica Patriarcharum postdiluvianorum ab iis aberrari, qui septuagesimo *Thare* anno *Abrahamum* natum esse arbitrantur. Huic ergo Chronologicæ difficultati expeditissimam, quæso, adhibe nunc solutionem.

M. Expeditissimam hujus Chronologicæ difficultatis solutionem dant illi Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, *Thare* anno ætatis suæ non lxx. sed cxxx. genuisse filium suum *Abrahamum*, idque luculentissime colligunt ex Scriptura Sacra, quæ cap. 11. v. 32. Libri Genesis ait: *Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran*. Capite vero sequenti, seu duodecimo, v. 4. Subdit: *Septuaginta quinque annorum erat Abram, cum egrederetur de Haran*. Si ergo annos septuaginta quinque, quos natus erat *Abrahamus*, quando ex Harane excessit, ut veniret in terram Chanaam, subtrahas e summa annorum ccv. quos natus erat *Thare*, pater ipsius quando in Harane mortuus est, manifesto patebit, Abrahamum natum esse anno ætatis Patris sui non lxx. sed cxxx. Præterea, si Abrahamus natus esset anno ætatis patris sui *Thare* lxx. jam attigisset annum ætatis suæ 135. quando, mortuo patre suo in Harane, iter in terram Chanaan instituit, ac subinde *Isaac*, filius ejus, egisset tum temporis annum ætatis suæ 35. *Isaac* namque natus est *Abrahamo* centenario: *Putasne centenario nascetur filius*? Genesis cap. 17. Atqui tamen Scriptura Sacra cap. 7. Act. Apostolorum aperte tradit, *Abrahamum*, quando exiit ex Harane, & in Chananæam regionem se contulit, necdum ge-

genuisse filium suum *Isaacum*, dici igitur non potest, *Abrahamum* natum esse anno ætatis patris sui septuagesimo. Denique, *Abrahamus* senior erat decem tantum annis *Sara*, uxore sua, sicut testatur Scriptura Sacra loco mox a me laudato; *Putasne centenario nascetur filius & Sara nonagenaria pariet?* Porro, *Sara* erat filia *Aranis*, fratris *Abrahami*. Si ergo *Abrahamus* natus esset anno ætatis patris sui *Thare* septuagesimo, essetque primogenitus fratris sui *Aranis*, debuisset *Aran* gignere anno ætatis suæ nono *Saram*, conjugem *Abrahami*, quod quidem, ut nemo non videt, consueto naturæ ordini, & experientiæ omnino adversatur. Probabilius itaque est, & Scripturæ Sacræ magis consentaneum, non fuisse *Abrahamum*, filium patris sui *Thare* primogenitum, natumque anno patris sui *Thare* septuagesimo, sed illum juniorem fuisse fratre suo *Aran*, & natum esse anno patris sui *Thare* centesimo trigesimo. Elumbe autem est, seu valde infirmum argumentum, quo nonnulli Scriptores probare se posse putant, *Abrahamum* esse filium primogenitum *Thare*, eumque subinde natum esse anno ætatis Patris sui septuagesimo, quia Scriptura Sacra *Abrahamum* inter filios *Thare* primo loco nominat; hoc, inquam, argumentum nullius plane roboris est, cum non sit Scripturæ Sacræ insolens, ut in liberis referendis dignitatis potius, quam naturæ, sive temporis, ordinem observet, quod in Patriarchæ *Noemi* liberis factum fuisse superius ostendimus, & in *Tdare* liberis revera actum esse, *Cajetani*, & aliorum doctissimorum Scripturæ Sacræ Interpretum, cum antiquorum, tum modernorum opinio est, asserentium, *Abrahamum* natum esse anno Patris sui non lxx. sed cxxx. Proindeque *Moysem*, recensendo filios *Thare*, meminisse primo loco *Abrahami*, non tanquam primogeniti *Thare*, sed tanquam ejus filiorum præcipui, & communis Israelitarum parentis, in cujus semine Deus omnibus Gentibus bene precari, seu benedicere debebat, sicut ex his, quæ deinceps dicturi sumus, liquido constabit.

D. Fuitne *Thare*, antequam e Chaldæa una cum filio suo *Abrahamo* discederet, Idolorum cultor? audivi enim nuperrime viros quosdam eruditos ea de re acriter inter se disputantes, & ea in utramque partem proferentes momenta, quæ animum meum adhuc ancipitem tenent.

M. Sunt quidam inter Hebræos Rabbini, qui, mentem suam chymeris pascere soliti, ajunt, *Thare* in cultu Idolorum tam perdite insanisse, ut filium suum *Abrahamum*, ab Idololatria penitus abhorrentem, apud *Nembrodum* accusaverit, ejusque jussu in ardentem fornacem conjectus fit, & ex ea divino auxilio liberatus, incolumis evaserit; *Aran* autem, fratrem Abrahami, in eadem fornace extinctum esse ajunt Rabbini, idque significari volunt his verbis Scripturæ Sacræ: *Mortuus est Aran ante Thare, patrem suum, in terra nativitatis suæ in UR Chaldæorum*, Genesis cap. 11. v. 28. Nam per *UR* Chaldæorum intelligunt illi Rabbini *Ignem*, quem Chaldæi colebant tanquam Numen, & cujus flammis Abrahami frater *Aran*, fidelis quidem, sed dubitans, statim absumptus est. Hanc fabulam referunt quidam Hebræi, cum hoc tamen discrimine, quod aliqui inter illos dicant, *Abrahamum* fuisse a *Nembrodo* in fornacem ignis conjectum, indeque ope Dei liberatum, quia ignem, quem colebant Chaldæi, adorare noluit; alii vero affirment, *Abrahamum* in ardentem fornacem ignis esse conjectum, quod Idola *Nembrodi* confregisset. Verum, hæc historiola somnia sapit delirorum Rabbinorum, quibus ita somniare inter vigilandum plerumque contingit. Nam primo falsum est, *Abrahamum*, jussu *Nembrodi*, ut comminiscuntur Rabbini, fuisse in ignem conjectum, *Nembrodus* siquidem, qui juxta veterum cum SS. Patrum, tum prophanorum Scriptorum traditionem, quam in superiori nostro Colloquio retuli, idem est ac *Belus*, pater *Nini* Assyriorum Regis, imperavit in Chaldæa antequam Abrahamus nasceretur: *Abrahamus* enim anno 43. Regni *Nini*, filii *Beli*, seu *Nembrodi*, sicut, post *Eusebium* in Chronico, sentiunt Scriptores Historici, prodiit in lucem. *Abrahamum* itaque jussu *Nembrodi*, in Chaldæa regnantis, in ignem fuisse conjectum, purum putumque figmentum est. Secundo *UR Chaldæorum* non significat *ignem*, quem colebant Chaldæi, sicut sibi falso persuaserunt istius fabulæ consarcinatores, sed indicat Urbem Chaldæorum dictam *UR*, ex qua exivit *Abrahamus*. Sic enim lxx. Interpretes *UR* Chaldæorum græce verterunt; *Regionem Chaldæorum*, & Josephus lib. 1. Antiquit. Jud. cap. 7. ait, *Aranem*, fratrem *Abrahami*, mortuum esse in Urbe, quæ *UR Chaldæorum* vocatur. Et sane, per *UR Chaldæorum* designari Urbem Chaldæorum, ex qua *Thare* eduxit filium suum *Abrahamum*, ut simul irent in terram *Chanaan*, manifesto colligitur ex capt 11. v. 31. Lib. Geneseos: *Tulit itaque Thare Abram filium suum, & Loth, filium Aran, filium filii sui, & Sarai, nurum suam, uxorem Abram filii sui, & eduxit eos de UR Chaldæorum ut irent in terram Chanaan &c.* Fieri tamen potuit, ut Urbs illa Chaldæorum, e qua exivit *Abrahamus*, dicta fuerit *UR Chaldæorum*, idest, Civitas *Ignis*, quia in ea præcipue colebatur Ignis, cui, ceu supremo Numini, summos honores deferebant Chaldæi, non secus ac in Ægypto Urbs quædam est *Heliopolis*, seu Civitas *Solis*, quod *Soli*, quem adorabant Ægyptii, esset potissimum consecrata. Vel etiam fieri potuit, ut hæc Chaldæorum Urbs dicta fuerit *UR*, seu *Civitas Ignis*, quia *Thare*, pater Abrami, aliique veri numinis cultores, qui in ea Civitate erant, & *Ignem*, Chaldæorum Idolum, adorare detrectabant, gravissimis fuerint exagitati persecutionibus, quas interdum Scriptura Sacra per ignem designare solet: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*; & in eo sensu Sacer Auctor lib. 2. Esdræ cap. 9. v. 7. ait: *Tu ipse Domine Deus, qui elegisti Abram, & eduxisti eum de igne Chaldæorum*. Rejecta itaque hac fabula de *Thare*, patris *Abrahami*, Idololatria, censeo cum *S. Augustino*, *lib. 16. De Civitate Dei* cap. 12. quem sequuntur multi viri eruditi, *Tharem*, patrem *Abrahami*, Idolorum cultui non fuisse addictum, sed potius veri Numinis cultorem eximium.

Una

Una igitur, inquit Aquilinus ille Doctor, *Thare domus erat, de qua natus est Abraham, in qua unius veri Dei cultus .... Proinde, sicut per aquarum Diluvium una Domus Noe remanserat ad reparandum genus humanum; sic in Diluvio multarum superstitionum per universum Mundum una remanserat Domus Tharæ, in qua custodita est plantatio Civitatis Dei*.

D. Quo pacto intelligi debent hæ promissiones, quas Deus (sicut legitur cap. 12. v. 1. Libri Geneseos) fecit *Abrahamo*, dum, ipsius jussu, exivit e Chaldæa ut veniret in terram Chanaan, ei dicens: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de Domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi..... erisque benedictus?* In quo, quæso, consistit divina illa benedictio promissa Abrahamo?

M. Deus multiplicem promissionem fecit *Abrahamo* in præmium ipsius obedientiæ, qua patriam suam, ut divino obtemperaret Mandato, reliquit, & venit in terram Chanaan. Prima promissio fuit de donatione terræ Chananeæ; Genesis cap. 12. v. 1. *Veni in terram, quam monstrabo tibi*. Altera promissio fuit de magna posteritate; *Faciam te in gentem magnam*, Genesis cap. 12. v. 2. Et cap. 13. v. 16. *Faciamque Semen tuum sicut pulverem terræ: Si quis potest hominum numerare pulverem terræ, Semen quoque tuum numerare poterit*. Similiter, cap. 15. vers. 5. Libri Genesis sic Deus affatur *Abrahamum*: *Suspice Cælum, & numera stellas, si potes, & dixit ei: Sic erit Semen tuum*. Quæ divina pollicitatio eo major erat, quod *Abrahami* uxor esset sterilis. Tertia promissio est de benedictione, quam Deus daturus erat *Abrahamo*, quæque fuit duplex, universalis una, particularis altera. Benedictio universalis sita erat in bonis cum animi, tum corporis, rerumque externarum, & in eo sensu ait Deus *Abrahamo* cap. 12. vers. 3. Libri Geneseos: *Magnificabo nomen tuum, & eris benedictus*. Et vers. 3. *benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi*. Denique, particularis benedictio, quam promisit Deus *Abrahamo*, spectat *Jesum Christum*, servatorem nostrum, qui e semine, seu ex stirpe Abrahami erat oriundus. Hinc Deus cap. 12. v. 3. Lib. Geneseos dicit *Abrahamo*: *In te benedicentur omnes cognationes terræ*. Et cap. 22. v. 18. ejusdem libri: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*. Quid vero significet: *In semine tuo*, aperte declarat Apostolus *Paulus* Epist. ad Galatas cap. 3. vers. 16. dicens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: Sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus*.

D. Legitur cap. 14. libri Genesis, quod *Chodorlahomor*, & Reges, qui erant cum eo, percusserint tempore *Abrahami*, omnem regionem Amalecitarum. Porro, constat, necdum extitisse tempore *Abrahami* Amalecitas; immo nec natum adhuc esse *Amalechum*, quia *Amalechus* (sicut legitur cap. 36. v. 12.) ab *Esau* descendit. Ibi enim sic habetur: *Erat autem Thamna, concubina Eliphaz, filii Esau, quæ peperit ei Amalech*. Concilia igitur, si placet, istam Antilogiam, quam parit tam gravis anachronismus.

M. Nullo negotio conciliari potest hæc apparens contradictio, dicendo: hoc per anticipationem a *Moyse* scriptum esse, scilicet quod *Chodorlahomor*, & cæteri reges, qui cum ipso erant, percusserunt omnem regionem Amalecitarum, ita ut sensus sit, quod *Chodorlahomor*, & alii Reges, qui cum eo erant, percusserint omnem illam regionem, quam Amalecitæ, tempore, quo scribebat *Moyses*, jam occupabant. *Moyses* itaque, ut illa Regio, quam *Chodorlahomor*, & alii Reges, tempore Abrahami devastarunt, Hebræis notior esset, illam appellavit regionem Amalecitarum, non quod Amalecitæ tempore *Abrahami* eam incolerent (tum enim nondum erant Amalecitæ) sed quia tempore, quo scribebat Moyses, jam illius regionis Amalecitæ possessores erant. Et sic plane evanescit proposita apparens Antilogia.

D. Quis est iste *Melchisedechus*, cui (sicut legitur cap. 14. v. 18. & 19. libri Geneseos) *Abrahamus*, postquam vicisset quatuor Reges, lætus pro victoria decimas dedit, & ab ipso benedictionem accepit?

M. Qualis fuerit iste *Melchisedechus*, non una est omnium sententia. Alii existimarunt, *Melchisedechum* esse *Semum*, filium Patriarchæ *Noemi*, & hæc fuit sententia Hebræorum, sicut testatur S. *Hieronymus in Traditionibus Hebraicis*. Alii putarunt, *Melchisedechum* esse supernam quamdam virtutem majorem Christo, & ipsum esse Spiritum sanctum; & in crassum illum errorem impegerunt quidam Hæretici, dicti *Melchisedechiani*, quos sancti Patres confutarunt, præsertim S. *Hieronymus* in Epistola ad *Evagrium*, & S. *Epiphanius* Hæresi lxx. Nonnullis visum est, *Melchisedechum* fuisse Angelum, qui sese *Abrahamo* conspicuum exhibuit, & ita sensit *Origenes*. Aliqui affirmarunt, *Melchisedechum* esse filium Dei, qui *Abrahamo* sese sub humana specie videndum præbuit. Postremo, alii opinati sunt, *Melchisedechum* fuisse quemdam hominem justum, probum, & Altissimi Sacerdotem, sed spurium eo quod neque ejus patris, neque ejus matris ulla in Sacris Literis mentio fiat. Has de *Melchisedecho* discrepantes sententias hic breviter refellam. Dein, quid de *Melchisedecho* Catholice sentiendum sit, paucis ostendam. In primis, *Melchisedechum* non fuisse *Semum* filium Patriarchæ *Noemi*, ex eo invicte probatur, quod *Melchisedechus* ab Apostolo *Paulo* in Epistola ad Hebræos dicatur *sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens*. Quod sane nullo pacto dici potest de *Semo*, filio *Noemi*, cujus genus, parentes, nativitas, ætas expresse ac diserte in Sacris Scripturis traduntur. Secundo, *Melchisedechum* non fuisse supernam quamdam virtutem, majorem Christo, & ipsum Spiritum sanctum, sicut effutiebant Hæretici Melchisedechiani, patet ex capite 14. libri Geneseos, ubi *Melchisedechus* appellatur *Sacerdos*, & *Rex Salem*; ex quo manifesta consecutione deducitur, *Melchisedechum* nec fuisse cœlestem quamdam virtutem majorem Christo, nec Spiritum sanctum. Tertio, *Melchisedechum* non fuisse Angelum, humana specie *Abrahamo* apparentem, evincitur itidem ex iisdem verbis, quibus *Melchi-*

ſedechus in Sacris Literis *Rex Salem*, & *Sacerdos Altiſſimi* nuncupatur. *Omnis enim Pontifex*, inquit Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Hebræos, *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum*. Igitur *Melchiſedechus* fuit verus homo, & non Angelus, alioqui non potuiſſet eſſe *Sacerdos Altiſſimi*. Quarto, *Melchiſedechum* non fuiſſe filium Dei, qui in carne aſſumpta Abrahamo apparuerit, liquet ex Pſalmo 109. ubi de Chriſto Domino, vero Dei filio, dicitur: *Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum Ordinem Melchiſedech*. Porro, ille, qui ſecundum ordinem, morem & ritum *Melchiſedechi* Sacerdos eſt, ſane idem eſſe non poteſt cum *Melchiſedecho*, igitur *Melchiſedechus* idem eſſe non potuit ac Chriſtus Dominus, qui verus fuit filius Dei. Præterquam quod Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Hebræos cap. 7. ait: *Melchiſedechum aſſimilatum fuiſſe Filio Dei*. Nullum autem ſimile idem eſt cum illo, cui ſimile eſt. Quinto, a vero maxime deflectunt illi, qui fatentur quidem, *Melchiſedechum* fuiſſe hominem, & Dei Sacerdotem, ſed pertendunt, illum fuiſſe ſpurium, eo potiſſimum nomine, quod de illius patre & matre altum ſit in Sacris Literis ſilentium; a vero, inquam, hujuſce ſententiæ patroni maxime deflectunt, quia dum *Melchiſedechus* in Epiſtola *Pauli* ad Hebræos dicitur *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens*, hoc non eſt ita intelligendum, quod *Melchiſedechus* revera patre & matre atque genealogia caruerit, ſed quod ex Levitis originem non duxerit, & in hoc Chriſti Domini, qui non fuit Sacerdos ſecundum Ordinem Leviticum, typum geſſerit. Sed præſtat auſcultare S. *Hieronymum*, qui in Epiſtola 126. ad *Evagrium*, juxta ordinem veteris Editionis, hæc habet: *Melchiſedechus dicitur abſque patre & matre, non quod abſque patre & matre fuerit, cum Chriſtus quoque ſecundum utramque naturam & patrem habuerit, & matrem; ſed quod ſubito introducatur in Geneſi occurriſſe Abrahæ, a cæde hoſtium revertenti, & nec ante, nec poſtea ejus nomen inveniatur adſcriptum. Affirmat autem Apoſtolus, quod Aaronis Sacerdotium, ideſt populi judæorum* (quod dicitur Leviticum) *& principium habuerit & finem; Melchiſedechi vero, ideſt, Chriſti, & Eccleſiæ Sacerdotium & in præteritum & in futurum æternum ſit, nullumque habuerit Auctorem*, hæc S. Hieronymus. Dicendum itaque eſt, juxta traditionem S. *Hieronymi*, aliorumque Sanctorum Patrum, *Melchiſedechum* fuiſſe verum hominem, natione *Chananæum*, Regem *Salem*, ideſt, Urbis Hieruſalem, qui *Abrahamo*, a cæde quatuor Regum revertenti, obviam ivit, victoriam ei gratulatus eſt, & in gratiarum actionem obtulit Deo Sacrificium: *Proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*, ſicut legitur cap. 14. v. 18. libri Geneſis. Conſtans autem eſt ac perpetua omnium antiquiorum SS. Patrum, cum Græcorum, tum latinorum ſententia, iſto, quod *Melchiſedechus* obtulit, Sacrificio, adumbratum, ſeu præfiguratum fuiſſe auguſtiſſimum Corporis, & Sanguinis Chriſti Domini Sacrificium in Euchariſtiæ Sacramento, idque ex mox laudato libri Geneſis cap. 14. evidenter colligitur. Ibi quippe tres actiones Sacerdotales *Melchiſedechi* accurate notantur. Benedixit enim *Melchiſedechus* Abrahamo: Decimas ab eo accepit, & Sacrificium protulit. Illa ſiquidem prolatio panis & vini vere Sacrifica fuit. Sacer enim Textus rationem reddens, cur *Melchiſedechus* protulerit panem & vinum? hanc dumtaxat affert: *Erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*. Nec quemquam movere debet quod Lutherani & Calviniſtæ, contra obſtrepentes, dictitant, in Textu Hebræo non eſſe hanc particulam cauſalem *Enim*, ſed tantum particulam conjunctivam *Et*, vel *autem*, atque ideo in Verſione lxx. Interpretum non legi: *Erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*, quemadmodum habet noſtra Vulgata Editio; ſed legi: *Erat autem Sacerdos Dei altiſſimi*. Ex quo inferunt non reddi in Textu Hebræo rationem ejus, quod præceſſit, ſed dumtaxat narrationem facti Hiſtorici continuari. Hæc, inquam, Hæreticorum Lutheranorum, & Calviniſtarum ficulnea objectio neminem movere debet, cum paſſim apud Hebræos particula conjunctiva vim habeat particulæ cauſalis, ſicut ex pluribus Scripturæ Sacræ locis palam oſtendunt Scripturæ Sacræ Interpretes, linguæ Hebraicæ peritiſſimi (*a*). Unum tantummodo, ut brevitati conſulam, producam Scripturæ Sacræ locum videlicet cap. 20. lib. Geneſeos, ubi verſ. 3. hæc verba leguntur: *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti, habet enim virum*. Sic legitur in noſtra Vulgata. Sed in Textu Hebræo legitur: *Et ipſa habet virum*. Quæ particula conjunctiva, *Et*, habet eo loci, ut in confeſſo eſt apud omnes peritos Rabbinos, vim particulæ cauſalis.

„ (*a*) Cum particula *Vau*, quæ hic eſt in te„xtu Hebraico, interdum in Scriptura pro cauſa„tiva accipiatur, ipſo fatente inter Proteſtantes „Buddeo in Hiſt. Eccleſ. vet. teſtam. peri. 1. „ſect. 3. & in vulgata eo ſenſu reddita ſit per „conjunctivam *enim*, atque SS. Patres in hanc „interpretationem fere omnes convenerint, uti P. „Natalis Alexander in hiſt. eccl. vet. teſtam. „ætate III. Diſſert. 3. propoſ. 4. demonſtrat, utra „melior interpretatio noſtra an Proteſtantium ha„benda ſit, æqui rerum æſtimatores judicent.

D. Fuitne *Abrahamus* Sacerdos, ſicut & *Melchiſedech*?

M. *Abrahamum* fuiſſe Sacerdotem probat S. *Thomas*, Doctor Angelicus 3. Part. Quæſt. 31. Art. 2. ex eo præcepto, quo Deus cap. xv. lib. Geneſis verſ. 9. juſſit *Abrahamo*, ut Sacrificium ei offerret: *Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam &c.* Abrahamum etiam fuiſſe Sacerdotem colligitur ex canone Miſſæ, in quo Sacerdos Deum orat, ut gratum, acceptumque habeat *Sacrificium Patriarchæ noſtri Abrahami*. Et ſane maxime decebat, ut Abrahamus eſſet Sacerdos, cum eſſet pater credentium, primuſque omnium mortalium, cui venturi Meſſiæ, ſeu Chriſti Domini, promiſſio facta eſt, cujus fide, & obedientia omnes gentes erant benedicendæ, & apud quem, tanquam

totius

totius populi Hebræi parentem, veri Dei cultu usque ad Christi Domini adventum perpetuo viguit, atque ab illo fuit ad omnes ejus posteros propagatus.

D. *Saram* fuisse uxorem *Abrahami*, & filiam *Aranis*, fratris *Abrahami*, superius insinuasti. Quo pacto igitur potuit *Abrahamus*, ingressus in Ægyptum, consulere *Saræ*, uxori suæ, ut diceret Pharaoni, Ægyptiorum Regi, quod esset illius soror: *Dic ergo, obsecro te, quod Soror mea sis*, Genesis cap. 12. vers. 13. & cap. 20. lib. Genes. vers. 2. idem *Abrahamus* dixit *Abimelecho*, Regi Geraræ, quod *Sara* esset sua Soror: *Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est:* Non potuit autem *Abrahamus* citra mendacium conjugem suam *Saram* appellare sororem suam, quæ revera non erat ipsius soror, sed dumtaxat ejus neptis, utpote filia *Aranis*, fratris *Abrahami*. Hunc igitur, si placet, nodum dissolve.

M. Quamvis prima fronte videatur, *Abrahamum*, protulisse mendacium, dum Regi *Abimelecho* ait, *Saram* esse sororem suam, & tacuit eam esse conjugem suam, revera tamen non fuit mendacium, sicut S. *Augustinus* lib. *contra mendacium*, n. 23. alias c. 12. docet his verbis: *Non hoc est occultare veritatem, quod est proferre mendacium. Quamvis enim omnis, qui mentitur, velit celare quod verum est, non tamen omnis, qui vult quod verum est celare, mentitur. Plerumque enim vera, non mentiendo, occulimus, sed tacendo........ Unde qui afferunt, aliquando esse mentiendum, non convenienter commemorant, Abraham hoc fecisse de Sara, quam Sororem suam esse dixit. Non enim dixit; Non est uxor mea; sed dixit: Soror mea est; quod erat revera tam propinqua genere, ut Soror non mendaciter diceretur. Ea reddita, confirmavit, respondens illi, dicens: Et vere soror mea est de patre, non de matre, hoc est, de paterno genere, non de materno. Aliquid ergo veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit Sororem..... Non est ergo mendacium, cum silendo, absconditur verum, sed, cum loquendo, promitur falsum.* Potuit itaque *Abrahamus* citra mendacium appellare *Saram* sororem suam, cum esset filia fratris sui *Aran*, ac subinde ipsius Neptis. Sæpe enim in Sacris Literis nepotes dicuntur fratres, & neptes appellantur sorores. Sic *Abram* Genesis cap. 13. dicit nepoti suo *Loth*: *Fratres nos sumus*; Sic etiam *Laban* Genesis cap. 29. vers. 15. *Jacob* generum suum, fratrem itidem appellat, dicens, *Quoniam frater meus es, non servies mihi gratis*. Quidni igitur *Abrahamus* potuit absque mendacio *Saram*, neptim suam, appellare, juxta morem Hebræorum, sororem suam?

D. Obtinuitne *Abrahamus*, statim ac jussu Dei exivit e Chaldæa, dominium ac possessionem terræ Chanaan, quam in præmium ejus obedientiæ Deus ipsi, & posteris illius promiserat?

M. Quando Deus promisit *Abrahamo* possessionem terræ Chanaan, præmonuit eum, quod ipsius nepotes hanc terram essent dumtaxat occupaturi post elapsos quadringentos annos: *Scito*, (inquit Deus *Abrahamo* Genesis cap. xv. vers. 13.) *prænoscens quod peregrinum futurum sit Semen tuum in terra non sua, & subjicient eos servituti, & affligent quadringentis annis. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc.* Abrahamus itaque Isaac, & Jacob per 215. annos peregrinati sunt in terra Chanaan ante descensum in Ægyptum. Israelitæ vero, seu nepotes *Abrahami*, peregrinati sunt, & servierunt in Ægypto per alios annos 215. Id aperte innuit Apostolus *Paulus* cap. 3. Epistolæ ad Galatas sic loquens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & Semini ejus, non dicit & Seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, & Semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico Testamentum confirmatum a Deo, quæ post 430. annos facta est lex non irritum fecit ad evacuandam promissionem. Nam si ex Lege hæreditas, jam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus.* Quibus ex verbis patet, initium 430. annorum sumi debere ab anno septuagesimo quinto *Abrahami*, quo ille Patriarcha a Deo vocatus est, & Divinam accepit promissionem possidendi terram *Chanaan*; finem vero illorum 430. annorum referendum esse ad tempus, quo lex a Deo lata est, & data *Moysi*. Porro Legem a Deo datam esse Moysi in monte Sinai, & tertio mense, ex quo Israelitæ in libertatem asserti excesserunt ex Ægypto, promulgatam fuisse, pervulgata est Sanctorum Patrum, & Scripturæ Sacræ Interpretum sententia. Non me latet, quosdam esse Chronologiæ Sacræ peritos, qui asserunt, Israelitas mansisse in servitute Ægyptiaca per 430. annos, idque se colligere putant ex cap. 12. v. 40. libri Exodi, ubi hæc habentur: *Habitatio filiorum Israel, qua manserunt in Ægyptos, fuit quadringentorum triginta annorum.* Idem legitur cap. 5. libri *Judithæ*, & Actuum Apostolorum cap. 7. vers. 6. At, omnes ferme Sancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes, docent, horumce 430. annorum exordium desumendum esse non ab ingressu Israelitarum in Ægyptum, sed a promissione, quam Deus fecit Abrahæ, de possidenda terra *Chanaan* anno illius Patriarchæ 75. Sic inter Sanctos Patres sensit S. *Hieronymus* Comment. in cap. 3. Epist. S. *Pauli* ad Galatas: *Computandi* (ait S. ille Doctor) *isti anni 430. ab eo tempore, quo Deus locutus est ad Abraham dicens: In Semine tuo benedicentur omnes gentes.* Hæc fuit etiam apud veteres Hebræos receptissima sententia, quam *Josephus* lib. 2. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 5. exprimit his verbis: *Reliquerunt* (Israelitæ) *Ægyptum mense Xanthico, luna quarta decima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abraham, pater noster in Chananæam venit: & post Jacobi migrationem in Ægyptum, anno ducentesimo quinto decimo.* Ad ea igitur citata Scripturæ Sacræ loca, quæ innuere videntur peregrinationem Israelitarum in Ægypto fuisse quadringentorum triginta annorum, respondendum est, illud spatium 430. annorum peregrinationis Israelitarum non tantum comprehendere ducentos & quindecim annos, per quos Israelitæ peregrinati sunt in Ægypto, sed etiam alios ducentos & quindecim annos,

per

per quos *Abrahamus*, post acceptam anno ætatis suæ 75. a Deo promissionem de possessione terræ *Chanaan*, & filii ejus, *Isaacus*, & *Jacobus*, peregrinati sunt in terra Chananæa, donec tandem *Jacobus*, cum tota familia sua ingressus est in Ægyptum; ex ducentis autem & quindecim annis, per quos *Abrahamus*, post promissionem sibi a Deo factam, & filii ejus, *Isaacus*, & *Jacobus* peregrinati sunt in terra Chananæa, & ex aliis ducentis, & quindecim annis, per quos Israelitæ, post ingressum *Jacobi* in Ægyptum, peregrinati sunt in Ægypto, coalescit summa 430. annorum, qui interfluxerunt a vocatione Patriarchæ Abrahami usque ad profectionem Israelitarum ex Ægypto.

D. Et quorsum, amabo, Deus, per quadringentos & triginta annos passus est ut Amorrhæi & alii populi habitarent terram Chanaan, quam tamen possidendam promiserat Abrahamo, & semini ejus?

M. Hac longa annorum 430. dilatione, qua Deus patienter sustinuit Amorrhæos, aliosque populos, qui habitabant terram Chanaan, cujus tamen possessionem promiserat *Abrahæ* & semini ejus, hac, inquam, longa annorum dilatione, voluit Deus ostendere immensam suam erga peccatores misericordiam ac lenitatem. Nec enim peccata Amorrhæorum, aliorumque Chananæam terram incolentium visitavit Deus, statim ac illius terræ possessionem promisisset *Abrahamo* & semini ejus, sed per 430. annos procrastinavit pœnas, quas juste commerebantur, donec tandem emenso illorum annorum spatio, exterminati ac profligati penitus fuerint; postquam videlicet implevissent mensuram peccatorum suorum. Hanc summam Dei erga peccatores clementiam egregie commendat Apostolus *Paulus* cap. 2. Epist. ad Romanos, dicens, *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, &c.* & cap. IX. vers. 22. ejusdem Epistolæ: *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum*. Ut igitur Deus suam erga peccatores summam clementiam ac misericordiam demonstraret, non statim concessit Abrahamo terræ Chananeæ possessionem, quam ipsi ejusque semini promiserat: sed per quadringentos & triginta annos, a tempore illius promissionis factæ Abrahamo, passus est ut Amorrhæi, aliique populi, cultus veri Dei osores, terram Chanaan habitarent; sic eis locum dantes agendæ pœnitentiæ, quam tamen obstinatione & malitia occæcati agere nunquam voluerunt, similes illis, qui, ut ait Scriptura sacra, dicunt Deo: *Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus*.

D. Si Deus erga Amorrhæos, aliosque populos, terræ Chananeæ incolas, infinitæ suæ misericordiæ præbuit argumentum, profecto non minus bonum ac indulgentem sese exhibuit erga Abrahamum; quem ob solam, quam habuit, fidem, justitiæ dono actutum donavit, eumque patrem multarum gentium constituit. Postquam enim Deus (sicut legitur cap. xv. v. 5. libri Genesis) dixisset Abrahamo: *Suspice cælum, & numera stellas, si potes, sic erit semen tuum*: statim versu sequenti subdit Scriptura sacra: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*. Quibus verbis innuere videtur Scriptura Sacra, *Abrahamum* per solam fidem fuisse justificatum. Quod sane fuit singulare beneficium soli Abrahamo concessum, cum doceat Catholica Ecclesia contra Lutheranos, Calvinistas, aliosque hujus furfuris heterodoxos, neminem per solam fidem absque bonis operibus justificari posse.

M. Cum Calvinistæ & Lutherani, aliique nefarii Hæretici hoc prælaudato abutantur Scripturæ Sacræ loco, ut suum de sola fide absque bonis operibus peccatorem justificante virulentum dogma stabilire possint, necesse est ut veram ac nativam illius loci explicationem proferamus. Et primo quidem hæc verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, non significant (sicut volunt Hæretici) *Abrahamum* tunc primum accepisse a Deo justificationem, seu peccatorum suorum remissionem, quando credidit Deo promittenti ipsi semen; jam quippe antehac per fidem, & obedientiam, qua, relicta patria, seu Chaldæa, exiverat, ut veniret in terram alienam, idest Chananæam Deo placebat, ut patet ex cap. XI. Epist. *Pauli* ad Hebræos, ubi hæc leguntur: *Fide qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, & exiit, nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac, & Jacob, cohæredibus repromissionis ejusdem*. Jam igitur *Abrahamus* justitiæ donum, seu remissionem peccatorum per fidem & obedientiam suam fuerat a Deo consecutus, antequam Deus illi promitteret semen. Quo fit, ut hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, significent dumtaxat, hanc fidem, qua *Abrahamus* Deo, semen ipsi promittenti, incunctanter credidit, illi valuisse ad incrementum, & nutrimentum justitiæ, quatenus erat opus Deo singulariter gratum. Apostolus quidem *Paulus* cap. 4. Epist. ad Hebræos, hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, accommodat primæ nostræ justificationi; inde tamen perperam inferunt Hæretici docere Apostolum, quod sola fides absque bonis operibus sufficiat ad justificationem. Vult enim dumtaxat Apostolus *Paulus* primo, justificationem nostram pendere ex fide in Christum, mediatorem, tanquam ex fundamento, radice, & initio renovationis, & reparationis nostræ in Christum, quia fides, ut docet Sanctus *Augustinus*, prima datur, per quam cætera ad justificationem impetrentur. Secundo idem Apostolus negat quidem *Abrahamum* fuisse justificatum, ex operibus, quæ vel ipsius fidem antecesserunt, vel ex ipsius solo libero arbitrio profecta sunt; & in eo sensu dicit jam citato loco: *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*. At, Apostolus non negat *Abrahamum* fuisse justificatum ex operibus factis ex fide & divina gratia; immo, ejusmodi opera ad ju-

justificationem esse necessaria diserte docet in eadem epistola ad Romanos cap. 2. ubi hæc habet: *Qui*, seu Deus, *reddet unicuique secundum opera ejus*, *iis quidem*, *qui secundum patientiam boni operis*, *gloriam*, *& honorem*, *& incorruptionem quærunt*, *vitam æternam* : *iis autem*, *qui sunt ex contentione*, *& non acquiescunt veritati*, *credunt autem iniquitati*, *ira & indignatio*. Et versu 13. eusdem capitis ait : *Non enim auditores Legis justi sunt apud Deum*, *sed factores Legis justificabuntur*.

D. Quid sibi vult Apostolus *Paulus*, dum in eodem cap. vers. 16. Epistolæ ad Romanos, ait, *Ideo ex fide*, *ut secundum gratiam firma sit promissio?* Loquiturne Apostolus ibi de promissione vocationis gentium ad fidem, justitiam, & salutem, quorum patrem Deus constituerat *Abrahamum*, & quibus ex illius semine orituris, benedicere debebat?

M. Hæretici nostri temporis, sibi, aliisque falso persuadere tentant, promissionem illam, de qua eo loci sermonem habet Apostolus, esse promissionem remissionis peccatorum, seu specialis misericordiæ divinæ fiduciam, qua quis hanc divinam promissionem de remissione peccatorum sibi applicans & firmiter credens, ac certissime confidens, sibi per Christum peccata esse remissa, confestim citra pœnitentiam, citra ullum bonorum operum exercitium consequitur plenissimam omnium peccatorum suorum condonationem. Sed in hoc Heretici a vera, ac genuina Apostoli *Pauli* mente, non tantum toto, ut ajunt, ostio, sed totis ædibus aberrant. Loquitur enim Apostolus loco citato, non de promissione remissionis peccatorum, sed de promissione a Deo facta *Abrahamo*, quod multarum Gentium futurus esset pater; seu agit Apostolus de promissione vocationis gentium ad fidem, justitiam, & salutem; quæ quidem divina promissio firma, & rata esse haud poterat, si justificatio ex Lege Moysis, seu ex operibus Legis Mosaicæ facta fuisset: tunc enim soli in toto orbe Judæi, fidem, justitiam., & salutem essent consecuti: Quocirca, ut promissio de vocatione gentium a Deo facta Abrahamo firma esset, atque gratuita, probat Apostolus, Deum non justificare homines ex operibus Legis Mosaicæ, neque ex operibus e naturæ penu depromptis, sed ex fide Jesu Christi, quæ sola est veræ, & gratuitæ justitiæ initium, radix, ac fundamentum, non Judæis modo, sed etiam gentibus. Certe Apostolum *Paulum* eo loci non de fictitia illa promissione remissionis peccatorum, sicut pertendunt Hæretici, agere, sed de promissione a Deo facta Abrahamo vocationis gentium ad fidem, & salutem, liquet ex ejusdem Apostoli verbis, quæ omnes dissipant tenebras, quas eis Hæretici offundere moliuntur: sic enim ibidem loquitur Apostolus: *Non enim per Regem promissio Abrahæ*, *aut semini ejus*, *ut hæres esset mundi*: *sed per justitiam fidei*: *si enim qui ex Lege hæredes sunt*, *exinanita est fides*, *abolita est promissio*..... *Ideo ex fide*, *ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini*, *non ei*, *qui ex Lege est solum*, *sed & ei*, *qui ex fide est Abrahæ*, *qui pater est omnium nostrum*, *sicut scriptum est*, *quia patrem multarum gentium posui te*, &c. Cæcus sit oportet, qui non videat, Apostolum *Paulum*, ibi loqui, non de promissione remissionis peccatorum, per solam fidem, seu certam fiduciam absque bonis operibus obtinendæ (sicut oggannire solent Hæretici) sed hunc Apostolum loqui dumtaxat de promissione a Deo facta *Abrahamo*, vocationis gentium, quæ nec ex solius liberi arbitrii viribus, nec ex operibus Legis Mosaicæ fieri debebat, sed ex pura & speciali misericordia Dei, seu ex fide in Jesum Christum, mediatorem, ac redemptorem omnium hominum, quæ fides initium est veræ, gratuitæque justificationis, non Judæis tantum, sed & aliis gentibus, & nationibus, quæ in Christum salvatorem nostrum, sunt crediture. Sed de his plura videsis in Dissertatione XVII. *Tractatus* (quem anno MDCCXXIV. Romæ secundis curis edidimus) *De vita*, *mysteriis*, *& annis Jesu Christi*. Ibi siquidem ostendimus primo, fidem in Christum mediatorem fuisse omni ævo ad salutem necessariam. Secundo fidem in Christum mediatorem esse dispositionem necessariam ad justificationem, in eam tamen solam refundi haud debere justificationem nostram. Postremo, fidem, quæ dispositio est ad justificationem necessariam, non esse fiduciam de singulari Dei misericordia, qua sibi quisque promissiones divinas de remissione peccatorum applicat, sed esse assensum præstitum his omnibus, quæ a Deo sunt revelata.

D. Legimus c. 17. v. 10. lib. Genesis, Deum fœdus cum *Abrahamo* iniisse his verbis: *Hoc est pactum meum*, *quod observabitis inter me*, *& semen tuum post te*: *Circumcidetur ex vobis omne masculinum*, & v. 12. *Infans octo dierum circumcidetur in vobis*, &c. Quibus verbis palam innuere videtur Scriptura sacra, Circumcisionem fuisse institutam a Deo, eamque Judæos ab *Abrahamo* acceptam sedulo ad hæc usque tempora observasse. Et tamen audivi, nonnullos esse scriptores, qui asserunt, Circumcisionem non esse institutam a Deo, nec Judæos ab *Abrahamo* illam accepisse; sed potius Circumcisionem ex Ethnicorum, maxime Ægyptiorum superstitiosis ritibus, ad Judæos fuisse derivatam. Ab hoc inani commento licet ipse vehementer abhorream, vellem tamen in præsentia præcipua scire momenta, quibus ab orthodoxis Theologis confutatur.

M. Duo præsertim scriptores, *Marshamus*, videlicet, & *Spencerus*, rerum novarum cupidissimi, & suo ingenio plus æquo indulgentes, hoc insulsum, & a sæculis inauditum commentum invexerunt, temere dictitantes, circumcisionem, & alios ritus, qui in veteri, seu Mosaica Lege continentur, ex Ethnicorum superstitionibus ad Hebræos promanasse; scilicet *Circumcisionem* ex Ægyptiorum, Æthiopum, & Colchorum moribus: *Tabernaculum* ex profano *Molochi* cultu: *Arcam* ex Ethnicorum Cistis: *Cherubinos* ex Ægyptiacis simulacris: *Templum Hierosolymitanum* ex ruditate gentium originem duxisse. Verum, ut missos hic faciam plures Hebræorum ritus, de quibus opportunius agam in Colloquiis nostris in histo-

historiam quartæ Mundi ætatis, ubi de Lege Mosaica late differendi sese dabit occasio: de Circumcisione dumtaxat hic agam, paucisque ostendam, eam revera fuisse a Deo institutam: subindeque non ex Ethnicorum superstitione ad Hebræos esse derivatam. Et primo quidem circumcisionem fuisse a Deo institutam patet ex c. 17. libri Genefeos, ubi Deus Abrahamo, & omnibus Hebræis, ex ipsius semine oriundis, circumcisionis præceptum imposuit, dicens: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c.* Secundo credibile non est, Deum voluisse ex Ethnicorum superstitionibus, seu ex dæmonis officina, circumcisionis ritum, quo suum cum Abrahamo pactum firmavit, mutuari, ut eo deinceps ritu ab Hebræis coleretur, maxime cum Deus c. 12. lib. Deuteronomii, & cap. 17. lib. Levitici districte inhibeat Hebræis, ne imitentur, aut requirant cæremonias Gentium, neve minuant, aut adjiciant quidquam præceptis, aut cæremoniis, quas ipsis per Moysem, eorum Legislatorem, dederat. Non inficior quidem, *Herodotum* lib. 2. cap. 104. & *Diodorum Siculum* lib. 1. Bibliothecæ cap. 17. testari *Colchos, Ægyptios, & Æthiopes ab initio statim pudenda circumcidisse*, & hunc circumcidendi morem ab Ægyptiis originem traxisse: id, inquam, non inficias eo, sed contendo, nullam his duobus scriptoribus prophanis, in iis quæ de circumcisionis origine literis mandarunt, fidem adhibendam esse, primo quia multis sæculis *Moyse*, auctore Pentateuchi, & primo omnium gentium Scriptore recentiores fuerunt: *Herodotus* namque floruit dumtaxat tempore *Darii Histaspis*, *Xerxis*, & *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regum. *Diodorus* vero *Siculus* ævo *Julii Cæsaris*, & *Augusti* Imperatoris, vixit. Quo fit, ut audiri minime debeant in his, quæ de circumcisionis origine, quæ antevertit tempora *Moysis*, scripserunt. Præterea, hi duo auctores, sicut & alii Scriptores prophani, in historia & ritibus Judæorum non fuerunt versati, adeoque testes idonei esse haud possunt, perinde ac *Cornelius Tacitus*, Historiæ Romanæ Scriptor, cum esset in Historia Judæorum omnino peregrinus, & hospes, sibi omnem fidem abrogat, narrans initio libri quinti prodigiosa de Judæis commenta. Ait quippe, *Judæos dici quasi Idæos ab Ida, Cretæ monte. Eos Hierosolymo, ac Juda Ducibus, in proximas terras exoneratos, Solymos, carminibus Homeri celebratam gentem, conditæ urbi Hierosolymæ nomen e suo fecisse. Fortuitum iter, Ægypto ejectos, incepisse, gregis asinorum sylvestrium ductu, e rupe nemore opaca Moysem largas aquarum venas aperuisse, eos sex dierum iter emensos, septimo pulsis cultoribus obtinuisse terras, in quibus urbs, & templum dicata sunt: effigiem animalis, asini videlicet, quo monstrante, errorem, sitimque depulerint, ab iis penetrali fuisse sacratam. Sue ideo abstinere memoria cladis, quod ipsos scabies quondam turpaverit, cui id animal obnoxium: longam olim famem crebris adhuc jejuniis fateri: raptarum frugum argumentum, panem judaicum, nullo fermento detineri. Septimo die otium placuisse, quia his finem laborum tulerit, dein, blandiente inertia, septimo quoque anno datum honorem eum, secundum alios, haberi Saturno, cætera instituta sinistra, fœda pravitate valuisse.* Hæc crassa commenta de Judæorum ritibus cum referat *Cornelius Tacitus*, quid mirum, si ipse, & alii Scriptores prophani, in historia, & ritibus Judeorum plane rudes, ausi sint scribere judaicos ritus non fuisse a Deo institutos; sed vel a *Moyse* proprio marte esse excogitatos, sicut asserit *Cornelius Tacitus*, loco mox a me laudato, vel ab Ethnicis ad Judæos esse derivatos, sicut falso tradiderunt jam citati Scriptores prophani, *Herodotus*, & *Diodorus Siculus*. (a)

„ (a) Ad illustrandam Auctoris nostri sententiam, quæ communis est omnium catholicorum, valet plurimum testimonium Artabani vetustissimi historici, relictum nobis, in tanta scriptoris hujus dispersione, ab Eusebio lib. IV. præpar. Evang. cap. 27. *Æthiopes tametsi hostes tam propenso in Mosen fuisse animo, ut ipsius quoque circumcisionis ritum ab eo acceperent; idque a sacerdotibus etiam omnibus* (Ægyptiorum) *præstitum fuerit*. Ex Ægypto autem plures alias gentes id accepisse, vix ambigo. Insuper quo tempore Abrahamus a Deo circumcisionem accepit, nullas alias gentes ritum hunc servasse ex eo deduco, quod Deus illud velut signaculum Judæis indidit, quo cæteris aliis nationibus distinguerentur, id vero adeo persuasum fuit Hebræis, ut alias gentes nomine populi præputium habentis designare consueverint, ut ex multis Scripturæ testimoniis discimus. Vid. Genes. XXXIV. 14. Jud. XV. 18. Ezech. XXVIII. 10. & alibi passim.

D. Vis igitur, circumcisionis ritum nunquam viguisse apud Ægyptios, Æthiopes, & Cholcos, sed solum obtinuisse apud Judæos, qui circumcisionem a Patriarcha *Abrahamo* acceptam jugiter retinuerunt?

M. Non nego quidem Ægyptios, Æthiopes, & Cholcos circumcisione fuisse usos, sed dico 1. circumcisionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuisse derivatam, sed potius Ethnicos ab Hebræis circumcisionem fuisse mutuatos. At enim Ægyptii, aliique Ethnici vicini populi circumcisionem, & quosdam alios Hebræorum ritus in Sacris suis retinuerunt, sive propter societatem, quam habuerunt cum *Abrahamo*, *Josepho*, & *Moyse*, quos in summo pretio & honore habuerunt; sive etiam propter famam longe, lateque divulgatam Religionis Judaicæ, innumeris a Deo illustratæ prodigiis; sive denique propter Judaicorum rituum splendorem, pompam, ac frequens Judæos inter & Ægyptios, aliosque populos Ethnicos commercium, præsertim, Regis *Salomonis* temporibus. Et sane, si *Ptolomæus Philadephus*, Ægyptiorum Rex, statim ac notitiam habuit Legis Mosaicæ, jussit ut in græcum sermonem transferretur, & in sua Bibliotheca Alexandrina reponeretur; mirum certe videri haud debet, si Ægyptii, aliique populi Ethnici, postquam circumcisionem, & quosdam alios Hebræorum ritus perspectos, exploratosque habuerunt, voluerint illos in Sacris suis usurpare, instigante præsertim Diabolo, qui cultum soli Deo debitum, affectat, sicque suos dementat culto-

cultores, ut in illo, quem ei exhibent, cultu easdem, aut similes adhibeant cæremonias, quibus colitur Deus. Dico etiam secundo, Circumcisionem Judaicam in multis discrepasse a circumcisione, quam usurpabant Ægyptii; ex quo palam evincitur, circumcisionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuisse derivatam. Ægyptiis siquidem solemne erat non solum masculos, sed & fœminas circumcidere, sicut docet *Strabo* lib. 17. Hebræi vero masculos tantum ex Lege, & more circumcidebant. Præterea, Judæi die octavo a nativitate circumcidere solent ex præscripto Legis: Ægyptii autem appetente anno ætatis decimo quarto ut plurimum circumcidebantur, sicut refert S. *Ambrosius* lib. 2. *De Abrahamo* cap. 11. Tertio, apud Ægyptios soli Sacerdotes circumcidi solebant, teste S. *Epiphanio* hæresi 30. quæ est *Ebionitarum*: At, Judæis omnes ad unum masculos circumcidere præcipiebat lex. Quarto ipsimet Sacerdotes Ægyptii dumtaxat majoris puritatis ergo, & munditiei corporeæ gratia, teste *Herodoto*, circumcidebantur, sed Judæi religionis causa circumcidebantur, ut videlicet morem gererent Divinæ Legis præcepto, & ut ab aliis gentibus discernerentur. Decebat quippe, ut populus Dei, seu Judaicus, e quo Christus Dominus, totius Sanctitatis Auctor, nasciturus erat, aliquo speciali signo distingueretur a cæteris populis, ... tum temporis in densissimis Idololatriæ tenebris erant immersi, ac verum Deum ignorabant. Denique, Ægyptiis, aliisque gentibus circumcisio erat superstitiosa cæremonia, qua parentum Ethnicorum infantuli devovebantur Dæmoni: Sed contra, Judæi suos infantes recens natos circumcidunt, ut illos in hac affulgente vitæ aurora Deo, quem Supremum vitæ, & necis Dominum agnoscunt, consecrent. Hæc igitur, quæ hactenus adduximus, discrimina aperte demonstrant, circumcisionem Judaicam non ex Ethnicorum superstitione originem habuisse, sed a Deo fuisse institutam, eam a Patriarcha *Abrahamo* acceptam observasse Judæos, illamque tandem transivisse in Legis Mosaicæ Sacramentum, ut legitur cap. 12. vers. 3. Libri Levitici: *Die octavo circumcidetur infantulus*. Hinc Christus Dominus cap. 7. vers. 22. Evang. S. *Joannis* sic alloquitur Judæos: *Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem* (*non quia ex Moyse est, sed ex patribus*) quibus verbis declarat Christus Dominus circumcisionem non a *Moyse* primum ortam esse, sed patres, seu Patriarchas, *Moyse* antiquiores, eam ab *Abrahamo* acceptam observasse. Sed de circumcisione plura, auxiliante Deo, dicemus in colloquiis nostris, in Historiam quartæ Mundi ætatis, ubi de Lege Mosaica sermonem instituemus.

D. Cum plenissime omnibus Dubiis, quæ hactenus proposui, feceris satis, non te diutius hic detinebo, sed cum bona tua venia ad ædes meas me recipiam, & postridie ad te redibo, ut de Gestis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum computandis annis Chronographia, commodius in eo, quod habituri sumus, Colloquio differere valeamus.

COLLOQUIUM III.

De Gestis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum subducendis annis Chronologia.

MAGIST. Structuram Turris Babelicæ, confusionem linguarum, & hominum per totum orbem terrarum dispersionem sub Patriarcha *Phalego*, jam adulto, contigisse, in superiori Colloquio commonstravimus, ex quo colligere debes antiquissimorum Imperiorum, qualia sunt Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Serum, seu Sinensium, initia non altius esse arcessenda quam ab anno ætatis Patriarchæ *Phalegi* nonagesimo secundo, qui concurrit cum anno a creatione Mundi 1848. & cum anno 192. a tempore Diluvii. Ab hoc, inquam, anno putari debet feties Regum Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Sinensium, quorum ingentem sed fabulosum catalogum, prophani & alii Scriptores contexuerunt, ut hac commentitia antiquitate gratificarentur genti suæ, Reges quamplurimos e suo fingentes cerebro, qui nunquam in rerum natura extiterunt. Hinc etiam manifestum est, Sicyoniorum, & Argivorum Reges, qui ante *Ogygis*, & *Deucalionis* Diluvia vixisse perhibentur, omnino fabulosos esse, quia, ut ostendimus in Colloquio tertio in Historiam primæ Mundi ætatis, Diluvia *Ogygium*, & *Deucalioneum* nec re, nec tempore differunt a Diluvio universali, quod sub Patriarcha Noemo accidisse Sacræ Literæ narrant. Asserere autem ante Diluvium universale, seu Noeticum, condita fuisse Imperia & Regna, jamque vixisse Reges, qui conditorum Imperiorum, ac Regnorum clavum gubernarent, figmentum est poetarum, aut quarumdam nationum, quæ, ut primordia sua augustiora redderent, putida protulerunt mendacia, & Regum suorum catalogos auxerunt nominibus, & personis illorum Heroum, qui ante Diluvium vixerunt, & quorum fama diu celebris etiam fuit post Diluvium. Id autem multis, atque invictis momentis hic demonstrare possem, nisi timerem, ne juste diceres, me actum agere, cum ista provincia jam peregregie defunctus sit Illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in aureo illo Opere, cui hunc titulum dedit: *Demonstratio Evangelica*.

D. Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Sinensium Imperia suam dumtaxat originem habuisse a dispersione Gentium, quæ sub Patriarcha *Phalego* facta est, jam probe intellexi ex his, quæ in nostris superioribus Colloquiis post *Danielem Huetium*, & *Samuelem Bochartum* observasti, subindeque fabulis jure optimo accenseri debere autumo quæcumque de Dynastiis suorum Regum, & Imperiorum suorum origine, & antiquitate excogitarunt Ægyptii, Assyrii, seu Chaldæi, & Sinenses. Explosis itaque fabulosis illis antiquitatibus, in quas inquirere velle, nihil aliud esset, quam oleum, & operam perdere, & bonas horas male collocare; præstat, ut in præsenti nostro Colloquio agamus dumtaxat de Gestis Patriarcharum

eharum secundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum putandis annis Chronologia.

M. Cum inter Patriarchas secundæ Mundi ætatis emineat *Abrahamus*, cujus præclara Gesta late prosequitur Scriptura Sacra, hic in referendis rebus, quæ hunc Patriarcham spectant, & a Sacris Literis prodita sunt, unice hærebimus, de aliorum vero secundæ Mundi ætatis Patriarcharum, qui præcesserunt *Abrahamum*, Gestis, cum sileat omnino Scriptura Sacra, nos quoque, ne ariolari, aut e fabulosis traditionibus quidpiam expiscari videamur, lubentissime prætermittemus. *Abrahamus* itaque, quem Deus specialiter elegerat, ut esset pater credentium, natus est in *UR* Chaldæorum, seu in Chaldæa, Mesopotamiæ finitima, quæ etiam Mesopotamia dicitur, utpote Mesopotamiæ Provincia. Vocatus a Deo, patriam suam actutum reliquit, & una cum patre suo *Thare* habitatum venit in Haran, seu Charan, in Chaldæa; mortuoque ibidem patre suo, eductus est a Deo de terra & cognatione sua, trajecto fluvio Euphrate, deductus est in terram *Chanaan*, quam Deus ei & posteris ejus daturum se promiserat. Uxorem duxit Abrahamus *Saram*, cumque ambo essent ætate provecti, sic Deus Abrahamum est allocutus, *Suspice cælum, & numera stellas, si potes: & dixit ei, sic erit semen tuum. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. Genesis cap.* 15. *v.* 5. Postea Deus huic Patriarchæ, ejusque uxori nomen mutavit, & qui prius *Abram* appellabatur, deinceps *Abraham* vocatus est, & ejus uxor, quæ antea *Sarai* dicebatur, cœpit nuncupari *Sara*. Contigit autem hæc nominis immutatio, quando *Abrahamus* accepit a Deo *signum circumcisionis, signaculum justitiæ fidei*. Ex *Sara*, conjuge sua, filium suscepit *Abrahamus*; quem vocavit *Isaacum*: &, ut inquit Scriptura Sacra, *circumcidit eum octavo die, sicut ei præceperat Deus*. Fidem Abrahami pluribus tentationibus seu experimentis probavit, totoque orbe illustrem reddidit Deus, sed præsertim dum ei præcepit, ut carissimum filium suum *Isaacum* immolaret, eumque Domino in holocaustum offerret. Huic divino præcepto confestim obtemperavit Abrahamus. Assumpsit filium suum *Isaacum*, eumque, nihil minus cogitantem, & inscia matre *Sara*, secum duxit. Jam ambo pervenerant ad montem, quem Abrahamo monstraverat Deus, qui dicitur esse *mons Moria*. Jam *Isaacus* humeris suis holocausti ligna in hunc montem portaverat, cumque ipsum altari supra lignorum struem imposuisset pater, in eum stricto gladio manum extendebat, eratque ipsum reapse immolaturus, nisi Angelus de cælo missus obstitisset, dicens ei: *Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam, nunc cognovi quod timeas Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio*. Genesis cap. 22. v. 12. & 13. Hoc suæ fidei, suique erga Deum ardentissimi amoris illustre exemplum præbuit Abrahamus, eoque palam demonstravit, se soli Deo, ut summo bono adhærere, cætera vero ab eo non diligi, nisi propter Deum, in quo totius spei ac fiduciæ suæ sacram, ut ajunt, anchoram collocabat. Quo factum est, ut in præmium suæ obedientiæ, celebre illud promissum, quod jam acceperat a Deo, rursus audire meruerit, his verbis Geneseos cap. 22. v. 18. *Benedicentur in semine tuo*, id est, Christo, *omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ*.

D. Gravem fateor fuisse hanc tentationem, qua Deus ad explorandam, probandamque Abrahami fidem & obedientiam, jussit ei, ut unigenitum filium suum, quem in effœta ætate divinitus susceperat, immolaret, sed recense, quæso, alias tentationes, quibus, ut mox dicebas, Deus fidem Abrahami probare, totoque orbe illustrem reddere voluit.

M. Decem tentationibus *Abrahamum* fuisse tentatum, docent Hebræi, quas singulas ordine hunc in modum recenset *R. Moses Maimonides: Omnes*, inquit ille Rabbinus, *tentationes, quas Abrahamus sustinuit, Scriptura recenset*. 1. *Est peregrinitas, cum Deus ait, Genesis cap.* 12. *vers.* 1. Egredere de terra tua. 2. *Fames, quæ grassata est in terra Chanaan, cum eo venisset Abrahamus, & a Deo accepisset hujus terræ promissionem*, Genesis cap. 12. v. 2. *Faciam te in gentem magnam, atque hæc ingens erat tentatio*. 3. *Raptus, quo Ægyptii ei*, seu Abrahamo, *uxorem* Saram, *abstulerunt*. 4. *Bellum, quod gessit cum quatuor Regibus*. 5. *Cum extraneam uxorem duxit, postquam spem prolis ex Sara suscipiendæ abjecisset*. 6. *Cum circumcisio ei jam provectæ ætatis fuit a Deo imperata*. 7. *Quando Rex Geraræ uxorem itidem Saram ei rapuit*, Genes. c. 20. v. 2. *Octavo: Quando jussu Dei Agarem, ex qua prolem susceperat, ejecit*. 9. *Dum Ismaelem expulit*, Genesis cap. 21. v. 12. *Decimam & ultimam tentationem passus est Abrahamus, quando Deus præceptum ei imposuit, mactandi, & immolandi filium suum unigenitum Isaacum, quem ex Sara conjuge sua, susceperat*. His decem tentationibus a Deo probatus Abrahamus, eximia cum fidei & obedientiæ suæ tum in tolerandis adversis semper sibi constantis æquanimitatis præbuit argumenta.

D. Eccur, quæso, Deus tot tentationibus, *Abrahamum*, virum, quem noverat, justum, probare voluit?

M. Singularem Dei in tentandis hominibus, præsertim justis, bonitatem commendaturus Apostolus *Paulus* primæ Epist. ad Corinth. cap. 10. v. 13. hæc habet; *Tentatio vos non apprehendat nisi humana, fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*. Hæc igitur piorum hominum sors est, ut his varia tentamenta Deus decernat, eos rebus asperis exerceat, adversisque fortunæ casibus interdum jactari permittat; vires tamen illorum arcanis & ineffabilibus auxiliis augendo, quibus contra inopinatos ingruentes casus, nihil veriti, impetus illorum fortiter excipiant, & æquissimo animo ferre queant. Qui tandem in pietatis studio robustiores ac vegetiores facti, fidei, & in Deum amoris documenta præbentes, velut in totius orbis thea-

theatrum producantur, ut & alii habeant, quod imitentur. Hic est electorum triumphus, qui in afflictionibus præsidio Dei sunt invicti, immo incredibili lætitia perfunduntur. Sicut enim in humana militia vices rerum sunt, & labores otio, dura jucundis recreantur, post diros in præliis conflictus celebrantur epinicia: ita & Deus Opt. Max. probat tribulationibus militum suorum, seu electorum fortitudinem, & rursus solatio quodam invitat ad gratulationem & gratiarum actionem, quemadmodum ait Apostolus: *Superabundo gaudio in omni tribulatione mea*. Hoc pacto probavit Deus *Abrahamum*, *Jobum*, *Tobiam*, & alios viros justos, qui in rebus adversis sese totos divinæ providentiæ arbitrio permittentes, æquam mentem servabant; si quid vero prosperitatis ipsis affulgeret, id totum gratis animis adscriberent bonitati, munificentiæque divinæ, ita ut nec sæviente fortunæ desponderent animum, nec rebus prosperioribus insolescerent.

D. Quænam ex his decem tentationibus, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probavit, fuit huic Patriarchæ gravior atque molestior?

M. Non est dubium, quin decima tentatio, qua Deus *Abrahami* fidem & obedientiam probare volens, ei præcepit, ut mactaret dilectissimum filium suum unigenitum *Isaacum*, fuerit cæterarum tentationum longe gravissima, & *Abrahami* constantia, quam in hac sustinenda tentatione exhibuit, extiterit omnium omnino operam, quæ unquam edidit ille Patriarcha, præstantissimum. Et sane, si rem exacte, ut par est, expendamus, excellentissimum Abrahami obsequium hac tentatione adeo gravi, adeo ardua probatum esse deprehendemus, ut cæteræ aliæ tentationes, quibus Deus, tanquam aurum in fornace, *Abrahami* Fidem & obedientiam probare voluit, cum ista decima tentatione ne in computum venire queant. At enim, quamvis *Abrahamus* tunc quoque, cum dulce patriæ solum, propriosque relinqueret lares, & peregre variis adversitatibus urgeretur, Fidei suæ, & amoris divini, quo succensus erat, complura prodiderit documenta haud vulgaria, tanto tamen hæc prompta voluntas, quam habuit, mactandi dilectissimum filium suum *Isaacum*, reliquas omnes tentationes magis superat, quanto magis hæc tentatio est singularis, quippe cujus similem, qua unus homo nominatim a Deo tentatus legitur, ab orbe condito reperire non est, & quo pluribus, iisque gravioribus circumstantiis, sed maxime paternæ inclinationi, qua *Abraham* ferebatur in filium suum unigenitum & innocentem *Isaacum*, repugnabat divinum istud de mactando, seu immolando *Isaaco* Mandatum, cui tamen *Abrahamus*, nihil querens, nihil obmurmurans, nihil cunctatus, sed viva fide animatus, & incredibili animi fortitudine roboratus, morem gessit.

D. Habuitne hæc *Isaaci* mactatio, quam Deus *Abrahamo* imperavit, aliquam mysticam significationem?

M. Hæc *Isaaci* immolatio, a Deo Patriarchæ *Abrahamo* imperata, adumbrabat, seu typice præfigurabat futurum Sacrificium, quod Jesus Christus æterno suo Patri in ara Crucis pro salute omnium hominum erat oblaturus, totum pretiosum sanguinem fundens. Quemadmodum enim, *Isaacus*, a Patre suo *Abrahamo* cruento Sacrificio destinatus, & ad mortem ductus est; ita & Pater æternus Jesu Christo *proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, uti scribit Apostolus *Paulus* in Epistola ad Romanos. Insuper, *Isaacus* ligna, quibus imponendus & immolandus erat, in montem portavit: similiter Jesus Christus Crucem, cui suffigendus erat, in montem humeris suis gestavit. Sed & Aries ipse, quem *Abrahamus* in locum filii sui *Isaaci* immolavit, typum pariter gessit Jesu Christi. Cornibus quippe hærebat in vepreto Aries *Abrahami*; Jesus vero spinis coronatus est, totoque vitæ suæ tempore summas difficultates & angustias toleravit. *Abrahamus* post tergum suum conspexit Arietem, quem immolavit; sed & Jesum, post multos annos de se oriturum, & in Cruce mactatum iri, prævidit Abrahamus, idque luculenter significat Jesus Christus, dicens Judæis: *Abraham, Pater vester, exultavit, ut videret diem meum: Vidit & gavisus est*. Deo sacrificavit Abrahamus Arietem, quem suffecit in locum *Isaaci*, filii sui. Similiter, passus est quoque Deus, ut pro hominibus, a se procreatis, sibi Jesus Christus mactaretur. Arietem *Abrahamus* Deo sacrificavit in monte *Moria*: Jesus Christus in crucem actus est in monte *Golgotha*. Uterque autem mons (seu *Moria*, & *Golgotha*) est Hierosolymitanus. Quin, opinantur Judæi, *in* monte *Golgotha*, in quo mortem tulit Christus Dominus, Arietem Abrahami fuisse itidem immolatum, idemque, post sanctum *Hieronymum*, sentire se profitetur *S. Augustinus* Serm. 71. De Tempore, ubi hæc habet: *Audite Sacramentum, Fratres carissimi, Hieronymus Presbyter scripsit, se ab antiquis & Senioribus Judæis certissime cognovisse, quod ibi immolatus sit Isaacus, ubi postea Christus crucifixus est*. Nolim tamen, ut candide fatear, pro traditionis illius Judaicæ defensione vadimonium suscipere. Quapropter, licet ipse *Isaacum* in alterutrum montem, vel *Moriam*, vel *Golgotham*, ductum esse a parente ut necaretur, a nemine negari posse censeam, illum tamen montem, silente præsertim Scriptura Sacra, determinare non audeo, teque tuo in sensu abundare permitto. Non hic etiam immorabor in refellendo impio errore *Mahometis*, qui in Alcorano asserere audet, non *Isaacum*, sed *Ismaelem*, quem *Abrahamus*, ex *Agare* susceperat, fuisse hæredem promissionum, quas Deus fecit *Abrahamo*, eumque non solum æquat, sed præfert *Isaaco*. Quo vel uno solo gravissimo errore insignis ille impostor dissipat ac convellit divinam totius Veteris Testamenti revelationem. Hoc igitur repudiato errore, quem retulisse, abunde confutasse est, addam hic duntaxat egregium testimonium S. *Joannis Chrysostomi*, qui Homilia 48. in Genesim eximiam Abrahami, omnem affe-

ctum

ctum paternum superantis, &, ut ita dicam, proculcantis, fortitudinem, & singularem *Isaaci* mansuetudinem considerans, in hæc verba erumpit: *O religiosam animam, o fortem mentem, o ingens animi robur, omnem humanæ naturæ affectum vincentem. Utrum admirer & obstupescam justius, fortemne spiritum Patriarchæ, an tam constantem pueri obedientiam? quod neque reluctatus est, neque factum ægre tulit, sed cessit, & obtemperavit iis, quæ a patre fiebant, & sicut agnus cum silentio super altari decubuit, expectans patris dexteram.*

D. Admiror quidem obedientiam *Abrahami*, sed obedientiam Isaaci longe ei præferendam esse arbitror. Abrahamus quippe ita obedivit Deo præcipienti immolationem filii *Isaaci*, ut tamen vel per Fidem, vel per specialem revelationem certo cognosceret, Deum, qui promiserat ei Semen ex *Isaaco*, non permissurum unquam ut immolaretur, verbum namque Divinum sciebat irritum esse non posse. Hinc Apostolus in Epist. ad Hebræos cap. 11. v. 17. & seqq. ait: *Fide obtulit Abraham Isaac .... ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi Semen, arbitrans, quia & a mortuis suscitare potens est Deus.* Hinc etiam *Abrahamus*, montem ascensurus in quo filium suum immolare debebat, his verbis servos suos allocutus est: *Expectate hic cum asino; ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, Genesis cap. 22. v. 5. quæ verba: *Revertemur ad vos*, aperte innuunt, *Abrahamum* pro comperto habuisse, quod *Isaacus* reapse non mactaretur, sed potius sospes & incolumis e monte ad proprios lares reverteretur; alioqui hæc Patriarchæ verba excusari haud possent a mendacio, quod certe in tam eximium virum, & a Deo impense laudatum, cadere minime potest. Posita autem semel hac certa notitia, quam habuit Abrahamus de non immolando filio suo, obedientia illius Patriarchæ haud parum minuitur, aut saltem longe inferior videtur ea obedientia, quam exhibuit *Isaacus*, qui statim ac audivit a Patre suo *Abrahamo*, se esse victimam Sacrificio destinatam, in tam luctuoso, horrifico, & insperato nuntio omnem vitæ suæ conservandæ spem perdidit, & tamen dicto audiens, & e nutu patris unice pendens, deposuit vestimentum, procubuit in genua, manus obtulit ad vincula, corpus ad cædem, lætus ascendit ad struem lignorum rogo paratam, patri ultimum vale dixit lacrymis perfusus, animam Deo commendavit, jamque exerto gladio jugulum præbuit. Hanc igitur *Isaaci* obedientiam dum ipse attento animo considero, eam perfectiorem fuisse obedientia Abrahami pronunciare nullus dubito.

M. Æque perfecta fuit obedientia *Abrahami* ac obedientia *Isaaci*. Quamvis enim tanta esset Abrahami fides, sicut ait Apostolus *Paulus* loco mox a te laudato, ut non dibitaverit, filium suum *Isaacum*, a se immolatum, posse a Deo ad vitam denuo excitari, nunquam tamen ille Patriarcha sive per fidem, sive per specialem revelationem cognovit, quod Deus impediturus esset, ne immolatio *Isaaci* executioni mandaretur. Nec contrarium innuunt hæc verba *Abrahami*, dicentis servis suis: *Expectate hic cum asino .... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*: hæc, inquam, *Abrahami* verba non innuunt, Abrahamum certo cognovisse, fore ut Deus impediret, ne immolaretur *Isaacus*, seque subinde reducturum e monte salvum & incolumem filium suum *Isaacum*, sed hæc Abrahami verba, alia sensa habent, quæ juxta varias doctissimorum Interpretum explicationes, hic breviter subjiciemus. In primis, sunt quidam Interpretes, qui, post *Menochium*, docent, *Abrahamum*, licet haberet animum vere immolandi in monte filium *Isaacum*, non tamen mentitum esse, quando dixit servis suis: *Expectate.... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, quia Abrahamus dicendo: *Revertemur*, vel de se solo loquitur numero plurali, more Hebræorum, vel credidit Abrahamus, filium a se immolatum, e mortuis a Deo excitatum iri. Alii Interpretes dicunt, Abrahamum, dum dixit servis suis: *Expectate ... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, non esse mentitum, sed prophetasse, quia dixit verum, quod tunc ignorabat. Alii volunt in his Abrahami verbis: *Expectate .... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, subintelligendam esse hanc conditionem: *Si Deus velit*, non secus ac dum Deus cap. 20. v. 3. lib. Genes. Regi *Abimelecho*, qui *Saram*, uxorem *Abrahæ*, sustulerat, mortem comminatus est, dicens: *En morieris propter mulierem, quam tulisti*, non comminatus est Deus *Abimelecho* mortem tanquam absolute futuram, sed sub hac tacita conditione: *Si nolueris reddere*. Quam conditionem Deus eodem in cap. v. 7. exprimit, dicens iterum Regi Abimelecho: *Nunc ergo redde viro suo uxorem .... si autem nolueris reddere, scito, quod morte morieris tu, &c.* Non desunt etiam quidam Interpretes, qui asserunt, *Abrahamum*, attento solo ordine causarum secundarum, potuisse, citra mendacium, dicere servis suis: *Expectate ... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, quia inquiunt illi Interpretes, quos inter censetur noster *Cajetanus*, mors *Isaaci* futura non erat, secundum ordinem causarum secundarum, sed tantum secundum ordinem & dispositionem causæ superioris, seu divinæ voluntatis. Quo fit, ut Abrahamus, attento dumtaxat ordine causarum secundarum, juxta quem mors Isaaci accidere non debebat, potuerit vere & absque mendacio dicere servis suis: *Expectate .... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*: Non secus ac mentitus non est Propheta *Isajas*, quando missus a Deo ad *Ezechiam*, Regem Juda, in lecto decumbentem, dixit ei: *Morieris, & non vives*. Nec etiam mentitus est Propheta *Jonas*, quando missus itidem a Deo ad Ninivitas, dixit eis, *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*, Non sunt, inquam, mentiti ambo illi Prophetæ, licet neutrum horum, quæ prædixerunt, evenirit, quia id tantum prædixerunt, quod juxta ordinarium rerum, seu causarum secundarum cursum futurum erat. *Ezechias* quippe, Rex Juda, juxta ordinem cau-

causarum secundarum moriturus erat, lethali namque morbo decumbebat. Ninivitæ etiam juxta fositum divinæ justitiæ ordinem, ultimam ruinam propediem experturi erant. His interpretationibus, quas hactenus adduximus, a mendacio tam pie, quam vere excusari debet Abrahamus, dum dixit servis suis: *Expectate .... postquam adoraverimus, revertemur ad vos*. Quamvis ipse verum, fixum, ac constitutum haberet propositum immolandi filium suum Isaacum, eumque in monte Deo in sacrificium offerendi. Jure itaque optimo omnium Scripturæ Sacræ interpretum censura vapulat noster *Melchior Canus*, vir alioqui doctissimus, quod cap. 4. lib. 2. *de locis Theologicis* dicat, mentitum esse Abrahamum, dum *contra mentem, dissimulandi gratia locutus*, sunt verba *Melchioris Cani*, ait servis suis: *Expectate ....postquam adoraverimus, revertemur ad vos*.

D. Inter tentationes, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probare voluit, percensuisti bellum quod *Abrahamus* cum quatuor Regibus gessit, at nunc scire vellem, cur Abrahamus hocce bellum susceperit?

M. Hoc bellum cum quatuor Regibus eo potissimum fine suscepit Abrahamus, ut in libertatem assereret nepotem suum *Lothum*, quem quatuor Reges, fortunis omnibus exutum, in captivitatem una cum ipsius familia abduxerant. Narrat enim Scriptura Sacra cap. xiv. lib. Geneseos, *Cordorlahomorum*, Regem Elamitarum, tribus aliis sociatum Regibus, bellum iniisse contra quinque Reges, videlicet Regem Sodomorum, Regem Gomorrhæ, Regem Seboim, Regem Segor, & Regem Adamæ, tamque feliciter martis aleam cessisse Regi *Cordolahomoro*, aliisque tribus Regibus, qui cum illo erant fœderati, ut devictis quinque illis Regibus, & direptis vastatisque oppidis, non solum omnia illorum, sed & *Lothi*, qui erat Abrahami nepos, quique habitabat in Sodomis bona, suam in potestatem redegerint: *Tulerunt*, inquit Scriptura Sacra, *omnem substantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum . . . Necnon & Loth, & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis*. Hæc cum innotuissent Abrahamo, non impune ferenda esse duxit, sed continuo armatis ex familia sua 318. vernaculis, victores quatuor Reges insequutus est, illosque per intempestam noctem ex improviso aggressus, vicit, fudit, compulit in fugam, ex eorum manibus opima, quam tulerant, excussa præda, salva omnia, cum *Lotho*, nepote suo, totaque ejus familia recuperavit.

D. Estne hic *Lothus*, Abrahami nepos, idem ac ille *Lothus*, quem Deus ministerio Angelorum eripuit ex incendio Sodomorum, quos, propter execranda flagitia, & infamem, præposteramque libidinem, de cælo dimissa flamma, pice, ac sulphure illita, penitus exussit, nihilque in his terris, olim aspectu amænissimis, reliquit, præter putidissimæ aquæ paludem (Mare mortuum vulgo vocant) horrendum fœdissimæ voluptatis residuum adhuc monumentum?

M. Hic *Lothus* Abrahami nepos, idem plane est, ac *Lothus* ille, quem Deus ex Sodomorum conflagratione salvum & incolumen eripuit. At enim, Abrahamus, jussus a Deo patriam deserere, & venire in terram Chanaan, socium profectionis sibi adscivit *Lothum*, nepotem suum, eumque contubernalem habuit, donec, propter exorta inter pastores ovium hinc inde jurgia, coactus est sese ab illo divellere, suumque figere tabernaculum in Hebrone ad convallem Mambre. Hoc pacto *Lothus*, a patruo separatus, Sodomis consedit, ibique suum constituit domicilium. Sed cum impurissimi Sodomæ, aliarumque quatuor finitimarum urbium cives se abominandis libidinum monstris fœdarent, decrevit tandem Deus incendio perdere quinque illas urbes, videlicet *Sodomam*, *Gomorrham*, *Adamam*, *Seboim* atque *Segor*, & uni dumtaxat *Lotho*, nepoti Abrahami, ejusque familiæ parcere. Tres itaque Angelos, sub specie venustissimorum adolescentum, Deus immisit Sodomam, qui *Lothum*, ejusque familiam incolumem præstarent, & ab illo pentapolitano liberarent incendio. Tres illos Angelos hospitio excepit *Lothus*, quos cum falacissimi cives putarent, non esse Angelos, sed formosos quosdam juvenes, quorum pudicitia abuti possent, cœperunt, proh pudor! ejusmodi hospites ad infamem, abominandamque libidinem frustra *Lotho* reclamante, omniaque moliente, exposcere, & ab obscœnissimo suscepto proposito non destiterunt, donec a Deo cæcitate perculsi, & in meridie palpantes, nunquam domus *Lothi* januam quærere aut invenire potuerunt. Tum Lothum, ejus uxorem, duasque filias, e Sodoma Angeli traxerunt, districte illis, juxta Dei mandatum, prohibentes, ne post se respectarent, & ne pentapolitanum incendium, vel uno adspectu dignarentur, nec mora; Deus sulphureo imbre obruit, & penitus evertit quatuor memoratas urbes, quintam enim, seu *Segor*, precibus *Lothi* exoratus Deus ab incendio exemit, & asylum esse voluit, quo sese reciperet *Lothus*. Hoc est horrendum, & omnium sæculorum perenni memoria dignum iræ divinæ monumentum, Sodomæ & vicinarum urbium excidium, quod sibi accersivere flagitiosissimi homines, nefandis immersi sceleribus, ipsamque naturam oppugnantes, Deo & hominibus exosi. Unum inter tot sceleftissimos homines innocentem *Lothum*, ejusque familiam mirabili liberatione remunerari, ac mundo commendare voluit Deus vindex & ultor Sodomorum. Sed, seipsam tanto Dei beneficio *Lothi* uxor reddidit indignam, quippe quæ, posthabito divino Mandato, retro morose, curioseque spectans, & oculos suos incendii pentapolitani contemplatione pascens, e vestigio, quasi repentino fulmine tacta, & stupenda metamorphosi in statuam salis conversa, inauditam inobedientiæ suæ pœnam jure ac merito luit.

D. Perstatne adhuc illa statua salis, in quam *Lothi* uxor fuit conversa?

M. Sunt quidam Scriptores, qui asserunt, non amplius existere hanc statuam salis, sed eam, statim ac *Lothus*, una cum suis duabus filiabus,

ex

& urbe *Segor* fuit egressus, ictu fulminis perculsam ac penitus contritam esse. At *Josephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 12. testatur, hanc statuam salis suo adhuc tempore extitisse. Aliquot etiam probatissimæ fidei Scriptores, qui illas regiones perlustrarunt, referunt in suis Itinerariis, se propriis oculis eandem statuam conspexisse. Quorum testimoniis refragari, nec possum, nec debeo, maxime, cum vero simillimum sit, voluisse Deum sive ad metum peccatoribus incutiendum, sive ad excitandos fideles, ut in via justitiæ, quam semel arripuerunt, recta pergant, nec retro aspiciant, tam insigne terribilis sui erga peccatores judicii documentum conservare. Hinc Christus Dominus *Lucæ* cap. 17. v. 31. & 32. sic fideles monet: *Et qui in agro est, similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth*. His verbis quasi indicare volens, uxorem *Lothi* retro respicientem, ideo in statuam salis fuisse a Deo conversam, ut perpetuum quoddam posteris foret monumentum, ne qui semel elegerunt viam Domini, atque eam ingressi sunt, retro unquam adspicere & redire concupiscant: sed si salvi esse velint, perpetuo in via Domini recta procedentes ulterius, perveniant tandem aliquando ad optatum finem, seu ad beatitudinem æternam. Non est ergo quod negem, aut in dubium vocare velim, an existat etiamnum hæc statua salis. (*a*) Cæterum, an hæc statua salis durare debeat usque ad resurrectionem mortuorum? (sicut Targum Hierosolymitanum affirmat) an etiam tam altas radices egerit hæc statua salis, ut nullo pacto evelli possit? Postremo, an semper renascatur, si quid salis pecora delambant, vel homines defringant? Harum & similium quæstionum examen a foro nostro omnino alienum esse putamus, illudque lubentissime discutiendum permittimus Rabbinis, qui mentem suam, Poetarum more, vento ac chymæris, seu vanis figmentis, ac fabulis pascere solent.

„ (*a*) Non me fugit Josephum affirmasse suis „ se oculis aspexisse statuam salis, in quam Lo„ thi uxor conversa est, sua adhuc ætate perse„ verantem; idem autem affirmant de se viri alii „ nonnulli graves, & veridici Scriptores. Vix ta„ men adducor ut credam, eandem ipsam fuisse „ statuam mulieris; facile enim contingere po„ tuit, ut pristina illa vel temporis edacitate, „ vel cæli injuriis absumpta, ac dispersa, alia „ similis in perpetuam miserabilis casus memo„ riam a Judæis posita fuerit, quam Josephus, „ aliique cernentes, novam pro antiqua incaute „ acceperint. Neque id novum Josepho, qui & „ geminas columnas, lapideam alteram, alteram „ vero lateritiam, literis ignotis inscriptas, „ & a posteris Semi post diluvium in campo „ Sennaar statutas ætate sua adhuc perseveras„ se affirmavit, quod nemini persuadere„ tur.

D. Pergo porro narrare cætera, quæ *Lotho* contigerunt, postquam ex urbe *Segor* cum suis duabus filiabus egressus est.

M. Postquam *Lothus* ex urbe *Segor*, quam imminenti cladi suis precibus exemit, duabus suis filiabus stipatus excessisset, vicinum in collem subiit, ubi a duabus suis filiabus, intempestivo suscipiendæ prolis amore flagrantibus, vino de industria ingurgitatus, per noctem inter dormiendum ebrietate victus, rem habuit cum illis, quæ ex eo incesto concubitu pepererunt *Ammonem*, & *Moabum*, quorum prior fuit parens Ammonitarum, ab altero autem, seu *Moabo* propagati sunt Populi Moabitæ. Persuaserant quippe sibi, sed perperam, duæ filiæ *Lothi*, omnes ad unum mortales incendio pentapolitano esse omnino extinctos, non secus ac a parente suo audierant, universum genus humanum (excepta *Noemi* familia) aquis generalis diluvii olim periisse. Istud itaque reparandi generis humani studium, quod eorum animis insidebat, ad incestum cum parente concubitum illas incitavit. Nec tamen excusari debent, tum quia ab illo carnali cum parente congressu facile eas revocare poterat hæc, quam filiabus erga parentem natura insevit reverentia: tum quia etiam a parente suo *Lotho* percontari poterant, num aliqui homines adhuc in mundo superstites essent, & flammas pentapolitani incendii effugissent? tuncque a suo parente veritatem edoctæ, nullo ad patrandum tam grande facinus specioso illo extincti generis humani reparandi obtentu instigari potuissent. Nec ergo duas *Lothi* filias ab incestu, nec earum parentem a gemina, in quam lapsus est, ebrietate in præsentia vindicare volo. Obiter tamen advertas velim, ex hac *Lothi* ebrietate, ejusque cum suis duabus filiabus incesto concubitu inscite quosdam incredulos, & Scripturæ Sacræ osores, ansam & occasionem arripere, fidem detrahendi Historiæ Sacræ, quæ describitur in Libro Genesis, quia, inquiunt, in hac Historia, quæ apud Christianos sacra habetur, referuntur, perinde ac in Historia Gentilium, turpissimi hominum mores, quibus ad flagitiosam vitam, & ad explendam effrænem libidinem mortales stimulari possunt. Verum, in hoc turpiter hallucinari illos incredulos proclive est breviter hic demonstrare ex maximo discrimine, quod intercedit inter Historiam, quæ apud Christianos sacra habetur, & Historiam Prophanam, seu Gentilium. Historia siquidem Sacra refert interdum vitia quorumdam hominum, sive Patriarcharum, sive Regum, sed ea non laudat, sed reprobat. Ast, Prophana, seu Gentilium Historia, non solum turpissimos mores, & propudiosos Deorum amores narrat, sed etiam approbat, commendat, extollit, ac summis laudibus prædicat vitia, & spurcissimos amores Deorum, quos inter *Bacchus* temulentus fuit, *Mars* homicida, qui cum *Venere* adulterium commisit; *Mercurius* fur ac nebulo, qui nihil ad famam sui reliquit, nisi memoriam fraudum suarum. Sed quid omnium horum pater *Jupiter*, qui ne parum videretur, si in expugnanda fœminarum pudicitia maculosus esset, etiam sexui suo injuriam fecit? Prætermitto obscænitates *Veneris*, omnium libidinibus prostitutæ, non Deorum tantum, sed & hominum. Quæ tamen horrenda vitia, & abominanda Deorum monstra libidinum Historia Prophana, seu Gentilium, proponit tan-

quam exempla, quæ homines debeant imitari, eaque Poetæ suis carminibus celebrare non dubitarunt. Quod sane (ut alia, quæ suppetunt, missa faciam momenta) ineluctabile est falsitatis Gentilium Historiæ argumentum, & veritatis Historiæ, quæ apud Christianos Sacra habetur, perenne monimentum.

D. Ebrietatem *Lothi*, ejusque cum duabus suis filiabus propudiosum incestum non approbat quidem Historia, quæ apud Christianos Sacra habetur; laudat tamen hæc Sacra Historia omnia gesta Patriarchæ *Abrahami*, qui *Lothi* patruus fuit, quique, præter legitimam, quam habuit, uxorem, *Saram* videlicet, ex qua filium *Isaacum* procreavit, postea cum *Agare*, ancilla sua, ex qua filium *Ismaelem* suscepit, illicito concubitu permixtus est, ac tandem cum altera concubina, *Cetura* scilicet, ex qua plures sustulit filios, impudice volutatus est. *Agarem* namque & *Ceturam* non fuisse legitimas uxores Abrahami, sed ejus dumtaxat concubinas, non obscure innuit Scriptura Sacra, cap. xxv. Lib. Genesis, ubi hæc habet: *Dedit Abraham cuncta quæ possederat, Isaac*, filio suo, quem ex *Sara*, legitima uxore, susceperat: *Filiis autem concubinarum*, seu *Agaris*, & *Ceturæ*, *largitus est munera*, *& separavit eos ab Isaac filio suo*, Historia igitur, quæ apud Christianos sacra habetur, vitia, & turpes Patriarcharum amores perinde laudare & approbare videtur ac Prophana, seu Gentilium Historia commendat & extollit nefanda Deorum flagitia, obscœnosque amores.

M. Optimo jure Historia Sacra vitio non vertit, nec crimini dat Patriarchæ *Abrahamo*, qui post diluvium Noeticum vixit, quod filios procreaverit ex *Sara*, *Agare*, & *Cetura*, quia cum tribus illis uxoribus legitimum matrimonium contraxit *Abrahamus*, ac subinde nullo pacto, ob illam simultaneam polygamiam, culpandus. Damnat quidem Historia Sacra *Lamechum*, qui ante diluvium Noeticum plures duxit uxores, cœpitque primus violare Legem monogamiæ a Deo latam ab exordio mundi, & scriptam cap. 2. v. 24. Lib. Genesis: *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*. At, non damnat Historia Sacra, neque culpat *Abrahamum*, aliosque Patriarchas, qui post diluvium vixerunt, quod plures simul duxerint uxores. Ratio in promptu est, quia Deus hominibus post diluvium polygamiam, seu specialem dispensationem, plures simul ducendi uxores, concessit, sicut docent omnes Sancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes. Cum enim post diluvium vita hominum longe brevior esset quam ante diluvium; nimis lente propagatum fuisset genus humanum, aquis diluvii (excepta Noemi familia) extinctum, si unam tantum quisque tum temporis habuisset uxorem, & hac potissimum de causa Deus post diluvium indulsit hominibus polygamiam. Non peccarunt igitur *Abrahamus* aliique postdiluviani Patriarchæ, qui, accedente dispensatione divina, plures uxores duxerunt, iisque, ut ait S. *Augustinus* cap. 46. lib. 22. contra *Faustum*, Manichæum, *non lasciviendi, sed gignendi causa utebantur*. Sed Historia Sacra, inquis, *Agarem*, & *Ceturam* appellat *Concubinas* Abrahami; peccavit itaque *Abrahamus*, qui non contentus *Sara*, legitima conjuge sua, cum duabus concubinis, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudice commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem*, & *Ceturam* appellat modo *uxores*, modo *concubinas* Abrahami. Capite enim xvi. Libri Genesis *Agar* nuncupatur uxor Abrahami, & cap. 25. ejusdem libri *Cetura* dicitur itidem uxor Abrahami, sed paulo post, id est, v. 6. ejusdem cap. 25. Libri Genesis, tam *Agar*, quam *Cetura* dicuntur concubinæ Abrahami. Hujus diversæ in Historia Sacra appellationis ratio peti debet ex consuetudine, quæ vigebat tam apud Hebræos, quam apud Gentiles, quibus solemne erat duo habere uxorum genera. Quasdam enim uxores ducebant, non solum ad procreandos liberos, sed etiam ad individuam societatem bonorum omnium, atque œconomicam totius domus, seu familiæ gubernationem, & harum uxorum filii soli erant hæredes, & illæ uxores proprie dicebantur matres familiæ. Alias vero uxores, tam Hebræi, quam Gentiles ducebant, quæ veræ ac legitimæ erant uxores, utpote ad liberorum procreationem, vero & indissolubili matrimonii vinculo cum suis viris copulatæ; sed non admittebantur ad societatem familiæ bonorum, & domus gubernationem, indeque uxores illæ non vocabantur matres familias, neque eorum filii hæredes erant, eaque de causa nunc *uxores*, nunc *concubinæ* nominabantur. Ut igitur ad Abrahamum revertamur: dicendum est, hunc Patriarcham, juxta morem, qui inoleverat apud Hebræos, matrimonio sibi junxisse *Saram* non tantum ad procreationem liberorum, verum etiam ad societatem bonorum, & familiæ gubernationem, subindeque solam *Saram* fuisse dictam matremfamilias, & ejus filium *Isaacum* habitum esse verum hæredem bonorum patris sui *Abrahami*; alias autem duas Abrahami uxores, seu *Agarem* & *Ceturam*, fuisse veras illius uxores, cum ex his per legitimum matrimonium liberos susceperit *Abrahamus*; sed quia duæ illæ uxores *Abrahami* admissæ non erant ad bonorum societatem, & domus gubernationem, ideo earum filios non fuisse hæredes, nec illas fuisse appellatas matresfamilias, sed juxta morem, id temporis receptum apud Hebræos, nunc uxores, nunc concubinas indiscriminatim in Historia Sacra nuncupari.

D. Patriarchas primæ mundi Ætatis typum Jesu Christi, veri Messiæ, Salvatoris nostri, gessisse, ostendisti sub finem tertii colloquii in Historiam primæ mundi ætatis, nunc commonstrare debes, quo pacto *Abrahamus*, in cujus semine benedicendæ erant omnes Gentes propter Messiam, qui ex ejus stirpe proditurus erat, typum gesserit Jesu Christi veri Messiæ, Salvatoris nostri. Audivi enim nuperrime a viris eruditis, non tantum Patriarcham Abrahamum variis typis præfigurasse Jesum Christum, sed etiam uxores, quas duxit *Abrahamus*, *Saram* vide-

videlicet & *Agarem*, nec non filios, quos ex his duabus uxoribus suscepit idem Patriarcha, *Isaacum*, scilicet, e *Sara*, & *Ismaelem* ex *Agare*, typice adumbrasse tam Synagogam Judæorum, quæ aliquando desitura erat, quam Ecclesiam a Christo Domino institutam, quæ æternum est duratura.

M. *Abrahamum*, quem Deus constituerat patrem credentium, seu fidelium, gessisse typum Jesu Christi, Salvatoris nostri, qui ex ejus stirpe nasciturus erat, sic breviter ostendo: Abrahamus, Dei jussu, patriam suam reliquit, venitque in terram Chanaan; eam sibi, posterisque suis accepturus in possessionem, sicut ei promiserat Deus: ita Christus, Mandato Dei, Patris sui æterni, patriam, cælum, seu cælestem gloriam, quam ab æterno apud Patrem suum habuit, quodammodo reliquit, & de cælo in terras missus, per incarnationem & nativitatem e Virgine *Maria*, venit in Judæam, terrestrem Chanaan, cælestem sibi & posteris suis in æternum accepturus. Abrahamus, mox ut venit in Chanaan, fame coactus secessit in Ægyptum: Jesus Christus, vix natus in mundo, ad necem quæsitus ab *Herode*, Judæorum Rege, fugit in Ægyptum, ut evaderet persecutionem, quam in ipsum moliebatur ille Rex post hominum memoriam crudelissimus. Ex Ægypto, cessante fame, egressus est *Abrahamus*, & reversus est in terram Chanaan: Jesus Christus, mortuo *Herode*, Judæorum Rege, ex Ægypto profectus est, & rediit in Judæam, Nec solum Abrahamus typum gessit Jesu Christi, qui suum ex eo genus ducere debebat, verum etiam duæ uxores, quas habuit Abrahamus, videlicet *Sara* (ex qua filium suscepit *Isaacum*) & *Agar* (quæ ei peperit *Ismaelem*) præfigurabant sive Legem Mosaicam, & Judæorum Synagogam, quæ veniente Messia, desitura erat, sive Legem Evangelicam, & Christianorum Ecclesiam, quam Jesus Christus in terris instituturus erat, quæque æternum duratura erat. Et primo quidem, Apostolus *Paulus* cap. 4. Epistolæ ad Galatas diserte docet, duas *Abrahami* uxores, *Saram*, nimirum, & *Agarem*, natione Ægyptiacam, esse typum duorum Dei Fœderum, seu Testamentorum, Veteris videlicet, seu *Mosaici*, & Novi, seu *Evangelici*, *Saram* quidem Novi, id est, Evangelici, *Agarem* vero Veteris, seu Mosaici, fuisse typum. Præterea, *Ismael*, filius *Agaris*, typus fuit Judæorum, qui per opera Legis justificari volunt. *Isaacus* autem, *Saræ* filius, fuit typus fidelium, credentium in Christum, seu verorum Christianorum. Tertio, *Agar* genuit filios ad servitutem, *Sara* vero libera, genuit liberum filium *Isaacum*, paternorum bonorum hæredem. Hinc Judæi, quorum typus fuit *Ismael*, filii Legis sunt, & servi ac mercenarii: Christiani autem liberi sunt, Legi libertatis, seu Evangelio subditi. *Ismael* una cum matre *Agare*, ejicitur e domo *Abrahami*, & ejectus per desertum oberrat: Judæi a Deo rejecti sunt, & Lex eorum Mosaica abrogata & antiquata est: ipsi e domo Dei, Ecclesia nempe Christi, ejecti, patrioque suo solo expulsi, vagantur per orbem terrarum exules, miseri, omnibusque exosi. *Ismael* itidem, filius *Agaris*, fuit homo onager, habitans in deserto, sagittarius, cujus manus contra omnes, & omnium manus contra ipsum: id est, homo fuit rixosus, jurgiosus, contentiosus, sui amans, duris & asperis moribus: Judæi pariter duri sunt & asperi erga peccatores, aliorum omnium præ se contemptores, sui amantes, gloriæ cupidi, alieni a Christianæ lenitate & mansuetudine, magni rerum carnalium hujus mundi amatores. *Isaacus* contra, *Saræ* filius, qui typus extitit Christianorum, lenis fuit, humanus, mansuetus, natus ad bene de omnibus merendum, blandisque admodum moribus præditus. Tales sunt veri fideles Christiani, qui spiritu Christi ducuntur. Postremo *Agar*, ex ædibus *Abrahami*, una cum filio suo Ismaele ejecta, tenuissimo Viatico, pane & aqua instructa, per desertum desolata oberravit, nec exitum invenit, unde hoc levissimo deficiente Viatico, fame & siti oppressa, certam prævidens imminentem mortem, in desperationem acta, filium suum *Ismaelem* abjecit, & simul cum illo in lacrymas, & planctum prorupit, donec Deus, utriusque misertus, Angelum miserit, qui fontem aquæ indicavit, ex quo hausta aqua, vires suas refocillarunt *Agar*, ejusque filius *Ismael*, & sic consuluerunt periclitanti vitæ suæ. Eamdem infelicem sortem experiuntur nunc, velint nolint, miseri Judæi, quorum typum gesserunt *Agar* & *Ismael*. Enim vero, Judæi, ex Ecclesia Christi ejecti, Lege Mosaica, cujus genuinum sensum, mentem, & intellectum minime tenent, necnon Talmudicis suis Traditionibus, tanquam levissimo instructi Viatico, hac illac per orbem terrarum palabundi dissipantur, eoque deficiente Viatico, nec ullum ex eo verum capientes solatium, sortem suam, & miserrimum, ad quem in præsentia redacti sunt, statum deplorant, e quo dumtaxat emergent, quando Deus, eorum misertus, mittet ad illos Angelum, seu Verbi Dei præcones, qui Jesum Christum, verum Messiam, tamdiu ab eis frustra quæsitum, verum fontem aquæ vivæ & salientis in vitam æternam, ipsis patefaciet, ex quo verum solatium & vitam perennem consequentur. Hi sunt in summa typi, quibus Deus Mysteria, quæ in Novo testamento completa sunt, præcipue adventum Jesu Christi, veri Messiæ, ruinam Synagogæ Judæorum, & Christianorum Ecclesiæ institutionem, voluit in Veteri Testamento delineare, & per *Abrahamum*, & duas ejus uxores, *Saram*, & *Agarem*, atque duos ipsius filios, *Isaacum*, & *Ismaelem*, variis figurarum involucris adumbravit.

D. Antequam de rebus a Patriarcha *Abrahamo* præclare gestis finem dicendi faciamus, vellem, ut breviter confutares *Joannem Marshamum*, Scriptorem Anglum, qui (sicut nuperrime legebam) in suo *Canone Ægyptiaco*, *Hebræo*, & *Græco*, pag. 77. audet asserere, *Abrahamum* ad immolandum filium suum *Isaacum* inductum fuisse exemplo Ethnicorum, seu Ægyptiorum, vel aliarum

Gentium, quibus solemne erat filios suos, etiam ante Abrahami tempora, Diis immolare. Ex quo concludit ille Scriptor, *Novum & inauditum Abrahamo non fuisse hujusmodi sacrificium Isaaci, cum jam Reges, & Gentes integræ illud ex occasione facerent, & mactationem liberorum suorum pro sancto opere & Diis grato, ante Abrahami tempora habuerint*. Hanc certe *Marshami* opinionem, quæ fidei & obedientiæ *Abrahami* in immolando filio suo *Isaaco* plurimum deregat, meo calculo probare minime possum.

M. Quam temerarius, & in proferendis insulsis commentis sit liberalis iste *Joannes Marshamus*, memini, me sub finem præcedentis nostri Colloquii, sat super ostendisse, refellendo videlicet aliud inane ejusdem Scriptoris figmentum, quo sibi, aliisque frustra persuadere pertendit, circumcisionem nec a Deo fuisse institutam, nec *Abrahamo* præceptam a Deo, nec Judæos ab *Abrahamo* illam accepisse, sed potius circumcisionem ex Ethnicorum superstitionibus, maxime Ægyptiorum ritibus, originem duxisse, indeque ad Judæos fuisse derivatam. Variis argumentis, quæ ibidem adduximus ad explodendum male natum illud *Marshami* systema, paucas hic rationes adjungam, quibus certo constabit Abrahamum voluisse immolare filium suum, non ut sequeretur morem Gentium, filios suos Diis immolantium, sed ut obtemperaret singulari præcepto Dei, qui ut ejus fidem & obedientiam exploraret, ei jussit, ut filium suum unigenitum *Isaacum*, quem secundum Deum, unice diligebat, & in deliciis habebat, mactaret; eique in holocaustum offerret. Et primo quidem, constat, Deum præcepisse Abrahamo, ut filium sum *Isaacum* immolaret: *Tolle*, inquit ei Deus, cap. 22. v. 2. lib. Genesis, *filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi*. Non est autem credibile, Deum, qui in Lege Mosaica districte inhibuit Israelitis, ne imitarentur, aut requirerent cæremonias Gentium, præcipere voluisse Abrahamo, ut, juxta superstitiones Ethnicorum, qui plusquam Scythica barbarie filios suos Diis immolabant, filium suum unigenitum *Isaacum* immolaret. Impium siquidem est dicere, Deum mutuari e dæmonis officina ritus, quibus coli vult. Quod si dicatur, *Abrahamum*, proprio suo marte, & absque ullo Dei præcepto, voluisse hac in re imitari ritum Ethnicorum filios suos Diis immolantium, id, inquam, si dicatur, multis momentis falsi convinci potest. Primo, quia extat in Scriptura Sacra expressum præceptum, mox a nobis relatum, quo Deus præcepit Abrahamo, ut sibi immolaret filium suum *Isaacum*. Secundo, si Abrahamus secutus dumtaxat superstitiones Ethnicorum, & absque ullo divino præcepto, voluisset immolare filium suum *Isaacum*, omni procul dubio Deus hanc *Isaaci* immolationem utpote juxta Ethnicorum superstitiones factam, omnino improbasset, nedum laudasset, & tamen Deus in Scriptura Sacra hanc *Isaaci* immolationem adeo sibi gratam fuisse declarat, ut propter illam se benedicturum Abrahamo polliceatur his verbis: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris, & possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum. Et benedicentur in semine tuo omnes Gentes terræ, quia obedisti voci meæ*, Genesis c. 22. Denique, falso supponit *Marshamus*, impium illum ritum, quo Ethnici filios suos Diis immolabant, jam invaluisse apud Gentes ante tempora *Abrahami*; id, inquam, oppido falsum est, tum quia ex nullo antiquo Scriptore, etiam ex his, quos laudat *Marshamus*, probari potest, ritum illum barbarum homines Diis immolandi fuisse ante *Abrahami* tempora apud Ægyptios, aliasque truculentas Gentes solemnem. Qua de re legesis Illustrissimum *Danielem Huetium* in sua *Demonstratione Evangelica, Propositione IV.* Tum quia, longe verosimilius est, impiam illam & immanem, quæ antiquitus vigebat apud Ægyptios, aliasque Gentes, immolandi homines Diis consuetudinem duxisse originem ex prava illius *Abrahami* sacrificii æmulatione. Nam sicut Ægyptii, aliæque Gentes ritum circumcidendi ex Judæis acceperunt, uti sub finem præcedentis nostri colloquii, diximus, sicut etiam Ethnici consecrarunt *Saturno* Feriam septimam, id est, diem Sabbathi, quæ apud Judæos ex divino præcepto sacra erat; ita vero quam simillimum est, apud Ægyptios, aliosque Ethnicos invaluisse post tempora Abrahami crudelem illum filios suos Diis immolandi ritum ut hoc pacto Abrahami, filium suum Deo in holocaustum offerentis, imitarentur exemplum, impellentibus præsertim dæmonibus, qui humanas hostias excogitaverunt ipsi hostes humani generis, ut quam plurimas devorarent animas. De his Barbarorum Sacris hæc *Lactantius* c. 21. lib. 1. Divin. Institutionum eleganter scribit: *De infantibus, qui Saturno immolabantur propter odium Jovis, quid dicam, non invenio. Tam barbaros, tam immanes fuisse homines, ut parricidium suum, idest, tetrum, atque execrabile humano generi facinus, sacrificium vocarent; cum teneras, atque innocentes animas, quæ maxime est ætas parentibus dulcior, sine ullo respectu pietatis extinguerent, immanitatemque omnium bestiarum, quæ tamen fœtus suos amant, feritate superarent. O dementiam insanabilem! quid illis isti Dii amplius facere possent, si essent iratissimi, quam faciunt propitii? cum suos cultores parricidiis inquinant, orbitatibus mulctant, humanis sensibus spoliant? Quid potest esse his hominibus sancti? aut quid in prophanis locis facient, qui inter aras Deorum suorum scelera committunt? Pescennius Festus in Libris Historiarum per satyram refert, Carthaginenses Saturno humanas hostias solitos immolare, & cum victi essent ab Agathocle, Rege Siculorum, iratum sibi Deum putavisse: itaque ut diligentius piaculum solverent, ducentos nobilium filios immolasse: Tantum Religio potuit suadere malorum: Quæ peperit sæpe scelera atque impia facta, &c.*

D. Ex his, quæ hactenus retulisti, præclaris *Abra-*

Abrahami gestis facile intelligo, hunc Patriarcham eximia illa fide & obedientia, qua Deo vocanti abjecta omni cunctatione obtemperavit, cognationem suam ultro ac generose deseruit, Deum, Coelum, & aeternitatem omnibus praeposuit, perfectorum sese exhibuisse exemplar, Patrem credentium, hominem ante Christi tempora Christianum omnibus suis numeris absolutum; ante Evangelia Virum Evangelicum, ante Apostolos Apostolicum. Quo fit, ut nullatenus dubitem de aeterna Abrahami salute. Sed utrum Christianorum Ecclesia aliquam praefixerit diem, quae sit huic Patriarchae sacra, seu in qua Christiani cultum ei exhibeant? & utrum *Lothus*, Abrahami nepos, quem, ebrietate oppressum, incesto concubitu cum duabus suis filiabus se foedasse antea observasti, aeternam salutem sit consecutus? plane, ut candide fatear, ignoro.

M. Quamvis Catholica seu Romana Ecclesia non soleat indicere dies festos in honorem Sanctorum Patriarcharum Veteris Testamenti, *Abrahamum* tamen ad diem ix. mensis Decembris adscriptum esse Fastis Sanctorum fidem faciunt, non solum multa Martyrologia Ecclesiae Latinae, verum etiam Menaea, seu Menologia, & Synaxaria Ecclesiae Graecae, sicut ostendit *Hadrianus Bailletus* in quarto Tomo *De Vitis Sanctorum*, in quo *Abrahami*, aliorumque Veteris Testamenti Patriarcharum Vitas accurate describit. Profert etiam idem Scriptor nonnulla Martyrologia, & Menologia Graecorum, in quibus *Lothus*, nepos Abrahami ad diem x. ejusdem mensis Decembris Sanctorum numero accensetur. Quo fit, ut de *Lothi* salute dubitandi nulla sit ratio. Peccavit quidem *Lothus*, dum sese vino ingurgitavit, dum duas filias, vino oppressus, incesto concubitu constupravit, dum denique easdem duas filias suas Sodomitis, Cynaedico furore bacchantibus, obtulit ad stuprum, dicens: *Habeo duas filias, quae necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, sicut vobis placuerit, dummodo viris istis* (seu Angelis, quos hospitio susceperat *Lothus*, quosque Sodomitae, rati esse adolescentes, illos ad praeposteram explendam libidinem postulabant) *nihil mali faciatis*. In his peccasse *Lothum* non inficias eo (quamvis non desint Scriptores, qui non tantum Lothum, sed ejus duas filias vindicent & liberent ab omni culpa) haec tamen peccata fuisse sincera poenitentia a *Lotho* expiata, & a Deo condonata, eo facilius adducor, ut credam, quod S. *Petrus* cap. 2. vers. 6. & 7. Epistolae suae secundae *Lothum* appellet hominem justum his verbis: *Et Civitates Sodomorum, & Gomorrhaeorum in cinerem redigens* (Deus) *aversione damnavit, exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: & justum Loth oppressum a nefandorum injuria ac luxuriosa conversatione eripuit*. Sed de rebus gestis Patriarcharum secundae Mundi Aetatis hactenus satis dictum sit.

D. Cum nihil aliud de rebus gestis Patriarcharum secundae Mundi Aetatis tibi dicendum suppetat, scire a te vehementer cupio, quisnam fuerit ille *Zoroaster*, quem Artium Magicarum inventorem extitisse, & in secunda Mundi Aetate *Abrahamo* supparem vixisse nuperrime audivi?

M. De *Zoroastre*, quem Persae tanquam suum Legumlatorem, Doctrinae & Religionis suae Reformatorem, morumque Censorem venerantur, multiplex est virorum eruditorum sententia. Quidam censent, hunc *Zoroastrem* fuisse *Chamum*, filium Noemi. Quidam asserunt, eum fuisse *Chami* filium, seu *Misraimum*. Alii *Japhetum*. Alii *Chusum*. Alii *Assurem*. Alii *Nembrodum*. Sed, ut cordate fatear, hae sententiae frigidis ac levissimis nituntur conjecturis. Sunt qui putant, *Zoroastrem* fuisse illum Bactrianorum Regem, qui cum *Nino*, Assyriorum Rege, bellum gessit. Sed haec sententia aliis praecedentibus nihilo plausibilior est, quia illum Bactrianorum Regem, qui cum *Nino* parum prospere conflixit, non *Zoroastrem*, sed *Oxiartem* appellat *Diodorus* post *Ctesiam*, qui Persarum Historiam literis mandavit. Illustrissimus *Daniel Huetius* in libro, quem edidit, *De Demonstratione Evangelica*, cap. v. *Propositione IV.* probat *Zoroastrem* non alium fuisse, quam *Moysem*, Judaeorum Legislatorem. Verum, quamvis certum sit, *Zoroastrem*, Persarum Doctrinae & Religionis Reformatorem, fuisse Pentateuchi *Moysis* studiosissimum, & ex eo multa hausisse, quae ad reformationem Religionis Persarum necessaria esse judicavit, illum tamen *Moise* Judaeorum Legislatore longe posteriorem esse, eumque vixisse circa tempora *Artaxersis Longimani*, Persarum Regis, longe probabilius esse arbitror. Quod quidem ut clarius intelligas, observate debes cum Viro Clarissimo *Humphrydo Prideaux* in *Historia*, quam Anglice scripsit, *Judaeorum*, quaeque recens in Linguam Gallicam versa est, extitisse in Perside Religionem *Magorum* Persarum, quam prae ceteris Persarum Regibus, accertime defendit ac propagavit *Smerdes*, dictus *Magus*, Persarum Rex. Hujus Religionis in Perside Assertores, ut videre est apud *Diogenem Laertium* in Procemio ad Vitas Philosophorum, duos confingebant Deos, alterum *bonum*, a quo omnia bona proficiscerentur; alterum *malum*, a quo omnia mala prodirent. Quorum deliria sectati sunt postea *Cerdo*, *Marcion*, *Manichaei*, aliique Haeretici. *Zoroaster* itaque, qui Natione & Religione erat Judaeus, ut nomen suum apud illos Magos Persas celebre redderet, illorum palmarem in Religione errorem correxit, cumque esset in Libris Mosaicis, & in Religione Judaica versatissimus, unum dumtaxat docuit esse admittendum Deum, a quo, tanquam a causa effectrice, eaque potentissima, producuntur omnia bona quae sunt in mundo, mala vero permittuntur tantum. Caetera autem, quae in Religione Magorum Persarum spectabant ritum Sacrificiorum, ita *Zoroaster* immutavit, & ad normam Legum Mosaicarum reduxit, ut, qui legit libros *Zoroastris*, ipsosque confert cum libris *Moysis*, facile sibi persuadeat, *Zoroastrem* non alium fuisse, quam *Moysem*, sicut sibi persuasit Illustrissimus *Daniel Huetius*, non animadvertens, *Zoroastrem*, Natione & Religione Judaeum, ad repurgandam & reformandam Magorum Persarum Religionem bene multa hausisse de industria ex Libris Mosaicis, indeque ena-

enatam esse maximam illam affinitatem, quam Leges a *Zoroastre* ad restaurandam Magorum Persarum Religionem sancitæ habent cum Legibus, quas *Moyses*, Judæorum Legislator, auctoritate Dei munitus, condidit, & quibus constat Judaica Religio. Hoc pacto *Zoroaster*, Natione & Religione Judæus, Magorum Persarum Religionem, a se reformatam, illustravit, ac latissime diffudit, exinde dictus, *Artium Magicarum Inventor*, non quod malas Artes Magicas invenerit (sicut falso opinati sunt nonnulli, quos merito redarguit Illustrissimus *Daniel Huetius*, loco mox a me laudato) sed quod Religionis Magorum Persarum fuerit instaurator, reformator, ac promotor. Hunc *Zoroastrem* postea, hoc est, septimo Ecclesiæ sæculo, æmulatus est *Mahometes*, nefandissimus post homines natos impostor, & ex ejus Scriptis, Doctrina, & Religione quam plurima excerpsit, & consarcinavit, Librum, dictum *Alcoranum*, ex quo impiam a se conflatam Religionem populis ad libidinum monstra propensis, seque in cæno obscænarum deliciarum carnis voluptatibus facile propinavit, & in variis Orbis partibus, ferro flammaque per immanem & a sæculis inauditam crudelitatem subactis, disseminavit, cum hoc tamen discrimine, quod *Zoroaster*, Religionis Magorum Persarum Reformator, vir fuerit, sicut referunt Historici, doctus, sagax, & Legis Mosaicæ callentissimus, utpote Natione & Religione Judæus; *Mahometes* vero extiterit in Lege Mosaica omnino peregrinus & hospes, immo in summa rerum omnium ignoratione versatus, totusque effræni libidini deditus.

D. Si *Zoroaster*, ad reformandam Magorum Persarum Religionem, bene multa, ut mox dixisti, ex Libris Mosaicis decerpsit, non est dubium, quin falsa sit eorum sententia, qui *Zoroastrem* coævum *Abrahamo faciunt*, eumque fuisse Bactrianorum Regem, qui cum *Nino*, Assyriorum Rege, infelici marte pugnavit, pertendunt; quo in errore, ut audivi, adhuc versantur recentiores hujus ætatis Persæ, qui *Zoroastrem*, tanquam Religionis suæ Reformatorem, agnoscunt. Sed ostende, si placet, in quo sita sit illa affinitas, quam inveniri dicis *Moysem*, Judæorum Legislatorem, inter & *Zoroastrem*, Persarum Magorum Religionis Reformatorem, necnon inter Leges, quas condidit *Moyses*, & eas, quas tulit *Zoroaster*.

M. Errant sane hi, qui *Zoroastrem* supparem *Abrahamo* faciunt, sed turpius hallucinati sunt *Eudoxus* & *Aristoteles*, qui sex millibus annorum *Platone* vetustiorem *Zoroastrem* finxerunt; a quorum errore non multum discedere videntur *Hermodorus*, Platonicus, & *Hermippus*, qui annorum millibus quinque Trojanum Bellum præcessisse *Zoroastrem* fabulati sunt, & *Plutarcho*, ac *Suidæ*, idem sentientibus, præluxerunt; quos ideo jure optimo *Plinius* lib. 30. c. 1. egregie confutavit. *Abrahamo* itaque, immo & *Moyse*, Judæorum Legislatore, posterior est *Zoroaster*, quem ex libris Mosaicis ad reformandam Magorum Persarum Religionem, quamplurima deprompsisse evinci potest his momentis. Primo, quia sicut *Moyses* veram originis Mundi a Deo uno, rerum omnium opifice, conditi, Historiam contexuit; ita *Zoroaster* unum Deum, rerum omnium conditorem, professus est; eum etiam creationis mysteria a Deo fuisse edoctum, affirmant Persæ, Mundi quoque tractasse principia perhibet *Justinus* lib. 1. c. 1. Præterea, in multis conveniunt *Moysis* & *Zoroastris* Leges. Nam alienas facultates concupisci vetat *Moyses*; vetat itidem *Zoroaster*. Legis, sibi a Deo traditæ, observationem *Moyses* sollicite mandat Israelitis; studium pariter Legis suæ Discipulis suis commendat *Zoroaster*: Ciborum mundorum & immundorum discrimen statuit *Moyses*, atque horum usu, aliarumque rerum impurarum contactu interdixit; idem facit *Zoroaster*. Injurias condonari sanxit *Moyses*; idem præcipit *Zoroaster*. Ad Legem suam addi quidquam districte prohibet *Moyses*; idem inhibet *Zoroaster*. In Lege sua statuit *Moyses*, ut sit Pontifex Maximus, eique præscribit frequentem lavationum usum, & bonorum omnium Decimas tribuit; idem in sua Lege statuit *Zoroaster*. In Lege sua *Moyses* præcipit Israelitis, ut a carne suilla abstineant; Persæ, qui Legis *Zoroastris* sunt cultores, a carne suilla pari Religione abstinent. *Moyses* prohibuit Hebræis, ne Statuas haberent; Persæ, qui *Zoroastris* Legem observant, Statuas non habent. Postremo (ut cætera alia mittam, in quibus *Zoroastris* Leges plane conveniunt cum Legibus *Moysis*) certum est, *Moysem* cap. 6. v. 12. & 13. Libri *Levitici* præcepisse Judæis, ut ignis semper arderet in Altari, his verbis: *Ignis autem in Altari semper ardebit, quem nutriet Sacerdos subjiciens ligna omnia per singulos dies, & imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in Altari*. Ita similiter *Zoroaster* delatum ad se de Cælo ignem subjectis pabulis perpetuo & indesinenter sic ali & nutriri præcepit, ut præcipuum illud, & velut Legis suæ characteristicum Mandatum esse voluerit. Hinc vocabulum *Magus*, quod *Zoroastris* sequacibus tribuitur, apud Persas & Arabes, pro cultore ignis, translatitio usu sumi solet. Ex ea itaque affinitate, quæ intercedit Leges *Moysis* inter, & Leges *Zoroastris*, nullo negotio colligere potes, *Zoroastrem* in reformanda Magorum Persarum Religione Leges suas ex Libris *Moysis* mutuatum fuisse, subindeque *Zoroastrem* esse posteriorem *Moyse*. Si autem dicas, *Zoroastrem* vixisse longe ante tempora *Moysis*, adeoque non *Zoroastrem* suas ex Libris *Moysis* Leges sumpsisse, sed potius *Moysem* Leges, quas dedit Hebræis, ex *Zoroastris* Libris deprompsisse; si, inquam, illud dicas, duplici momento te falli convincam. Primo, quia *Moyses* non proprio nomine, nec auctoritate sua conditas Leges imposuit Hebræis, sed Leges a nullo homine datas, & a solo Deo præscriptas, literis mandavit, earumque observationem, jubente Deo, Hebræis imperavit. Secundo, quia *Moysem* esse omnium Legislatorem antiquissimum, & primum omnium Scriptorum, non solum Persarum, & Græcorum, sed & Assyriorum, ac Chaldæorum, una est omnium Sanctorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum sententia, adeo ut

ut nulla ratione fieri potuerit, ut *Moyses* ex aliquo antiquiori, vel Legislatore, vel Scriptore, Leges, quas scripto consignavit, emendicarit. Quod si iterum dicas cum *Goropio Becano*, & Illustrissimo *Daniele Huetio*, ex ea affinitate, quæ est inter Leges *Moysis*, & Leges *Zoroastris*, colligi debere, *Zoroastrem* esse hominem supposititium, qui nunquam extitit in rerum natura, eumque non alium esse, quam *Moysem*, Judæorum Legislatorem, quem *Zoroastris* nomine donarunt Persæ; hoc, inquam, si illud regeras, opponam tibi consensum omnium Scriptorum, qui *Zoroastrem* revera extitisse, eumque a *Moyse*, Judæorum Legislatore, plane diversum fuisse, disertissime tradunt. Immo, sunt quidam Scriptores, qui, sicut superius observavimus, asseverant, duos reapse extitisse *Zoroastres*, unum videlicet, qui vixit circa *Abrahami* tempora, quemque dicunt fuisse illum Bactrianorum Regem, qui parum feliciter cum *Nino*, Assyriorum Rege, bellavit; alium vero *Zoroastrem* floruisse dicunt circa tempora Regum Persarum, eumque primo *Zoroastre*, Bactrianorum Rege, multo posteriorem fuisse. Verum, illorum Scriptorum sententiam, duos *Zoroastres* distinguentium, sat superque, opinor, jam confutavi, & ostendi, unum dumtaxat extitisse *Zoroastrem*, Natione & Religione Judæum, qui tempore *Artaxersis Longimani*, Persarum Regis, ad reformandam Magorum Persarum Religionem Leges edidit ad normam Legum, quas *Moyses* dedit Judæis, & quarum *Zoroaster* erat scientissimus. Sed de *Zoroastre* plusquam satis.

„ (*a*) Non duos tantummodo, sed plures etiam usque ad sex Zoroastres aliqui distinguunt, „ quos enumerat Buddeus in hist. vet. Testam. „ period. 1. sect. 3. & illi adhæret Martinus del „ Rio disquisit. magic. lib. 1. cap. 3. Quæ tota „ eorum distinctio ex eo provenit, quod authores „ Græci de philosopho hoc scribentes multa simul „ conjungunt tempore & circumstantiis ita inter „ se discreta, ut uni eidem homini convenire „ minime possint; sed Græcis authoribus de rebus Orientalibus, quorum erant valde rudes, „ scribentibus nulla fides præstari potest. Thomas „ Hyde Scriptor Anglicus in Orientalium libris, „ quorum lingua peritus erat, versatissimus, testatur nonnisi de unico Zoroastre mentionem „ fieri in eisdem libris; ex quibus etiam docemur „ Philosophum hunc reformandam suscepisse veterum Persarum Theologiam, vixisse tempore Darii Hystaspis Regis Persarum, & huic „ tribuenda esse oracula illa sæpius vulgata. Fateor tamen dubios adhuc hærere viros doctos, „ num eadem oracula saltem omnia sincerum „ ejusdem Zoroastris opus habenda sint. Eadem „ primo quidem prodierunt numero sexaginta, „ cum scholiis Gemisti Plethonis, & Michaelis „ Pselli. Eadem ex Platonicorum libris amplificata usque ad tercenta edidit Franciscus Patricius. Eorum titulus est Lend-Væsta. Num idem „ sit opus cum sacra collectione Persarum Eusebio nota præpar. Evang. lib. 1. ambigit Fabricius Biblioth. Græc. l. 1. cap. XXXVI. Quis autem vir fuerit Philosophus iste repetas ex Thoma Hyde; ille enim consultis Persarum libris „ opinatur servilem operam præstitisse in juventute Prophetæ cuidam Israelitico, & forte Esdræ. Ita a Muhammed Mustapha, qui vitam „ Darii Hystaspis Arabice dedit, memoriæ proditum est.

D. Superest nunc, ut sub finem hujusce nostri colloquii tantisper disseramus de accurata in putandis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis Chronologia. Audivi quippe, Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, non solum variare in subducendis annis Patriarcharum primæ Mundi Ætatis, sicut jam ostendisti ad calcem tertii Colloquii in Historiam primæ Mundi Ætatis, sed etiam prædictos Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis diversos ponere calculos, adeo ut propter illam Codicum discrepantiam, Scriptores in contrarias abeant sententias, & in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis varient linguis & sententiis.

M. Propter hanc Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum, in putandis annis Patriarcharum, sive antediluvianorum, sive postdiluvianorum, discrepantiam, variantes cum veterum, tum recentiorum Scriptorum circumferri ac volitare sententias, tam certum est, quam quod maxime. Eas omnes si in præsentia commemorare vellem, incertior esses, quam etas prius. Faciam igitur, quod & me dignius, & utilius tib fore judico. In primis, exponam, in quo sita sit ista Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in percensendis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætaris discrepantia? Dein, paucis indicabo, quosnam ex hisce Codicibus in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis potissimum sequi debeas, ne a vera, magisque probata Patriarcharum postdiluvianorum Chronologia deflectas. Ut autem facilius compertam ac exploratam habere possis hanc discrepantiam, quæ in supputandis annis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis invenitur; ponam primo loco calculum annorum Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis juxta Codices Hebræos. Subjiciam secundo loco epilogismum, seu calculum annorum Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis, juxta Codices Græcos. Tertio denique loco inseram calculum Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis juxta Codices Samaritanos.

CALCULUS ANNORUM

Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis, juxta Codices Hebræos.

SEMUS, filius Patriarchæ *Noemi*, natus est anno Mundi millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, genuit *Arphaxad* anno ætatis suæ centesimo, seu anno Mundi millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo, hoc est, biennio post Diluvium. Vixit, postquam genuisset *Arphaxad*, quingentis annis. Vixit in universum annis sexcentis, & mortuus est anno Mun-

Mundi bis millesimo centesimo quinquagesimo octavo.

Arphaxad natus est anno Mundi millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo, seu biennio post Diluvium. Genuit *Salem* annos natus triginta quinque. Vixit postquam genuisset, annos quadringentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta octo, & mortuus est anno Mundi bis millesimo nonagesimo sexto. Verum, observare debes, *Arphaxad* non immediate genuisse *Salem*, sed anno ætatis suæ decimo octavo genuisse *Cainanem*, & postea *Cainanem* anno ætatis suæ decimo septimo genuisse *Salem*. Quo fit, ut, juxta Textum Hebræum, vere dici possit, *Arphaxad* anno ætatis suæ trigesimo quinto genuisse *Salem*, non quidem immediate, sed mediate tantum, id est, mediante filio suo *Cainane*, qui fuit pater *Sale*, sicut copiosius ostendimus in Colloquio secundo in Historiam secundæ Mundi Ætatis.

Sale, natus est anno Mundi millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio. Genuit *Heberem* anno ætatis suæ trigesimo. Vixit, postquam genuisset, annos quadringentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo vigesimo sexto.

Heber, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo vigesimo tertio. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ trigesimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos quadringentos triginta. Vixit in universum annos quadringentos sexaginta quatuor. Mortuus est anno Mundi bis millesimo, centesimo, octuagesimo septimo.

Phaleg, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo. Genuit *Rehu* anno ætatis suæ trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos & novem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo nonagesimo sexto.

Rehu, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo octuagesimo septimo. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ trigesimo secundo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos septem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi bis millesimo vigesimo sexto.

Sarug, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo decimo nono. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ trigesimo. Vixit, postquam genuit annos ducentos. Vixit in universum annos ducentos triginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo quadragesimo nono.

Nachor, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo quadragesimo nono. Genuit *Tharem* ætatis suæ vigesimo nono. Vixit, postquam genuit, centum & novemdecim annos. Vixit in universum centum & quadraginta octo annos. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo nonagesimo septimo.

Thare, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo septuagesimo octavo, genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit annos septuaginta quinque. Vixit in universum annos ducentos quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo octuagesimo tertio.

Abrahamus, natus est anno Mundi bis millesimo octavo, & vocatus est a Deo, ut iret in terram Chanaan, anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno Mundi bis millesimo octuagesimo tertio. Ex quo annorum Patriarcharum postdiluvianorum calculo, ad Textus Hebræi Chronologiam exacto, emergit summa annorum a creatione Mundi usque ad vocationem *Abrahami*, duorum millium & octoginta trium. A Diluvio autem Noetico usque ad vocationem *Abrahami*, exurgit summa annorum quadringentorum & viginti septem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxta Codices Græcos, id est, juxta lxx. Interpretum Chronologiam, qualis exhibetur in Basiliensi, & Wechejiana Editione.

SEMUS natus est anno Mundi bis millesimo centesimo sexagesimo quinto. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta quinque. Vixit in universum quadringentos triginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo sexcentesimo. Observandum tamen est, quosdam esse Codices Græcos, in quibus legitur, Diluvium contigisse anno Mundi bis millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, & secundum horumce Græcorum Codicum calculos dicendum est, *Semum* genuisse *Arphaxad* anno Mundi ineunte bis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, hoc est biennio expleto post diluvium. Verum ipse annorum Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis calculos hic apponam juxta illos Codices Græcos, qui diluvium universale præfigunt ad annum Mundi bis millesimum ducentesimum sexagesimum secundum, ex quo sequitur, *Semum* genuisse *Arphaxad* anno Mundi bis millesimo ducentesimo sexagesimo quinto, id est, biennio jam elapso a Noetico Diluvio.

Arphaxad, natus est anno Mundi bis millesimo ducentesimo, sexagesimo quinto. Genuit *Cainanem* anno ætatis suæ centesimo trigesimo quinto. Vixit, postquam genuit, annos trecentos & triginta. Vixit in universum quadringentos sexaginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo septingentesimo trigesimo.

Cainan, natus est anno Mundi bis millesimo quadringentesimo. Genuit *Salem* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta. Vixit in universum quadringentos sexaginta annos. Mortuus est anno Mundi bis millesimo octingentesimo sexagesimo.

Sale, natus est anno mundi bis millesimo quingentesimo trigesimo. Genuit *Heberem* anno

no ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta. Vixit in universum annos quadringentos sexaginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo nongentesimo nonagesimo.

Heber, natus est anno Mundi bis millesimo sexcentesimo sexagesimo. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ centesimo trigesimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos trecentos septuaginta. Vixit in universum annos quingentos & quatuor. Mortuus est anno Mundi ter millesimo centesimo sexagesimo quarto.

Phaleg, natus est anno Mundi bis millesimo septingentesimo nonagesimo quarto. Genuit *Rehu* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, ducentos & novem annos. Vixit in universum annos trecentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi ter millesimo centesimo trigesimo tertio.

Rehu, natus est anno Mundi bis millesimo nongentesimo vigesimo quarto. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ centesimo trigesimo secundo. Vixit postquam genuit annos ducentos & septem. Vixit in universum annos trecentos triginta novem: Mortuus est ter millesimo ducentesimo sexagesimo sexto.

Sarug, natus est anno Mundi ter millesimo quinquagesimo sexto. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos. Vixit in universum trecentos triginta annos. Mortuus est anno Mundi ter millesimo ducentesimo octogesimo sexto.

Nachor, natus est anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo sexto. Genuit *Thare* anno ætatis suæ centesimo septuagesimo nono. Vixit, postquam genuit, annos centum viginti novem. Vixit in universum annos trecentos & octo. Mortuus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

Thare, natus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ septuagesimo. Vixit, postquam genuit, annos centum triginta quinque. Vixit in universum annos ducentos quinque. Mortuus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo.

Abrahamus, natus est anno Mundi ter millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, & vocatus est a Deo, ut e Chaldæa iret in terram Chanaan, anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno Mundi ter millesimo quingentesimo decimo.

Ex hac supputatione annorum, qui juxta Codices Græcos, effluxerunt a Diluvio Noetico, quod contigit biennio ante nativitatem *Arphaxad*, usque ad vocationem *Abrahami*, coalescit summa annorum mille ducentorum quinquaginta; Cum tamen juxta Codices Hebræos, sicut paulo ante observavimus, a diluvio usque ad Vocationem Abrahami numerentur duntaxat anni quadringenti viginti septem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxta Codicem Samaritanum, ex Eusebii Chronico.

SEMUS, filius Noemi, natus est anno Mundi millesimo ducentesimo nono. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, postquam genuit, annos quingentos. Vixit in universum annos sexcentos. Mortuus est anno Mundi millesimo octingentesimo nono.

Arphaxad, natus est anno Mundi millesimo trecentesimo nono (hoc est biennio post Diluvium, quod juxta Samaritanum Codicem, accidit anno Mundi millesimo trecentesimo septimo, (Quem annorum numerum in Patriarchis primæ Mundi Ætatis contractiorem esse convenit inter omnes sacræ Chronologiæ peritos) *Arphaxad* anno ætatis suæ centesimo trigesimo genuit *Salem*. Vixit, postquam genuisset, annos trecentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno Mundi millesimo septingentesimo quadragesimo secundo.

Sale, natus est anno Mundi millesimo quadringentesimo trigesimo nono. Genuit *Heberem* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno millesimo octingentesimo septuagesimo secundo.

Heber, natus est anno Mundi millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ centesimo trigesimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos ducentos septuaginta. Vixit in universum quadringentos quatuor annos. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo septuagesimo tertio.

Phaleg, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo tertio. Genuit *Rehu* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos centum novem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo quadragesimo secundo.

Rehu, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo trigesimo tertio. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ centesimo trigesimo secundo. Vixit postquam genuit, annos ducentos septem. Vixit in universum annos trecentos triginta novem, & mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo septuagesimo secundo.

Sarug, natus est anno Mundi millesimo nongentesimo sexagesimo quinto. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ centesimo trigesimo. Vixit, postquam genuit, annos centum. Vixit in universum annos ducentos triginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo nonagesimo quinto.

Nachor, natus est anno Mundi bis millesimo nonagesimo quinto. Genuit *Tharem* anno ætatis suæ septuagesimo nono. Vixit, postquam genuit, annos sexaginta novem. Vixit in universum annos centum quadraginta & octo. Mortuus est anno

no Mundi bis millesimo ducentesimo quadragesimo tertio.

Thare, natus est anno Mundi bis millesimo centesimo septuagesimo quarto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ septuagesimo. Vixit, postquam genuit, annos septuaginta quinque. Vixit in universum annos centum quadraginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo trecentesimo & decimo nono.

Abrahamus natus est anno Mundi bis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto. Vocatus est a Deo, ut e Chaldæa veniret in terram Chanaan anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno, Mundi bis millesimo trecentesimo decimo nono.

Ex hac supputatione annorum Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis, juxta Codicem Samaritanum, perspicuum est, a Diluvio Noetico, quod biennio integro præcessit nativitatem *Arphaxad*, effluxisse usque ad vocationem *Abrahami* mille & duodecim annos.

D. His certe diversis calculis memoriam meam onerare nolo. Sed sufficit mihi, ut in genere sciam, discrepantiam illam, quæ in numerandis annis Patriarcharum ante & post Diluvium reperitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, ad isthæc duo potissimum capita revocari. Et primo quidem, juxta Codices Hebræos a creatione Mundi usque ad Diluvium universale numerantur anni mille sexcenti quinquaginta sex. Juxta vero Codices Græcos a creatione Mundi usque ad Diluvium universale percensentur anni bis mille ducenti sexaginta duo anni. Juxta autem Codices Samaritanos a creatione Mundi usque ad generale Diluvium numerantur dumtaxat anni mille trecenti septem. Præterea, a generali Diluvio usque ad vocationem *Abrahami* interfluxerunt juxta Codices Hebræos, anni quadringenti viginti septem. Juxta autem Codices Græcos, anni mille ducenti quinquaginta. Denique, juxta Codices Samaritanos, mille & duodecim anni. Quo fit, ut a creatione Mundi usque ad vocationem Abrahami putari debeant, juxta Codices Hebræos, anni 2083. Juxta Codices Græcos, anni 3510. Postremo, juxta Codices Samaritanos, anni 2319. Hæc duo Chronologica capita, quæ annos Patriarcharum primæ & secundæ Mundi Ætatis spectant, & in quibus sita est tota discrepantia, quæ invenitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, mihi in præsentia scire abunde sufficit. Sed dicas, rogo te, quosnam ex his Codicibus, Hebræis, Græcis, & Samaritanis, calculos in putandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Mundi Ætatis sectetur Ecclesia Romana, cujus Doctrinam sequi, & auctoritati obtemperare, summo semper honoris & religionis loco ducam?

M. Codices Hebræos, in putandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Ætatis, præferendos esse Codicibus Græcis, seu Chronologiæ lxx. Interpretum, & Codicibus Samaritanis, jam, ut bene memini, commonstravi sub finem Colloquii tertii in Historiam primæ Mundi Ætatis. His autem, quæ ad id evincendum ibidem adduximus, momentis pauca hic adjiciam, quibus palam fiet, Ecclesiam Romanam, seu Catholicam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Ætatis, præponere Chronologiam Textus Hebræi Codicibus Græcis, seu Chronologiæ Versionis lxx. Interpretum, necnon Codicibus Samaritanis. Et primo quidem certum est, Ecclesiam Romanam in quinque primis a Christo nato sæculis secutam fuisse Latinam Scripturæ sacræ Versionem, dictam *Italam*, in qua anni Patriarcharum primæ & secundæ Mundi Ætatis putabantur juxta Chronologiam Versionis lxx. Interpretum; at in sexto sæculo hanc Scripturæ Sacræ Versionem, dictam *Italam*, fuisse ab Ecclesia Romana repudiatam, & in ejus locum suffectam esse Latinam Scripturæ Sacræ Editionem, quam *Vulgatam* appellamus, a S. *Hieronymo* concinnatam, in qua annorum Patriarcharum primæ & secundæ Ætatis calculi cum Chronologia Textus Hebræi optime cohærent, & quam longissime recedunt ab Epilogismo Codicum cum Græcorum, tum Samaritanorum. Hanc autem Latinam Scripturæ Sacræ Versionem, dictam *Vulgatam*, quæ ab Œcumenico Concilio Tridentino *Authentica* declarata est, Ecclesia Romana etiamnum studiose retinet, & ab ea neminem ne transversum quidem digitum discedere debere edixit, quod sane argumento est, Ecclesiam Romanam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Ætatis, approbare Chronologiam sacri Textus Hebræi, non vero calculos Codicum Græcorum, seu lxx. Interpretum, nec etiam calculos Codicum Samaritanorum. Hanc esse veram Ecclesiæ Romanæ mentem declararunt sacræ Congregationes super hac re, jubentibus Romanis Pontificibus habitæ Romæ. At enim, sacra *Indicis* Congregatio, dum censorio stigmate confixit tertium sancti *Juliani*, Archiepiscopi Toletani, Librum, in quo prædictus Archiepiscopus, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Mundi Ætatis, mordicus adhæret Chronologiæ lxx. Interpretum; hæc, inquam, sacra *Indicis* Congregatio declarat, certum & omnibus exploratum esse debere, Ecclesiam Catholicam in Editione Vulgata approbare annorum rationem, quæ est in Codicibus Hebræis. Hæc sacræ Cardinalium Congregationis censoria nota legitur (teste nostro *Malvenda* lib. 2. de *Antichristo* c. 8.) in margine Operis S. *Juliani* in Editione posteriori *Bibliothecæ Patrum*. Eadem etiam sacra Congregatio, damnando Annotationes, quas *Antonius Cointius*, Doctor Bituricensis, in Chronologiam *Nicephori*, Patriarchæ Constantinopolitani, edidit, hunc Auctorem ideo censura perstrinxit, quod dum nimio studio Chronologiam lxx. Interpretum propugnabat, non videret, se incaute hebraici fontis, & Editionis Vulgatæ Chronologiam labefactare, & sanctos Patres corruptelam Chronologiæ lxx. Interpretum ultro profiteri. Hæc censoria istius sacræ Congregationis Nota Tomo septimo *Bibliothecæ Patrum*, Editionis Parisiensis, anni MDLXXXV. in Chronologia *Nicephori* affixa est. Præterea, sacra Bibliorum Congregatio, sub Gregorio XV. Pontifice Maximo, habita, & cujus Acta manuscripta Romæ in Bibliotheca Angelica Patrum Augustinianorum asservantur